

Jaarstukken 2018

Inhoudsopgave	Blz	
Aanbiedingsbrief	3	
Voorwoord	11	
Hoofdstuk 1. Inleiding	12	
1.1. Verantwoording beleid	12	
1.2. Leeswijzer	14	
Jaarverslag	16	
Hoofdstuk 2. Jaarverslag	16	
2.1. Programmaverantwoording	17	
Thema 1: Raalte is	19	
Programma 1.1	Bestuur en dienstverlening	19
Programma 1.2	Veiligheid en Handhaving	25
Thema 2: Raalte leeft	31	
Programma 2.1	Onderwijs	31
Programma 2.2	Welzijn	35
Programma 2.3	Sport	39
Thema 3: Raalte werkt	43	
Programma 3.1	Arbeidsparticipatie en Inkomen	43
Thema 4: Raalte woont	49	
Programma 4.1	Wonen en Woon- en werkomgeving	49
Programma 4.2	Integraal Beheer Openbare Ruimte	53
Programma 4.3	Milieu en duurzaamheid	59
Thema 5: Raalte zorgt	63	
Programma 5.1	Maatschappelijke ondersteuning, Begeleiding en jeugdhulp	63
Thema 6: Raalte biedt ruimte	69	
Programma 6.1	Ruimtelijke Ordening	69
Programma 6.2	Economie	73
Programma 6.3	Bereikbaarheid en Mobiliteit	77
2.2 Algemene dekkingsmiddelen, resultaten, onvoorzien	79	
2.3. Overzicht overhead	85	

Hoofdstuk 3. Paragrafen	87
3.1. Lokale heffingen	88
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	97
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen	111
3.4. Financiering	116
3.5. Bedrijfsvoering	120
3.6. Verbonden partijen	124
3.7. Grondbeleid	148
3.8. Sociaal Domein	161
Jaarrekening	167
Hoofdstuk 4. Balans met toelichting	167
4.1 Balans	168
4.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	171
4.3 Toelichting op de balans	175
Hoofdstuk 5. Overzicht van baten en lasten met toelichting	197
5.1 Overzicht van baten en lasten 2018	197
5.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten	198
5.2.1.Overzicht van baten en lasten in vogelvlucht	198
5.2.2.Wet normering topinkomens	202
5.3 Incidentele baten en lasten	203
5.4 Mutaties in de reserves waarvan structureel	206
5.5 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	205
5.6 Sisa en IMG	209
5.7 Bijlagen jaarrekening per taakveld	211
5.8 Bijlagen met taakvelden per programma	213
Hoofdstuk 6. Bijlagen	216
6.1 Brugstaat begroting 2018 – rekening 2018	217
6.2 Brugstaat rekening 2017 – 2018	219
6.3 Overzicht niet aangewende kredieten/budgetten 2018 overbrengen naar 2019	221
6.4 Kredieten 2018 naar 2019	223
6.5 EMU-saldo	224
Hoofdstuk 7. Controleverklaring	226
Afsluiting	227
Inleiding	227
Verklaring College van B&W	227
Raadsbesluit	228

Aanbiedingsbrief

Raalte, 21 mei 2019

Onderwerp: Jaarstukken 2018

Geachte leden van de raad,

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2018 aan. Met deze jaarstukken legt het college verantwoording af over het gevoerde bestuur in het afgelopen jaar. Tevens doen wij U voorstellen over de bestemming van het rekeningsaldo 2018 en het tijdelijk verhogen van het plafond van de egalisatiereserve zorg.

Roalter Akkoord

Op 21 maart 2018 hebben de gemeenteraadsverkiezingen plaatsgevonden. Vervolgens heeft uw raad in een open en transparant proces het Roalter Akkoord, het raadsakkoord 2018-2022, opgesteld. Uw raad heeft dit akkoord op 21 juni 2018 vastgesteld en op dezelfde datum is het nieuwe college aangetreden. De aanbieding van de jaarrekening 2018 is de eerste jaarrekening in de collegeperiode 2018-2022. Een periode waarin we inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen nog meer willen betrekken bij beleid én uitvoering. Vanuit vertrouwen en verbinden willen we, in een samenwerkende bestuursstijl, de kracht van de samenleving benutten om tot gedragen oplossingen te komen. Dit is ook de basis die uw raad ons college heeft meegegeven vanuit het Roalter Akkoord.

Na vaststelling van het Roalter Akkoord heeft uw raad in het verslagjaar besloten gelijk door te pakken in het traject van bestuurlijke vernieuwing door op een andere wijze te gaan vergaderen met rond-de-tafelgesprekken waar meer ruimte is voor inbreng van inwoners. Daarnaast heeft uw raad ingezet op versterking van de kaderstellende rol van de raad door invoering van de kadernota vanaf 2019.

Een terugblik op 2018 in vogelvlucht

Overheidsparticipatie wordt gewaardeerd

We zijn steeds beter in staat overheidsparticipatie handen en voeten te geven. Dat wordt gewaardeerd door inwoners, maatschappelijke instellingen en het bedrijfsleven. Zo zijn we in 2018 genomineerd voor de aanpak Omgevingsvisie en de MKB Infra AanbestedingsAward 2019. Ook de resultaten van het onderzoek 'Waar Staat je Gemeente 2018' laten op alle thema's een significante verbetering zien ten opzichte van twee jaar geleden en ten opzichte van gemeenten van vergelijkbare grootte. Mooie ontwikkelingen, welke we graag in 2019 willen voortzetten.

Ambitie op dienstverlening

Uw raad heeft de ambitie op dienstverlening vastgesteld. Deze ambitie geeft richting aan de dienstverlening van de gemeente Raalte en is leidraad waarlangs we onze diensten en producten vorm geven. Hiermee wil de organisatie het verschil maken voor Raalte vanuit de kernwaarden: betrouwbaar, verbindend, oplossingsgericht en slim.

Ruimtelijk/ fysiek domein

Binnen het ruimtelijk domein zijn in 2018 onder meer de volgende resultaten gerealiseerd:

- Er is met de samenleving hard gewerkt om te komen tot een integrale Omgevingsvisie. Uw raad heeft de opzet voor de omgevingsvisie vastgesteld.
- Rijk, provincie en gemeente hebben een bestuursovereenkomst gesloten inzake de realisatie van knooppunt Raalte.
- De woningmarkt is hersteld, zowel op de bestaande markt als bij de nieuwbouwprojecten. In het nieuwbouwsegment was de vraag naar kavels groot. In 2018 zijn 58 kavels verkocht. Tevens zijn er diverse opties verleend die in 2019 mogelijk leiden tot verkoop.
- Ook is er een toenemende belangstelling voor bedrijfs- en kantorenkavels. In 2018 heeft dit geresulteerd in de verkoop van ca. 2,8 ha bedrijventerrein op de Zegge VII en twee kantorenkavels in de Sallandse Poort.
- Met ingang van 2018 is de Omgevingsdienst IJsselland operationeel. Deze organisatie ondersteunt bij de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving.
- Er is, in samenspraak met inwoners, uitvoering gegeven aan de herinrichting van de Weseperweg in Heeten. Ook zijn de plannen voor de verkeersveiligheid Laag Zuthem technisch uitgewerkt en is er een voorlopig ontwerp tot stand gekomen voor de Almlosestraat in Raalte en de Zwarteweg in Nieuw Heeten.
- Groen samen doen heeft in 2018 een mooie impuls gekregen. Dit heeft geleid tot een uitbreiding van plukstroken, vooral bij particulieren.
- De voorbereidingen voor de verkenningsfase van het ontwikkelen van klimaatadaptief beleid zijn gestart en samen met regionale partners is een basis gelegd voor het ontwikkelen van een regionale energietransitie.
- Het plan van aanpak versnelling sanering asbestdaken is in uitvoering.
- Er was sprake van een sterke toename van ruimtelijke initiatieven die, waar mogelijk, actief zijn gefaciliteerd (onder andere The Green East, zonnepark Heeten, supermarkten Molenhof Raalte, woningbouwlocatie Heino).
- Er is in 2018 al goed gebruik gemaakt van het vernieuwde instrumentarium uit het beleidsplan "Erven in beweging".
- Op basis van door inwoners gesignaleerde verkeersknelpunten is een analyse uitgevoerd om te komen tot geprioriteerde verkeersagenda.

Sociaal/ maatschappelijk/ economisch domein

Binnen het sociaal/ maatschappelijk/ economisch domein zijn in 2018 onder meer de volgende resultaten gerealiseerd:

- Nieuw Tijenraan is feestelijk in gebruik genomen. De kort daarna ontstane aanloopproblemen zijn, in nauwe samenwerking met het sportbedrijf Raalte, aangepakt.
- De aanbesteding voor nieuwbouw van basisschool De Korenbloem is gegund. De nieuwbouw gaat samen met een verbetering van de parkeersituatie (verkeersveiligheid)
- Er is financieel bijgedragen aan de verbouw van de Laarman en de restauratie van de fresco's in de Plaskerk.
- De aantrekkende economie heeft zich vertaald in een afname van het aantal inwoners dat een beroep moet doen op een bijstandsuitkering.
- Uw raad heeft het nieuwe kader voor het minimabeleid vastgesteld.
- Binnen het regionaal werkbedrijf Regio Zwolle is gewerkt aan een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.
- De samenwerking en transformatie in het sociaal domein krijgt in de praktijk steeds meer vorm. Dit doen we met inzet van alle samenwerkende partners in de Kr8 van Raalte. Voor de jeugd is hierbij ingezet op versterking van het Centrum voor Jeugd en Gezin.
- Er is uitvoering gegeven aan het actieplan langer zelfstandig thuis (o.a. grip op verwardheid, bijeenkomsten over toegankelijkheid en crisisondersteuning).

- De Recreatiegemeenschap Salland is opgeheven. De voorzieningen worden per 1 januari 2019 beheerd door de gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte.
- Vanuit ondernemersdienstverlening zijn diverse netwerkevenementen georganiseerd. Ook is in samenwerking met bouwondernemend Raalte gewerkt aan vereenvoudiging van het proces van bouwaanvragen en vergunningverlening voor bouwactiviteiten.
- We hebben positieve resultaten bereikt op de DOWR-samenwerking. De DOWR werkorganisaties zijn stabiel en realiseren hun doelstelling op kwaliteit, kosten, kennis, kansen en kwetsbaarheid (de 5 k's). In 2018 is opnieuw een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat alle werkorganisaties ruim voldoende scoren.

Financieel resultaat 2018

In onderstaande tabel is de opbouw van het rekeningsaldo 2018 weergegeven in relatie tot het verwacht resultaat na vaststelling van de zomernota 2018. Uit dit overzicht blijkt dat het rekeningsaldo afgerond € 0,41 mln. voordeliger is dan bij de zomernota 2018 was voorzien.

Rekeningresultaat 2018			
Begrotingsresultaat tot en met zomernota 2018	N		€ -1.201.923
Gerealiseerd resultaat 2018	V	€ 484.584	
opnieuw beschikbaar te stellen middelen in 2019 ivm "overlopende posten" van 2018 naar 2019	N	€ -1.276.949	
"Netto" rekeningsaldo 2018	N		€ -792.365
Resultaat jaarrekening 2018 ten opzichte van begrotingsresultaat na zomernota 2018	V		€ 409.558

Bij de zomernota 2018 was een begroot negatief resultaat voorzien van € 1,2 mln. Het "netto" rekeningsaldo 2018 komt nu uit op een negatief resultaat van € 0,79 mln. Dit resultaat is derhalve € 0,41 mln. voordeliger dan bij de zomernota 2018 werd verwacht.

Weliswaar sluit de jaarrekening 2018 met een "bruto" positief resultaat van € 0,48 mln. maar hierbij moet nog rekening worden gehouden dat een bedrag van € 1,27 mln. opnieuw door de raad beschikbaar wordt gesteld als gevolg van overlopende posten van 2018 naar 2019. Derhalve een "netto" rekeningsaldo 2018 van € 0,48 mln. minus € 1,27 mln. is negatief € 0,79 mln.

Overlopende posten naar volgend dienstjaar

Dit zijn posten waarvoor in 2018 middelen beschikbaar zijn gesteld ten laste van de exploitatie maar die per einde boekjaar nog niet (geheel) zijn gerealiseerd. Daarom wordt voorgesteld deze middelen in 2019 opnieuw beschikbaar te stellen. Op blz. 221 en 222 is een specificatie weergegeven van deze overlopende posten.

Hierbij wordt voorgesteld om de helft van het positief saldo 2018 op de leges rijbewijzen en reisdocumenten 2018, € 35.000, aan te wenden voor de inzet van tijdelijke extra capaciteit en het werken op afspraak in 2019. Daarmee kan de toenemende klantstroom in de piekmaanden april tot en met augustus op een adequate wijze worden bediend (verkortings wachttijden voor onze inwoners).

Daarnaast wordt voorgesteld een bedrag van € 80.000 op de baten omgevingsvergunning opnieuw in 2019 beschikbaar te stellen. Het betreft hier reeds ontvangen leges in 2018 waarvoor de toezichtwerkzaamheden in 2019 worden uitgevoerd.

Analyse rekeningresultaat 2018

De belangrijkste oorzaken van het positievere rekeningresultaat 2018 ten opzichte van de zomernota 2018 zijn:

Meevallers:

- meer leges begraafplaatsen
- meer baten omgevingsvergunningen.
- lagere uitgaven leerlingenvervoer, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk
- niet ingezette stelposten algemene uitkering
- lagere uitgaven DOWR-samenwerking
- lagere kapitaallasten

Tegenvallers:

- lagere algemene uitkering
- hogere storting in de voorziening pensioenen en wachtgelden wethouders
- extra afschrijving gemeentehuis

Voor een nadere analyse van het rekeningresultaat zie hoofdstuk 5.2.1. 'Overzicht van baten en lasten in vogelvlucht' (blz. 198 en volgende).

Reservepositie

Algemene bestemmingsreserve

Het verloop van de algemene bestemmingsreserve is in onderstaande tabel toegelicht.

Stand algemene bestemmingsreserve bij jaarrekening 2018						
genoemde bedragen x € 1 mln.						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
verwachte stand per 31 december 2018	9,08	11,83	7,2	5,9	5,01	4,92
bij: afoming alg. reserve grondexploitatie	3,43					
af: onttrekkingen 2017	-0,68					
bij: rekeningsaldo 2018		0,48				
opnieuw beschikbaar stellen van middelen in 2019 voor posten welke in 2018 nog niet volledig zijn gerealiseerd (de zogenaamde "overlopende posten"; zie hoofdstuk 6.3. van de jaarstukken 2018).		-1,27				
exploitatiekosten reeds ten laste van algemene bestemmingsreserve geraamd (zie hoofdstuk 6.3. van de jaarstukken 2018)		-0,39				
claims ten laste van de algemene bestemmingsreserve in verband met overbrengen kredieten van 2018 naar 2019		-1,6				
Dekking doorkijk financieel perspectief kadernota 2019-2023		-1,85	-1,3	-0,89	-0,09	0,03
verwachte stand per ultimo jaar	11,83	7,20	5,90	5,01	4,92	4,95

Uit deze tabel blijkt dat de algemene reserve ad € 11,83 mln. per 31-12-2018 (excl. rekeningsaldo 2018) terugloopt tot een bedrag van € 4,95 mln. per ultimo 2023.

Dit saldo is € 0,45 mln. hoger dan het saldo van € 4,5 mln. dat bij de vaststelling van de kadernota 2020-2023 werd verwacht en vindt zijn oorzaak nagenoeg geheel doordat de afoming van de alg. reserve grondexploitatie € 0,48 hoger is dan op basis van voorlopige rekeningcijfers 2018 bij de kadernota 2020-2023 werd voorzien.

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve grondbedrijf kent per 31-12-2018 een (maximum) stand van € 5,0 mln. Dit is na afoming van € 3,43 mln. welk bedrag is toegevoegd aan de algemene bestemmingsreserve.

In de Nota Grondbeleid is voor de algemene reserve grondexploitatie een ondergrens van € 1 mln. en een bovengrens van € 5 mln. bepaald. De algemene reserve grondexploitatie liet voor afroaming per 31-12-2018 een stand zien van € 8.435.282. Op basis hiervan was er derhalve sprake van een surplus van € 3.435.282 (afgerond € 3,43 mln.) Dit surplus is, conform de Nota Grondbeleid, afgeroomd en gestort in de algemene bestemmingsreserve. Voor de jaren na 2018 wordt op basis van de huidige inschattingen ook een surplus verwacht (zie onderstaande tabel). Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat de beoogde winstname voor de jaren 2019 t/m 2021 gebaseerd is op verwachte kosten en (grond) opbrengsten. Mochten deze afwijken dan heeft dit gevolgen voor de winstname en daaropvolgend de afroaming van de algemene reserve grondexploitatie. Jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening wordt op basis van de dan actuele omstandigheden, beoordeeld of er een surplus is ontstaan en afroaming aan de orde is.

Stand algemene reserve grondexploitatie bij jaarrekening 2018				
	2018	2019	2020	2021
Stand per 1-1	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Stortingen	3.743.940	1.828.000	1.686.000	1.618.000
Onttrekkingen	308.658	837.500	337.500	437.500
Afroaming reserve	3.435.282	990.500	1.348.500	1.180.500
Stand per 31-12	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000

Voor een nader inzicht in de grondexploitatie zie de paragraaf grondbeleid (blz. 148 en volgende).

Reserve weerstandsvermogen

De weerstandsratio is bij de jaarrekening 2018 als volgt berekend:

Omschrijving	Bedrag
Beschikbare weerstandscapaciteit:	
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 1.700.000
Algemene reserve grondexploitatie	€ 5.000.000
Reserve weerstandsvermogen	€ 9.909.833
Totaal	€ 16.609.833
<i>Benodigde weerstandscapaciteit:</i>	
Risico's conform tabel	€ 8.338.325
Verhouding beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandscapaciteit	2,0

Zie onderstaande tabel voor de ontwikkeling van de weerstandsratio 2016-2019.

Ontwikkeling weerstandsratio	Begroting	Rekening	Begroting	Rekening	Begroting	Rekening	Begroting
	2016	2016	2017	2017	2018	2018	2019
weerstandsratio	1,5	1,6	1,4	1,9	1,7	2,0	1,9

Gegeven de ratio van 2,0 betekent dit voor Raalte dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. De ratio bij de jaarrekening 2017 en de begroting 2019 was 1,9. We zien een stijging van de ratio, door afname van de benodigde weerstandscapaciteit in verhouding tot de beschikbare weerstandscapaciteit. Daarbij maken we de kanttekening dat er nog verschillende p.m. posten bij de risico's worden benoemd.

Het beleid met betrekking tot de ontwikkeling van het weerstandsvermogen is door de raad vastgesteld in de beleidsnota reserves voorzieningen en weerstandsvermogen. Indien de ratio tussen 1,4 en 2 ligt, gaan we, na een analyse van de toekomstige verwachtingen, bezien of we de hoogte van het weerstandsvermogen in stand moeten houden of kunnen afromen. Hierbij nemen we de (meerjarige) financiële positie van de gemeente in beschouwing. Bij de integrale afweging in de kadernota 2020-2023 is een deel van de reserve weerstandsvermogen als dekkingsmiddel ingezet door het weerstandsvermogen in de periode 2020-2023 deels af te romen tot een weerstandratio van 1,7. Of deze afroming in deze periode daadwerkelijk nodig is hangt af van de ontwikkeling van de algemene bestemmingsreserve. Mocht deze algemene bestemmingsreserve in de komende jaren extra gevoed kunnen worden dan kan dit betekenen dat het weerstandsvermogen minder afgeroomd hoeft te worden. Dit wordt jaarlijks bij de kadernota en/of de programmabegroting opnieuw beoordeeld.

Voor nadere inzicht in de weerstandratio zie die paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing (blz. 97 en volgende).

Egalisatiereserves sociaal domein

Binnen het sociaal domein zijn in de afgelopen jaren twee egalisatiereserves gevormd, te weten de egalisatiereserve Zorg en Participatie. Omdat we binnen het sociaal domein uitgaan van budgetneutraliteit worden eventuele overschotten/ tekorten binnen de WMO/jeugdwet en participatie gestort/onttrokken aan respectievelijk de egalisatiereserve zorg en participatie.

In onderstaande tabel is het verloop van beide egalisatiereserves sociaal domein tot en met het verslagjaar 2018 weergegeven.

Ontwikkeling Egalisatiereserves sociaal domein 2014-2018 (excl. claims)					
<i>genoemde bedragen x € 1 mln.</i>					
Stand per ultimo	2014	2015	2016	2017	2018
Zorg	2,07	3,35	4,53	4,2	3,78
Participatie	1,37	1,05	0,96	0,43	0,88
totaal	3,44	4,4	5,49	4,63	4,66

In bovengenoemde standen zijn de claims per 31-12-2018 tot een bedrag van € 0,88 mln. niet opgenomen (€ 0,79 mln. op de reserve zorg en 0,09 mln. op de reserve participatie).

Beide reserves bij elkaar opgeteld, laten per eind 2018 een saldo zien van € 4,66 mln. (excl. claims per 31-12-2018 tot een bedrag van € 0,88 mln.). Dit stelt ons in staat om de transformatie verder (door) te ontwikkelen waarbij in de overgangperiode een beroep gedaan kan worden op bovengenoemde reserves. Financieel gezien liggen er met name bij de jeugdzorg en de sociale werkvoorziening forse uitdagingen voor de komende jaren.

Uw raad heeft voor de reserve Zorg een plafond ingesteld van € 3,5 mln. Met de stand van de reserve Zorg op 31-12-2018 wordt het plafond van deze reserve met circa € 0,28 mln. overschreden.

Op de reserve Zorg rusten per 1-1-2019 echter nog claims (op basis van eerder genomen besluiten) van circa € 0,79 mln. Hiermee rekening houdend komt het saldo van de reserve Zorg ruimschoots uit onder het door uw raad vastgestelde plafond van € 3,5 mln.

We stellen daarom voor het plafond van de reserve Zorg bij de jaarrekening 2018 tijdelijk te verhogen tot € 4,0 mln. en bij de integrale afweging bij de programmabegroting en/of de kadernota 2021-2024 het plafond van de reserve Zorg opnieuw te beoordelen in relatie tot de totale reservepositie sociaal domein. Dan bestaat er nog meer inzicht in de transformatieopgave en de daarbij benodigde budgetten sociaal domein.

Voor een nader inzicht in de financiën sociaal domein zie de paragraaf sociaal domein (blz. 161 en volgende).

Financiële wendbaarheid en weerbaarheid

Wendbaarheid

Wendbaarheid heeft te maken met hoe flexibel we zijn om snel te kunnen inspelen op de actualiteit. De volgende instrumenten dragen bij aan de financiële wendbaarheid:

- Kengetal netto schuldquote (niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen)
- Kengetal belastingcapaciteit

Weerbaarheid

Weerbaarheid heeft te maken met veerkracht of het vermogen om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen en bestand te zijn tegen de impact van bestaande risico's.

De volgende onderwerpen dragen bij aan de financiële weerbaarheid:

- Algemene bestemmingsreserve (zie eerder in deze aanbiedingsbrief)
- Ratio weerstandsvermogen (zie eerder in deze aanbiedingsbrief)
- Kengetal solvabiliteit
- Kengetal grondexploitatie
- Kengetal structurele exploitatieruimte

De financiële kengetallen hebben zich bij de jaarrekening 2018 als volgt ontwikkeld:

Financiële kengetallen	Rekening	Rekening	Begroting	Rekening	Streefwaarden-kengetallen		
	2016	2017	2018	2018	positief	neutraal	negatief
	in %						
Netto schuldquote	85	95	121	91	< 90	90-130	> 130
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	76	87	113	82	> 50	20-50	< 20
Solvabiliteit	37	33	27	37	< 20	20-35	> 35
Grondexploitatie	33	29	31	29	> 0	0	< 0
Structurele exploitatieruimte	2,28	1,37	0,26	3,01	< 100	100	> 100
Belastingcapaciteit	96	100	94	100			

Voor een nadere toelichting op deze kengetallen zie de paragraaf weerstandsvermogen (blz. 97 en volgende).

Gezonde financiële positie

Op basis van bovenstaande ontwikkeling in de financiële kengetallen concluderen we dat de financiële wendbaarheid en weerbaarheid op niveau is. Dit in combinatie met de ontwikkeling van de algemene bestemmingsreserve, de algemene reserve grondexploitatie en de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen, mag gesteld worden dat onze gemeente ook bij de jaarrekening 2018 een financieel gezonde positie heeft.

Tot slot

De door de raad ingestelde rekeningcommissie voert op 13 juni aanstaande het onderzoek jaarrekening uit. Hierbij licht de accountant het accountantsverslag 2018 toe. Het verslag van dit onderzoek wordt u daarna zo spoedig mogelijk toegezonden.

Burgemeester en wethouders van Raalte,

de secretaris
Karin Cornelissen

de burgemeester
Martijn Dadema

Voorwoord

Voor u liggen de jaarstukken 2018 van de gemeente Raalte. Met dit sluitstuk van de budgetcyclus 2018 leggen we als college van burgemeester en wethouders verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid. Het is gebruikelijk dat de verslaglegging voor een ieder ter inzage wordt gelegd en op de website wordt gepubliceerd.

Jaarverslag en jaarrekening

De jaarstukken 2018 zijn opgedeeld in een jaarverslag en een jaarrekening. Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de diverse paragrafen. Over dit onderdeel wordt geen accountantsverklaring afgegeven. Wel stelt de accountant vast, dat de inhoud van het jaarverslag niet in strijd is met de jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de balans met toelichtingen en is door de accountant gecontroleerd en voorzien van een controleverklaring.

Wij hopen dat u met deze verslaglegging een instrument in handen heeft voor een goede invulling van uw controlerende rol.

Burgemeester en wethouders van Raalte,

mei 2019.

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1. Verantwoording beleid

Het programmaverslag en de financiële vertaling daarvan in de jaarstukken, vormen het sluitstuk van de gemeentelijke planning- en controlcyclus.

In de meerjarenbegroting 2018-2021 zijn de beleidsvoornemens, de beschikbare middelen en de daaraan gekoppelde resultaten en prioriteitstellingen opgenomen.

Over de vorderingen in de uitvoering van deze beleidsvoornemens en de aanwending van de beschikbaar gestelde middelen wordt jaarlijks in de zomernota aan de raad gerapporteerd. Het nu voorliggende afsluitende jaarverslag en de jaarrekening zijn de belangrijkste documenten voor het afleggen van verantwoording over gemeentelijke prestaties en bestedingen. Formeel dienen de documenten twee doelen:

1. verantwoording van ons als college aan de gemeenteraad;
2. verantwoording van de gemeenteraad aan de bevolking die hij vertegenwoordigt.

Zoals al aangegeven, dient er voor de verslaglegging een onderscheid te worden gemaakt in jaarverslag en jaarrekening.

Het onderdeel *jaarverslag* geeft inzicht in de realisatie van de programma's. Dit inzicht wordt verkregen door een uitwerking te geven van:

- de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd;
- de wijze waarop geprobeerd is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken;
- de gerealiseerde baten en lasten.

De *jaarrekening*, waar het oordeel van de accountant over het getrouwe beeld en de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties betrekking op heeft, bevat:

- de gerealiseerde baten en lasten per programma;
- het overzicht van de gerealiseerde dekkingsmiddelen;
- het totaal saldo van baten en lasten;
- de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- het gerealiseerde resultaat na bestemming.

Volgens de BBV-voorschriften worden eerst alle baten en lasten van de programma's gepresenteerd. Vervolgens wordt het resultaat bepaald en daarna wordt het resultaat bestemd. Op dat moment vinden toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves plaats.

Beleidsindicatoren

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft een vaste set aan beleidsindicatoren voor. Deze zijn per programma terug te vinden in de indicatorentabel (zie lichtgroene arcering). Naast de verplichte beleidsindicatoren is nog een aantal 'eigen' indicatoren opgenomen. Hierbij maken we voor een belangrijk deel gebruik van de indicatoren uit 'waar staat je gemeente'.

De indicatoren uit het burgeronderzoek 'Waar staat je gemeente' gaan uit van verschillende maatschappelijke thema's namelijk:

- Woon- en leefklimaat
- Relatie burger–gemeente
- Gemeentelijke dienstverlening
- Zorg en welzijn

De indicatoren worden gemeten met een gemiddeld cijfer op een vijfpuntsschaal, waarbij een 1 staat voor 'helemaal oneens' en een 5 voor 'helemaal eens'. Met andere woorden: hoe hoger het cijfer, hoe meer de burgers het eens zijn met de stelling. Het onderzoek vindt tweejaarlijks plaats. In 2018 is de laatste meting geweest.

1.2 Leeswijzer

In de begroting en rekening 2018 zijn de volgende programma's opgenomen:

- 1.1 Bestuur en Dienstverlening
 - 1.2 Veiligheid en Handhaving
 - 2.1 Onderwijs
 - 2.2 Welzijn
 - 2.3 Sport
 - 3.1 Arbeidsparticipatie en Inkomen
 - 4.1 Wonen en woon- en werkomgeving
 - 4.2 Integraal Beheer Openbare Ruimte
 - 4.3 Milieu en Duurzaamheid
 - 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp
 - 6.1 Ruimtelijke Ordening
 - 6.2 Economie
 - 6.3 Bereikbaarheid en Mobiliteit
- Algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien
Overzicht overhead

Met het jaarverslag is geprobeerd om inzicht te geven in de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd en de wijze waarop geprobeerd is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken.

Dit uit zich in **hoofdstuk 2**, waar aan de hand van de programma's de volgende W-vragen worden beantwoord:

- Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?
- Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?
- Wat heeft het ons gekost?

De indicatoren worden gemeten met een gemiddeld cijfer op een vijfpuntsschaal, waarbij een 1 staat voor 'helemaal oneens' en een 5 voor 'helemaal eens'. Met andere woorden: hoe hoger het cijfer, hoe meer de burgers het eens zijn met de stelling.

Bij de programma's worden de relevante afwijkingen toegelicht. Hier treft u ook regelmatig de term *doorberekeningen diverse eenheden* aan. Dit zijn voor- of nadelige afwijkingen in de urenverantwoordingen op de verschillende taakvelden. Deze afwijkingen worden niet bij de programma's afzonderlijk toegelicht, maar komen bij de Algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien naar voren onder de items: uren buiten de exploitatie, DOWR-resultaat en diverse voordelen overige kosten teams.

In **hoofdstuk 3** wordt een nadere toelichting gegeven in de voorgeschreven paragrafen. Deze toelichting geeft een dwarsdoorsnede van de financiële positie gezien vanuit het perspectief van de volgende onderdelen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Sociaal domein.

In **hoofdstuk 4** vindt u de balans met grondslagen en toelichting op de balans.

In **hoofdstuk 5** wordt op diverse onderwerpen een nadere toelichting gegeven, onder andere wordt de jaarrekening in een vogelvlucht toegelicht en de financieringen algemene dekkingsmiddelen.

U treft in **hoofdstuk 6** enkele financiële bijlagen aan.

In **hoofdstuk 7** is de controleverklaring opgenomen.

Als afsluiting treft u het raadsbesluit aan tot vaststelling van de jaarstukken 2018 en de bestemming van het rekeningsaldo.

Hoofdstuk 2. Jaarverslag

Inleiding

Om een heldere verslaglegging af te geven over het gevoerde beleid in 2018, is de programmaverantwoording in navolging van de programmabegroting 2018 opgebouwd uit 6 thema's met de daar onderliggende 13 programma's. Zo zijn de resultaten in de jaarstukken 2018 te vergelijken met het geraamde in de programmabegroting 2018.

2.1 Programmaverantwoording

1. Raalte is

1.1 BESTUUR EN DIENSTVERLENING

1.2 VEILIGHEID EN HANDHAVING

Programma 1.1

Bestuur en dienstverlening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
C. Knipping

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- De inwoners van Raalte hebben op 21 maart tijdens de gemeenteraadsverkiezingen een nieuwe raad gekozen en een nieuw college is geformeerd. Het Roalter Akkoord is vastgesteld waarin staat beschreven waar de gemeenteraad zich wil inzetten voor Raalte in 2018 – 2022.
- De gemeenteraad heeft besloten op een andere wijze te gaan vergaderen met rond-de-tafelgesprekken waar meer ruimte is voor de inbreng van inwoners.
- We zijn steeds beter in staat overheidsparticipatie handen en voeten te geven. Dat wordt gewaardeerd door inwoners, maatschappelijke instellingen en het bedrijfsleven. Denk aan de nominaties voor de aanpak Omgevingsvisie en een betere score MKB-vriendelijkheid. Ook de resultaten van het onderzoek 'Waar Staat je Gemeente 2018' laten op alle thema's een significante verbetering zien ten opzichte van twee jaar geleden.
- De maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van onze gemeentelijke dienstverlening zijn veranderd. Dit wordt mede ingegeven door digitale mogelijkheden, waarbij partijen als webshops, banken en andere innovatieve dienstverleners deze verwachtingen beïnvloeden. Hierom is begin 2018 de ambitie in dienstverlening vastgesteld.

Doelstellingen 2018:

1. Wij willen voor onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, collega's en mede-overheden een gewaardeerd partner zijn door te luisteren naar de vraag achter de vraag, mee te denken hoe het wél kan en bij ideeën en initiatieven naast inwoners en initiatiefnemers te staan.
2. Het college en de raad hanteren een open bestuursstijl, zijn transparant in de besluitvorming en staan open voor initiatieven vanuit de bevolking. We hebben daarbij de ambitie ook inwoners te betrekken die minder actief zijn of achterblijven. Dit moet leiden tot meer vertrouwen van onze inwoners in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd.
3. De inwoners van Raalte zijn tevreden over de dienstverlening van de gemeente, zowel over het aanbod van diensten als de afhandeling door medewerkers.
4. Bij de gemeenteraadsverkiezingen streven wij naar een opkomstpercentage van 65%, met specifieke aandacht voor het betrekken van groepen inwoners die minder geneigd zijn te gaan stemmen.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 We leggen steeds meer verbindingen met onze inwoners. Er is extra aandacht geweest voor communicatie bij een aantal projecten, zoals de eerste fase van de Omgevingswet, de maatschappelijke discussie vrijkomende agrarische bebouwing en woningbouw in Heino.

- 1.2 De website is getoetst aan de wettelijke eisen van digitale toegankelijkheid. Een aantal onderdelen, zoals de navigatiestructuur en het gebruik van koppen en labels is aangepast. Het gebruik van kleur, met name voor slechtzienden, moet nog worden opgepakt in 2019.
- 1.3 We hebben heldere aanspreekpunten voor onze inwoners en ondernemers bij vragen en nieuwe initiatieven. Mede door de inzet van de Taskforce ondernemersdienstverlening en te werken met de accountmanager bedrijven, is het resultaat op MKB-vriendelijkheid gestegen van een 4,8 naar een 6,8.
- 2.1 De gemeenteraadsverkiezingen zijn georganiseerd en geëvalueerd. De raad en het college zijn ingewerkt.
- 2.2 De Raad op Pad is geëvalueerd en krijgt een vervolg in 2019. Overheidsparticipatie en bestuurlijke vernieuwing hebben een centrale plek gekregen in het Roalter Akkoord en in de portefeuilleverdeling van het college. Een raads werkgroep bestuurlijke vernieuwing is gestart die aanbevelingen doet aan de agendacommissie over die onderwerpen.
- 2.3 We zijn in gesprek met de Plaatselijke Belangen hoe de verschillende kernen zelf hun nieuwe inwoners welkom heten. Het dorp Raalte voorziet hierin niet. We gaan nieuwe inwoners zelf benaderen met de vraag wat zij hebben gemist of wat zij fijn hadden gevonden om te weten/horen van de gemeente.
- 2.4 We volgen de adviezen en aanbevelingen van de Overijsselse Ombudsman op wat betreft de klachten die we ontvangen.
- 2.5 We hebben actief deelgenomen aan de Vereniging Nederlandse Gemeenten door deelname aan de ledenvergaderingen en de activiteiten in het kader van de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering.
- 3.1 Eind 2018 hebben we opnieuw deelgenomen aan het onderzoek 'Waar Staat je Gemeente'. De resultaten van het onderzoek zijn als prestatie-indicator opgenomen in de jaarrekening en gebruiken we in 2019 om onze dienstverlening verder te verbeteren.
- 3.2 De ambitie op dienstverlening kreeg zijn beslag door het ontwikkelen van methoden om continue te verbeteren; kort cyclisch meten van de klanttevredenheid vormt hier een belangrijk onderdeel van. In 2018 hebben we daarnaast een vijftal geprioriteerde diensten en producten verbeterd. De processen zijn onder externe begeleiding zo verbeterd, dat er meer klantwaarde gerealiseerd wordt. Hierdoor worden bijvoorbeeld MOR-meldingen sneller afgehandeld, kunnen Wmo-cliënten direct een huisbezoek gepland krijgen en is de tevredenheid over de huwelijken met een ruime 8 gewaardeerd. Daarnaast is samen met ondernemers een nieuw proces voor vergunningen ingericht en is voor de ondernemersdienstverlening een ruimtecoach aangesteld.
- 4.1 We hebben de gemeenteraadsverkiezingen voorbereid en specifieke aandacht geschonken aan opkomst bevorderende maatregelen. Het opkomstpercentage is gestegen van 59,4% (2014) naar 62,5% (2018).

Verantwoording nieuw beleid 2018

Ophogen verkiezingsbudget

In 2018 hebben er gemeenteraadsverkiezingen plaatsgevonden. Daarvoor is eenmalig € 15.000 beschikbaar gesteld. Door toenemende kwaliteitseisen en opkomst bevorderende acties, waaronder de extra inzet van een mobiel stembureau in Raalte en de inhuur van externe projectleiders, bleek dit eenmalige budget niet volledig toereikend.

Aanpassen website www.raalte.nl

Om aan de eisen en wensen van deze tijd te voldoen, is de website in 2018 aangepast en deze wordt nu dagelijks gearchiveerd. De opfrisbeurt wordt samen met de huisstijl opgepakt.

Ondersteuning raadsleden

Bij de 'Berenschotbezuinigingen' zijn de budgetten voor fractieondersteuning en opleiding voor raadsleden wegbezuinigd. Dit knelt in de praktijk, waardoor raadsleden activiteiten die eerder uit deze budgetten bekostigd werden niet meer doen of uit eigen middelen betalen. In januari 2018 heeft de gemeenteraad deze bezuiniging teruggedraaid.

Kindergemeenteraad

De kindergemeenteraad heeft als doel kinderen te betrekken bij de politiek. Het instellen van een kindergemeenteraad past in de wens om inwoners zo vroeg mogelijk bij de politiek te betrekken. De oprichting van de kindergemeenteraad is inmiddels gestart.

Uitvoering ambitie op Dienstverlening

Met de ambitie op dienstverlening willen we naar een dienstverlening die over de gehele linie op niveau is en op de onderdelen waar we er écht toe doen, het verschil maken.

Het neerzetten van een ambitie dienstverlening was een vertrekpunt. Na ambitie formuleren, volgt de doorvertaling in het dagelijkse werken en handelen van iedereen die voor de gemeente Raalte werkt. In 2018 hebben we dat gedaan door ons te richten op het verbeteren van de processen die de geprioriteerde producten of diensten leveren. De vastgestelde kernwaarden (slim, betrouwbaar, verbindend en oplossingsgericht) worden breder uitgewerkt en benut bij organisatieverandering en ook de implementatie van de omgevingswet en opleiding en ontwikkeling van medewerkers.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Demografische druk <i>De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.</i> <i>Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek</i>	2018	77,1	75,7	76,2		77,1
Hoeveel vertrouwen heeft een inwoner in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,2	3,1		3,2	3,2
De gemeente doet wat ze zegt <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,1	3		3,1	3,1
De gemeente stelt zich flexibel op als dat nodig is <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,2	3		3,1	3,2
De gemeente luistert voldoende naar de mening van haar inwoners <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,2	3,1		3,2	3,2

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
De gemeente betreft inwoners voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,3	3,2		3,3	3,3
Inwoners en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,4	3,3		3,4	3,4
De medewerker verraste mij aangenaam met de service die hij/zij verleende <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,4	3,3		3,4	3,4

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Gerealiseerde baten en lasten programma 1.1

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 912.652	€ 824.095	€ (88.557)
Lasten	€ 3.965.921	€ 3.742.598	€ (223.323)
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 3.053.269	€ 2.918.503	€ (134.766)
Mutaties in reserves	€ 789.400	€ 314.998	€ (474.402)
Gerealiseerd resultaat	€ 3.842.669	€ 3.233.501	€ (609.168)

Verklaring verschil

Storting in voorziening pensioenen wethouders	€ 100.000-
Storting in voorziening wachtgeld wethouders	€ 156.000-
Storting in de reserve SPP (voordeel op salarissen / inhuur teams)	€ 539.500-
Meer leges rijbewijzen en reisdocumenten	€ 35.000
Diverse kleine verschillen	€ 151.332
Totaal verschil	€ 609.168-

Toelichting op de verschillen

Voorziening pensioenen wethouders

In de voorziening is een bedrag € 100.000 gestort. Dit komt in hoofdzaak, doordat meer wethouders in de toekomst aanspraak kunnen maken op een wethouders pensioen.

Voorziening wachtgeld wethouders

Om te voorzien in de toekomstige verplichtingen is de voorziening wachtgeld wethouders met € 156.000 opgehoogd.

Storting in de reserve SPP (voordeel op salarissen / inhuur teams)

Alle tekorten en overschotten op de loonkosten per team worden met elkaar verrekend. Het saldo van deze tekorten en overschotten wordt gestort in of onttrokken uit de reserve SPP. In 2018 was het saldo van de loonkosten ten opzichte van de begroting positief.

Meer opbrengsten rijbewijzen en reisdocumenten

De gegevens waarop de begroting van de rijbewijzen is gebaseerd zijn aangeleverd door het CBR. In deze gegevens zijn enerzijds het aantal verlopen rijbewijzen opgenomen. Anderzijds wordt een percentage opgenomen van de personen die de gerechtigde leeftijd gaan bereiken om een rijbewijs te halen. Zonder aantoonbare redenen zijn er meer nieuwe rijbewijzen aangevraagd dan begroot.

Voor de reisdocumenten is binnen onze registratie inzichtelijk welke reisdocumenten verlopen. Die data gebruiken we om de begroting op te stellen. Er is verder geen verklaring voor de hogere verstrekte aantallen reisdocumenten.

Door de hogere uitgifteaantallen op de producten rijbewijzen, paspoorten en Nederlandse Identiteitskaarten is er een meeropbrengst van € 85.000. Anderzijds is er € 15.000 meer afgedragen aan het Rijk in verband met deze hogere uitgifteaantallen. Dit resulteert in een positief saldo van € 70.000. We willen het gewenste dienstverleningsniveau (wachtlijden) ook bij toenemende klantstroom in de piekmaanden april tot en met augustus het hoofd kunnen bieden. Daarom wordt voorgesteld een deel van dit saldo, namelijk € 35.000, in 2019 beschikbaar te stellen voor inzet van tijdelijke extra capaciteit en het werken op afspraak. Hierdoor kunnen de wachtlijden verkort worden.

Programma 1.2

Veiligheid en handhaving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
A. Nijman

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- De aanpak van de georganiseerde criminaliteit werd zichtbaar door het aantreffen van hennepkwekerijen en sluiting van twee horecapanden in de gemeente.
- Wereldwijde, landelijke maar ook lokale ontwikkelingen zorgen er voor dat we ons moeten voorbereiden op nieuwe risico's. Bijvoorbeeld digitale verstoring, klimaatverandering, maatschappelijke onrust en terrorisme.

Doelstellingen 2018:

1. Een stabilisatie of mogelijk een daling van het aantal (gewelds)misdrijven (waaronder huiselijk geweld).
2. Een stabilisatie of mogelijk een verhoging van het veiligheidsgevoel van inwoners.
3. Een daling van het aantal woninginbraken.
4. Een daling van het aantal gevallen van woonoverlast/burengerucht.
5. Vermindering van overlast in de openbare ruimte, met als prioriteit vermindering overlast door (jeugd)groepen.
6. De inwoners van de gemeente Raalte beoordelen de controle en handhaven van regels met tenminste een 3.2.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 en 1.3 Het totaal aantal misdrijven is in 2018 opnieuw gedaald van 721 misdrijven in 2017 naar 657 misdrijven in 2018. Er is een nauwere samenwerking tussen de ketens zorg- en veiligheid tot stand gebracht. Dit blijkt onder andere uit het in 2018 vastgestelde Plan van Aanpak Personen met Verward Gedrag en de doorontwikkelingen die ingezet zijn binnen het Veiligheidshuis. Door een gestructureerde samenwerking zijn casussen niet uitgegroeid tot crisis en onrust.
- 1.2 Er zijn afspraken gemaakt om te komen tot een periodiek, breed handhavingsoverleg, zodat op dit gebied de samenwerking en informatiedeling tussen de domeinen beter vorm krijgt. We zien hierdoor trends waar we een brede aanpak op in kunnen zetten.
- 1.4 De Stichtingsvorm Veilig Thuis is uitgewerkt. Sturing vindt plaats via de periodieke ambtelijke en bestuurlijke overleggen. Daarnaast heeft centrumgemeente Zwolle in 2018 extra middelen ontvangen voor de voorbereiding op verschillende ontwikkelingen, waaronder de verbeterde meldcode.
- 1.5 In 2018 is ingezet op de ontwikkeling van het Ondernijningsbeeld. Het Ondernijningsbeeld is een compact beeld van de ondernijnde criminaliteit in de gemeente, met informatie over de thema's die hier spelen en de mate waarop dit voorkomt.

- 1.6 De gemeenteraad heeft ingestemd met het geactualiseerde Risicoprofiel en de Strategische Beleidsagenda 2019-2023 van de Veiligheidsregio IJsselland. Er is een zienswijze ingediend rondom het opnemen van het risico Laagvliegroutes. De nieuwe lokale Integrale Veiligheidsstrategie 2019-2022 is opgesteld, welke tevens input is voor de Veiligheidsstrategie Oost Nederland en het meerjarenbeleidsplan van de politie. Vaststelling van onze IVS volgt in 2019.
- 1.7 Het uitvoeren van de Veiligheidsmonitor is heroverwogen vanwege een overlap van veiligheidsvragen in het tweejaarlijkse onderzoek '*Waar staat je gemeente*'. De monitor is hierom in 2018 niet uitgevoerd. Wel is een aantal peilingen gehouden onder inwoners en raadsleden om input op te halen voor de Integrale Veiligheidsstrategie.
- 1.8 In 2018 is vijf keer een huisverbod opgelegd. In alle gevallen is door de zorgpartners aan zowel dader als achterblijvers zorg aangeboden. We zien in de afgelopen jaren een constante lijn in het aantal opgelegde huisverboden.
- 2.1 en 3.1 Samen met politie is aandacht besteed aan het terugdringen van High Impact Crimes, met name gericht op woninginbraken. Er is een voorlichtingsprogramma uitgevoerd gericht op Veilig Wonen. In 2018 zijn 57 woninginbraken geregistreerd. Een daling ten opzichte van voorgaande jaren.
- 2.2 Het aantal WhatsApp-groepen in het kader van buurtpreventie is in 2018 verder uitgebreid. In de kern Raalte zijn twee werkgroepen Keurmerk Veilig Ondernemen actief (bedrijventerrein De Zegge en het winkelgebied). Beide gebieden hebben in 2018 opnieuw het certificaat ontvangen.
- 4.1 In 2018 is het project Buurtbemiddeling voortgezet. Er zijn 28 zaken aangemeld, waarvan er 21 in behandeling zijn genomen. 70% is met een positief resultaat afgerond. Dit voldoet aan de gestelde doelen. Het aantal geregistreerde gevallen van woonoverlast/burengerucht is gestegen ten opzichte van 2017 (van 72 naar 94). Daarentegen is het aantal overlastmeldingen gedaald. Hier is geen duidelijke oorzaak voor te geven.
- 4.2 en 5.1 Door de integrale aanpak zijn de lokale jongeren snel in beeld en wordt waar nodig individueel of groepsgericht samengewerkt naar een passende aanpak. Hierdoor zijn in 2018 geen problematische groepen naar voren gekomen. Ook zien we het aantal meldingen jeugdoverlast verder dalen.
- 4.3 De Aanpak personen met verward gedrag is lokaal vastgesteld. De invoering van de wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (vervanger van de huidige wet BOPZ) is uitgesteld. De voorbereiding volgt in 2019.
- 6.1 Het handhavingsprogramma 2018 is uitgevoerd. De daarin opgenomen inventarisatie van detailhandel op de industrieterreinen van Raalte en Heino zijn afgerond en liggen nu gereed voor bestuurlijke besluitvorming.
- 6.2 Begin 2018 is een aanbesteding gehouden onder meerdere aanbieders van boadiensten. Hierbij is met name gekeken naar een gunstige prijs/kwaliteitsverhouding. Eind 2018 is een evaluatie en eveneens een benchmark van de boa's gehouden. De daaruit verkregen informatie zal in 2019 aanleiding zijn voor een heroriëntatie van deze diensten.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentiejaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2017	0,4	1,4	0,4	0,4	
Gewelddsmisdrijven per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2017	2,0	2,6	2,0	2,2	
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2017	1,6	1,4	1,6	2,2	
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2017	2,3	2,9	2,3	2,5	
Verwijzingen Halt Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar. <i>Bron: Bureau Halt</i>	2017	228	119	228	165	108
Hardekern jongeren Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar. <i>Bron: Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)</i>	2014	0,2			0,2	2)
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig <i>Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.</i> <i>Bron: VeiligheidNL</i>	2015	6%			5%	2)
Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser <i>Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.</i> <i>Bron: VeiligheidNL</i>	2015	13%			12%	2)
Het aantal geregistreeerde misdrijven <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	820	820	721	<800	657
Het rapportcijfer veiligheid in de eigen buurt/woon omgeving <i>Bron: veiligheidsmonitor</i>	2016	7,7	7,7	-	≥7,5	1)
Het aantal geregistreeerde gevallen van woonoverlast/burengerucht <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	47	47	72	<47	94

Indicator	Referentiejaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Het aantal overlastmeldingen <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	701	701	602	<680	498
Het aantal jeugdgerelateerde overlastmeldingen <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	148	148	127	<92	103
Score: de gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,4	3,4		3,6	
Score: de gemeente houdt voldoende toezicht op het naleven van regels: <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,2	3,2		3,2	3,2

1) De veiligheidsmonitor is in 2018 niet uitgevoerd, zie punt 1.7.

2) Deze indicatoren zijn met ingang van 2019 vervallen volgens de aangepaste regeling beleidsindicatoren gemeenten. De gegevens zijn daarom niet meer geactualiseerd.

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Gerealiseerde baten en lasten programma 1.2

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 208.477	€ 227.400	€ (18.923)
Lasten	€ 2.918.935	€ 2.962.816	€ 43.881
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 2.710.458	€ 2.735.416	€ 24.958
Mutaties in reserves	€ (8.706)	€ (36.003)	€ (27.297)
Gerealiseerd resultaat	€ 2.701.752	€ 2.699.413	€ (2.339)

Verklaring verschil

Minder inkomsten uit leges	€	25.100-
Minder kosten rampenbestrijding	€	21.700
Minder kosten integrale veiligheid	€	24.000
Meer doorberekening diverse eenheden	€	17.200-
Diverse verschillen	€	5.739-
Totaal verschil	€	2.339-

Toelichting op de verschillen

Minder inkomsten leges

De inkomsten APV en Drank- en Horecawet zijn € 25.000 lager dan begroot. De lagere inkomsten ten opzichte van de begroting lijken een structureel karakter te hebben.

Bij het opstellen van de begroting 2020 wordt gezien of het budget naar beneden moet worden bijgesteld.

Minder kosten rampenbestrijding

Budget is deels bestemd voor rampen/crisis. In 2018 is hiervan minimaal gebruik gemaakt. Daarnaast is er ruimte voor het opleiden van nieuwe deelnemers bevolkingszorg. Hier is minimaal gebruik van gemaakt aangezien er in 2018 weinig verloop in deze deelnemers zat.

Minder kosten integrale veiligheid

De veiligheidsmonitor is niet uitgevoerd. De bijdrage Regionaal Coördinatiepunt Integrale Veiligheid (RCIV) is eenmalig verlaagd en de kosten voor de uitvoering van het Actieplan Veiligheid vielen lager uit.

2. Raalte leeft

2.1 ONDERWIJS

2.2 WELZIJN

2.3 SPORT

Programma 2.1

Onderwijs

Thema

Raalte leeft

Portefeuillehouder

Wethouders F. Niens en G. Toeter

Programmacoördinator

A. Nijman/T. Schrör

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- In 2018 is de samenwerking tussen het onderwijs en jeugdhulp versterkt. Vanuit het CJG is een vast contactpersoon gekoppeld aan de (voor)scholen. Hiermee bieden we vroegtijdige ondersteuning aan jeugdigen. Op de middelbare scholen en het MBO neemt de leerplichtambtenaar deel aan de zorgoverleggen om vroegtijdig problemen te signaleren en hiernaar te handelen.
- Uit het krimponderzoek voor de onderwijshuisvesting bleek, dat in Raalte Noord de leerlingenaantallen nog groeien waardoor er ruimtegebrek ontstond. In verband hiermee is bij de zomernota een krediet beschikbaar gesteld zodat het schoolbestuur op korte termijn een passende oplossing kon realiseren.
- Alle pedagogisch medewerkers hebben een toets- en scholingsaanbod gehad met als doel het voldoen aan de taaleis 3F die ingaat in augustus 2019.

Doelstellingen 2018:

1. In elke kern blijft tenminste één voorziening voor basisonderwijs aanwezig en daarnaast is er passende huisvesting voor het middelbaar onderwijs in Raalte-dorp.
2. Kinderen in de gemeente Raalte worden optimaal voorbereid voor de basisschool, doordat minimaal 90% van de 2,5 – 4-jarigen aan de voorschoolse voorzieningen deelneemt.
3. Alle kinderen in de gemeente Raalte van 4 t/m 8 jaar, zijn logopedisch gescreend en indien nodig gecontroleerd en zo nodig doorverwezen.
4. Het percentage ongeoorloofd schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten blijft tenminste gelijk of daalt.
5. Het op een zo efficiënt mogelijke wijze aanbieden van leerlingenvervoer conform de wettelijke voorschriften en daarbij de zelfredzaamheid van de doelgroep bevorderen.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 In verband met prioritering, in relatie tot de beschikbare capaciteit, zijn de voor de gemeente Raalte geplande vervolgonderzoeken op het rapport 'Antwoord op de Krimp' (met name gericht op onderhoudskosten en leegstand in de kernen) nog niet gestart. Uitvoering daarvan wordt voorzien in 2019.
- 1.2 Nieuwe huisvesting van basisschool De Korenbloem vindt plaats op de bestaande locatie via realisatie van een Integraal Kindcentrum. Door stijgende bouwpreizen en toenemende wettelijke kwaliteitseisen is extra budget voor de nieuwbouw bij de zomernota beschikbaar gesteld. De start van de bouw van dit Kindcentrum is in het voorjaar van 2019 en de ingebruikname is in de lente van 2020 gepland. De nieuwbouw gaat samen met een verbetering van de parkeersituatie (verkeersveiligheid).
- 2.1 Met de voor- en vroegscholen is gewerkt aan het maken van meetbare resultaatafspraken. Voordat deze worden vastgesteld, wordt er eerst een proef gedaan om te kijken of de afspraken daadwerkelijk meetbaar zijn. Om inzichtelijk te krijgen hoe we de kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie kunnen verbeteren, heeft de gemeente zich opgegeven voor de pilot van de inspectie van het onderwijs.

- 3.1 De logopediste van de gemeente Raalte heeft aan alle kinderen in de gemeente Raalte en screeningsaanbod gedaan. 98,7% van de kinderen zijn gescreend. De resultaten van deze screening leggen we jaarlijks vast in het Logopedisch jaarverslag. Aan het einde van het verslagjaar stonden 244 leerlingen op de leerlingenlijst logopedie. Van deze 244 leerlingen worden 203 leerlingen behandeld in/zijn verwezen naar de vrijgevestigde logopedische praktijk en komen 41 leerlingen voor schoollogopedische follow-up in aanmerking.
- 4.1 In het schooljaar 2017 – 2018 is door de Leerplichtambtenaar en RMC-consulent aan alle vo en mbo-scholen in onze regio verzuimspreekuren aangeboden of er zijn samenwerkingsafspraken met de zorgcoördinator van de school gemaakt. De leerplichtambtenaar/RMC-consulent neemt regelmatig deel aan het multidisciplinair overleg waar met alle betrokken partijen afspraken worden gemaakt. De leerplichtambtenaar/RMC-consulent bewaakt bij deze overleggen de scholingsmogelijkheden.
- 4.2 Aan elke (voor)school is een CJG-contactpersoon gekoppeld die het eerste aanspreekpunt is voor als een leerling of ouder een hulpvraag heeft.
- 5.1 Er zijn vijf trajecten van 'MEE op Weg' ingezet om leerlingen te ondersteunen in het zelfstandig reizen naar school.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) % <i>Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.</i> <i>Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs</i>	2016	1,0	1,0		2%	0,98%
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen <i>Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.</i> <i>Bron: Ingrado</i>	2017	3,14		3,14		
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen <i>Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.</i> <i>Bron: Ingrado</i>	2017	9,24		9,24		
Aanwezigheid van tenminste 1 voorziening voor basisonderwijs per kern <i>Bron: gemeentelijke administratie</i>	2016	ja	ja	ja	ja	ja

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Het percentage 2,5 tot 4 jarigen, dat deelneemt aan de voorschoolse voorzieningen <i>Bron: CJG en kinderopvangorganisatie die subsidie ontvangen voor VVE en Peuterwerk</i>	2015	90,40%	> 75%	> 75%	90%	
Het percentage logopedisch gescreende kinderen <i>Bron: schoollogopedisch jaarverslag</i>	2016	100%	100%	100%	100%	98,7%

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Gerealiseerde baten en lasten programma 2.1

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 370.872	€ 320.435	€ 50.437
Lasten	€ 4.640.586	€ 5.047.197	€ 406.611
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 4.269.713	€ 4.726.762	€ 457.049
Mutaties in reserves	€ (300.847)	€ (387.939)	€ (87.092)
Gerealiseerd resultaat	€ 3.968.866	€ 4.338.823	€ 369.957

Verklaring verschil

Meer kosten vandalisme op en bij scholen	€	30.400-
Minder subsidies leerlingenvervoer	€	139.800
Minder lasten onderwijsachterstandenbeleid	€	50.000
Minder subsidie peuterspeelzaalwerk	€	117.900
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€	84.000
Diverse kleine verschillen	€	8.655
Totaal verschil	€	369.955

Toelichting op de verschillen

Meer kosten schades en vandalisme op scholen

Hogere kosten bij vandalisme op scholen van € 30.000, grotendeels gecompenseerd door hogere schadevergoedingen.

Minder subsidies leerlingenvervoer

Onder andere als gevolg van minder aanvragen door krimp van het aantal leerlingen, is er € 140.000 minder aan subsidies verstrekt dan geraamd. Daarnaast wordt zelfstandig vervoer gestimuleerd.

Onderwijsachterstandenbeleid

Bij de begrotingsopbouw 2018 (primaire begroting) is zo'n € 50.000 aan budget overgeheveld vanuit het peuterspeelzaalwerk. Dit budget is in 2018 niet benut (€ 24.785 en € 25.213).

Minder subsidie peuterspeelzaalwerk

Er is conform de landelijke ontwikkelingen met betrekking tot harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang € 118.000 minder subsidie verstrekt dan vooraf geraamd.

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Deze lagere doorberekening wordt veroorzaakt doordat in 2018 slechts een deel van het totale krediet van € 400.000 voor tijdelijke huisvesting Korenbloem is besteed (in 2019 loopt dit krediet door, oplevering van de nieuwbouw is gepland in 2020). Het verschil van € 84.000 wordt opnieuw beschikbaar gesteld in 2019.

Programma 2.2

Welzijn

Thema

Raalte leeft

Portefeuillehouder

Wethouders F. Niens, G. Toeter en W. Wagenmans

Programmacoördinator

A. Nijman/T. Schrör

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- De beschikbare cultuursubsidies zijn ingezet. Er is wisselend gebruik van gemaakt. De subsidieregeling Cultuurarrangement was in juli reeds vol.
- Met de regeling Cultuureducatie hebben 17 basisscholen meegedaan. De buitenschoolse workshops Kennismaken met Cultuur hebben veel kinderen getrokken.
- De leerlijn erfgoed is uitgebreid met de gerestaureerde fresco's in de Plaskerk en de kunstfietsroute voor basisscholen is geactualiseerd (lessenreeks 'Een Kunstig Geheel').
- De Laarman is gestart met de nieuwbouw van de schuur.
- In 2018 is gestart met het opstellen van een Cultuurprofiel Regio Zwolle.
- Jongeren van het TRAXX-jongeren centrum hebben de graffiti in de fietstunnel Ganzeboomlaan vernieuwd en de winnende foto van de Fotobiënnale 2018 hangt een jaarlang aan de muur van Boijink aan de Molenhof.

Doelstellingen 2018:

1. De inwoners van de gemeente Raalte beoordelen de welzijnsvoorzieningen (buurthuis, jongeren centrum) met een 3,6 of hoger.
2. De gemeente wil de leefbaarheid op peil houden waarbij nadrukkelijk uitgegaan wordt van de creativiteit, innovatie en eigen kracht van onze inwoners en maatschappelijke partners. Ruimte aan kunst en cultuur wordt gegeven door lokale initiatieven te faciliteren.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 De realisatie van multifunctionele accommodaties is voor alle kernen afgerond. Dit jaar heeft de focus vooral gelegen op het versterken van de rol in de samenleving. Een mooi voorbeeld hiervan is de ontwikkeling binnen Raalte Dorp. De drie buurtcentra (de Buut, Schuilenburg en het Centraal Hart) zoeken steeds meer de samenwerking om te leren van elkaar en elkaar te versterken.
- 1.2 Aan ieder kernteam in de gemeente Raalte is een opbouwwerker verbonden. De opbouwwerkers ondersteunen initiatieven, leggen verbindingen en wijzen inwoners (actief) de weg. Het betrekken van inwoners en (vrijwilligers)organisaties staat daarbij centraal en ze doen dit in samenspraak en samenwerking met plaatselijk belangen en de contactambtenaren.
- 2.1 Het Vrijwilligerspunt Raalte – Heino heeft scholingen/trainingen/workshops (op maat) aangeboden aan vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties voor deskundigheidsbevordering. Via verschillende organisaties en verenigingen is er een inventarisatie gedaan waar de behoefte aan deskundigheidsbevordering lag. Er is samenwerking gezocht met de Raalter Uitdaging om een gezamenlijke programmering van kennis/informatieavonden voor verenigingen en stichtingen vorm te geven. In 2018 heeft de eerste Kenniskaravaan 'Zijn we in beeld?' plaatsgevonden, over PR voor vrijwilligersorganisaties. De workshop zat vol en werd enthousiast ontvangen.

- 2.2 Samen met verenigingen en besturen hebben we gekeken naar hun rol en verantwoordelijkheden passend binnen de ontwikkelingen van deze tijd. Dit is een proces wat in gang is gezet en de komende jaren nog doorloopt.
- 2.3 De bibliotheek heeft ook in 2018 budgetsubsidie ontvangen. In elke kern is in ieder geval een locatie waar boeken digitaal kunnen worden aangevraagd.
- 2.4 Het HOFtheater (inclusief advies en educatie) heeft de budgetsubsidie toegekend gekregen en opdracht voor het verzorgen van cultuureducatie (door de combinatiefunctionaris cultuur).
- 2.5 De diverse cultuursubsidies zijn beschikbaar gesteld. Met name het cultuurarrangement is geheel uitgeput en de gelden voor cultuureducatie zijn nagenoeg geheel besteed. Van het budget dat over was van de vorige periode is de kunstfietsroute voor basisscholen geactualiseerd. De combinatiefunctionaris en de cultuurmakelaar zijn weer ingezet.
- 2.6 Stichting IJsselacademie heeft subsidie gekregen voor het opstellen en uitvoeren van het meerjarenprogramma streekcultuur.
- 2.7 Muzieknetwerk Salland heeft een bijdrage gekregen voor binnenschools muziekonderwijs en voor buitenschoolse leerorkesten.
- 2.8 Er is bijgedragen aan de verbouw van de Laarman en de restauratie van de fresco's in de Plaskerk. Deze restauratie is in 2018 afgerond. Het budget voor de restauratie van Boerderij Strunk is doorgeschoven naar 2019.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021

Het extra structurele cultuurbudget van € 23.000 is geheel ingezet. De cultuurbeleidsambtenaar werkt 18 uur per week (10 uur meer dan in 2017) om de faciliterende rol beter in te kunnen vullen. De Coöperatie, de stichting die de Maalderij in Heino beheert, heeft de hogere waarderingssubsidie gekregen, zodat haar exploitatie sluitend is. Het eenmalige budget van € 30.000 voor het cultuurarrangement was al in juli geheel beschikt. Door de eenmalige verhoging (gedurende vier jaar) van de bijdrage aan de schoolvoorstellingen zijn die betaalbaar geworden. Elke school heeft één schoolvoorstelling gratis kunnen bijwonen. Een aantal evenementen heeft in 2018 een bijdrage gekregen. Voorbeelden hiervan zijn de Sallandse Wandelvierdaagse en Streetlive. Van de tegemoetkoming in advieskosten voor monumenten is geen gebruik gemaakt.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Welzijnsvoorzieningen (buurtwerk, jongeren- /ouderenvoorzieningen etc.) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,8	3,6		3,6	3,8
De gemeente betreft de buurt voldoende bij de aanpak van leefbaarheid <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,1	3,0		3,0	3,1
De gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid voldoende <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,1	3,0		3,0	3,1
(Gezondheids-) zorgvoorzieningen <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	4,0	3,9		3,9	4,0

* schaal van 1 t/m 5, meting 1x in de 2 jaar, dus niet beschikbaar in 2017

Gerealiseerde baten en lasten programma 2.2

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 86.650	€ 131.446	€ (44.796)
Lasten	€ 2.113.479	€ 2.366.997	€ 253.518
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 2.026.829	€ 2.235.551	€ 208.722
Mutaties in reserves	€ (97.209)	€ (189.834)	€ (92.625)
Gerealiseerd resultaat	€ 1.929.620	€ 2.045.717	€ 116.097

Verklaring verschil:

Verklaring verschil

Geen eenmalige uitgave Joetse	€	36.000
Minder doorberekening eenmalige investeringen en minder SVN bijdrage	€	126.600
Hogere bijdrage van provincie / gemeente ivm cultuurnota	€	27.200
Lagere beschikking over div reserves	€	92.600-
Diverse kleine verschillen	€	18.897
Totaal verschil	€	116.097

Toelichting op de verschillen

Afwikkeling beheer de Joetse

Voor de afwikkeling van beheer van de Joetse is € 36.000 geraamd. Echter in 2018 is de Joetse niet verkocht. Bij de besteding van het rekeningsaldo 2018 wordt voorgesteld om de middelen in 2019 eenmalig opnieuw beschikbaar te stellen voor de afwikkeling van de Joetse.

Minder doorberekening eenmalige investeringen en minder SvN bijdrage ontvangen

De geraamde investeringsbijdrage van € 38.000 voor Laarman Luttenberg is (nog) niet verstrekt. De renovatie en verbouw van boerderij Strunk (respectievelijk € 78.000 en € 70.000) vindt naar verwachting in 2019 plaats.

Hogere bijdrage provincie/gemeente in verband met cultuurnota

Het cultuurbudget is verhoogd bij de vaststelling van de cultuurnota.

Lagere beschikking over diverse reserves

De hierboven toegelichte latere investeringen leiden in 2018 tot een lager beslag op reserves: Joetse € 36.000, Laarman Luttenberg € 38.000 en verbouw Strunk € 18.000 (de overige € 60.000 wordt via een SvN lening gedekt).

Programma 2.3

Sport

Thema	Raalte leeft
Portefeuillehouder	Wethouder D. Melenhorst
Programmacoördinator	A. Nijman

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

1. In februari 2018 is het nieuwe Tijenraan in gebruik genomen. Het Sportbedrijf heeft in 2018 met deze nieuwe accommodatie (nog) niet de begrote kostenbesparingen en inkomstenverhogingen kunnen realiseren, die in de exploitatiebijdrage zijn verwerkt. Voor de aanloopproblemen met het Tijenraan is de Risicoreserve 'Eenmalige aanloopkosten in de eerste twee jaar' ingesteld. Daarnaast is in 2018 met het Sportbedrijf afgesproken om in 2019 een onderzoek te laten doen hoe de bedrijfsvoering kan worden geoptimaliseerd en welke commerciële kansen de beste verdienpotentie hebben.
2. Op Prinsjesdag 2018 is definitief bekend geworden dat per 1-1-2019 de btw-vrijstelling Sport in gaat. De vrijstelling houdt in dat voor gemeenten en amateursportorganisaties het recht op aftrek van btw vervalt. Dit geldt ook voor het Sportbedrijf, omdat het een 100% gemeentelijk bedrijf is. De gemeente kan de gedeerde btw-aftrek gecompenseerd krijgen via de Specifieke uitkering (SPUK). Voor de amateurorganisaties gaat dit via een nieuwe rijkssubsidieregeling 'Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties'. In principe moet deze operatie voor partijen budgettair neutraal verlopen, maar de exacte gevolgen zijn nu nog niet in te schatten.
3. Vanwege intensief gebruik en/of medegebruik door scholen en jeugd uit de buurt was een tussentijdse renovatie nodig van de doelgebieden van de kunstvelden van SV Raalte, Rohda Raalte en VV Heino. Dit geeft aanleiding tot een herziening van de afschrijvingstermijnen bij de actualisatie van het afschrijvingsbeleid.
4. De aanleg van het beachveld op het dak van nieuw Tijenraan is uitgesteld tot 2019. Verder is er vanuit de overige kernen in 2018 geen beroep gedaan op de vergoedingsregeling voor de aanleg van beachvelden.
5. Aan SV Raalte is een stimuleringslening verstrekt voor het aanbrengen van ledverlichting en zonnepanelen op hun sportpark.

Doelstellingen 2018:

1. Zoveel mogelijk inwoners van de gemeente Raalte de kans geven en te stimuleren om te sporten en te bewegen.
2. Het verbeteren van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in het basisonderwijs door de inzet van combinatiefunctionarissen.
3. Versterken maatschappelijke positie van sportverenigingen.
4. Verbetering samenwerking school en sport.
5. Stimuleren van blijvende sportdeelname.
6. De sport- en beweegdeelname van de bevolking in de gemeente Raalte blijft minimaal stabiel.
7. Alle sportaccommodaties in de gemeente Raalte zijn functioneel en veilig ingericht voor wat betreft het onderhoud, de inrichting en het gebruik.
8. B.V. Sportbedrijf draagt zorg voor de uitvoering van de taken rond onderhoud, beheer, verhuur en exploitatie van de maatschappelijke voorzieningen en levert een bijdrage aan de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- Het Sportbedrijf heeft voldaan aan de gemaakte prestatieafspraken voor exploitatie van de binnensportaccommodaties, sportvelden en zwembaden en de sportstimulering. De verlaging van de bijdrage aan het Sportbedrijf van € 384.352 wegens de privatisering van Hoogerheyne en het in gebruik nemen van het nieuwe Tijenraan, is verwerkt in de exploitatiebijdrage 2018 aan het Sportbedrijf.
- Er is 7,95 fte aan combinatiefuncties ingezet door het sportbedrijf. Combinatiefunctionarissen werken als vakleerkracht voor gymlessen op scholen, als buurtsportcoaches en zijn ingezet voor cultuur en sportstimulering. In 2018 zijn de drie sport- en beweegprojecten afgerond waarvoor via de provinciale WMO Tender 2016 subsidie is verkregen.
- Het Sportbedrijf heeft in 2018 sportverenigingen vraaggericht geadviseerd. De meeste vragen gingen over het aanvragen van sportsubsidies en kennismakingsgesprekken op scholen om leden te werven. Daarnaast geeft het sportbedrijf een nieuwsbrief uit en mailingen met informatie over actuele ontwikkelingen zoals de AVG, btw-vrijstelling, scholingen en themabijeenkomsten voor vrijwilligers.
- In 2018 is het onderzoek gestart voor de aanbesteding van de vervanging en uitbreiding van het hockeyveld in de zomer 2019. De uitbreiding wordt een half veld.
- In 2018 is het nieuwe Tijenraan in gebruik genomen. Dit is een belangrijke mijlpaal in het sportaccommodatiebeleid. In 2018 zijn nog niet alle opleverpunten afgerond. De buitenruimte rondom het nieuwe Tijenraan is in 2018 ook gereedgekomen. Parallel daaraan is het oude Tijenraan gesloopt en is in het najaar van 2018 de voorbereiding van de herinrichting van de oostzijde van de Zwolsestraat gestart.
- In 2018 hebben vier sportverenigingen aangegeven een uitkeringsgerechtigde te willen plaatsen en begeleiden. Het is met één vereniging gelukt om een uitkeringsgerechtigde te plaatsen.
Grootste knelpunten zijn dat óf de uitkeringsgerechtigde niet de juiste competenties heeft voor de beoogde werkzaamheden van de vereniging, óf de vereniging heeft geen mensen met de juiste competenties om de uitkeringsgerechtigde te begeleiden. Tegelijkertijd is het goed te weten dat veel uitkeringsgerechtigden zich uit eigen beweging als vrijwilliger inzetten voor een sportvereniging.
- De Beweegmakelaar is in 2018 gestart. In 2018 zijn 22 inwoners doorverwezen naar de Beweegmakelaar en begeleid naar een passende beweeg- of sportvorm.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Vervroegde vervanging vloer in kleedruimten en aanpassing entree De Tippe

De vervroegde vervanging van de vloer in de kleedruimten bij de Tippe heeft plaatsgevonden. De vloer wordt nog aangepast, omdat hij glad is waardoor mensen uitglijden. De vloer wordt daardoor duurder dan begroot. Dit is de reden waarom de aanpak van de entree nog even is uitgesteld.

Het Sportbedrijf doet nu wekelijks op maandag een extra en intensieve schoonmaakronde om de harsresten van de handbalwedstrijden in het weekend goed te verwijderen voor de andere gebruikers van de sporthal.

Verhogen fonds voor sportstimuleringsleningen via SVN

Vanaf 2018 is 1,5 miljoen extra beschikbaar voor stimuleringsleningen voor sportaccommodaties. In 2018 is de wijziging van de verordening stimuleringslening sportaccommodaties voorbereid met als doel hogere leningsbedragen mogelijk te maken en het bestedingsdoel te verruimen met duurzaamheidsmaatregelen. Vooruitlopend op deze wijziging zijn in 2018 aan de Tennisvereniging Heino en SV Raalte leningen verstrekt.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
% Niet-sporters <i>Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.</i> <i>Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM</i>	2016	43,2	43,2		45,9%	

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Gerealiseerde baten en lasten programma 2.3

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 633.320	€ 669.027	€ (35.707)
Lasten	€ 3.440.389	€ 3.582.729	€ 142.340
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 2.807.069	€ 2.913.702	€ 106.633
Mutaties in reserves	€ (142.627)	€ (511.678)	€ (369.051)
Gerealiseerd resultaat	€ 2.664.442	€ 2.402.024	€ (262.418)

Verklaring verschil

Meer rentelasten Nieuw Tijenraan	€ 247.400-
Diverse kleine verschillen	€ 15.018-
Totaal verschil	€ 262.418-

Toelichting op de verschillen

Meer rentelasten Nieuw Tijenraan

Als gevolg van de latere oplevering van nieuw Tijenraan, is de Stichting Beheer Goederen (SBG) ook later geliquideerd. Dit resulteert in een hogere rentelast. Dit nadeel wordt betrokken bij de lagere kapitaallasten bij de Algemene dekkingsmiddelen, resultaten, onvoorzien.

Minder doorberekening eenmalige investeringen en minder beschikking over reserves

Een aantal investeringen zijn in 2018 nog niet uit gevoerd en worden doorgeschoven naar 2019. Hierdoor zijn de dekking van deze investeringen nog niet onttrokken aan de reserves.

3. Raalte werkt

3.1 ARBEIDSPARTICIPATIE & INKOMEN

Programma 3.1

Arbeidsparticipatie en inkomen

Thema

Raalte werkt

Portefeuillehouder

Wethouder J. van Loevezijn en G. Toeter

Programmacoördinator

T. Schrör

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- Waar we in 2017 de aantrekkende economie nog niet vertaald zagen in een afname van het bijstandsvolume, is het bijstandsvolume over 2018 met 5% afgenomen en het aantal inwoners met een IOAW of IOAZ-uitkering is met 25% gedaald.
- Net als voorgaande jaren is de taakstelling voor het huisvesten van statushouders behaald. In 2018 is het actieplan Thuis in Raalte opgesteld. Hierin staan verschillende actiepunten om statushouder direct te re-integreren in de samenleving. Er zijn twee specifieke werkervaringsprojecten gestart voor statushouders.
- In september is door de raad het nieuwe kader voor het minimabeleid vastgesteld.
- Eind 2018 is in de Regio Zwolle de Human Capita Agenda opgezet. Wij leveren vanaf 2019 een bijdrage aan het Ontwikkelfonds voor de regio.

Doelstellingen 2018:

1. In de gemeente Raalte wordt de instroom van uitkeringsgerechtigden/bijstand onder de Participatiewet beperkt en de uitstroom bevorderd.
2. Inwoners van de gemeente Raalte die gebruik maken van (uitkerings-)ondersteuning, participeren meer in de maatschappij en leveren hiervoor een tegenprestatie naar vermogen.
3. Inwoners van de gemeente Raalte met een minimuminkomen kunnen maatschappelijk participeren.
4. Inwoners die hier aanspraak op kunnen maken, weten de inkomensondersteunende voorzieningen te vinden.
5. Terugdringen van laaggelettertheid is een integraal onderdeel van beleid binnen het sociaal domein.
6. Armoede onder kinderen wordt zoveel mogelijk voorkomen.
7. Cliënten van de gemeente Raalte hoeven niet langer dan drie weken te wachten op dienstverlening bij problematische schulden.
8. Voor jongeren is er een sluitende aanpak. Jongeren gaan naar school, hebben werk of een passende dagbesteding.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 en 1.3. We hebben goede contacten met werkgevers. Door de aantrekkende economie weten de werkgevers ons ook goed te vinden. Wel merken we dat inwoners met een korte afstand tot de arbeidsmarkt direct aan het werk zijn. De inwoners die nu nog een uitkering ontvangen hebben een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Samen met werkgevers werken we aan het dichterbij elkaar brengen van vraag en aanbod. In regionaal verband werken we samen in het Werkgeverspunt Regio Zwolle.
- 1.2 We hebben de beoordeling van het recht, handhaving en ondersteuning naar werk gebundeld aan de Poort waardoor de instroom in de bijstand is beperkt en inwoners een betaalde baan hebben verkregen. De helft van de ingediende bijstandsaanvragen heeft niet geleid tot bijstandsverlening. Het grootste gedeelte hiervan heeft werk gevonden.

- 1.4 We hebben uitkeringsgerechtigden (met behoud van uitkering) geplaatst bij werkgevers waardoor zij zich verder konden ontwikkelen wat heeft geresulteerd in betaalde dienstverbanden. Specifiek voor de re-integratie van statushouders hebben we twee projecten opgezet waarbij werken en leren centraal staan.
- 1.5 We hebben taal- en werkstages gerealiseerd en een arbeidsmarktgericht project voor statushouders ingezet om hen beter en sneller inzetbaar te maken voor betaald werk.
- 2.1 De tegenprestatie is onderdeel van het verplichte Plan van Aanpak voor re-integratie. Door mede gebruik te maken van het aanbod van vrijwillige werkzaamheden verricht iedere uitkeringsgerechtigde een tegenprestatie naar vermogen.
- 3.1 Inwoners met een laag inkomen worden met de regelingen uit het minimabeleid in staat gesteld mee te doen in de maatschappij. Ook inwoners in een erkende schuldenregeling kunnen hier gebruik van maken, waardoor ook zij kunnen blijven participeren.
- 4.1 De gemeente Raalte is partner in het platform Raalte Armoedevrij. Mede door samenwerking binnen dit platform is het bereik van de regelingen onder inwoners, vergroot, worden inwoners sneller en adequater verwezen en zijn organisaties beter op de hoogte van de sociale kaart van Raalte.
- 4.2 In 2018 is gewerkt aan het verbeteren van het bereik van de regelingen uit het minimabeleid. Er is een folder met regelingen 'Rondkomen in Raalte' gemaakt. Deze folder en de website www.kr8vanraalte.nl zijn getest door het ABC-testpanel, een panel van laaggeletterden op leesbaarheid. Hierdoor is er meer bekendheid gegeven aan de inkomensondersteunende regelingen, zowel in onze gemeente, als vanuit het rijk.
- 4.3 Er is nog meer gebruik gemaakt van social media om inkomensondersteunende regelingen onder de aandacht te brengen. Daarnaast is er op verschillende bijeenkomsten aan verwijzers voorlichting gegeven over de gemeentelijke regelingen.
- 4.4 Samen met Salland Wonen is in 2018 de VoorzieningenWijzer ingezet. De VoorzieningenWijzer helpt mensen bewust keuzes te maken en gebruik te maken van beschikbare voorzieningen. Hierdoor zijn meer inwoners voorgelicht over de regelingen bij de gemeente en is het bereik vergroot.
- 5.1 Op de website Kr8 van Raalte is een knop taal en leren toegevoegd. Nu is overzichtelijk welke activiteiten er zijn op gebied van taal en waar inwoners naar toe kunnen gaan als ze hulp willen met lezen en schrijven. De teksten zijn in begrijpelijke taal samen met het Taalpunt opgesteld. Ook is er een stukje over laaggeletterdheid opgenomen in de nieuwsbrieven van Kr8 van Raalte.
- 5.2 Consulents die direct contact hebben met inwoners zijn getraind in het herkennen van laaggeletterdheid.
- 6.1 Stichting Leergeld voert de regelingen voor kinderen voor ons uit. Ook in 2018 was het bereik van Stichting Leergeld in de gemeente Raalte groot. Stichting Leergeld biedt laagdrempelige ondersteuning aan gezinnen met een laag inkomen en/of problematische schulden en steeds meer ouders weten de weg naar Leergeld te vinden. Hierdoor kunnen kinderen mee blijven doen, ongeacht de inkomenssituatie van hun ouders.
- 6.2 In opdracht van de gemeente Raalte heeft de GGD IJsselland binnen de gemeente Raalte persona's opgesteld van kinderen in een armoedesituatie. Deze persona's zijn bedoeld om het perspectief van deze kinderen mee te nemen in beleidskeuzes. Hierdoor hebben we een betere aansluiting bij de behoeftes van de doelgroep.
- 7.1 Inwoners met problematische schulden melden zich voor ondersteuning bij de gemeente. In een voorintake bespreken wij de situatie met de inwoner en op basis van de ernst van de problematiek, zetten wij de juiste ondersteuning in. Daarnaast vindt er periodiek een casuoverleg met partners plaats. We bespreken hier problematische casussen vroegtijdig en voorkomen daarmee huisuitzettingen.

- 8.1. Regionaal zijn de aangepaste eisen rondom de AVG doorgevoerd in de werkprocessen van leerplicht en RMC. Ook is de Methodische Aanpak Schoolverzuim verder in de werkwijze geïmplementeerd.
- 8.2. We zijn succesvol in het terugleiden van jongeren naar school of passend werk. Alle vo en mbo-scholen is een verzuimspreekuur door de leerplichtambtenaar/RMC-consulent aangeboden. Mocht er vanuit de school geen behoefte zijn aan een verzuimspreekuur dan werden er samenwerkingsafspraken met de zorgcoördinator van de school gemaakt.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Regionaal Werkbedrijf (RWB) Regio Zwolle

We leveren structureel een bijdrage aan het Regionaal Werkbedrijf Regio Zwolle. Binnen het RWB werken we aan een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en een eenduidige dienstverlening aan ondernemers in de regio. We werken bijvoorbeeld onder de vlag van het Werkgeversservicepunt. Daarnaast is in RWB-verband een bijdrage geleverd aan het opstellen van de Human Capital Agenda.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Banen <i>Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.</i> <i>Bron: LISA</i>	2017	579,6	597,1	579,6	684 *)	586,4
Netto arbeidsparticipatie <i>Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.</i> <i>Bron: CBS - Arbeidsdeelname</i>	2017	71,3	69	71,3	68%	71,2%
Bijstandsuitkeringen <i>Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.</i> <i>Bron: CBS - Participatiewet</i>	2017	18	17,2	18	17,5	17,5
Aantal re-integratievoorzieningen <i>Het aantal lopende re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar</i> <i>Bron: CBS - Participatiewet</i>	2017	31,8	26,3	31,8	30	27,4

Indicator	Referentie- jaar	Referentie- cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
% kinderen in uitkeringsgezin <i>Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.</i> <i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>	2015	3,13			3%	
% werkzoekende werkloze jongeren <i>Het percentage werkzoekende werkloze jongeren (16-22 jaar).</i> <i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>	2015	0,99			0,99%	
Aantal personen instroom <i>Bron: GWS</i>	2016	125	125	115	130	102
Aantal personen uitstroom <i>Bron: GWS</i>	2016	97	97	113	105	129
Aantal weken gemiddelde wachtijd schulddienstverlening <i>Bron: managementrapportage GKB Assen</i>	2016	1	1	1	3	1

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

*) Op 'Waar staat je gemeente.nl' staan dit jaar andere aantallen opgenomen dan in voorgaande jaren. Het aantal in de begroting is gebaseerd op de aantallen in voorgaande jaren. De verklaring voor de verandering van de cijfers is nu nog niet voorhanden.

Gerealiseerde baten en lasten programma 3.1

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 6.847.140	€ 6.392.214	€ 454.926
Lasten	€ 14.189.196	€ 15.017.614	€ 828.418
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 7.342.056	€ 8.625.400	€ 1.283.344
Mutaties in reserves	€ 745.371	€ (295.002)	€ (1.040.373)
Gerealiseerd resultaat	€ 8.087.427	€ 8.330.398	€ 242.971

Verklaring verschil

Meer kosten kwijtscheldingsbeleid	€	26.600-
Minder kosten eenmalige middelen schulden en armoede	€	26.400
Minder uitgaven verhoogde asieluitstroom	€	60.700
Meer doorberekening diverse eenheden	€	145.200
Diverse kleine verschillen	€	37.271
	€	242.971

Toelichting op de verschillen

Meer kosten kwijtscheldingsbeleid

Er zijn meer aanvragen voor kwijtschelding van afvalstoffenheffing en rioolheffing gekomen dan begroot, wat resulteert in een overschrijding van het budget. In 2018 zijn 653 verzoeken ingediend (2017: 595), waarvan 524 toegekend (2017:477). Zie verder ook toelichting bij paragraaf lokale heffingen.

Minder kosten eenmalige middelen schulden en armoede

We hebben bij de meicirculaire 2018 eenmalige middelen van het Rijk ontvangen ter versterking van het gemeentelijke armoede- en schuldenbeleid. Deze middelen zijn nog niet ingezet. Voorgesteld wordt om deze middelen over te hevelen naar 2019. In 2019 wordt een coördinator van Humanitas uit deze middelen betaald.

Minder uitgaven verhoogde asielinstroom

In 2018 zijn nog middelen van het Rijk ontvangen om de extra kosten van verhoogde instroom statushouders op te vangen. Daarnaast zijn er middelen vanuit het COA ontvangen en hebben we van Stichting Vluchtelingenwerk € 40.000 niet bestede subsidiegelden over 2017 terugontvangen. De uitgaven voor de integratie en participatie van nieuwe asiel-instromers strekt zich echter uit over een langere periode. Daarom wordt voorgesteld de middelen in 2019 opnieuw beschikbaar te stellen om uitvoering te geven aan het actieplan statushouders 'Thuis in Raalte'.

In de paragraaf sociaal domein zijn de resultaten van diverse producten (onder andere Bijstand, Bijzondere bijstand en minima, Re-integratie, Wet Sociale Werkvoorziening) die verrekend worden met de reserve participatie toegelicht.

4. Raalte woont

- 4.1 WONEN & WOON-EN WERKOMGEVING
- 4.2 INTEGRAAL BEHEER OPENBARE RUIJTE
- 4.3 MILIEU & DUURZAAMHEID

Programma 4.1

Wonen en woon- en werkomgeving

Thema

Raalte woont

Portefeuillehouder

Wethouder W. Wagenmans

Programmacoördinator

H. Lantink

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- Gezien de aantrekkende markt en snelle verkoop was er aanleiding om nieuwe woningbouwplannen te ontwikkelen en uitgiftes te versnellen. We zien dat in alle kernen de kavelafname weer op gang is gekomen en met name in Raalte-dorp is er veel vraag. Ook zien we de laatste jaren een vestigingsoverschot: er gaan meer mensen in Raalte wonen dan dat er vertrekken. Deze trend zette zich in 2018 door. De druk op de koopmarkt neemt toe, terwijl de druk op de huurwoningmarkt ongeveer gelijk blijft.
- De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (waarin het bouwtechnisch beoordelen van vergunningaanvragen voor de activiteit bouwen inclusief het bouwtoezicht overgaat naar de markt) is uitgesteld naar 2021.
- Voor de woningbouwopgave in Heino is een locatieonderzoek gestart in co-creatie met het dorp voor de realisatie van een woningbouwprogramma met 60 – 100 woningen.

Doelstellingen 2018:

1. Zorgvuldig en passend omgaan met de mogelijkheden die er zijn om nieuwe woningen toe te voegen. Juist omdat in de toekomst de huishoudensgroei stagneert en er nú nog ruimte is om woningen toe te voegen. Die ruimte benutten we zo goed mogelijk. Uitgangspunt is dat nieuwe woningen voldoen aan de vraag van de toekomst: woningen moeten raak zijn.
2. Bij nieuwbouw stellen we de woonwens van onze inwoners centraal. Het percentage gebouwde koopwoningen in (collectief) particulier opdrachtgeverschap is gemiddeld minimaal 65% van de totaal uitgegeven koopwoningen.
3. Ervoor zorgen dat er in alle kernen voldoende betaalbare huur- en koopwoningen zijn voor de verschillende doelgroepen. De sociale huurwoningvoorraad moet daarom de komende jaren minimaal gelijk blijven. Voor starters moeten er voldoende passende woningen zijn, ook in de kleine kernen.
4. Realiseren van de huisvestingstaakstelling voor vergunninghouders en tegelijkertijd inzetten op gelijkblijvende slaagkansen voor de verschillende doelgroepen in de huursector.
5. De sociale huurwoningvoorraad heeft in 2020 een gemiddelde Energie-Index van 1,3 waarbij 90% van het bezit een Energie-Index heeft van maximaal 1,8. Belangrijk uitgangspunt is dat de huurder er in de woonlasten op vooruit gaat.
6. In de periode 2016-2020 hebben 1.561 particuliere woningen een labelsprong gemaakt naar label B. Dit betreft circa 15% van de totale particuliere woningvoorraad.
7. Een openbare ruimte die is toegesneden op de veranderende behoeften van de gebruiker en die kan meebewegen met maatschappelijke ontwikkelingen.
8. We staan een 'inclusief' woonbeleid voor; waaronder we verstaan dat het goed wonen is in Raalte voor alle doelgroepen, dus ook voor de doelgroepen die extra zorg behoeven. Ouderen, mensen met een (lichamelijke of verstandelijke) beperking en psychische problematiek wonen in toenemende mate zelfstandig.

9. Invulling geven aan de overgang van bouwtechnische taken van de overheid naar de markt op het gebied van vergunningverlening en toezicht (WKB).
10. Uitvoering geven aan de gemeentelijke milieutaken met betrekking tot de omgevingsvergunningen en het toezicht en de handhaving hierop.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1. In 2018 hebben we de woningbouwprogrammering uitgevoerd conform de uitgangspunten zoals verwoord in de woonvisie. We hanteren daarbij de principes 'inbreiding voor uitbreiding' en groeimogelijkheden naar behoefte voor alle kernen. Het aantal toe te voegen woningen is afgestemd op de woonafspraken met de provincie Overijssel en het daaruit voortvloeiende regionaal woningbouwprogramma. Deze afspraken worden eens per twee jaar herzien. De eerstvolgende herziening is in 2019.
In 2018 is gestart met een locatiestudie in Heino en Luttenberg en het ontwikkelen van nieuwe locaties in de kernen Laag Zuthem en Lierderholthuis. Bij uitgiftes, maar ook al bij uitwerking van bestemmingsplannen, betrekken we zoveel mogelijk de toekomstige bewoners. Op deze wijze is de vraag goed in beeld. Deze werkwijze heeft in 2018 bij een aantal bestemmingsplannen en verkavelingen geleid tot tussentijdse aanpassing of optimalisaties (bijvoorbeeld Veldegge, 't Broeck). Daarnaast is in 2018 besloten te starten met een gedeeltelijk herontwikkeling van de locatie Franciscushof om beter aan de vraag te kunnen voldoen.
2. 68% van de koopwoningen is in particulier opdrachtgeverschap uitgegeven. In 2018 zijn er kavels verkocht in de plannen Salland II, Franciscushof, Borgwijk, 't Broeck, Veldegge, Het Wörmink, Lierderholthuis, Kleine Hagen en IJsselgouwe, Wervershof en Erve Hutten. Om particulier opdrachtgeverschap in de toekomst te borgen is de wet voorkeursrecht gemeenten toegepast op de toekomstige uitbreidingsplannen in Heino.
3. Ook in 2018 zijn de prestatieafspraken gemaakt over onder andere de omvang van de sociale huurvoorraad. In de plannen Salland II, Erve Hutten, Veldegge, Het Wörmink zijn woningen geschikt voor starters uitgegeven.
4. In 2018 hebben we de taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders behaald zonder dat hierdoor de slagingskansen voor reguliere woningzoekenden afnamen.
5. In 2018 zijn de duurzaamheidsafspraken vastgelegd in de prestatieafspraken met Salland Wonen. Gestreefd wordt naar een gemiddelde energie index van 1,2 eind 2020, waarbij 95% van het woningbezit een energie-index heeft van maximaal 1,8 (dit is nog ambitieuzer dan de hierboven omschreven doelstelling).
6. Op 1 januari 2017 hebben 934 koopwoningen een geldig energielabel B. Dit betreft 9% van de totale particuliere woningvoorraad. Op 1 januari 2018 hebben 1.161 koopwoningen een energielabel B. Gemeente Raalte is dus op koers om in 2020 de doelstelling te kunnen realiseren.
7. In 2018 zijn integrale plannen ontwikkeld voor de herinrichting van de Almelosestraat in Raalte en de Zwarteweg in Nieuw Heeten. Naast de technische eisen is ook invulling gegeven aan opgaves op het gebied van verkeer, klimaat, levensloopbestendigheid en ruimtelijke kwaliteit. Belangrijk kenmerk hierbij is dat de plannen in nauw overleg met aanwonenden tot stand zijn gekomen.
8. In 2018 gaven we, samen met onze partners, uitvoering aan het actieplan langer zelfstandig thuis. Een van de acties was het doen van onderzoek naar de mate van levensloopbestendigheid van de openbare ruimte en de bewustwording hierop bij ontwerpers, technische medewerkers en beheerders. Het programma van eisen inrichting openbare ruimte is hierop aangepast.

9. Alhoewel de invoering van de WKB is uitgesteld naar 2021 is in samenwerking met bouwondernemend Raalte gewerkt aan een vereenvoudiging van het proces van het verlenen van omgevingsvergunningen voor de activiteit bouwen. Voor het grootste deel van de bouwaanvragen gaat de gemeente Raalte de vergunning verlenen binnen drie weken. Dit kunnen we doen door de bouwtechnische toets (voldoet de aanvraag aan het bouwbesluit) pas na vergunningverlening te doen.
10. De Omgevingsdienst IJsselland heeft in 2018 een jaarplan vastgesteld. In de opstartfase kent de OD verschillende uitdagingen zoals het op orde brengen van de data van de verschillende partners.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Oprichting Omgevingsdienst IJsselland

Met ingang van 2018 ondersteunt de Omgevingsdienst IJsselland het bevoegd gezag bij de uitvoering van de vergunningverlenende, toezicht en handhavingstaken op milieugebied vanuit een centraal georganiseerde fysieke organisatie. Deze uitvoerende taken en formatie zijn door de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling overgedragen aan de Omgevingsdienst IJsselland. De beschikbaar gestelde middelen zijn ingezet op herplaatsen medewerkers en ontwikkelkosten.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Nieuwbouwwoningen Het aantal niewbouwwoningen, per 1.000 woningen Bron: ABF - Systeem Woningvoorraad	2016	4,9	4,9		8	
Ik voel me thuis in deze buurt Bron: waar staat je gemeente	2018	4,3	4,3		4,3	4,3
Percentage niewbouwkoopwoning in particulier opdrachtgeverschap Bron: woonvisie	2016	66%	66%	56%	65%	68%
% behaalde taakstelling vergunninghouders Bron: woonvisie	2015	100%	100%	100%	100%	100%
Co2 verbruik particuliere woningen in 1.000 kg is verminderd. Doelstelling: 1% per jaar Bron: Energie in beeld	2016	59.263	59.263	*	55.760	*

* Energie in beeld wordt niet meer aangevuld met recente cijfers. Inmiddels zijn we overgegaan naar de klimaatmonitor

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Gerealiseerde baten en lasten programma 4.1

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 1.139.414	€ 998.140	€ 141.274
Lasten	€ 2.293.501	€ 2.348.322	€ 54.821
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 1.154.087	€ 1.350.182	€ 196.095
Mutaties in reserves	€ (101.554)	€ (276.899)	€ (175.345)
Gerealiseerd resultaat	€ 1.052.533	€ 1.073.283	€ 20.750

Verklaring verschil

Meer doorberekening diverse eenheden	€	138.100-
Meer baten omgevingsvergunning	€	178.000
Diverse kleine verschillen	€	19.150-
	€	20.750

Toelichting op de verschillen

(Meer) Ontvangen bouwleges

Net als in 2017 zijn er ten opzichte van de begroting meer bouwleges ontvangen. In 2018 is € 178.000 meer ontvangen dan begroot. Van de meeropbrengst wordt voorgesteld een bedrag van € 80.000 opnieuw beschikbaar te stellen in 2019 en aan te wenden voor uitvoering van de toezicht werkzaamheden van de verleende vergunningen 2018. De hogere leges zijn veroorzaakt door de aangetrokken economie.

Programma 4.2

Integraal beheer Openbare ruimte

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder J. van Loevezijn
J. de Kruijff

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- De ontwikkelingen in 2018 zijn met name gerelateerd aan de nieuwe opgaven in de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.
- Er zijn belangrijke aanzetten gemaakt om te komen tot klimaatadaptief beleid.
- Het levensloopbestendig inrichten van de openbare ruimte heeft een mooie impuls gekregen.
- Daarnaast is ingezet op het ontwikkelen van beheerplannen op het gebied van de openbare verlichting, de bomen en de wegen.
- De nieuwe verkeersagenda geeft belangrijke input voor het prioriteren van projecten in de openbare ruimte.
- Intern is een eerste aanzet gemaakt ten aanzien van het ontwikkelen van een vervangingsstrategie.
- Participatie is niet meer weg te denken. Met vaak zeer betrokken bewoners is gewerkt aan het ontwikkelen van plannen zoals de Almelosestraat, de Zwarteweg en de bomen langs de Bendijksweg. Groen, samen doen is verder vormgegeven.
- Om de afhandeling van meldingen in de openbare ruimte verder te optimaliseren, is gestart met het verbeteren van het proces meldingen openbare ruimte (MOR). Nadruk hierbij ligt op de communicatie met de klant.

Doelstellingen 2018:

1. Het realiseren van een integrale aanpak ten aanzien van het gebruik, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte (sturing IVOR).
2. Het realiseren van een openbare ruimte die sober, solide en veilig is (inhoudelijk IVOR).
3. De inwoners waarderen de openbare ruimte met tenminste een voldoende.
4. Het voorkomen van kapitaalvernietiging in de openbare ruimte door een gerichte inzet van middelen.
5. Het verbeteren van het financiële inzicht ten aanzien van de openbare ruimte.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 In 2018 is de visie op en de openbare ruimte in samenspraak met bewoners verder vormgegeven. Zo is uitvoering gegeven aan de herinrichting van de Weseperweg in Heeten, zijn de plannen voor Laag Zuthem technisch uitgewerkt en er is een voorlopig ontwerp tot stand gekomen voor de Almelosestraat en Zwarteweg fase 2.
- 1.2 Door initiatieven te faciliteren, is ingespeeld op de behoefte van inwoners. Kleinschalige herinrichtingswerken in het openbaar groen zijn in nauwe samenspraak met bewoners tot stand gekomen (onder andere Wijnruit Raalte). Hiermee stimuleren wij een grotere betrokkenheid op de directe leefomgeving van inwoners en ondernemers, met vaak ook een sociale component.

- 2.1 In 2018 hebben wij veel aandacht besteed aan het afstemmen en uitwerken van de vervangingsopgave voor de beschoeiingen in Raalte Noord. Voor het vraagstuk bomen Bendijksweg is in overleg met bewoners een snoeiplan gemaakt en uitgevoerd. Met SallandWonen is een eerste verkenning uitgevoerd met betrekking tot een mogelijke vervangingsopgave van de openbare ruimte in de wijk Westdorp.
- 2.2 In 2018 is gewerkt aan de beheerplannen openbare verlichting, bomen en wegen, het beheerplan openbare verlichting is in concept gereed. Vaststelling van de beheerplannen is mede afhankelijk van de te kiezen strategie met betrekking tot de vervangingsinvesteringen.
- 3.1 Door het domein beheer is de openbare ruimte in stand gehouden binnen de beschikbare middelen. Vaak betreft het periodiek onderhoud. Betrokkenheid van bewoners is er vooral bij kleinschalige aanpassingen en het oplossen van klachten en meldingen.
- 4.1 Ook in 2018 hebben we prioriteit gegeven aan het onderhoud van asfaltwegen boven het onderhoud aan elementenverhardingen, dit om kapitaalvernietiging te voorkomen. Zo hebben we aan ruim 25 asfaltwegen en aan ca. 10 wegen met elementenverharding onderhoud uitgevoerd. Waar mogelijk voeren we kleine verbeteringen door om de levensloopbestendigheid van de openbare ruimte te verbeteren.
- 5.1 Het opstellen en actualiseren van beheerplannen is een continu proces. Het herijken van de in de IVOR gehanteerde uitgangspunten vindt plaats in het kader van het ontwikkelen van de vervangingsstrategie openbare ruimte.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Gedragscode Flora en fauna

In 2018 is als tijdelijke voorziening aangesloten bij de Gedragscode Flora- en faunawet bestendig beheer en onderhoud groenvoorzieningen van de Vereniging Stadswerk. Dit in afwachting van een nieuwe landelijke standaard gedragscode waar de gemeente Raalte op kan aansluiten.

Groen, samen doen

Groen, samen doen heeft in 2018 een mooie impuls gekregen. Er is extra capaciteit, hetgeen leidt tot het beter verbinden en faciliteren van groene initiatieven. Dit heeft inmiddels geleid tot een uitbreiding van plukstroken, vooral bij particulieren. Daarnaast is een start gemaakt met het verschralen van bermen.

Besluitvorming over de lijst met beschermingswaardige houtopstanden (binnen de bebouwde kom) verwachten wij in de 1^e helft van 2019. Bij het opstellen van het beheerplan bomen verkrijgen wij meer inzicht in de knelpunten die ontstaan doordat niet de juiste boom op de juiste plek staat. Omdat het beheerplan bomen nog niet gereed is, zijn de eenmalig beschikbare middelen nog niet ingezet. Na het gereedkomen van dit beheerplan verwachten wij de middelen voor het project de juiste boom op de juiste plek in 2019 meer gericht te kunnen inzetten.

Onkruidbeheersing op verhardingen

Naar aanleiding van het verbod op gebruik van glyfosaat voor professioneel gebruik zijn in 2017 extra middelen beschikbaar gesteld om het huidige netheidsniveau te kunnen handhaven. De in 2017 gestarte pilot onkruidbeheersing is in 2018 verlengd.

Door in 2018 ook een andere methode toe te passen hebben we een goed vergelijkbaar beeld gekregen van de diverse alternatieve methoden. In 2018 hebben we aan het vastgestelde netheidsniveau kunnen voldoen.

Pleintjes Olykampen

Planvorming omtrent de vervanging heeft in samenspraak met de bewoners plaatsgevonden. De werkzaamheden zijn in 2018 voorbereid en worden in 2019 uitgevoerd. De werkzaamheden bestaan uit het vervangen van de riolering, het afkoppelen van de voorste dakvlakken en het vervangen van de bestrating door nieuwe bestrating.

Wegbeheer

In 2018 hebben we op basis van prioriteit invulling gegeven aan het taakstellende budget en het incidenteel extra beschikbaar gestelde budget.

Daarnaast hebben we in 2018 stappen ondernomen om voor het nieuwe beheerplan wegen de verbinding tussen het technisch onderhoud en de financiële strategie in beeld te brengen.

Herinrichting Zwarteweg Nieuw Heeten

Voor het verbeteren van de verkeersveiligheid is voor fase 1 (buiten de bebouwde kom) een plan gemaakt en zijn middelen beschikbaar gesteld. Voor het oorspronkelijke plan was een breed draagvlak aanwezig. Uit nadere inspectiegegevens bleek dat de constructie van de asfaltrijbaan aanmerkelijk slechter is dan verwacht. Dat alles vraagt om een grotere ingreep dan eerst voorzien. Gelijktijdig biedt dat de mogelijkheid om een nieuw ontwerp ter bespreking aan te bieden. Wij opteren nu om de gehele Zwarteweg in één keer aan te pakken (fase 1 en fase 2 uit te voeren in 2019).

Leefbaarheid en verkeersveiligheid Laag Zuthem

De oorspronkelijke plannen zijn in samenspraak met bewoners technisch uitgewerkt en kunnen worden aanbesteed. Volgens planning worden de werkzaamheden in 2019 uitgevoerd.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Perken, plantsoenen en parken in mijn buurt zijn goed onderhouden <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,5	3,4		3,0	3,5
De mate waarin voldaan wordt aan de beeldkwaliteitseisen uit het groenbeleidsplan <i>Bron: gemeentelijke schouwen</i>	2016	91,30%	91,30%	91%	90%	89,5%
Wegen, straten, paden en trottoirs in mijn buurt zijn goed begaanbaar <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,7	3,5		3,0	3,7
In mijn buurt zijn weinig tot geen dingen kapot <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	4,0	3,9		3,0	4,0

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Speelvoorzieningen (kinderen tot 12 jaar) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,8	3,6		3,0	3,8
In mijn buurt is voldoende parkeergelegenheid <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,5	3,5		3,0	3,5

Gerealiseerde baten en lasten programma 4.2

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 201.831	€ 90.256	€ 111.575
Lasten	€ 6.692.356	€ 12.186.943	€ 5.494.587
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 6.490.524	€ 12.096.687	€ 5.606.163
Mutaties in reserves	€ 105.908	€ (5.499.316)	€ (5.605.224)
Gerealiseerd resultaat	€ 6.596.432	€ 6.597.371	€ 939

Verklaring verschil

Minder kosten civieltechnische kunstwerken	€	101.500
Minder kosten onderhoud waarschuwingsborden, wegwijzers	€	24.000
Hogere storting in de reserve IVOR netto saldo programma 4.2	€	204.500-
Minder kapitaallasten	€	76.900
Meer doorberekening diverse eenheden	€	200.900-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€	130.400
Meer baten wegen binnen bebouwde kom	€	54.100
diverse kleine posten	€	17.561
Totaal verschil	€	939-

Toelichting op de verschillen

Minder kosten civieltechnische kunstwerken

In verband met de ontwikkelingen in het project 'Vervangen oeverbeschoeiing Raalte -Noord' hebben we, in afwachting van het beschikbaar stellen van gelden voor bovengenoemd project, de geplande onderhoudswerkzaamheden aan de bruggen in 2018 tijdelijk stilgezet.

Bij de zomernota 2018 heeft uw raad voor bovengenoemd project alsnog aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Inmiddels was het jaar zover gevorderd en bleek het niet mogelijk het onderhoud van een tweetal bruggen nog voor het einde van 2018 te realiseren. Wel zijn de opdrachten in 2018 uitgezet, de uitvoering vindt plaats in 2019. Het resultaat van 2018 is gestort in de reserve Integraal beheer openbare ruimte.

Minder kosten waarschuwborden en bewegwijzering

In het kader van risico-gestuurd beheer wordt er bij elke melding of reguliere vervanging kritisch gekeken of het onderwerp daadwerkelijk vervangen moet worden of dat deze nog aan de eisen en normering voldoet. Deze wijze van handelen heeft ertoe geleid, dat we in 2018 minder gebruik hebben gemaakt van het beschikbaar gestelde budget. Het resultaat wordt verrekend met de reserve Integraal beheer openbare ruimte.

Meer leges instemmingsbesluiten openbare ruimte

In 2018 zijn we gestart met een nieuw systeem (MOOR= Meldingen Opbrekingen Openbare Ruimte) waardoor de aanvragen voor werkzaamheden in de openbare ruimte door derden meer inzichtelijk zijn geworden. Daarnaast hebben nutsbedrijven en derden meer aanvragen ingediend dan voorgaande jaren.

Hogere storting in de reserve IVOR netto saldo programma 4.2

Alle voor- en nadelen binnen programman 4.2 worden gestort in de reserve IVOR. De hogere storting wordt veroorzaakt door voordelen op de civieltechnische kunstwerken, plaagdierbestrijding en bewegwijzering.

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Een aantal investeringen is in 2018 nog niet uitgevoerd en worden doorgeschoven naar 2019. Het betreft onder andere de kredieten glasvezel, verbetermaatregelen parkeren centrum en de gedragscode flora en fauna.

Programma 4.3

Milieu en duurzaamheid

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouders F. Niens en J. van Loevezijn
E. Steen

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

Eind december 2018 is het ontwerp klimaatakkoord gepubliceerd. De lokale vertaling hiervan vraagt de nodige inzet van de gemeente.

Doelstellingen 2018:

1. Tenminste 72% van het huishoudelijk afval wordt hergebruikt (landelijke doelstelling per 1 januari 2020 is 75% hergebruik).
2. De hoeveelheid restafval per inwoner daalt naar 100 kg in 2020.
3. De afvalinzameling wordt door de burger met minimaal een 7 beoordeeld.
4. De gemeentelijke afvalverwijdering zo efficiënt en effectief mogelijk organiseren en waar mogelijk innoveren, samen met de ROVA die de taken voor ons uitvoert.
5. De openbare ruimte is zo schoon en opgeruimd dat dit door burgers beoordeeld wordt met minimaal een 3.
6. In de visie Duurzaam 2050 staat als doel 20% duurzame energie in 2020, eigen gebouwen energieneutraal in 2024 en Raalte energieneutraal en duurzaam in 2050 met een CO2-reductie van 1% per jaar. Om deze doelstellingen te halen is de Versnellingsaanpak Duurzaam Raalte 2050 2018-2022 opgesteld.
7. Het (zoveel mogelijk) voorkomen van schade en overlast als gevolg van hevige regenval.
8. Het in kaart brengen van het energieverbruik en het besparingspotentieel van het gemeentelijk vastgoed.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1. en 2. De hoeveelheid gft in de restafvalcontainers is afgenomen door inzet op het stimuleren van het afvalscheidingsgedrag. In 2018 is het hergebruikspercentage gestegen (75%) en is de hoeveelheid restafval naar 100 kg/inwoner gedaald. Hiermee hebben we onze doelstelling voor 2020 al gehaald.
3. De doelstelling is met een score van 7,6 behaald. Zie tabel. De uitslag van de enquête is nog niet bekend.
4. De afvalinzameling wordt regelmatig tegen het licht gehouden en innovaties worden hierin meegenomen. Hierbij speelt circulaire economie en mogelijkheden voor hergebruik van afvalstromen een rol. In 2018 is er gestart met een pilot Bokashi waarbij gemeentelijk bladafval wordt omgezet in een voedingsrijk product voor verrijking van gemeentelijke groenstroken.
5. De doelstelling om hoger te scoren dan een 3 is met een score van 3,8 behaald.
6. Vanuit de versnellingsaanpak zijn lopende projecten voortgezet. Met het Energieloket en Lokaal op Maat zijn 137 scans uitgevoerd en avonden georganiseerd. Vanuit de versnellingsaanpak zijn bewustwordingsactiviteiten uitgevoerd. Zo is onder andere de website duurzaaminsalland gelanceerd, Sallandcafé/duurzaam bouwen beurs, folder duurzaam bouwen, pagina Duurzaam in Salland in het weekblad Salland.

De haalbaarheid voor de twee pilotprojecten Energie(k) Westdorp en Smart Grid Rohda Raalte is verder verkend. Daarnaast zijn duurzaam Mariënheem en duurzaam zwembad Heeten gecofinancierd.

In 2018 is samen met de regionale partners een basis gelegd voor het ontwikkelen van een regionale energiestrategie (onder andere kennisdeling, opzetten samenwerkingsstructuur). Tevens zijn we gestart met het opstellen van de richtlijnen voor zonneparken.

- 7 Er is gestart met het ontwikkelen van klimaatadaptief beleid. In 2019 worden de resultaten van de verkenningsfase opgeleverd. Waar dit nodig en mogelijk is voeren we maatregelen uit om de wateroverlast te beperken zoals het afkoppelen van hemelwater van de Weseperweg in Heeten. Continue werken we aan het robuust maken van onze rioolstelsels en het afkoppelen van hemelwater.
- 8 Voor de gemeentelijke gebouwen is een onderzoek uitgevoerd naar de verduurzaming van deze gebouwen. Inzicht is verkregen in de totale kosten en baten die dat met zich mee brengt in relatie tot de verschillende energielabels.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Raalte Duurzaam 2050 versnellingsagenda en integrale aanpak

Zie doelstelling 6 en wat hebben we ervoor gedaan.

Sanering asbestdaken

In 2018 is het plan van aanpak Versnelling sanering asbest vastgesteld en hebben 130 eigenaren de bijdrage voor de sanering van een asbestdak aangevraagd. In totaal is in 2018 € 65.000 uitgekeerd.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Huishoudelijk restafval <i>De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)</i> <i>Bron: CBS - Statistiek Huishoudelijk Afval</i>	2016	107	107	108	103	100
Hernieuwbare elektriciteit <i>Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.</i> <i>Bron: RWS Leefomgeving</i>	2016	12,8%	12,8%	onbekend(*)		
Hergebruik ten opzichte van totale huisvuilaanbod <i>Bron: ROVA</i>	2016	71%	71%	71%	72%	75%
Score op de tevredenheid t.a.v. afvalinzameling is voldoende <i>Bron: 2-jaarlijkse enquête Rova</i>	2018	7,6	7,5			7.6

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Mijn buurt is schoon <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2018	3,8	3,8		3	3,8.
CO2 uitstoot van de samenleving Raalte daalt met 1% per jaar (Kton) <i>Bron: energie in beeld</i>	2016	168	168	172	167	**
Opwekking van zonne-energie in Raalte stijgt met 2% per jaar (MWh) <i>Bron: energie in Beeld</i>	2016	8272	8272	onbekend(*)	8.437	**

** Energie in beeld wordt niet meer aangevuld met recente cijfers. Inmiddels zijn we overgegaan naar de klimaatmonitor, zie begroting 2018.

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV.
De getallen CO2-uitstoot en opwekking zonne-energie 2015/2016 zijn de actuele getallen die 'Energie in beeld' geeft d.d. januari 2017.
(*) Vanwege vraagtekens rondom de privacy van gegevens wordt de 'zonne-opwek' in Energie in Beeld vanaf 1 januari 2017 niet meer geactualiseerd. Gezamenlijke gemeenten hebben dit al bij provincie aangekaart dat het wel wenselijk is om dit inzicht te verkrijgen.

Gerealiseerde baten en lasten programma 4.3

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 7.683.753	€ 7.610.392	€ 73.361
Lasten	€ 6.447.727	€ 6.544.300	€ 96.573
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (1.236.026)	€ (1.066.092)	€ 169.934
Mutaties in reserves	€ 48.091	€ (22.462)	€ (70.553)
Gerealiseerd resultaat	€ (1.187.935)	€ (1.088.554)	€ 99.381

Verklaring verschil

Voordelig effect riolering	€ 56.200
Meer leges begraafplaatsen	€ 127.500
Minder subsidies zonnepanelen	€ 30.500-
Diverse kleine verschillen	€ 53.819-
	€ 99.381

Voordeel riolering

De btw over de geactiveerde investeringen over 2014 tot en met 2017 van € 340.000 wordt in 2018 alsnog ten laste van de voorziening riolering gebracht. Dit resulteert in een voordeel binnen de exploitatie. Dit is reeds vastgesteld door het college en gedeeld via een raadsinformatienotitie bij de actualisatie van het kostendekkingsplan GRP (Gemeentelijk Rioleringsplan).

De overheadkosten van het eigen personeel van € 284.000 zijn op rekeningsbasis doorbelast op dit programma terwijl de raming van deze overheadkosten vermeld staat onder het overzicht overhead. Dit resulteert in een nadeel binnen de exploitatie.

Per saldo is dit op dit programma een voordeel van € 56.000.

Meer leges begraafplaatsen

Bij de zomernota 2018 is een structureel hogere opbrengst begroot van € 10.000 en een eenmalig hogere opbrengst van € 50.000. Naar nu blijkt zijn de inkomsten 2018 ten opzichte van de bijstelling nog € 127.500 hoger uitgevallen. De reden van de stijging komt voort uit een inhaalslag van de verlopen grafrechten welke is ingezet in de jaren 1998-2002. Doordat burgers de grafrechten veelal met 10 jaar verlengen, zorgt dit aan het eind van ieder decennia voor een significant hogere opbrengst van de grafrechten.

Minder subsidie zonnepanelen

De inkomsten zijn begroot op programma 4.3 maar werkelijk verantwoord onder het gemeentehuis en de werf. Dit nadeel van € 30.500 valt weg tegen het voordeel wat is ontstaan op de werf/gemeentehuis.

5. Raalte zorgt

5.1 MAATSCHAPPELIJKEONDERSTEUNING,
BEGELEIDING & JEUGDHULP

Programma 5.1

Maatschappelijke Ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp

Thema:
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte zorgt
Wethouder G. Toeter
T. Schrör

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- In 2018 hebben we verder ingezet op de transformatie in het sociaal domein.
- Met partijen in het veld is in de Kr8 samenwerking verder invulling gegeven aan een verdere integrale samenwerking en is ingezet op elkaars expertise nog beter in kunnen zetten en gezamenlijke intervisie.
- Daarnaast hebben we geïnvesteerd in het CJG door daar meer expertise in onder te brengen en op deze manier de inzet van specialistische jeugdzorg te beperken.
- De implementatie van een integrale applicatie is gestopt waardoor we nu nog niet kunnen werken samen met onze partners in een integrale applicatie.

Doelstellingen 2018:

1. Een verschuiving van zwaardere zorg/ondersteuning naar adequate lichtere vormen zorg/ondersteuning realiseren. We willen zorgen dat inwoners (van jong tot oud) zo zelfstandig mogelijk aan de samenleving kunnen deelnemen en hun zelfredzaamheid versterken. Het gaat hierbij om een andere manier van ondersteuning, goede informatievoorziening en het versterken van lichtere vormen van ondersteuning, toegankelijke algemene voorzieningen, ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.
2. Voorkomen dat problemen ontstaan of groter worden. Door tijdig signaleren, aanpakken en preventie van problemen die een risico zijn voor de zelfredzaamheid. Zoals problemen in de ontwikkeling van kinderen, problemen op financieel gebied, de lichamelijke en geestelijke gezondheid (onder andere gezonde leefstijl), opvoeding, zelfstandig wonen, dagbesteding of in de relatie, gezin of sociaal netwerk.
3. Senioren en mensen met een geestelijke of lichamelijke beperking kunnen zo lang mogelijk in hun eigen huis en omgeving blijven wonen. Dit is mogelijk door ondersteuning aan huis en een toegankelijk aanbod van algemene voorzieningen binnen de eigen leefomgeving en kernen waar de mensen wonen. Diensten op het gebied van: mobiliteit, praktische ondersteuning, veiligheid en contact.
4. Bieden van passende ondersteuning. Inwoners (van alle leeftijden) die het niet op eigen kracht redden ontvangen adequate (maatwerk)ondersteuning. Per situatie kijken we welke ondersteuning nodig en passend is. Tijdelijk als het kan, permanent als het nodig is. De ondersteuning is gericht op het versterken van de eigen mogelijkheden van de cliënt en zijn sociale netwerk. De ondersteuning door de 2^e lijns-professional wordt hierdoor uiteindelijk minder intensief en/of minder lang.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 Het digitaal portaal (Kr8 van Raalte) is verder doorontwikkeld. De teksten zijn beter toegankelijk gemaakt voor alle inwoners. De sociale kaart is opgeschoond naar een meer lokale sociale kaart. De informatie over minimaregelingen zijn op een toegankelijke manier onder de aandacht gebracht. De pagina KR8 van Raalte in het Weekblad voor Salland kwam in 2018 maandelijks uit.
De actiepunten uit het Actieplan Ondersteuning en waardering mantelzorgers zijn verder opgepakt in 2018. De samenwerking tussen Carinova en Evenmens is verder versterkt waarbij toe is gewerkt naar een gezamenlijke werkwijze.
In 2018 is Welzijn op recept van start gegaan. Ook is er gestart met de inzet welzijnscoaches. De insteek van beide is om samen met de inwoner te zoeken naar activiteiten, contacten, zingeving die bij hem/haar passen, daardoor bijdraagt aan het welbevinden en mensen dus in hun kracht zet. We hebben partijen die maatjesprojecten uitvoeren gestimuleerd om meer samen te werken, wat resulteert in een Maatjespunt.
Er is een leernetwerkbijeenkomst KR8 van Raalte georganiseerd over het samenspel in zorg en welzijn tussen betaalde werkers en vrijwilligers alsmede de grenzen tussen formele en informele zorg. De werkwijze van de vacaturebank van het Vrijwilligerspunt is besproken met WijZ Welzijn en zij zijn zich gaan oriënteren op verbetering/vernieuwing van de website.
- 2.1 Voor Jeugd is ingezet op de lokale transformatie door versterking van het CJG. Er zijn functies aan het CJG toegevoegd op het gebied van risicojongeren, jeugd-ggz, de verbinding tussen zorg en onderwijs en licht verstandelijke beperkingen. Tevens is het preventieve programma Home-Start met vrijwilligers ingezet. Met de versterking kan er meer ondersteuning lokaal en op maat geboden worden en wordt inzet in de specialistische jeugdhulp beter gecoördineerd en afgestemd.
In 2018 is met de versterking van het CJG een collectief activiteitenbudget beschikbaar gekomen om extra te kunnen inzetten op preventie en tijdige signalering van problemen bij jeugd. Er zijn afspraken gemaakt met samenwerkingspartners over de inzet van dit budget. Het budget wordt vraaggericht ingezet op basis van signalen uit onderzoeken en monitors en van professionals en jeugd en ouders zelf, zodat het aansluit bij de vraag en behoeften van jeugd en ouders. Het budget is onder meer ingezet voor CJG workshops en voorlichting op basis van de vragen die er waren. Bijvoorbeeld bij signalen vanuit scholen.
- 2.2 De GGD is onze partner als het gaat om (jeugd) gezondheidsbeleid. We hebben samen met de GGD verder gekeken naar hun taak en rol in onze gemeente en de regio. Dit heeft geleid tot een ontwikkelagenda die in 2019 verder wordt uitgevoerd.
- 2.3 In 2018 is binnen Raalte Gezond samengewerkt met de lokale partners aan gezonde en sportieve inwoners. Door stimuleren en ondersteunen van initiatieven die leiden tot het ontwikkelen van gelijke kansen op gezondheid voor alle inwoners van Raalte dragen we bij aan de gezondheid van onze inwoners. Enkele voorbeelden hiervan zijn het project voeding en bewegen van het Sportbedrijf, de inzet van een beweegmakelaar en de gezondheidsverkiezing.
- 3.1 In 2018 is uitvoering gegeven aan diverse actiepunten uit het Actieplan Zelfstandig thuis wonen. Begin december zijn de successen van het eerste jaar gedeeld met een grote opkomst van diverse organisaties in de 0e, 1e en 2e lijn. Enkele voorbeelden hiervan zijn de trainingen grip op verwardheid, bijeenkomsten over toegankelijkheid en crisisondersteuning.

- 3.2 We hebben het gebruik van OZO Verbindzorg gestimuleerd en volgen de ontwikkelingen voor een integraal gebruik van OZO. Dit betekent dat wij het gebruik van OZO niet voorschrijven, maar partners en inwoners vrijlaten om OZO te gebruiken voor communicatie en samenwerking in 1 plan en als gemeente bij een casus in OZO aansluiten als een inwoner dat wenst.
- De dementieconsulent wordt goed gevonden. Doordat zij voorzitter is van enkele kernteams is zij zichtbaar voor inwoners en partners.
- De inzet van vrijwillige hulpdiensten als bijvoorbeeld vrijwilligersvervoer door de Algemene Hulpdienst en Stichting Ouderenwerk Heino is ondersteund middels een subsidie aan beide partijen.
- Inwoners zijn tevreden over het Service Vervoer Raalte. Uit het cliëntervaringsonderzoek Wmo blijkt dat gebruikers van het SVR de bejegening van de chauffeur gemiddeld met een 7,8 beoordelen. De algemene dienstverlening beoordelen zij met een 7,4 en de op papier verstrekte informatie krijgt een 7,5.
- 4.1 Met de Kr8 partners zijn afspraken gemaakt over de eenduidige wijze van vraagverheldering. Inwoners kunnen zich melden bij een van deze partners en worden doorgeleid als dat nodig is.
- De vraagverheldering voor jeugd vindt plaats binnen het CJG. Met de versterking van het CJG kunnen meer jeugdigen dichtbij en op maat ondersteund worden door de professionals in het CJG. Is er meer nodig, dan wordt specialistische jeugdhulp ingezet.
- 4.2 Met onze subsidie partners en de inkoop relaties zijn afspraken gemaakt over de uitgangspunten van de Wmo en de Jeugdwet. Het doel is die ondersteuning in te zetten die nodig is. Hierbij wordt eerst gekeken naar wat de inwoner en zijn gezin zelf kan met inzet van het eigen netwerk. Specialistische ondersteuning wordt (tijdelijk) ingezet als dat nodig is.
- 4.3 Het jaarverslag is onderwerp van gesprek tijdens evaluatiegesprekken met de Wmo-aanbieders. Steeds meer kijken we naar mogelijkheden van gezamenlijke deskundigheidsbevordering en intervisie.
- 4.4 De inkoop, contractmanagement en monitoring worden door de Regionaal Service Team Jeugd IJsselland (RSJ) uitgevoerd. Eind 2018 is afgesproken dat gemeenten de facturering zelf oppakken. Vanaf 2018 zijn we in de regio IJsselland gestart met het inkopen van (een deel van de) specialistische jeugdhulp op basis van resultaat om te komen tot effectievere inzet van jeugdhulp en meer samenwerking tussen zorgaanbieders rondom de hulpvraag van een jeugdige. In 2019 vindt doorontwikkeling van de resultaatgerichte inkoop plaats.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Transformatiebudget Sociaal Domein

Het transformatiebudget is grotendeels ingezet voor het versterkingsplan van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Het CJG heeft een eigen ruimte bij Medisch Centrum Westdorp. Door meer expertise in het CJG onder te brengen, kunnen vragen van jongeren en ouders laagdrempelig worden opgepakt. Alleen als er echt specialistische ondersteuning nodig is, wordt hier een indicatie voor afgeven.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement. Aantal per 1.000 inwoners in de desbetreffende bevolkingsgroep Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	2017	34	32	34	32	58
Jongeren met jeugdhulp Percentage van alle jongeren tot 18 jaar Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd	2018	6,6%	7,4%	6,2%	7,4%	6,6%
Jongeren met jeugdbescherming Percentage van alle jongeren tot 18 jaar Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd	2018	0,6%	1%		1%	0,6%
Jongeren met jeugdreclassering Percentage van alle jongeren van 12 tot 23 jaar Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd	2018	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
Jongeren met een delict voor de rechter Percentage 12 t/m 21 jarigen Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	2015	0,68%			0,68%	
Naastenzorg (%) Bron: waar staat je gemeente	2018	48	48		48	48
Vrijwilligerswerk (%) Bron: waar staat je gemeente	2018	55	65		65	55
Mantelzorger met hoge belasting (%) Bron: waar staat je gemeente	2018	34	38		38	34

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Toelichting

Het werkelijk aantal Wmo-cliënten met een maatwerkvoorziening is in 2018 toegenomen. De wijze van gegevensaanlevering verschilt ten opzichte van de jaren daarvoor. Tot 2018 werden alleen de maatwerkvoorzieningen huishoudelijke hulp en begeleiding aangeleverd. Vanaf 2018 worden alle Wmo-maatwerkvoorzieningen aangeleverd.

Gerealiseerde baten en lasten programma 5.1

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 710.375	€ 716.000	€ (5.625)
Lasten	€ 19.602.487	€ 21.100.616	€ 1.498.129
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 18.892.112	€ 20.384.616	€ 1.492.504
Mutaties in reserves	€ 123.704	€ (1.496.265)	€ (1.619.969)
Gerealiseerd resultaat	€ 19.015.816	€ 18.888.351	€ (127.465)

Verklaring verschil

Minder kosten Centrum jeugd en gezin	€	21.700
Meer doorberekening diverse eenheden	€	192.500-
Diverse kleine verschillen	€	43.335
	€	127.465-

Toelichting op de verschillen

Minder kosten Centrum Jeugd en Gezin

Op diverse posten zijn de kosten wat lager dan begroot, zoals ontwikkelingskosten, kosten ketenregie en prenatale voorlichtingskosten. De kosten uit het versterkingsplan CJG zijn uit andere budgetten (onder andere transformatiebudget sociaal domein) bekostigd.

In de paragraaf sociaal domein zijn de resultaten Wmo en Jeugd die verrekend worden met de reserve Zorg verder toegelicht.

6. Raalte biedt ruimte

6.1 RUIMTELIJKE ORDENING

6.2 ECONOMIE

6.3 BEREIKBAARHEID & MOBILITEIT

Programma 6.1

Ruimtelijke ordening

Thema

Raalte biedt ruimte

Portefeuillehouder

Wethouder W. Wagenmans

Programmacoördinator

H. Lantink

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 2021.
- De energietransitie vormt steeds nadrukkelijker een onderdeel van het ruimtelijke ordeningsbeleid. Dit is afgelopen jaar nog eens benadrukt door het besluit van het kabinet rondom het 'gasloos bouwen'.
- Voor de woningbouwopgave in Heino is een locatieonderzoek gestart in co creatie met het dorp voor de realisatie van een woningbouwprogramma met 60 -100 woningen.
- De actualisatieplicht van bestemmingsplannen (was 10 jaar) is vervallen, vanwege de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet.

Doelstellingen 2018:

1. De organisatie zowel ambtelijk als bestuurlijk voorbereiden op de Omgevingswet.
2. Leefbaar houden van kernen door vernieuwing en herontwikkeling mogelijk te maken van vrijkomende locaties. Toevoeging van ruimtelijke kwaliteit en ruimte bieden voor passende woningbouw- en bedrijventerreinontwikkeling is daarbij vertrekpunt.
3. Actueel houden van onze bestemmingsplannen.
4. Faciliteren en verbinden van initiatieven in de samenleving die bijdragen aan een sociaal en economisch vitaal platteland.
5. Verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en functionaliteit op en om het MBI-terrein.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1. Het realisatieproces van het nieuwe beleidsinstrument 'Omgevingsvisie' is in volle gang. Het is een participatief, interactief proces met veel stakeholders (inwoners, raad, college, en ambtenaren) die ook invloed hebben op het resultaat. Het proces is zo ingericht dat er een omgevingsvisie tot stand wordt gebracht en de stakeholders tegelijkertijd bewust worden wat de implementatie van de omgevingswet voor zijn/haar rol betekent. Ook is deelgenomen aan de Omgevingstafel IJsselland, waarbij de ketenpartners verkennen wat de omgevingswet betekent voor de wijze waarop moet worden samengewerkt. De landelijke ontwikkelingen op het gebied van informatievoorziening en ICT zijn in volle gang. Wij zijn gestart met de voorbereidingen voor de aanbesteding om aan te kunnen sluiten op het landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
2. Er is sprake van een sterke toename van ruimtelijke initiatieven die waar mogelijk actief worden gefaciliteerd. Opvallende processen hierin zijn de The Green East, Zonnepark Heeten, Supermarkten Molenhof Raalte, woon-/werkkavels Nieuw Heeten en de woningbouwlocatie Heino. Deze laatste betreft een interactief proces waarbij de wensen voor nieuwe locaties zijn opgehaald. Daarbij zijn zowel in- als uitbreidingslocaties in beeld gebracht. De kopgroep bestaande uit zeven vertegenwoordigers van het dorp en drie namens de gemeente beoordelen de ingebrachte locaties en komen tot een advies over mogelijke woningbouwlocaties.

Dit is een voorbeeldproces voor toekomstige locatiekeuzes. De inzet van de ruimtecoach voor het ondersteunen van ruimtelijke initiatieven blijkt een groot succes te zijn en de inzet hierop is inmiddels verbreed.

3. Nu de actualiseringsplicht van bestemmingsplannen is vervallen houden we de huidige actueel door wijzigingsplannen en 'parapluplannen' die op alle bestemmingsplannen van toepassing zijn. Zo is in 2018 het 'Paraplubestemmingsplan Parkeren' vastgesteld. Een nieuw omgevingsplan gaat de bestemmingsplannen vervangen.
4. Er is in 2018 al goed gebruik gemaakt van het vernieuwde instrumentarium uit 'Erven in beweging'. Illustratief zijn de ca 17.000m² aangeboden slooepm² in de slooepbank. Vanuit de Kracht van Salland/Salland Deal zijn verschillende initiatieven (financieel) ondersteund, zoals het Groen Blauwe Dienstenproject in Luttenberg. Leaderprojecten zijn van start gegaan: Doorpakken Salland en Duurzaam Mariënheem. We nemen deel aan het landelijke en Europese Leadernetwerk. De contactpersoon buitengebied ondersteunt inwoners en bedrijven met het maken van keuzes.
5. Dit jaar vonden voor het MBI-terrein de slooepwerkzaamheden en de bodemsanering plaats (door initiatiefnemer). Daarnaast zijn er werkzaamheden verricht voor het ontwerp voor de toekomstige invulling van het gebied en procesbegeleiding.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Aanleg randweg de Zegge

Het eerste deel van de randweg is aangelegd en het tweede deel is voorbereid.

Vrijkomende agrarische bebouwing: inhuur juridisch planoloog

Er wordt veel gebruik gemaakt van het nieuwe instrumentarium. De extra middelen zijn ingezet voor tijdelijke inhuur om de slooepbank te implementeren en voor de vele gesprekken met erfeigenaren over initiatieven.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Bestemmingsplannen niet ouder dan 10 jaar <i>Bron: gemeentelijke administratie</i>	2016	100%	100%	100%	100%	100%

Gerealiseerde baten en lasten programma 6.1

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 905.032	€ 6.742.303	€ (5.837.271)
Lasten	€ (1.496.259)	€ 7.451.496	€ 8.947.755
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (2.401.291)	€ 709.193	€ 3.110.484
Mutaties in reserves	€ 3.351.912	€ 179.231	€ (3.172.681)
Gerealiseerd resultaat	€ 950.621	€ 888.424	€ (62.197)

Verklaring verschil

Meer doorberekening diverse eenheden	€ 128.000-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 90.500
Diverse kleine verschillen	€ 24.697-
	<u>€ 62.197-</u>

Toelichting op de verschillen

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Vrijkomende agrarische bebouwing	€ 20.000
FRICTIE- en ontwikkelbudget OD	€ 49.000
Aanpak gevolgen fysieke leefomgeving	<u>€ 21.500</u>
Totaal	€ 90.500

Deze investeringen zijn in 2018 nog niet uit gevoerd en worden doorgeschoven naar 2019.

Programma 6.2

Economie

Thema

Raalte biedt ruimte

Portefeuillehouders

Wethouder D. Melenhorst, J. van Loevezijn en

W. Wagenmans

Programmacoördinator

E. Steen

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- Regio Zwolle heeft een Nieuwe Agenda: Economie, Menselijk Kapitaal (HCA), Bereikbaarheid, Energie en Leefomgeving opgesteld.
- Provinciaal is verdere uitvoering gegeven aan het Plan van Aanpak bedrijventerreinenprogrammering West-Overijssel.
- Het onderzoek naar een mogelijke liquidatie van de Recreatiegemeenschap Salland per 1 januari 2019 is opgeleverd.

Doelstellingen 2018:

1. We intensiveren deelname aan en maken gebruik van de krachtige Regio Zwolle/ Kennispoort regio Zwolle. Ook voor verdere versterking van de recreatief-toeristische en de agri & food sector werken we samen binnen de regio Zwolle. Dit naast de bestaande (toeristische) samenwerking in Salland. Het nadrukkelijker vermarkten binnen regio Zwolle van het Raalter ondernemerschap biedt kansen.
2. Versterken van het toerisme en de (verblijfs-)recreatie. Het doel is het creëren van meer banen, het genereren van meer overnachtingen en meer bestedingen (op Sallandse schaal).
3. Samen met ondernemers(verenigingen) en vastgoedeigenaren werken aan vitale centra.
4. Versterken van de economische potentie van het buitengebied.
5. Het versterken van de lokale economie waardoor de werkgelegenheid een positieve impuls krijgt. Nieuw ondernemerschap stimuleren door (startende) ondernemers te faciliteren. Als ondernemersgerichte gemeente streven we, op termijn, naar een stabiele top 10 positie in de lijst van MKB-vriendelijkste gemeenten in Overijssel.
6. Invulling geven aan de regionale afspraken over programmering bedrijventerreinen West-Overijssel 2017 – 2020.
7. Via deelname aan de netwerkbedrijven Enexis en Vitens de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van een goede energievoorziening respectievelijk drinkwatervoorziening waarborgen.
8. Via deelname in Wadinko de bedrijvigheid en daarmee werkgelegenheid in Overijssel, Noord Oostpolder en Drenthe bevorderen.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1. Om de Regio Zwolle verder te brengen en slagvaardig bovenlokale vraagstukken aan te kunnen pakken heeft Regio Zwolle een nieuwe agenda opgesteld. Wij hebben deelname gerealiseerd aan de uitvoering van het thema menselijk kapitaal (HCA). Het cluster Vrijtijdseconomie heeft een start gemaakt met het project 'Tourist ID'. Bedrijven zijn actief gekoppeld aan Kennispoort, Polymer Science Park en het cluster Agri & Food.

2. Het merk Salland vormt de kern van de marketingacties. Het koersdocument 'Salland Kompas' en het project 'De Slinger van Salland' zijn in samenwerking met ondernemers aangescherpt. Om de regionale productontwikkeling bij ondernemers te stimuleren is tijdelijk een aanjagende vrijetijdscoördinator aangesteld. Een aantal evenementen in Raalte zijn ondersteund.
De Recreatiegemeenschap Salland is geliquideerd. De voorzieningen worden per 1 januari 2019 beheerd door de gemeenten Deventer, Raalte en Olst-Wijhe.
3. In het kader van vitale centra is met de provincie Overijssel gewerkt aan de vorming van een 'Stadsarrangement centrum Raalte'. Samen met de Werkgroep 'Hart van Heino' is, als uitvoering van de in 2017 gesloten 'Retail Deal', de 'Ontwikkelingsvisie centrum Heino' opgesteld. Vanuit de middelen ontvangen via de reclamebelasting, is het 'Ondernemersfonds Raalte' gevoed, waarmee promotionele acties voor het kernwinkelgebied zijn uitgevoerd.
4. Het beleid 'Erven in beweging' vormt samen met het bestemmingsplan buitengebied het kader voor nieuwe economische activiteiten in het buitengebied. Aan initiatieven die in dit beleid passen hebben we het actief meegewerkt. Initiatiefnemers weten ons in een steeds vroeger stadium van planvorming te bereiken.
5. Vanuit Ondernemersdienstverlening organiseerden wij diverse netwerkevenementen en ondersteuningsactiviteiten voor (startende) ondernemers. Het gemeentelijke bedrijvenregister is operationeel. Aan de landelijke peiling 'MKB vriendelijkste gemeente van Nederland' hebben wij actief uitvoering gegeven. Ten opzichte van 2017 is een stijgende lijn in waardering door ondernemers zichtbaar.
6. Binnen de regionale programmeringsafspraken hebben wij fors ingezet op de uitgifte van kavels op bedrijventerrein De Zegge VII. Er is in totaal 2,8 hectare verkocht.
7. Via deelname aan de netwerkbedrijven Enexis en Vitens hebben wij de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van een goede energievoorziening respectievelijk drinkwatervoorziening gewaarborgd.
8. Via deelname in Wadinko hebben wij de bedrijvigheid en daarmee werkgelegenheid in Overijssel, Noord Oostpolder en Drenthe bevorderd.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Innovatiecluster Agri & Food Regio Zwolle

Ter stimulering van innovaties op Agrogebied heeft het cluster Agri & Food het symposium 'Boerenkracht is een kunst' tijdens Stöppelhaene 2018 georganiseerd. Een elftal agrobedrijven in Raalte zijn door Kennispoort van een maatwerkadvies voorzien. In samenwerking met The Green East is een Grondstoffendag georganiseerd.

Recreatie en toerisme

Met het beschikbaar gestelde bedrag zijn acties uitgevoerd die vorm hebben gegeven aan de ambities uit het beleidsplan Recreatie en toerisme.

Economische projecten

Ter versterking van de economie hebben wij deze middelen promotioneel en verbindend ingezet. Diverse netwerkevenementen, economische cafés, het provinciaal 'Ondernemersontbijt' en een aantal promotionele artikelen in regionale ondernemersbladen zijn gerealiseerd. Verder zijn ondersteuningsactiviteiten voor (startende) ondernemers uitgevoerd. Het gemeentelijke bedrijvenregister is operationeel en aan de landelijke peiling 'MKB vriendelijkste gemeente van Nederland' hebben wij actief uitvoering gegeven.

Incidentele verhoging Regio Zwolle

De beschikbaar gestelde verhoging aan de Regio Zwolle is conform begroting voldaan.

CRM-systeem ondernemersdienstverlening

In DOWR-verband is in 2018 de implementatie van het Customer Relationship Managementsysteem (CRM), voorbereid.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Vestigingen <i>Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. Bron: LISA</i>	2017	140,9	117,7	140,9	pm	
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten) <i>Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt gepresteerd. Bron: Atlas voor gemeenten</i>	2013	97			97	
Funciemenging <i>De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. Bron: LISA</i>	2017	50,9%	51%	50,9%	51%	
Aantal toeristische overnachtingen <i>Bron: aangiften toeristenbelasting</i>	2016	250.614	250.614	257.227	>252.000	270.000
Uitgifte industriegrond <i>Bron: gemeentelijke administratie</i>	2016	0,80 ha	0,80 ha	0,4 ha.	1.6 ha.	2,8 ha

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Gerealiseerde baten en lasten programma 6.2

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 72.031	€ 90.657	€ (18.626)
Lasten	€ 489.128	€ 1.115.702	€ 626.574
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 417.097	€ 1.025.045	€ 607.948
Mutaties in reserves	€ (36.593)	€ (554.953)	€ (518.360)
Gerealiseerd resultaat	€ 380.504	€ 470.092	€ 89.588

Verklaring verschil

Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 50.500
Diverse kleine verschillen	€ 39.088
	€ 89.588

Toelichting op de verschillen

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Cofinanciering economische zaken	€ 18.500
Startersapp/ ondersteuning loket	€ 7.000
Recreatie en Toerisme	€ 25.000
Totaal	€ 50.500

Deze investeringen zijn in 2018 nog niet uit gevoerd en worden doorgeschoven naar 2019.

Programma 6.3

Bereikbaarheid en Mobiliteit

Thema

Raalte biedt ruimte

Portefeuillehouder

Wethouders W. Wagenmans en D. Melenhorst

Programmacoördinator

H. Lantink

Welke ontwikkelingen zijn er in 2018 geweest?

- Op grond van onderzoek naar de parkeerdruk bij het station in Heino en Raalte is een onderzoeksopzet vastgesteld die moet leiden tot inzicht in oplossingen en kosten in 2019.
- Ter compensatie van het wegvallen van buslijn 162 (Raalte – Lemelerveld) is er een buurtbuslijn ontwikkeld die vanaf 18 februari 2019 zal rijden tussen Raalte – Luttenberg en Lemelerveld.
- Besloten is dat het Rijk samen met de provincie de financiële consequenties in beeld brengt van een opwaardering van de N35 tot 2x2 autoweg. Het Rijk zal bovendien in beeld brengen binnen welke termijn een MIRT-verkenning kan worden gestart.

Doelstellingen 2018:

1. Verbeteren verkeersveiligheid en bereikbaarheid.
2. Het zoveel mogelijk waarborgen van de mobiliteit van degenen die zijn aangewezen op openbaar vervoer.
3. Een duurzame en veilige verkeerscirculatie in de gemeente Raalte met een goede bereikbaarheid van de (parkeer)voorzieningen.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1. Voor het traject Mariënheem–Oost is de oplossingsrichting, samen met de betrokkenen, nader uitgewerkt waarbij een mogelijke ontsluiting van het bedrijventerrein het Fiester is meegenomen.
De planstudie Knooppunt Raalte is opgepakt door de provincie en wordt verder uitgewerkt in 2019.
2. De provincie Overijssel heeft de voorbereidingen voor het aanbesteden van het openbaar vervoer opgepakt. Medio 2019 wordt de nieuwe vervoerder bekend gemaakt. De buurtbuslijnen Raalte-Luttenberg-Lemelerveld en Raalte-Heeten-Olst zijn gefaciliteerd door de aanleg van haltevoorzieningen.
3. Het functioneren van de parkeerschijfzone in Raalte is geëvalueerd. Op basis hiervan is besloten de parkeerschijfzone en bijbehorende regelgeving en ontheffingsmogelijkheden begin 2019 op enkele punten bij te stellen.
Op basis van een verkeersstudie naar de bereikbaarheid van het centrum van Raalte zijn verbetermaatregelen vastgesteld. Deze zullen worden uitgewerkt als meekoppelkansen zich aandienen (zoals onderhoud van wegen, riolering, gebiedsrevitalisering).

4. Het doel van opwaardering kruispunt Bos is te komen tot een structurele verbetering van de verkeersveiligheid en doorstroming op het knooppunt Raalte, waarbij een integrale oplossing wordt geboden voor auto, trein, landbouwverkeer en fiets. Bij de aanpassing wordt rekening gehouden met effecten op duurzaamheid, leefbaarheid, landschap en de ontsluiting van aanliggende percelen. Voor de realisatie van het knooppunt Raalte is een Bestuursvereenkomst (BOK) gesloten tussen het rijk, de provincie Overijssel en de gemeente Raalte. In de BOK zijn afspraken vastgelegd over de scope van het project en de wijze van samenwerking tussen de drie partijen gericht op de realisatie van knooppunt Raalte. Ook zijn er afspraken gemaakt over de financiering en de planning.

Verantwoording nieuw beleid 2018

Agenda verkeersveiligheid 2017 – 2020

Een groot deel van de meldingen die in de online enquête van de verkeersagenda door inwoners zijn ingebracht, zijn in 2018 geanalyseerd. De klankbordgroep Verkeer is in het voorjaar van 2018 opgezet. De klankbordgroep adviseert de gemeente onder andere bij het uitwerken van de verkeersagenda. Er zijn analyses uitgevoerd voor de top tien van meest genoemde punten en eenvoudig op te lossen meldingen. De overige meldingen worden nog geanalyseerd en er wordt een overzicht gemaakt van locaties met de meeste (kans op) ongevallen. De totale uitgevoerde analyse leidt tot een prioriteitenlijst van op te lossen knelpunten. De prioriteitenlijst wordt in het voorjaar van 2019 ter bespreking aan de raad aangeboden.

Gerealiseerde baten en lasten programma 6.3

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ -	€ -	€ -
Lasten	€ 986	€ 13.602	€ 12.616
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 986	€ 13.602	€ 12.616
Mutaties in reserves	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 986	€ 13.602	€ 12.616

Verklaring verschil

Minder doorberekening diverse eenheden € 12.616

Toelichting op de verschillen

Geen nadere toelichting.

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN,
RESULTATEN & ONVOORZIEN

2.2. Algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouder Niens
M. Lammerts van Bueren

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Woonlasten éénpersoonshuishouden Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten. Bron: COELO	2018	€ 678	€ 640	€ 638	ntb.	€ 678
Woonlasten meerpersoonshuishouden Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Bron: COELO	2018	€ 720	€ 726	€ 723	ntb.	€ 720
WOZ-waarde woningen De gemiddelde WOZ waarde van woningen. Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	2018	€ 233	€ 227	€ 228	ntb.	€ 233
Legenda:						
Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV						

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Gerealiseerde baten en lasten programma algemene dekkingsmiddelen

	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Saldo
Baten	€ 63.438.664	€ 63.073.604	€ 365.060
Lasten	€ 14.516.045	€ 15.036.815	€ 520.770
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (48.922.619)	€ (48.036.789)	€ 885.830
Mutaties in reserves	€ (1.565.700)	€ (1.855.656)	€ (289.956)
Gerealiseerd resultaat	€ (50.488.319)	€ (49.892.445)	€ 595.874

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Raming 2018 voor wijziging excl nw beleid
Lokale middelen, waarvan de besteding niet gebonden is	€ 8.128.932-	€ 8.077.737-	€ 8.006.215-
Overhead	€ 9.689.287	€ 11.028.865	€ 9.790.596
Vennootschapsbelasting	€ 88.048	€ -	€ -
Algemene uitkeringen	€ 49.177.356-	€ 49.643.797-	€ 47.823.098-
Dividend	€ 613.708-	€ 613.996-	€ 407.450-
Saldo van de financieringsfunctie	€ 1.892.432	€ 2.301.654	€ 2.369.652
Overige algemene dekkingsmiddelen	€ 1.228.063-	€ 1.477.905-	€ 628.674
Onvoorzien	€ -	€ 259.445	€ 76.426
Totaal	€ 47.478.292-	€ 46.223.471-	€ 43.371.415-

Lokale middelen

Lokale middelen die niet bestedingsgebonden zijn	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Raming 2018 voor wijziging excl nw beleid	Incidenteel gerealiseerd in 2018
Onroerendezaakbelasting	€ 8.033.888	€ 7.969.485	€ 8.200.225	€ -
Toeristenbelasting	€ 256.022	€ 230.000	€ 207.000	€ -
Forensenbelasting	€ 99.017	€ 100.181	€ 107.059	€ -
Baat- en bouwgrondbelasting	€ 277	€ 255	€ 255	€ -
Reclamebelasting	€ 137.122	€ 135.000	€ 82.000	€ -
Precariorechten	€ 42.390	€ 34.000	€ 34.000	€ -
	€ 8.568.715	€ 8.468.921	€ 8.630.539	€ -

Heffing vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Raming 2018 voor wijziging excl nw beleid
Verschuldigde belasting over het boekjaar	€ 88.048	€ -	€ -
Verrekend recht verliescompensatie	€ -	€ -	€ -
Lasten	€ 88.048	€ -	€ -

Algemene uitkering

In onderstaande tabel is het resultaat van de algemene uitkering weergegeven.

Resultaat uitkeringsjaar 2018	Inkomsten Algemene uitkering	
Primitieve begroting 2018 (o.b.v. meicirculaire 2017)	€	32.086.183
Bijstelling zomernota 2018 (o.b.v. meicirculaire 2018)	€	915.924
Bijgestelde begroting (zomernota 2018)	€	33.002.107
Werkelijk 2018 (o.b.v. september en decembercirculaire 2018)	€	32.530.799
Negatief resultaat algemene uitkering 2018	€	(471.308)
Begrote nabetaling uitkeringsjaren 2016 en 2017 (zomernota 2018)	€	175.310
Werkelijke nabetaling uitkeringsjaren 2016 en 2017 (o.b.v. decembercirculaire 2018)	€	162.192
Te hoog geraamde nabetaling	€	(13.118)
Totaal negatief resultaat (t.o.v. begroot zomernota 2018)	€	(484.426)
Minder terug te ontvangen btw -compensatiefonds (BCF) Rijk	€	292.000
Stelpost lager terug te ontvangen BCF (bij zomernota 2018)	€	242.000
Resultaat post btw-compensatiefonds (gekoppeld aan Algemene uitkering)	€	(50.000)
Totaal negatief resultaat Algemene uitkering 2018 t.o.v. zomernota 2018	€	(534.426)

De algemene uitkering 2018 was op basis van de meicirculaire 2017 geraamd op € 32.086.183.

In de zomernota 2018 is deze raming op basis van de september- decembercirculaire 2017 en de meicirculaire 2018 positief bijgesteld met ruim € 0,9 miljoen. De hogere algemene uitkering was voor een groot deel het gevolg van doorvertaling van hogere rijksuitgaven door beleidsintensiveringen van het nieuwe kabinet Rutte III.

Inmiddels zijn ook de september- en decembercirculaire 2018 verschenen. Hieruit blijkt dat de algemene uitkering 2018 met € 471.308 negatief is bijgesteld. Het nadelige resultaat is een gevolg van een negatieve bijstelling van Rijksuitgaven in 2018 ten opzichte van wat bij de meicirculaire 2018 is ingeschat, wat zich vertaalt in een lagere werkelijke uitkering (Trap-op, trap af effect).

Daarnaast was bij de zomernota rekening gehouden met een nabetaling van € 175.310 over voorgaande uitkeringsjaren. In 2018 is de werkelijke nabetaling over de uitkeringsjaren 2016 en 2017 in totaal € 162.192. Een negatief resultaat van € 13.118. De nabetaling is een gevolg van afrekening van de middelen statushouders en een bijstelling van de uitkeringsbasis (maatstaf aantallen en maatstaf-bedragen).

Bij de septembercirculaire 2018 is een negatieve bijstelling van € 292.000 gemeld, betreffende het toe te voegen bedrag ruimte onder het plafond btw-compensatiefonds (BCF). Dit wordt veroorzaakt doordat gemeenten in 2018 meer zijn gaan investeren. Hierdoor wordt een groter beslag gelegd op het BCF, waardoor de ruimte onder het plafond minder wordt.

Bij de zomernota was middels een stelpost van € 242.000 al rekening gehouden met een lagere Algemene uitkering vanwege een verwachte neerwaartse bijstelling van het btw-compensatiefonds. Per saldo een negatief resultaat van € 50.000. Bij de septembercirculaire 2019 wordt de definitieve afrekening ruimte onder plafond BCF bekend.

In de najaarsnota van het Rijk en decembercirculaire 2018 is gemeld dat de algemene uitkering 2018 bij de meicirculaire 2019 op basis van de huidige inzichten nog negatief wordt bijgesteld. Het risico wordt geschat op € 180.000 voor Raalte (zie risico's in paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Integratie- uitkering sociaal domein 2018

De integratie-uitkering sociaal domein bevat de middelen voor de Wmo-taken vanaf 2015 (begeleiding), de jeugdzorg en de participatiewet. Bij de mei- september en decembercirculaire 2018 is uiteindelijk € 747.450 meer ontvangen dan in de primitieve begroting 2018 was opgenomen Deze inkomsten zijn in de jaarrekening 2018 verwerkt op basis van budgetneutraliteit binnen het sociaal domein.

Resultaat integratie-uitkering Sociaal domein

Integratie-Uitkering Sociaal Domein	WMO	Jeugd	Participatie	Totaal
Primitieve begroting 2018 (meicirculaire 2017)	€ 4.752.276	€ 6.688.945	€ 4.295.694	€ 15.736.915
Werkelijk 2018 (mei, september en decembercirculaire 2018)	€ 4.809.048	€ 6.856.483	€ 4.818.834	€ 16.484.365
Resultaat	€ (56.772)	€ (167.538)	€ (523.140)	€ (747.450)

Dividend

In de jaarrekening 2018 zijn de volgende dividendbetalingen verantwoord.

Dividend	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Raming 2018 voor wijziging excl nw beleid	Incidenteel gerealiseerd in 2018
Bank Nederlandse Gemeenten	€ 65.747	€ 65.747	€ 30.450	€ 35.297
Wadinko	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000
Vitens	€ 137.597	€ 137.597	€ 100.000	€ 40.100
Enexis	€ 44.712	€ 45.000	€ 45.000	€ -
Rova	€ 320.652	€ 320.652	€ 187.000	€ 133.652
	€ 613.708	€ 613.996	€ 407.450	€ 254.049

Saldo financieringsfunctie

Financieringsfunctie	Realisatie 2018	Raming 2018 na wijziging	Raming 2018 voor wijziging excl nw beleid	Realisatie 2017
Betaalde en ontvangen rente	€ 1.892.432	€ 2.301.654	€ 2.369.652	€ 1.880.784

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

Onvoorzien

Wijz. Nr.	Onderwerp	Vastgesteld d.d.	Bedrag
	Post onvoorzien / structureel	09-11-17	€ 50.000
	Stand 31-12-2018		€ 50.000

Wijz. Nr.	Onderwerp	Vastgesteld d.d.	Bedrag
	Post onvoorzien / eenmalige uitgaven	09-11-17	€ 50.000
105	groot onderhoud woonwagenstandplaatsen	06-03-18	€ 8.988-
151	verbetermaatregelen parkeren centrum	27-11-18	€ 35.000-
7	zomernota	27-09-18	€ 1.953-
	Stand 31-12-2018		€ 4.059

2.3. Overzicht overhead

Portefeuillehouder
 Programmacoördinator

Burgemeester M. Dadema
 H. van Es

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2016 Werkelijk	2017 Werkelijk	2018 Begroting	2018 Werkelijk
Formatie <i>Fte per 1.000 inwoners</i> <i>Bron: kerngegevens rekening 2018 gemeente Raalte</i>	2018	5,86 *		5,92	5,91	5,67
Bezetting <i>Fte per 1.000 inwoners</i> <i>Bron: personeelsadministratie gemeente Raalte</i>	2018	5,60 *		5,92	5,91	5,55
Apparaatskosten <i>Kosten per inwoner</i> <i>Bron: begroting 2018/Rekening 2018</i>	2018	€ 543		€ 551	€ 520	€ 561 **
Externe inhuur <i>Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen</i> <i>Bron: Financiële administratie/ begroting 2018</i>	2018	14%		13%	14% ***	14%
Overhead <i>% van totale lasten</i> <i>Bron: rekening 2018</i>	2018	11%	nvt	10%	11%	10%

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV
--

Toelichting op de tabel:

- * Referentiecijfer formatie en bezetting zijn gebaseerd op werkelijke aantallen per 01-01-2018.
- ** De realisatie voor 2018 is hoger dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de extra afschrijving op het gemeentehuis van ruim € 800.000. Een groot deel van deze afschrijving (€ 500.000) wordt afgedekt door een onttrekking aan een gekoppelde reserve. Deze bate mag echter in deze indicator niet in mindering worden gebracht. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar Algemene dekkingsmiddelen, resultaten, onvoorzien (onderdeel extra afschrijving gemeentehuis).
- *** In de primitieve begroting 2018 is een laag bedrag voor externe inhuur opgenomen, dit komt overeen met 4% van de totale loonsom. Gedurende het jaar worden functies niet (direct) permanent ingevuld. In dit geval wordt het budget voor de vaste formatie verlaagd en het budget voor externe inhuur via een begrotingswijziging verhoogd. Als deze (begrotings)wijzigingen in deze indicator meegenomen worden, komt het begrotingsbedrag voor externe inhuur op 14% hetgeen overeenkomt met het werkelijke percentage inhuur.

Vanaf 2017 is op basis van de vernieuwde BBV de methodiek rondom de overhead gewijzigd en is in de begroting en de rekening een afzonderlijk overzicht overhead opgenomen. Ook zijn de daarbij behorende verplichte beleidsindicatoren vermeld.

Overzicht overhead		Burgemeester Dadema			
Portefeuillehouder		H. van Es			
Programmacoördinator					
Taakveld		Prim begr	Begroting	Rekening	Afwijking
		2018	2018 na wijziging	2018	2018
004	Overhead saldo van lasten en baten	9.617.352	11.399.241	9.993.584	1.405.657
	Specificatie van lasten en baten:				
	Management	1.358.431	1.410.294	1.246.619	163.675 1)
	Management ondersteuning	120.879	120.879	132.818	-11.939
	Bedrijfsvoering	2.395.884	2.519.941	2.396.148	123.793 1)
	Gebouwenbeheer	84.640	62.640	46.458	16.182
	Receptie en KCC	311.347	311.347	311.500	-153
	Bestuursondersteuning	509.660	341.241	338.620	2.621
	ICT	2.827.237	3.546.402	3.163.659	382.743 2)
	Inkoop	50.250	50.500	51.363	-863
	Gemeentehuis en team C&A	2.124.631	2.492.610	2.883.661	-391.051 2)
	DOWR Facilitair en Financiën	295.921	306.604	304.371	2.233
	Personeel en salarisadministratie	152.290	176.295	137.476	38.819
	Bedrijfsvoeringsraad	0	0	-1.153	1.153
	Stelpost door te berekenen aan producten	0	971.383	467.987	503.396 1) +3)
	Overige	288.579	184.449	142.919	41.530
	Waarvan dekking:				0
	bougrondexploitaties / investeringsprojecten	-902.397	-1.095.344	-1.628.862	533.518 4)
	Totaal	9.617.352	11.399.241	9.993.584	1.405.657
	al gepresenteerd via programma 1.1		370.376	304.297	
	Totaal via overhead gepresenteerd		11.028.865	9.689.287	
	schema overhead hoofdstuk 5.1		11.028.865	9.689.287	
			0	0	

Toelichting overhead:

1. Deze posten betreffen het verschil tussen de geraamde loonkosten en de werkelijk betaalde loonkosten. Dit voordeel is gestort in de SPP-reserve en mag niet in dit overzicht opgenomen worden, omdat stortingen/onttrekkingen aan reserves conform de BBV-voorschriften geen onderdeel uitmaken van de overhead.
2. Dit betreffen investeringen met eenmalige dekking uit een reserve. In 2018 is de investering niet gerealiseerd, maar ook niet onttrokken aan de reserve. Omdat de vervallen onttrekking geen onderdeel van de overhead vormt, veroorzaakt dit een verschil tussen begroting- en rekeningcijfers.
3. Diverse afwijkingen onder andere een voordeel op de vervoermiddelen.
4. De dekking van de overheadkosten ten laste van de afvalstoffenheffing en de riolering was in begroting 2018 nog niet als zodanig verwerkt. Vanaf 2019 is dit wel conform de BBV-voorschriften opgenomen.

Hoofdstuk 3. De paragrafen

Inleiding

Conform art. 9 van de BBV zijn in dit hoofdstuk de paragrafen opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot de beheersmatige aspecten en de lokale heffingen.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken bezien vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen van de financiële functie die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze kunnen grote financiële impact hebben. Mogelijk is ook hun politieke betekenis groot of zijn ze van belang voor de realisaties van programma's. Gegeven het belang van de betrokken onderwerpen en vanwege het feit dat de gemeenteraad in een dualistisch stelsel kaders stelt en controleert, is het van belang dat de gemeenteraad een overzicht heeft van de betrokken onderwerpen en voor die onderwerpen een instrument heeft om de kaderstellende en controlerende taak uit te voeren, daartoe dienen de paragrafen.

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de volgende paragrafen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Sociaal domein

3.1. Lokale heffingen

Algemeen

In deze paragraaf is de uitvoering in 2018 van het beleid ten aanzien van de lokale heffingen weergegeven.

Onderzoek rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie heeft in 2016 onderzoek gedaan of de werkwijze van de gemeente Raalte met betrekking tot de gemeentelijke belastingen doeltreffend en doelmatig is. Op grond van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie en om tot een breed gedragen beleidsnota te komen, is in 2017 met de rekeningcommissie van gedachten gewisseld over een eerste opzet voor een geactualiseerde beleidsnota lokale heffingen. In 2018 is hier een aanzet toe gegeven. Door andere prioriteiten is het nog niet tot verdere uitwerking gekomen. Het voornemen is in het 4^e kwartaal van 2019 de beleidsnota via de rekeningcommissie aan te bieden aan de raad, waarbij rekening wordt gehouden met de adviezen van de rekeningcommissie.

Indeling paragraaf

Eerst geven we informatie in algemene zin over de lokale heffingen en welke in de gemeente Raalte zijn geheven in 2018.

Daarna geven we per lokale heffing de beleidsuitgangspunten aan, een nadere toelichting over de heffing en hoe de werkelijke inkomsten in 2018 zich verhouden tot de raming 2018. Ook geven we informatie over het kwijtscheldingsbeleid.

Lokale heffingen in de gemeente Raalte

Onze gemeente kent de volgende heffingen:

1. Belastingen
2. Bestemmingsheffingen
3. Rechten
4. Leges

Algemeen beleid

Om dekking te geven aan dat deel van de gemeentelijke uitgaven die niet door de rijksuitkeringen en overige inkomsten kunnen worden afgedekt, dient de gemeente eigen inkomsten te verwerven. Deze eigen inkomsten kunnen worden verkregen uit gemeentelijke belastingen, heffingen, rechten en leges, oftewel lokale heffingen, voor concreet geleverde diensten. In de beleidsnota lokale heffingen zijn de kaders vastgelegd voor deze eigen inkomsten. Deze kaders dienen als basis voor de uitvoering in de komende begrotingsjaren en de jaarlijks vast te stellen verordeningen.

Ad 1 Beleidsuitgangspunt gemeentelijke belastingen

Bij de belastingen staat de budgettaire functie voorop. De meeste inkomsten uit belastingen worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. Er hoeft geen relatie te zijn tussen de opbrengsten van deze belastingen en de dienstverlening vanuit de gemeente.

In 2018 heeft de gemeente Raalte de volgende gemeentelijke belastingen geheven:

- a. Onroerende zaakbelasting
- b. Baatbelastingen
- c. Toeristenbelasting
- d. Forensenbelasting

- e. Precariobelastingen
- f. Reclamebelasting

a. Onroerende zaakbelasting (OZB)

De onroerende zaakbelasting is een belasting die wordt geheven op binnen de gemeente gelegen onroerende zaken. Voor woningen wordt de OZB alleen opgelegd aan de eigenaren. Voor de niet-woningen, zoals winkels en bedrijven, wordt de OZB geheven van zowel de eigenaar als de gebruiker van de onroerende zaak. De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde.

Ook in 2018 zijn de aanslagen onroerendezaakbelasting gecombineerd met de WOZ-beschikkingen, de rioolheffing, de afvalstoffenheffing en de baatbelasting.

Het college stelt elk jaar de WOZ-waarde van onroerende en roerende zaken vast. Op basis van deze jaarlijkse herwaardering zijn de tarieven voor de onroerende zaakbelasting voor 2018 berekend. De tarieven voor 2018 zijn door uw raad in december 2017 vastgesteld:

Deel van de OZB	woningen	niet woningen
Eigenarendeel	0,1381%	0,2314%
Gebruikersdeel	n.v.t.	0,1885%

De totale ozb opbrengst is in 2018 geraamd op € 7.969.485. Op basis van deze tarieven is een totale OZB-opbrengst voor 2018 ontvangen van € 8.033.888 als volgt verdeeld:

Belasting	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	verschil %
OZB - eigenaar:				
* niet woningen	€ 1.798.077	€ 1.825.263	€ 27.186	1,51%
* woningen	€ 4.972.706	€ 5.045.231	€ 72.525	1,45%
OZB - gebruiker	€ 1.198.702	€ 1.163.394	€ (35.308)	(2,94)%
totaal	€ 7.969.485	€ 8.033.888	€ 64.403	0,80%

De uiteindelijke opbrengst is € 64.403 hoger dan begroot. In het jaar 2018 zijn ook correcties doorgevoerd op oude belastingenjaren, per saldo € 3.739 negatief.

De totale opbrengst heeft een afwijking van 0,8% ten opzichte van de raming. Ten tijde van de ramingen waren nog niet alle waarden van de onroerende zaken bekend. Op basis van de definitieve waarden heeft een geringe verschuiving plaatsgevonden.

b. Baatbelastingen

De gemeente heeft wettelijk de mogelijkheid tot het heffen van een baatbelasting wanneer onroerende zaken door het aanbrengen van gemeentelijke voorzieningen zijn 'gebaat'. De belasting wordt geheven van de eigenaar van de onroerende zaak. De gemeente Raalte kent alleen nog een baatbelasting voor wegverharding. Deze van oudsher oude belastingsoort loopt nog enkele jaren.

In 2018 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Baatbelasting	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	verschil %
Totaal	€ 255	€ 277	€ 22	8,62%

c. Toeristenbelasting

Met de toeristenbelasting kan de gemeente haar inkomsten uit belastingen vergroten. Er is geen rechtstreekse koppeling tussen de opbrengst van de toeristenbelasting en de uitgaven in het kader van toeristisch beleid. Toeristenbelasting wordt geheven op het houden van verblijf door personen die geen ingezetenen zijn van de gemeente, maar wel gebruik kunnen maken van de voorzieningen.

Het tarief toeristenbelasting bedroeg voor 2018 € 0,85 per persoon per overnachting. Voor 2018 is oorspronkelijk uitgegaan van een opbrengst van € 207.000, uitgaande van 243.500 overnachtingen. Bij de zomernota 2018 is de opbrengst bijgesteld naar € 230.000, omdat er een stijgende lijn te zien was in het aantal overnachtingen.

De werkelijke verantwoorde opbrengst 2018 is € 256.022. Deze hogere opbrengst komt door aantrekking van de economie, waardoor het totaal aantal overnachtingen is gestegen. Ook zijn er nieuwe belastingplichtigen bijgekomen. Indien de totale opbrengst 2018 wordt gedeeld door het tarief van € 0,85 gaat het om 301.200 overnachtingen.

Toeristenbelasting	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	verschil %
Totaal	€ 230.000	€ 256.022	€ 26.022	11,31%

d. Forensenbelasting

Personen die, zonder dat ze hun hoofdverblijf in de gemeente hebben, meer dan negentig dagen per jaar een gemeubileerde woning tot hun beschikking hebben voor zichzelf of voor hun gezin, betalen forensenbelasting. De forensenbelasting dient ertoe om mensen die relatief veel in een gemeente verblijven, maar geen ingezetene zijn van de gemeente, mee te laten betalen aan voorzieningen in die gemeente. De forensenbelasting wordt geheven op basis van een percentage van de WOZ-waarde. Daarmee volgt de belastingopbrengst de waardeontwikkeling van het onroerend goed.

De forensenbelasting is een algemene belasting en kan dus zonder bestedingsdoel geheven worden. Voor 2018 is de forensenbelasting bepaald op 0,57% van de heffingsmaatstaf, met een maximum van € 699 per woning.

Bij de begroting 2018 was de forensenbelasting in eerste instantie geraamd op € 107.059. De opbrengst is bij de zomernota 2018 naar beneden bijgesteld tot € 100.181. We zien een toename van verhuurovereenkomsten, doordat deze woningen steeds meer opgenomen worden in de verhuurpool bij commerciële vakantiebedrijven. Dit betekent dat de woningen niet meer dan 90 dagen beschikbaar zijn voor eigen gebruik. Als gevolg hiervan is een verschuiving te zien van de forensenbelasting naar de toeristenbelasting.

Forensenbelasting	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	verschil %
Totaal	€ 100.181	€ 99.017	€ (1.164)	(1,16)%

e. Precariobelastingen

Deze belastingen worden geheven voor het hebben van voorwerpen onder of boven, voor openbaar gebruik bestemde, gemeentegrond. De gemeente Raalte kent precariotarieven voor terrassen en uitstallingen en overige voorwerpen. De gemeente is vrij in het vaststellen van de hoogte van de tarieven, onafhankelijk van eventuele kosten. Hierbij gelden wel de eisen van redelijkheid.

Deze tarieven gelden ook voor de standplaatsen buiten de reguliere markt om. Voor de reguliere markt is een aparte verordening marktgeden.

De gehanteerde tarieven in 2018:

- Terras per m2 € 2,07 per week
- Terras per m2 € 20,70 per seizoen
- Standplaats per m2 zonder stroom € 0,69 per dag
- Standplaats per m2 met stroom € 0,78 per dag

In 2018 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Precariobelasting	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	verschil %
Totaal	€ 34.000	€ 42.390	€ 8.390	24,67%

De opbrengst is per saldo € 8.390 hoger dan begroot. Dit ligt met name aan de opbrengsten precario van de losse standplaatsen markt. De inkomsten zijn binnen dit product verantwoord, terwijl de raming nog binnen het product van de marktgeden staat.

f. Reclamebelasting

De gemeente Raalte heft reclamebelasting, via een gedifferentieerd tarief op basis van waardeklassen, gekoppeld aan de WOZ-waarde. De belasting is van toepassing op het centrumgebied van Raalte. De reclamebelasting wordt geheven van de gebruiker van de vestiging waarop, waaraan, waarin of waarbij één of meer reclameobjecten zijn aangebracht dan wel zijn geplaatst.

De gemeente gebruikt de opbrengst voor twee doelen:

1. Om het ondernemersfonds, onder aftrek van perceptiekosten, te financieren. Dit ondernemersfonds is bedoeld voor collectieve en publieksgerichte activiteiten voor het promoten en versterken van het ondernemersklimaat in het gebied waarin de reclamebelasting wordt opgelegd.
2. In verband met afschaffen betaald parkeren dragen de ondernemers € 750.000 bij in de kosten daarvan. Dit wordt gerealiseerd door 10 jaar lang de tarieven reclamebelasting te verhogen (ingangdatum 2017).

De geraamde opbrengst reclamebelasting 2018 is in eerste instantie geraamd op € 159.000. Bij de zomernota 2018 is deze opbrengst naar beneden bijgesteld tot € 135.000, onder andere door leegstand in winkelpanden.

In 2018 is € 137.122 ontvangen aan reclamebelasting. Daarvan is € 75.000 bedoeld als bijdrage van de ondernemers in het afschaffen van betaald parkeren. Er resteert dan € 62.122. Na aftrek van de perceptiekosten van € 525 is € 61.597 beschikbaar voor subsidie aan het ondernemersfonds en vorming van een egalisatiereserve binnen het ROV, om stabiliteit te waarborgen voor uitvoering van het jaarprogramma gedurende de looptijd van tien jaar, of om eerder de totale bijdrage van € 750.000 te voldoen.

Reclamebelasting	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	verschil %
Totaal	€ 135.000	€ 137.122	€ 2.122	1,57%

Ad 2 Beleidsuitgangspunt bestemmingsheffingen

Door het karakter van de bestemmingsheffing is er een duidelijke relatie tussen de opbrengst van de rechten en de kosten van de door de gemeentelijke overheid te leveren tegenprestatie. Beleidsuitgangspunt is om die reden de kostendekkendheid van de betrokken tegenprestatie c.q. het overheidsproduct. De kostendekkendheid bepaalt in principe het in rekening te brengen tarief aan de burger. Algemeen beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn.

Hieronder vallen de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

a. Afvalstoffenheffing

De gemeente heeft een wettelijke plicht tot de inzameling van huishoudelijk afval. De afvalstoffenheffing wordt geheven voor verhaal van de kosten van het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De afvalstoffenheffing mag maximaal kostendekkend zijn.

Het gescheiden inzamelen van de verschillende afvalstromen voor hergebruik is vanuit duurzaamheid een noodzaak. Door deze gescheiden in te zamelen wordt de verwerkingsmogelijkheid tot nieuwe grondstoffen vergroot en past binnen de visie van een circulaire economie.

De volgende uitgangspunten zijn voor 2018 van toepassing geweest:

- Er zijn 2 basistarieven ingevoerd per 1 januari 2018. De huishoudens van de hoogbouwlocaties en het buitengebied kunnen geen gft (groente- fruit- en tuinafval) gescheiden aanbieden. Per 1 januari 2018 is het aanbieden van gft tegen nultarief ingevoerd waardoor deze huishoudens een lagere dienstverlening ontvangen. Hiervoor ontvangen ze een korting op het basistarief van € 10 per huishouden.
- Het basistarief is voor de hoogbouw en het buitengebied vastgesteld op € 85,20 en voor de huishoudens in de kernen op € 95,28.
- Een huishouden biedt gemiddeld 6 keer per jaar de restafvalcontainer aan.
- Naast het tegen nultarief aanbieden van de gft-container is ook het aanbieden van de pmd-container (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenkartons) tegen nultarief.

Onderstaande tarieven zijn de laatste jaren van toepassing

Volume container	rest-fractie			gft-fractie		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016
240 liter	€ 9,21	€ 9,21	€ 9,21	€ 0	€ 2,40	€ 2,40
140 liter	€ 5,63	€ 5,63	€ 5,63	€ 0	€ 1,40	€ 1,40

Voor de ondergrondse systemen geldt een tarief van € 1,11 (huisvuilzak 40 liter).

Opbrengst 2018:

Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is, dat er sprake is van 100% dekking van de kosten. Meer of minder opbrengsten worden via de voorziening afvalverwijdering verrekend.

Rekening houdend met het werkelijk aantal aanbiedingen is in 2018 in totaal € 2.306.089 ontvangen aan afvalstoffenheffing. De in de primitieve begroting begrote opbrengst bedraagt € 2.243.071. Per saldo is in 2018 € 63.018 meer ontvangen.

	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	Verschil %
Basistarief	€ 1.404.887	€ 1.468.878	€ 63.991	4,55%
Rest (2017 aanbiedingen)	€ 838.184	€ 837.211	€ (973)	(0,11) %
Totaal	€ 2.243.071	€ 2.306.089	€ 63.018	2,8 %

De meeropbrengst basistarief van € 63.991 bestaat uit (afgerond) € 24.000 meeropbrengst 2018 en € 39.000 meeropbrengst 2017 geboekt in 2018.

Egalisatievoorziening afvalverwijdering:

De egalisatievoorziening afvalverwijdering laat in 2018 het volgende verloop zien:

Stand van de voorziening afvalverwijdering	
Stand 1-1-2018	€ 704.324
Onttrekking (per saldo) in 2018	€ 364.439
Stand 31-12-2018	€ 339.885

Op basis van de (primitieve) begroting 2018 zou € 553.638 worden onttrokken aan de voorziening afvalverwijdering. Werkelijk onttrokken in 2018 is een bedrag van € 364.439.

Een verschil van € 189.199. Bedrag kan als volgt worden verklaard:

- Eindafrekening ROVA 2017 positief € 105.000
- Hogere opbrengst afvalstoffenheffing van € 63.000
- Lagere voorschotten ROVA 2018 € 21.000

In de zomernota 2018 werd een positief resultaat geschat van € 235.000. Uiteindelijk resultaat is € 189.000.

b. Rioolheffing

De gemeente is wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. Gemeenten mogen daarvoor een rioolheffing invoeren. In onze gemeente is de rioolheffing 100% kostendekkend. Het Gemeentelijk RioleringsPlan 2014-2020 geeft onder andere het kostendekkingsplan weer. In 2018 is het kostendekkingsplan geactualiseerd en hierin is voor de jaren 2019-2020 de koers niet gewijzigd.

Het tarief is in 2018 alleen verhoogd met de inflatie en niet met de voorgenomen tariefstijging van € 10. Dit als gevolg van de verminderde toerekening van rentelasten.

In 2018 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Rioolheffing	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	verschil %
Bedrijven	€ 48.601	€ 47.502	€ -1.099	-2,26%
Woningen	€ 3.248.574	€ 3.297.104	€ 48.530	1,49%
Totaal	€ 3.297.175	€ 3.344.607	€ 47.432	1,44%

In 2018 zijn meer nieuwbouwobjecten gerealiseerd dan bij de begroting 2018 was ingeschat. De begrote leegstand komt nagenoeg overeen met de werkelijkheid. Verder zien we een lichte verschuiving in het grootverbruik. Een aantal objecten die voorheen onder het grootverbruik vielen kwamen onder de norm van < 500 m³ en vallen weer onder het basistarief.

Het verloop van de voorziening riolering in 2018 ziet er als volgt uit:

Stand van de voorziening riolering		
Stand 1-1-2018	€	1.895.610
Storting vanuit exploitatie 2018	€	419.989
Onttrekking 2018	€	-1.028.545 *)
Stand 31-12-2018	€	1.287.054

*) Bedrag is inclusief € 340.000 btw over investeringen 2014-2017.

Ad 3. Beleidsuitgangspunt rechten

De rechten die in onze gemeente worden geheven zijn de marktgelden en de lijkbezorgingsrechten. In principe hanteren we hier ook 100% kostendekkendheid.

In een aantal gevallen is dat structureel niet mogelijk. Voor de begraafplaatsen geldt dat de inkomsten de uitgaven niet geheel dekken.

a. Marktgelden

Marktgelden worden geheven van degene die een standplaats inneemt. Het is een recht, geheven voor het gebruik van de openbare grond op het marktterrein, gedurende de tijd dat het markt is. Tussen Raalte dorp en buurtdorpen is geen verschil.

Het uitgangspunt voor de heffing van marktgelden is 100% kostendekkendheid. Het tarief is een bedrag per vierkante meter, per dag of een gedeelte daarvan inclusief een basisbedrag voor stroomkosten. Het marktgeld wordt verhoogd voor de diensten van de gemeentelijke marktcommissie, reclamadoeleinden en promotieactiviteiten.

Het gehanteerde tarief in 2018 bedroeg € 0,57 per vierkante meter, per dag (inclusief stroom).

Marktgelden	Raming 2018	Werkelijk 2018	Vershil 2018	verschil %
Totaal	€ 79.554	€ 63.661	€ -15.893	-19,98%

Bovenstaande onderschrijding van € 15.893 wordt grotendeels veroorzaakt door het feit dat de baten van de losse standplaatsen voorheen werden verantwoord bij de marktgelden en tegenwoordig bij de precariobelasting.

b. Lijkbezorgingsrechten/begraafplaatsen

Lijkbezorgingsrechten, ook wel grafrechten genoemd, worden geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en het gebruik van de diensten die door de gemeente worden verleend. Het algemene beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn. Dit is voor de begraafplaatsen over een lange termijn gemiddeld gezien niet mogelijk.

In 2018 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Grafrechten	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	Verschil %
Totaal	€ 234.255	€ 361.736	€ 127.481	54,42%

De werkelijke opbrengst bedraagt € 361.736 (in 2017 €222.747). De opbrengst is hiermee € 127.481 hoger dan geraamd. Ondanks een forse verhoging van de begroting (wijziging bij de zomernota) zorgt dit alsnog voor hogere bate. De reden van de stijging komt voort uit een inhaalslag van de verlopen grafrechten welke is ingezet in de jaren 1998-2002. Doordat burgers de grafrechten veelal met 10 jaar verlengen zorgt dit aan het eind van ieder decennia voor een significant hogere opbrengst van de grafrechten.

Ad 4. Beleidsuitgangspunt leges

Uitgangspunt bij de leges is 100% kostendekkend. Uit sociaal maatschappelijke motieven wordt op onderdelen daarvan afgeweken. Echter bezien over de hele legesverordening is sprake van lagere opbrengsten dan kosten.

Leges

Leges worden geheven voor het door de gemeente verlenen van diensten zoals opgenomen in de legesverordening en de daarbij behorende tarieventabel. In de tarieventabel wordt onderscheid gemaakt tussen drie titels:

- Titel 1: Dienstverlening algemeen: betreft de leges voor reisdocumenten, rijbewijzen, burgerlijke stand, uittreksels uit de basisregistratie personen en enkele kleinere leges.
- Titel 2: Omgevingsvergunning en bestemmingswijziging: betreft de leges voor omgevingsvergunningen en bestemmingswijzigingen.
- Titel 3: Europese Dienstenrichtlijn: betreft de leges voor evenementen, horeca en enkele kleinere leges.

In totaal is in 2018 € 1.871.317 aan legesopbrengsten ontvangen; als volgt te verdelen:

Legesopbrengsten	Raming 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018	Verschil %
Rijbewijzen	€ 159.611	€ 204.025	€ 44.414	28%
Reisdocumenten	€ 318.652	€ 359.489	€ 40.837	13%
Burgerlijke stand	€ 106.547	€ 98.009	€ -8.538	-8%
Omgevingsvergunningen	€ 900.000	€ 1.078.133	€ 178.133	20%
Bestemmingsplannen	€ 27.775	€ 21.708	€ -6.067	-22%
Overige	€ 81.308	€ 109.953	€ 28.645	35%
Totaal	€ 1.593.893	€ 1.871.317	€ 277.424	17%

Leges omgevingsvergunning

De legesopbrengst valt ten opzichte van de raming bijna 17% hoger uit. De hogere leges omgevingsvergunningen worden veroorzaakt door de aangetrokken economie, in combinatie met het ontwikkelen van Salland II. Hierdoor zijn meer nieuwe woningen vergund.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de Leidraad invordering. De hierin gestelde criteria zijn afgeleid van de rijksregelgeving. De kwijtschelding betreft vooral de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De genormeerde kosten van bestaan zijn door het Rijk bepaald op 90% van de bijstandsuitkering. Het staat de gemeente vrij dit percentage te verhogen tot 100%. De gemeente Raalte hanteert de norm van 100%. Een hoger percentage is niet toegestaan.

De volgende gemeentelijke heffingen komen voor een eventuele kwijtschelding in aanmerking:

- afvalstoffenheffing;
- rioolheffing.

Omdat de kosten van kwijtscheldingsbeleid een onderdeel zijn van de tariefberekening van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, wordt deze kostenstijging afgewikkeld binnen de beide tarieven en daarmee bij de jaarrekening verrekend met de desbetreffende egalisatievoorziening.

In de begroting 2018 is voor uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid € 162.400 geraamd. Totaal is in 2018 € 189.040 op de post kwijtscheldingsbeleid verantwoord. Een nadelig verschil ten opzichte van de begroting van € 26.640. In 2018 zijn 653 verzoeken ingediend (2017:595) waarvan 524 zijn toegekend (2017: 477).

Het beeld van de toename van kwijtscheldingsverzoeken is in lijn met de trend in de regio.

3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De gemeente loopt risico's op allerlei manieren en op allerlei terreinen. Risico's zijn niet altijd concreet te benoemen. Voor een deel van de risico's kan een gemeente zich verzekeren of een voorziening vormen; voor risico's waarbij dat niet kan, hebben we weerstandscapaciteit nodig. Van een gemeente wordt verwacht dat ze risico's in voldoende mate beheerst, dat zij dit bewaakt en dat zij erover rapporteert.

In deze paragraaf gaan we in op de weerstandscapaciteit. Vervolgens brengen we de risico's in beeld en deze worden indien mogelijk gekwantificeerd. Daarbij zijn de beheersingsmaatregelen aangegeven om de risico's te beperken. We relateren de weerstandscapaciteit aan de risico's en bepalen daarmee de ratio weerstandsvermogen. Tenslotte besteden we aandacht aan enkele kengetallen, waarmee inzicht ontstaat in de financiële wendbaarheid en weerbaarheid van de gemeente.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Het gaat om de mate van weerbaarheid. Wij rekenen als weerstandscapaciteit:

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Reserve weerstandsvermogen	X	
Algemene reserve grondexploitatie	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	X
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Stille reserves	X	

Risicomanagement

Onder risico verstaan we de kans op het optreden van een gebeurtenis, die een negatief gevolg voor een organisatie met zich mee kan brengen. Dat hoeft niet altijd alleen om financiële risico's te gaan. Kan bijvoorbeeld ook imagoschade zijn.

We hanteren de volgende methodiek:

- Inschatten van het risico bijvoorbeeld op basis van het financieel belang van de gemeente in een verbonden partij, uitval van systemen of projecten binnen de grondexploitatie.
- De waarschijnlijkheid bepalen dat het risico zich voordoet: laag (25%), midden (50%), hoog (75%).
- Het risico loslaten op de waarschijnlijkheid; dat geeft het risicobedrag.
- Aan de hand van het risicobedrag bepalen welke maatregelen de gemeente moet nemen om de risico's zoveel mogelijk te kunnen beheersen.

We krijgen hiermee een goed beeld van de risico's, om daarmee de beheersingsmaatregelen te bepalen en te confronteren aan de weerstandscapaciteit.

Goed risicomanagement zorgt ervoor dat zowel de kans als de impact van de risico's lager worden, zodat mogelijke tegenvallers die ten laste komen van het weerstandsvermogen worden voorkomen en/of beperkt.

Ratio weerstandsvermogen

In het BBV (artikel 11) bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Wij drukken dat uit in de ratio:

Beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigde weerstandscapaciteit.

Beleid weerstandsvermogen

De gemeente Raalte wil zo min mogelijk risico lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's afdekken. Enerzijds willen we daarbij niet te veel beslag leggen op financiële middelen, anderzijds moet er wel een zekere mate van weerstandsvermogen zijn. Uitgaande hiervan hanteren we het volgende beleid:

- We streven een ratio na van tenminste voldoende. Dit vereist een ratio weerstandsvermogen dat gelijk of hoger is dan 1. Met deze ratio kunnen we weliswaar net alle risico's afdekken, maar we achten dit voldoende omdat de risico's zich nooit gelijktijdig en in hun maximale omvang voordoen.
- Indien de ratio onder de 1 uitkomt, dan wordt het weerstandsvermogen aangepast naar het wenselijk geachte niveau. Hiertoe bestaan twee mogelijkheden:
 - Het aanpassen van de beschikbare weerstandscapaciteit (verhogen reserve weerstandsvermogen);
 - Het aanpassen van de benodigde weerstandscapaciteit (via risicomanagement).
- Indien de ratio weerstandsvermogen uitstekend is, dus boven de 2,0, komt het college met het voorstel of het geoorloofd is de reserve af te romen en zo ja, tot welke hoogte.
- Indien de ratio tussen 1,4 en 2 zit, gaan we, na een analyse van de toekomstige verwachtingen, bezien of we de hoogte van het weerstandsvermogen in stand houden of kunnen afromen. Hierbij nemen we de (meerjarige) financiële positie van de gemeente in beschouwing.

Kengetallen

In het laatste deel van de paragraaf brengen we de volgende kengetallen in beeld:

- a. netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- b. solvabiliteitsratio
- c. grondexploitatie
- d. structurele exploitatieruimte
- e. belastingcapaciteit.

Door het opnemen van deze kengetallen wordt het inzicht in de financiële wendbaarheid en weerbaarheid verhoogd, en daarmee in onze (meerjarige) financiële positie. De kengetallen vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die de raad in zijn beoordeling van de financiële positie moet betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven. We hanteren de kengetallen als een signaleringskader. Ze ondersteunen bij het vormen van een oordeel over de financiële wendbaarheid en weerbaarheid.

1. Inventarisatie weerstandscapaciteit

Bij bepaling van de weerstandscapaciteit gaat het om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. Bij de bepaling wordt uitgegaan van:

1. de reserve weerstandsvermogen;
2. de algemene reserve bouwgrondexploitatie;
3. de post onvoorzien in de begroting;
4. de onbenutte belastingcapaciteit;
5. de stille reserves. Stille reserves zijn de meerwaarde van activa die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd, maar die direct verkoopbaar zijn als we dat willen.

Deze elementen zetten we hieronder uiteen.

a. Reserve weerstandsvermogen

De stand van de reserve weerstandsvermogen bedraagt per 31 december 2018 € 9,9 mln. Er liggen geen claims op deze reserve.

b. Algemene reserve bouwgrondexploitatie

Binnen de grondexploitatie kennen we de algemene reserve bouwgrondexploitatie als buffer om tegenvallers op te vangen. De stand van deze reserve is eind 2018 € 7,95 mln. In de Nota Grondbeleid is voor de algemene reserve grondexploitatie een ondergrens van € 1 mln. en een bovengrens van € 5 mln. bepaald. Op basis hiervan wordt de reserve afgeroomd tot € 5 mln. en € 3.435.282 gestort de algemene bestemmingsreserve. Zie verder de paragraaf grondbeleid.

c. Onvoorzien

Voor het opvangen van onuitstelbare, onvoorzienbare en onontkoombare tegenvallers kan gedurende het jaar een beroep gedaan worden op de post onvoorzien structureel en onvoorzien eenmalig. Per 31 december 2018 kent de post onvoorzien (eenmalig en structureel) een stand van € 54.000.

d. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is de financiële ruimte, die de gemeente nog kan benutten door verhoging van de onroerende zaakbelasting (OZB), voordat een beroep gedaan kan worden op aanvullende middelen uit het gemeentefonds in het kader van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet (Fvw). Voor toelating tot artikel 12 Fvw moeten gemeenten onder andere voldoen aan het redelijke peil van het zogenoemde belastingpakket.

De geraamde OZB-opbrengst 2018 is € 7.969.000. De werkelijke OZB-opbrengst is voor 2018 ruim € 8 mln. De berekening van de maximale OZB-opbrengst geeft een bedrag van € 9,7 mln. De onbenutte belastingcapaciteit komt dan uit op € 1,7 mln. (was in 2017 ook € 1,7 mln.).

e. Stille reserves

Niet zichtbare reserves, de zogenaamde stille reserves zijn er, omdat niet alle eigendommen van de gemeente op een werkelijke waarde zijn gewaardeerd in de administratie. Omdat de omvang van de stille reserves sterk wordt bepaald door marktontwikkeling worden deze niet meegerekend voor de beschikbare weerstandscapaciteit. Daarom is de omvang van de stille reserves bepaald op € 0.

De weerstandscapaciteit zetten we af tegen de risico's om zodoende te bepalen of ons weerstandsvermogen toereikend is.

2. Inventarisatie risico's

De gemeente Raalte heeft als uitgangspunt dat geprobeerd wordt risico's zoveel mogelijk af te dekken. Dit kan door het aangaan van een verzekering of door het vormen van een voorziening. In de praktijk blijkt dat niet alle risico's af te dekken zijn.

Hieronder hebben we de belangrijkste risico's op een rij gezet, een zo actueel mogelijk risicobedrag aangegeven en vervolgens de beheersingsmaatregelen vermeld om de risico's zo veel mogelijk te beperken.

A. Ontwikkelingen sociaal domein

B. Verbonden partijen en samenwerkingsverbanden

De risico's binnen de verbonden partijen en de overige samenwerkingsverbanden zijn ingeschat. Voor toelichting verwijzen wij naar de paragraaf verbonden partijen. We schatten de risico's in op structureel € 141.875 en eenmalig € 359.450. In benoemde paragraaf zijn per verbonden partij de beheersingsmaatregelen benoemd.

C. Gegarandeerde geldleningen

Voor wat de woningbouw betreft, houdt het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) toezicht op de garantstellingen. Als de woningcorporatie niet aan zijn verplichtingen kan voldoen, vangt de WSW dit op. Daarna heeft het rijk nog een rol, de gemeente kan pas in derde instantie worden aangesproken voor 50%. Daarom houden we een risicobedrag van € 0 aan. Het gaat hierbij om € 66,1 mln. aan leningen.

Om meer zekerheid te creëren, is het WSW een relatie gaan leggen tussen de WOZ-waarde en de verstrekte geldleningen en garanties die worden uitgedrukt in een % van de waarde.

De gemeente heeft in het verleden buiten de WSW, gegarandeerde geldleningen voor woningbouw, zorginstellingen en bejaardencentra afgesloten; de stand is eind 2018 € 869.000. Hiervoor zijn we voor 100% aansprakelijk. Uitgaande van een risico met een lage waarschijnlijkheid van 25% is het risicobedrag € 217.000.

In 2018 heeft de gemeente garantie verleend aan de Stichting Luttenberg Woont voor een geldlening van € 643.636 voor een periode van 5 jaar, voor de realisatie en verhuur voor 6 huurappartementen op de locatie Mariaoord te Luttenberg. Gelet op de risico's en de beheersingsmaatregelen schatten we de kans dat een risico zich voordoet op 50%. Dat betekent een risicobedrag van € 322.000.

Bij garantstelling voor (sport)verenigingen en instellingen is de gemeente in sommige gevallen volledig aansprakelijk; in andere gevallen delen we het risico met Stichting Waarborgfonds Sport (50/50). Daarnaast is er sprake van garantstellingen of hypotheekvestiging gecombineerd met een stimuleringslening uit het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn).

Het oorspronkelijke bedrag van bovengenoemde geldleningen, waar de gemeente aansprakelijk voor is, is € 1,3 mln. Het saldo hiervan is eind 2018 € 420.000. Voor € 320.000 staan we voor 100% garant, voor € 100.000 voor 50%. We gaan daarbij uit van een risico met de kans van 25%; eenmalig € 46.250 en structureel € 9.250. Bij het niet na kunnen komen van hun financiële verplichtingen en het op moeten heffen van de (sport)vereniging/instelling zal de maatschappelijke impact vele malen groter zijn, maar dat is lastig financieel uit te drukken.

Als de gemeente wordt aangesproken op de garantstelling, moeten we de lening overnemen. De desbetreffende woning/accommodatie willen we in principe zo snel mogelijk afstoten, omdat we de financiële consequenties zo laag mogelijk willen houden, tenzij het een gemeentelijke taak is (bijvoorbeeld onderwijs). Daarom rekenen we de helft als een eenmalige last in de vorm van de hoogte van de lening met een verkoopwaarde p.m. van de woning/accommodatie, en de helft als exploitatielast, om daarmee uiteindelijk op het risicobedrag te komen.

We hebben het beheer van de garantstellingen geborgd in de organisatie. Ten aanzien van de garantstellingen binnen sport is er geregeld overleg dan wel informatie-uitwisseling met Stichting Waarborgfonds Sport. We ontvangen jaarlijks de jaarrekeningen van de verenigingen/instellingen, waardoor we op de hoogte blijven van hun (financiële) situatie en indien nodig actie kunnen ondernemen.

D. Grondexploitatie

De risico's binnen de grondexploitatie zijn € 5,5 mln., bijna € 0,5 mln. lager dan aangegeven bij de begroting 2019. Voor verdere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid. Daarin staan de meest risicovolle projecten beschreven.

E. Fiscale positie van de gemeente

Op fiscaal gebied zijn er verschillende ontwikkelingen, die financieel effect voor de gemeente Raalte kunnen hebben. Het gaat om de vennootschapsbelasting en de btw.

Vennootschapsbelasting

De fiscus heeft vanaf 2016 de vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten ingevoerd. De activiteiten binnen de grondexploitatie vallen in ieder geval onder de regels van de vennootschapsbelasting. Daarnaast loopt nog een discussie over andere activiteiten (onder andere zonnepanelen en ophalen plastic afval).

Eind 2018 heeft de fiscus in grote lijnen duidelijkheid gegeven hoe de aangifte gedaan moet worden. Dit heeft geresulteerd dat eind februari 2019 de aangifte over 2016 ingediend is. Het is de verwachting dat hierop geen reactie op korte termijn komt; het zal waarschijnlijk nog jaren duren voordat er onherroepelijke duidelijkheid komt.

Op basis van voorlopige uitgangspunten kan er voor de komende vijf jaar een vennootschapsbelastingplicht ontstaan tussen de € 0 en € 2 mln. Bij fiscale winsten op de bedrijfsmatige activiteiten is de gemeente verplicht vennootschapsbelasting te betalen, alleen de hoogte en de omvang is nog steeds onduidelijk. Daarom handhaven we, op basis van de benoemde bandbreedte € 0 mln. tot € 2 mln., een bedrag van € 1 mln. als risicobedrag.

Door de aangetrokken economie en de daarmee toegenomen grondverkoop wordt verwacht dat over 2018 € 80.000 aan VPB betaald moet gaan worden.

Btw

Per 1 januari 2019 wordt de btw-vrijstelling voor het gelegenheid geven van sport van kracht. Er vindt nader onderzoek plaats welke effecten dat heeft voor de gemeente en het sportbedrijf. We kunnen nog niet inschatten hoe groot het risico van deze maatregel is. Vooralsnog nemen we een pm-raming op.

F. Wegenonderhoud

De gemeente Raalte is als eigenaar en beheerder van de wegen verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de wegen. Een veilig gebruik en het voorkomen van kapitaalvernietiging zijn hierbij belangrijke pijlers.

Overeenkomstig het taakstellende uitgangspunt om kapitaalvernietiging bij wegen tegen te gaan, heeft het onderhoud van asfaltwegen een zwaarder accent gekregen dan het onderhoud van elementenverhardingen. Voor 2018 heeft de raad extra financiële middelen beschikbaar gesteld. Hiermee is deels invulling gegeven aan de doelstelling om kapitaalvernietiging te voorkomen. Echter worden deze middelen nog niet voldoende geacht om kapitaalvernietiging volledig te voorkomen. In navolging hiervan neemt de borging voor een veilig gebruik van de wegen af en het achterstallig onderhoud van elementenverhardingen toe. Vooralsnog gaan we van p.m. uit.

G. Renterisico's

Als gevolg van afname van onze reservepositie, (her)financiering van de leningenportefeuille en de renteontwikkelingen lopen we risico. Daarentegen wordt de verwachte afname van de reserves en voorzieningen voor een groot deel gecompenseerd door de toegenomen grondverkopen. Het financieringsbeleid is erop gericht om met zo min mogelijk risico zo maximaal mogelijk gebruik te maken van de huidige lage rente.

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is de laatste jaren historisch laag. De laatste jaren heeft de gemeente vooral leningen met een lange looptijd aangetrokken. Nu de rente op deze lange looptijden langzaam hoger wordt, trekken wij vooral leningen aan met een kortere looptijd. Ook de verwachte inkomsten uit de grondverkopen spelen hierin ook een rol.

Begin 2018 is een langlopende lening voor 5 jaar rentevast aangetrokken tegen 0,33%. Dit is de eerste lening met een looptijd korter dan 10 jaar. Hiervoor is gekozen, omdat de rente op de 40 jaar rentevaste lening begint op te lopen.

Zie verder de paragraaf financiering.

Door de gewijzigde BBV-regels is er sprake van een minimale rentebuffer in de vorm van een stelpost waarmee renteschommelingen kunnen worden opgevangen.

Vooralsnog gaan we ervan uit, dat deze stelpost in combinatie met de bovengenoemde wijze van financiering voldoende is om schommelingen op te vangen. We houden de renteontwikkelingen in de gaten en checken deze bij de zomernota 2019.

H. Continuïteit ICT-systemen

Met de gemeente Deventer is een dienstverleningsovereenkomst gesloten. ICT-beheer garandeert op dit moment binnen de infrastructuur van de I-werkorganisatie een server- en netwerkbeschikbaarheid van 99%, gemeten binnen het servicewindow (7:30 tot 17:30). Voor Raalte zou het risico dus 1% zijn. Op basis van het aantal uren dat medewerkers geen gebruik kunnen maken, is dat € 200.000. Uitgaande van een lage waarschijnlijkheid van 25% is dat een risico van € 50.000. We zien ook een risico in toegankelijkheid van systemen voor onbevoegden (intern en extern). Dan zou sprake zijn van met name imagoschade door misbruik van verkregen informatie; dat is lastig financieel te vertalen. Hier is ook sprake van een lage waarschijnlijkheid. De kans op een financieel risico neemt wel toe bij een 'gijzel'-aanval.

I. Kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en kwaliteit dienstverlening

We willen onze organisatie laten meebewegen met de ontwikkelingen binnen de samenleving. In ons organisatie ontwikkelplan 'Ons Raalte' geven we dit vorm. Daarbij versterken we het continue leren en verbeteren als uitgangspunt voor onze organisatie, omdat dat nodig is om te blijven aansluiten bij onze inwoners en de wereld daaromheen.

Gelet op de spanning op de arbeidsmarkt lopen we risico op onvoldoende capaciteit en kwaliteit en een hoge werkdruk. Als we medewerkers tijdelijk moeten inhuren, is er geen opbouw en borging van eigen kennis. Bestaande medewerkers moeten worden omgeschoold en helaas moeten we soms vervroegd afscheid nemen van medewerkers. We hebben in 2015 voor het opvangen van deze personele knelpunten en het stimuleren van de organisatieontwikkeling een reserve SPP gevormd.

We treffen verschillende maatregelen om de risico's zo laag mogelijk te houden, zoals monitoring, meer inzetten op opleidingen, intensivering van uitwisseling van medewerkers binnen DOWR en talentenregio en mobiliteit van medewerkers. Zie verder de paragraaf bedrijfsvoering.

Gelet op de verschillende beheersingsmaatregelen en het uitgangspunt bij de organisatieontwikkeling handhaven we het risico op 25%. We hebben weliswaar een reserve SPP om extra kosten op te vangen, maar door de verschillende claims op de reserve kunnen we deze niet inzetten als dekking voor risico's. Daarom nemen we hier een risicobedrag op, gebaseerd op 10% van ons loonsomkader en uitgaande van 25%. Hiermee komt het risicobedrag op € 377.500.

J. Glasvezel buitengebied

In 2018 is extra krediet gevoteerd voor de dekking van extra toezicht en projectbegeleiding voor het project glasvezel buitengebied. Daarmee is een deel van de eerder ingeschatte risico's financiële realiteit geworden. Anderzijds is er van CAIW (aanleg glasvezel) een vergoeding van € 63.700 ontvangen in verband met de inzet van een projectleider door de gemeente Raalte. Nadat de volledige aanleg van de glasvezel is voltooid, wordt bezien of dit volledig of gedeeltelijk terug kan vloeien naar de algemene middelen. Omdat het project in het eerste kwartaal 2019 naar verwachting wordt afgerond, valt een deel van eventuele benodigde extra inzet op dit gebied weg. Risico blijft de mogelijke vervolgschade aan wegen, bermen en bomen. De kans op toekomstige schade aan de gemeentelijke infrastructuur ten gevolge van de uitvoering blijft hoog. Gevolgen hiervan kunnen zich zeker de komende 5 jaar openbaren. Het risico voor Raalte is ingeschat op € 180.000. We schatten het risico op hoog, zodat het risicobedrag uitkomt op € 135.000.

K. Accres Algemene uitkering 2018

In de najaarsnota 2018 van het Rijk is melding gemaakt van minder Rijksuitgaven (circa € 1,1 miljard) dan geraamd bij de miljoenennota. Wanneer het Rijk minder uitgeeft, ontvangen gemeenten een lagere algemene uitkering (samen trap op, trap af effect). Kortom, gemeenten moeten rekening houden met een flinke tegenvaller van het accres 2018. In de meicirculaire 2019 wordt de afrekening van het accres bekend. Omdat het bedrag niet concreet te maken is, kunnen we deze tegenvaller niet in de rekening 2018 verwerken. Het lagere accres voor alle gemeenten samen wordt geschat op circa € 100 miljoen. Voor Raalte betekent dit een risico van € 180.000, uitgaande van een bandbreedte tussen € 160.000 en € 200.000.

Resumé

Risico onderwerp met toelichting	structureel	eenmalig
A. Ontwikkeling sociaal domein		
onderdeel WMO	€ -	
onderdeel jeugdzorg	€ -	
onderdeel Participatie	€ -	
B. Verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden		
De risico's binnen de verbonden partijen en de overige samenwerkingsverbanden zijn ingeschat. Voor toelichting verwijzen wij naar de paragraaf verbonden partijen.	€ 141.875	€ 359.450
C. Gegarandeerde geldleningen		
Woningbouw	€ -	€ -
De gemeente heeft buiten de WSW gegarandeerde geldleningen voor woningbouw afgesloten.	€ -	€ 217.000
Mariaoord		€ 322.000
Garantstelling (sport)verenigingen en instellingen	€ 9.250	€ 46.250
Bij het niet na kunnen komen van hun financiële verplichtingen en het op moeten heffen van de (sport)vereniging / instelling zal de impact vele malen groter zijn, maar dat is lastig financieel uit te drukken.		
D. Grondexploitatie		
Zie paragraaf grondbeleid		€ 5.500.000
E. Fiscale positie van de gemeente		
Vennootschapsbelasting		€ 1.000.000
Btw	p.m.	
F. Wegenonderhoud		
Zie ook de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	p.m.	
G. Renterisico's		
We gaan ervan uit dat de stelpost in de begroting van € 200.000 voldoende is om renterisico's af te dekken.	€ -	
H. Continuïteit ICT-systemen		
Financieel risico. We zien ook een risico in toegankelijkheid van systemen voor onbevoegden (intern en extern). Dan zou sprake zijn van met name imagoschade; dat is lastig financieel te vertalen.	€ 50.000	
I. Kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en kwaliteit dienstverlening		
Op basis van onze huidige salariskosten en rekening houdend met frictiekosten en scholingskosten, uitgaande van een gemiddelde waarschijnlijkheid, nemen we een risicobedrag op.		€ 377.500
J. Glasvezel buitengebied		
Kans op toekomstige schade aan de gemeentelijke infrastructuur		€ 135.000
K. Accres Algemene uitkering		
Risico op lagere Algemene uitkering		€ 180.000
totaal	€ 201.125	€ 8.137.200

In de onderstaande tabel berekenen we de ratio weerstandsvermogen voor Raalte.

Omschrijving	Bedrag
Beschikbare weerstandscapaciteit:	
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 1.700.000
Algemene reserve grondexploitatie	€ 5.000.000
Reserve weerstandsvermogen	€ 9.909.833
Totaal	€ 16.609.833
<i>Benodigde weerstandscapaciteit:</i>	
Risico's conform tabel	€ 8.338.325
Verhouding beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandscapaciteit	2,0

Om de ratio te classificeren, maken we gebruik van de volgende waarderingstabel, zoals opgenomen in de beleidsnota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen:

Waardering	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Gegeven de ratio van 2,0 (waarderingcijfer B) betekent dit voor Raalte dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. Ratio bij de rekening 2017 was 1,9 en bij de begroting 2019 ook. We zien een vergelijkbare ratio. Daarbij maken we wel de kanttekening dat er nog verschillende p.m. posten bij de risico's worden benoemd.

Beleid weerstandsvermogen

De gemeente Raalte wil zo min mogelijk risico lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's afdekken. Enerzijds willen we daarbij niet te veel beslag leggen op financiële middelen, anderzijds moet er wel een zekere mate van weerstandsvermogen zijn. Gelet op onze beleidsuitgangspunten, zoals beschreven in het begin van de paragraaf, kan het college met een voorstel komen het weerstandsvermogen in stand te houden of af te romen, waarbij we de financiële positie van de gemeente in beschouwing nemen. Zie daarvoor hoofdstuk 2 financiële positie, waarbij we dit beschouwen in combinatie met andere elementen die bijdragen aan onze financiële positie.

Classificatie risico's en gevolgen

Tenslotte worden hieronder de bovenstaande risico's geclassificeerd naar kans en financieel gevolg. In het voorgaande zijn er drie categorieën waarschijnlijkheid (kans) benoemd met betrekking tot het zich voordoen van een risicovolle gebeurtenis: laag (25% kans), gemiddeld (50%) en hoog (75%). Daarnaast hebben we het financiële gevolg van de risicovolle gebeurtenissen geschat: laag (tot € 100.000), midden (€ 100.000 - € 300.000) en hoog (> € 300.000). Deze grenzen zijn onder andere gebaseerd op een vergelijking met die van andere gemeenten.

Rechtsboven zijn de meest risicovolle onderwerpen met een groot financieel gevolg (rood). Linksonder het tegenovergestelde (groen). Het moge duidelijk zijn, dat de benodigde mate van sturing rechtsboven het hoogst zal zijn.

De weergave is een momentopname. In de loop van de tijd kunnen de onderwerpen verschuiven naar een andere categorie. Deze manier van presenteren maakt monitoring in de tijd eenvoudiger.

		Kans		
		Laag	Gemiddeld	Hoog
Financieel gevolg	Hoog	Personeel	Verbonden partijen Vennootschapsbelasting Martaoord	Grondexploitaties
	Midden	Woningbouwleningen		Glasvezel Algemene uitkering
	Laag	ICT systemen Garantstelling (sport)verenigingen en instellingen		

Conclusie is, dat we vanwege het grote belang en de relatief grote kans dat een risicovolle gebeurtenis zich voordoet, vooral veel aandacht moeten (blijven) besteden aan de grondexploitaties, verbonden partijen en vennootschapsbelasting.

Ondanks het herstel van de woningmarkt en de toenemende vraag naar bouwkavels blijft binnen de grondexploitatie de complexen Franciscushof en de Zegge VII risicovol door een hoge boekwaarde in combinatie met een groot uitgeefbaar gebied en een lange looptijd. Als te zijner tijd de uitkomsten nadeliger uitvallen dan de raming dan wordt dat ten laste van de daarvoor bestemde reserves gebracht. Deze reserves maken onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. Overigens moet daarbij de kanttekening gemaakt worden dat de grondexploitatie Franciscushof op dit moment positief is en een mogelijk nadeel beperkt kan worden opgevangen. Voor de Zegge VII geldt dit niet. De mate van beïnvloedbaarheid van de verschillende onderwerpen verschilt overigens onderling sterk.

Kengetallen

De BBV schrijft vijf kengetallen voor. Het doel van deze kengetallen is het inzicht verhogen in de financiële wendbaarheid en weerbaarheid. Financiële wendbaarheid heeft te maken met hoe flexibel de begroting en bedrijfsvoering is om snel te kunnen inspelen op de actualiteit. Financiële weerbaarheid is het vermogen om onverwachte financiële klappen op te vangen en bestand te zijn tegen de impact van bestaande risico's.

Financiële wendbaarheid	Financiële weerbaarheid
Netto schuldquote (BBV)	Solvabiliteit (BBV)
Belastingcapaciteit (BBV)	Grondexploitatie (BBV)
	Structurele exploitatieruimte (BBV)

Deze kengetallen kennen geen normering maar zijn bedoeld om de gemeentelijke financiële positie inzichtelijker te maken en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten. Omdat de kengetallen geen harde normering kennen, heeft de gemeente Raalte op basis van landelijke gegevens een eigen maatstaf ontwikkeld en gebruiken we deze als een signaleringskader.

Hieronder volgen de vijf kengetallen met een korte uitleg, de hoogte van de kengetallen in meerjarenperspectief en welke conclusie je daaraan kunt verbinden. Daarna volgt een resumé met een visuele weergave en een eindconclusie.

1. Netto schuldquote:

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Dit kengetal draagt bij aan de financiële wendbaarheid van de gemeente. Bij een stijging van de inkomsten is het mogelijk om schulden af te lossen. Dit verhoogt de wendbaarheid van de gemeente. Hoe meer eigen middelen er beschikbaar zijn, hoe lager het percentage van de netto schuldquote is.

Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote ook exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Netto schuldquote	95%	121%	91%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	87%	113%	82%

Zowel ten opzichte van de begroting 2018 als de rekening 2017 zien we een daling van de schuldquote. Door de toegenomen grondverkopen was het niet noodzakelijk meer lange financiering aan te trekken. Dit draagt in positieve zin bij aan de financiële wendbaarheid. Een schuldquote van 90% of lager is positief, hoger dan 130% is negatief. Deze schuldquote voldoet daarmee aan onze maatsaf.

2. Solvabiliteitsratio:

Het kengetal solvabiliteit is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen. Er wordt gekeken in welke mate de gemeente in staat is haar financiële verplichtingen na te komen. Met deze ratio kan de financiële weerbaarheid gemeten worden. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, des te gunstiger voor de weerbaarheid. Hoe meer eigen vermogen een gemeente heeft, hoe beter de gemeente in staat is om financiële klappen en bestaande risico's op te vangen. Een ratio boven de 50% wordt als zeer positief beoordeeld en een ratio van lager dan 20% wordt als negatief beoordeeld.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Solvabiliteit	33%	27%	37%

We zien een stijging in de solvabiliteitsratio, zowel ten opzichte van de begroting 2018 als de rekening 2017. Ons eigen vermogen is hoger dan verwacht, onder andere door winstneming op de verkoop van gronden. Hierdoor is onze vlottende passiva (korte termijnschulden) afgenomen en hebben we het aantrekken van langlopende leningen kunnen uitstellen.

3. Grondexploitatie:

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten.

Gemeenten sluiten vaak leningen af voor het kopen van grond om een nieuw woningbouwproject te starten. Dit zorgt voor een schuld bij de gemeente. Het is de bedoeling dat bij uitvoering van het bouwproject de kosten weer terugverdiend worden. Bij het berekenen van het kengetal grondexploitatie wordt er een schatting gemaakt van de baten van de bouwprojecten. Hoe lager de ratio, hoe gunstiger voor de financiële weerbaarheid. Een ratio lager dan 20% wordt als positief beoordeeld en een ratio hoger dan 35% wordt als negatief beoordeeld.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Grondexploitatie	29%	31%	29%

Ten opzichte van de begroting 2018 zien we een daling van de ratio grondexploitatie, waardoor de gemeente minder kwetsbaar wordt. Dit is ontstaan door verkoop van gronden, waardoor de bouwgronden in exploitatie dalen. Dit heeft ook een gunstig effect op onze solvabiliteitsratio. De ratio grondexploitatie rekening 2018 is gelijk aan die van rekening 2017.

4. Structurele exploitatieruimte:

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft inzicht in welke mate de structurele lasten van de gemeente gedekt zijn door structurele baten. Het is van belang om als gemeente te weten welke structurele ruimte er aanwezig is om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte valt hiermee onder de financiële weerbaarheid.

Een positieve uitkomst van dit kengetal houdt in dat de gemeente structurele lasten kan afdekken door structurele baten.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Structurele exploitatieruimte	1,37%	0,26%	3,01%

De begroting 2018 laat een positieve structurele exploitatieruimte zien. Er is sprake van een positief rekeningresultaat 2018. Door alleen te kijken naar de werkelijke structurele baten en structurele lasten is er een positief ratio van 3,01%; onze structurele baten zijn toereikend om de structurele lasten te dekken.

5. Belastingcapaciteit:

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze. Het kengetal belastingcapaciteit heeft invloed op de financiële wendbaarheid. Het gaat hierbij niet om de onbenutte belastingcapaciteit, zoals aangegeven onder het hoofdstuk "Inventarisatie weerstandscapaciteit" binnen deze paragraaf; dat is de theoretische financiële ruimte. Deze berekening van belastingcapaciteit geeft meer inzicht in de betekenis van de belastingcapaciteit voor de financiële positie, dan dat de theoretische onbenutte belastingcapaciteit dat doet.

De belastingcapaciteit wordt hier berekend door de gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden van de gemeente Raalte af te zetten tegen het gemiddelde van alle gemeenten in Nederland.

De ozb is voor de gemeente de belangrijkste eigen belastinginkomst. Naast de ozb wordt ook gekeken naar de rioolheffing en afvalstoffenheffing, omdat deze heffingen niet kostendekkend hoeven te zijn en dus ruimte kunnen geven voor nieuw beleid. In Raalte zijn beide heffingen al 100% kostendekkend.

Op basis van informatie van het COELO bedragen voor Raalte in 2018 de gemiddelde woonlasten (gemiddeld betaalde ozb, rioolheffing, afvalstoffenheffing) voor een meerpersoonshuishouden € 720. Het gemiddelde van alle gemeenten bedraagt volgens dezelfde lijst € 720. De woonlasten 2018 in Raalte liggen gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Het percentage belastingcapaciteit van de rekening 2018 is niet één op één vergelijkbaar met de begroting 2018, omdat Coelo andere uitgangspunten hanteert voor het berekenen van de gemiddelde woonlast dan dat de gemeente Raalte doet.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Belastingcapaciteit	100%	94%	100%

Classificatie kengetallen

In onderstaande tabel zijn de kengetallen geclassificeerd.

Toelichting op de tabel:

Links: Waardering van het kengetal op dit moment. A is gunstig, B is neutraal en C is ongunstig.

Boven: Of het verloop van het kengetal positief, neutraal of negatief is. Zo is te zien of het kengetal zich goed ontwikkelt of niet in meerjarenperspectief.

		Ontwikkeling		
		Positief	Neutraal	Negatief
Waardering	C			
	B	Netto schuldquote Netto schuldquote (gecorrigeerd) Solvabiliteit Grondexploitatie	Belastingcapaciteit	
	A	Structurele exploitatieruimte		

Conclusie

We zien een daling van de ratio schuldquote. Dit heeft een gunstig effect op onze financiële wendbaarheid. De belastingdruk in de gemeente Raalte is gelijk aan het landelijk gemiddelde en daarmee neutraal.

De kengetallen die bijdragen aan financiële weerbaarheid laten zien dat we minder kwetsbaar zijn. Zowel de solvabiliteitsratio als de ratio grondexploitatie hebben zich positief ontwikkeld als gevolg van verkoop van bouwgronden. Daarnaast laat ook het kengetal structurele exploitatieruimte een positieve uitkomst zien.

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Algemene inleiding

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bevat de volgende onderdelen:

1. wegen;
2. riolering en water;
3. groen;
4. gebouwen;
5. openbare verlichting;
6. kunstwerken;
7. speeltoestellen;
8. begraafplaatsen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- a. het beleidskader;
- b. de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- c. de vertaling van de financiële consequenties in de begroting;
- d. het risico/ de consequenties.

Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR)

De integrale visie op de openbare ruimte vormt het kader voor het ontwikkelen van beleid en het voorbereiden en uitvoeren van projecten. Een visie waarbij wij de juiste kwaliteit op de juiste plek willen realiseren met de juiste inzet van middelen. Door het gebruik en gebruiker centraal te stellen en in te gaan op de wensen die zijn voortgekomen vanuit de bijeenkomsten van de Raad op pad zijn meerdere projecten met inbreng van inwoners en ondernemers voorbereid of tot stand gekomen. Deze inzet leidt tevens tot het realiseren van doelen vanuit andere programma's zoals duurzaamheid, economie en het levensloopbestendig inrichten van de openbare ruimte. Hiermee beogen wij de openbare ruimte in toenemende mate toekomstbestendig in te richten. Het groen- en kapbeleid 'Groen samen doen!' is leidend voor uitwerking van het beheerplan bomen en andere groenprojecten en groeninitiatieven in de openbare ruimte. Verder zijn binnen programma 2 nieuwe ontwikkelingen opgepakt zoals het voorsorteren op de klimaatadaptatie in de openbare ruimte en de verkeersagenda. Verdergaande professionalisering van het beheer en onderhoud vindt plaats door bijna afgeronde nieuwe beheerplannen voor de openbare verlichting en bomen. In de uitvoering ligt de nadruk op het voorkomen van kapitaalvernietiging en het duurzaam in stand houden van de openbare ruimte. De middelen hiervoor zijn beschikbaar gesteld binnen de begroting waarbij tevens gebruik is gemaakt van additionele middelen (subsidies en bijdragen derden).

1. Wegen

a. Beleidskader

Sinds 2013 is een taakstellend budget opgelegd met als uitgangspunt om een zwaarder accent te leggen op het onderhoud van asfaltwegen ten koste van het onderhoud van klinkerwegen om kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het opstellen van het Roalter Akkoord heeft de raad zijn ambities uitgesproken over integraal beheer van de openbare ruimte. Deze ambities dienen als leidraad voor het nieuwe beheerplan Wegen, waarin de verbinding tussen het technisch onderhoud en de financiële strategie in beeld wordt gebracht.

b. Benodigde middelen

Voor het groot onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen (tegel- en klinkerverhardingen) zijn taakstellende budgetten beschikbaar in de begroting. Het onderhoud wordt uitgevoerd binnen de hiervoor beschikbare (taakstellende) budgetten. Financiële middelen voor het vervangen van oude en/of slechte wegen zijn niet in de begroting en het bestaande beheerplan opgenomen.

c. Vertaling naar begroting

Het onderhoud is structureel opgenomen in de begroting. De financiële strategie met betrekking tot de vervangingsinvesteringen wordt na vaststellen van het beheerplan in de begroting verwerkt. De vervangingsinvesteringen voor wegen worden in breder perspectief afgewogen waarbij afstemming met vervangingsinvesteringen vanuit andere beheerplannen wordt meegenomen.

d. Risico/consequenties

Door inzet van een deel van het budget klinkerwegen voor asfaltwegen wordt de vervangingstermijn van klinkerwegen 'opgerekt', neemt het onderhoudsniveau af en neemt het risico op een toename van klachten en aansprakelijkheidsstellingen toe.

2. Riolering en water

a. Beleidskader

In het Gemeentelijk Rioleringsplan Raalte (GRP) geven we invulling aan de drie gemeentelijke zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater. Het GRP Raalte 2014 t/m 2020, 'Waardevol water, voor u en later' is 20 februari 2014 door de raad vastgesteld.

b. Benodigde middelen

Door de vaststelling van het GRP zijn de benodigde personele en financiële middelen voor de planperiode vastgesteld. De inkomsten die nodig zijn om de personele en financiële middelen jaarlijks beschikbaar te stellen worden geïnd door middel van de rioolheffing. De rioolheffing mag hooguit kostendekkend zijn. Dit betekent dat er niet meer gespaard mag worden dan de uitgaven die in het GRP voor de levensduurperiode van objecten voorzien worden.

c. Vertaling naar begroting

In het GRP zijn de voornemens ten aanzien van het uitvoeren van de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater inclusief de benodigde personele en financiële middelen voor de periode 2014 t/m 2020 opgenomen. De voornemens zijn per jaar onderverdeeld. Jaarlijks worden in de begrotingscyclus de afwijkingen op de realisatie van de plannen verantwoord en worden de benodigde financiële middelen voor het komende jaar aangevraagd. In september 2018 is ter kennisname een evaluatie van het huidige GRP met de gemeenteraad gedeeld. Hierin is tevens een doorkijk gemaakt voor de jaren 2019 en 2020. Uitgangspunt hierbij is alleen de prijsindex van de rioolheffing toe te passen en niet de geplande verhoging van € 10. Het tarief voor 2019 is € 221,64.

- d. **Risico/consequenties**
Uit de geactualiseerde cijfers blijkt dat het onderhoud en de vervanging voor 2019 en 2020 gefinancierd kunnen worden vanuit de rioolheffing en stand van de huidige voorziening riolering. Bij het nieuwe GRP worden de beleidsplannen 'Risico gestuurde vervanging' en 'Masterplan Hemelwater' versleuteld in de berekeningen. Bij dit GRP zal opnieuw bekeken worden wat de ambities in relatie tot de rioolheffing zijn.

3. Groen

- a. **Beleidskader**
De uitgangspunten voor het beheer zijn vastgelegd in het Groenbeleidsplan 'Kernen in het Groen'. Het beheerplan Groen uit 2004 dient als basis voor de uitvoering van werken aan het groen binnen de bebouwde kom. Een beheerplan voor het groen in het buitengebied ontbreekt. Het beheerplan bomen is bijna gereed.
- b. **Benodigde middelen**
Voor het dagelijks onderhoud is € 1.050.000 beschikbaar, dit was afgelopen jaren toereikend.
- c. **Vertaling naar begroting**
De structurele lasten zijn opgenomen in de begroting.
- d. **Risico/consequenties**
Met de beschikbare middelen wordt het openbaar groen in stand gehouden op de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus en zijn vervangingen in het groen uitgevoerd. De consequenties van het concept bomenbeheerplan zijn nog niet te kwantificeren.

4. Gebouwen

- a. **Beleidskader**
De nota gebouwenbeheer is eind 2013 vastgesteld. Het betreft drie categorieën gebouwen: gemeentelijke gebouwen, welzijnsgebouwen en sportgebouwen. Verder is er een onderzoek gaande om wettelijk voorgeschreven energiebesparingsmaatregelen te kunnen realiseren.
- b. **Benodigde middelen**
Jaarlijks worden de benodigde middelen beschikbaar gesteld en wordt een storting gedaan in de onderhoudsreserves. In 2016 is een conditiemeting uitgevoerd waarbij voor alle objecten zowel de huidige kwaliteit van onderhoud is gemeten als de meerjarenonderhoudsplanning is geactualiseerd en financieel doorgerekend. Daaruit bleek dat de kwaliteit van 97% van de objecten minimaal conform de afgesproken kwaliteit is en dat er – in combinatie met de aanwezige reserves en de jaarlijks beschikbare middelen – tot circa 2025 voldoende middelen zijn om dit kwaliteitsniveau te handhaven. Door het afstoten van gebouwen en een door de raad aangevuld budget is dit tekort al fors verminderd. In 2019 wordt gezocht naar een verdere verlaging van dit tekort. Daarnaast is er een onderzoek gedaan hoe de gemeentelijke gebouwen verduurzaamd kunnen worden conform het vastgestelde klimaatbeleid. Het college doet op basis daarvan in 2019 een investeringsvoorstel deze verduurzaming in te zetten. In de begroting van 2019 is al budget opgenomen om het gemeentehuis aan te pakken qua energiebesparing en verbetering van het binnenklimaat.
- c. **Vertaling naar begroting**
De structurele lasten zijn opgenomen in de begroting. Deze lasten verschillen per jaar door pieken en dalen in de planning van het groot onderhoud. Vanuit de algemene middelen worden jaarlijks vaste bedragen gestort in de onderhoudsreserves.

- d. **Risico/consequenties**
Uit de geactualiseerde meerjarenonderhoudsplanning en de stand van de reserves blijkt dat het geplande onderhoud voor de komende 8 jaren kan worden uitgevoerd, maar dat er de komende jaren maatregelen getroffen moeten worden om adequaat gebouwenonderhoud in de toekomst te kunnen blijven garanderen. In 2019 komt daarvoor een voorstel. Daarnaast zijn er aanvullende middelen nodig om de duurzaamheidsmaatregelen te kunnen realiseren. De hoogte daarvan is afhankelijk van de ambitie die op korte termijn gerealiseerd moet worden.

5. Openbare verlichting

- a. **Beleidskader**
De uitgangspunten van het beheer zijn vastgelegd in het beleidsplan 'Bewust Verlichten'.
- b. **Benodigde middelen**
De benodigde middelen voor het onderhoud en energiekosten betreffen gezamenlijk € 210.000. De middelen voor vervanging zijn nog niet te kwantificeren, dit staat in relatie met de uitkomsten van het op te stellen beheerplan.
- c. **Vertaling naar begroting**
Voor het dagelijks onderhoud zijn structurele middelen opgenomen in de begroting deze bleken in 2018 toereikend. Voor verdere vervangingsinvesteringen zijn geen middelen opgenomen.
- d. **Risico/consequenties**
In het nieuwe beheerplan 'Openbare Verlichting' wordt inzichtelijk welk maatregelenpakket nodig is om het areaal op niveau te houden en een verduurzamingsslag te maken.

6. Kunstwerken

- a. **Beleidskader**
De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van civiele kunstwerken zijn vastgelegd in het beheerplan 2015.
- b. **Benodigde middelen**
Op basis van genoemd beheerplan zijn vanaf 2017 in de begroting de noodzakelijke structurele middelen voor het beheer en onderhoud opgenomen. Daarnaast is er eenmalig budget beschikbaar gesteld voor vervangingen.
- c. **Vertaling naar begroting**
Het benodigde onderhoudsbudget is structureel opgenomen in de begroting en bleek in 2018 toereikend.
- d. **Risico/consequenties**
De budgetten zijn gericht op het onderhoud en niet op vervanging.

7. Speeltoestellen

- a. **Beleidskader**
In 2007 is het beheerplan speelplaatsen vastgesteld.
- b. **Benodigde middelen**
Jaarlijks wordt bij de begroting het vervangingsschema geactualiseerd en worden de kapitaallasten van de vervangingen opgenomen in de meerjarenbegroting.
- c. **Vertaling naar begroting**
Voor het onderhoud van de speeltoestellen zijn voldoende middelen beschikbaar.
- d. **Risico/consequenties**
Door adequate inzet op onderhoud voldoen de speelplaatsen aan het attractiebesluit.

8. Begraafplaatsen

a. Beleidskader

Het beleid ten aanzien van de algemene begraafplaatsen is vastgelegd in het beleidsplan 'Begraven in Raalte' (2009). De criteria ten aanzien van het beheer en onderhoud zijn uitgewerkt in een beheerplan. Op basis hiervan is een hoge mate van netheid binnen de grafperken en standaard onderhoudsniveau voor de overige gebieden op de begraafplaatsen gerealiseerd.

b. Benodigde middelen

Voor het dagelijks groenonderhoud op de begraafplaatsen zijn middelen in de begroting opgenomen.

c. Vertaling naar begroting

De structurele (onderhouds-) lasten zijn opgenomen in de begroting en bleken in 2018 toereikend.

d. Risico/consequenties

Het groen op de begraafplaatsen wordt hiermee in stand gehouden op de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus.

3.4. Financiering

Algemeen

De paragraaf financiering is een verplicht onderdeel van de rekening. Deze verplichting hangt samen met de invoering van de Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden). Deze wet beoogt een solide financiering bij openbare lichamen. Doel hierbij is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van de gemeente en het handhaven van een uitstekende kredietwaardigheid.

De wet kent een onderscheid tussen regels voor korte termijn financiering en regels voor lange termijn financiering. Het onderscheid is gelegd bij een termijn van 1 jaar waarbij een maximum norm wordt voorgeschreven voor de vlottende (korte) schuld: de zogenaamde kasgeldlimiet. Daarnaast wordt met het stellen van een norm voor renterisico's bewerkstelligd dat tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille wordt gekomen dat tegenvallers als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering in voldoende mate worden beperkt.

Treasurystatuut

De financieringsparagraaf vormt, in samenhang met het in artikel 212 van de Gemeentewet voorgeschreven treasurystatuut en de overeenkomstig vastgestelde verordeningen, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie. Het treasurystatuut is eind 2012 geactualiseerd en vastgesteld.

Hierin staan de doelstellingen, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de administratieve organisatie rond het beheer van liquiditeiten van de gemeente op lange en korte termijn.

Daarnaast zijn kredietwaardigheidsnormen voor tegenpartijen bij uitzettingen voor een periode van 1 jaar en langer opgenomen. De bepalingen in het treasurystatuut waarborgen een risicomijdend financieringsprofiel.

Financieringsbeleid

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet synchroon in de tijd. De gemeente moet soms geld lenen om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) overtollige liquide middelen. Ook moeten investeringen gefinancierd worden. In korte tijd worden uitgaven gedaan, die over een veel langere periode worden afgeschreven.

Uitgangspunt voor het financieringsbeleid is om de rentekosten van de financiering zo laag mogelijk te houden, de renteopbrengsten zo hoog mogelijk te doen zijn en daarbij zo weinig mogelijk risico's te lopen.

De gemeente baseert zich daarbij op de uitgangspunten van het treasurystatuut en de algemene verwachtingen van de financiële sector.

Totaalfinanciering

In de gemeente Raalte wordt het principe van totaalfinanciering toegepast. Dit houdt in dat niet voor iedere investering een afzonderlijke lening wordt afgesloten. Investerings worden gefinancierd vanuit het totaal eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen (aangetrokken leningen). Er is dus geen directe relatie tussen een bepaalde investering (actief) en de rentelasten voor een afgesloten lening c.q. vergoeding voor het eigen vermogen.

De rentelasten op de boekwaarden van de investeringen worden daarom toegerekend op basis van een vooraf gecalculiseerd rentepercentage. Dit noemen we het renteomslagpercentage. Dit percentage mag maximaal 0,5% naar boven worden afgerond.

Onderstaand de berekening van de rente welke aan de taakvelden wordt toegerekend:

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€	1.931.783
b.	De externe rentebaten	€	<u>(159.200)</u>
	Totaal door te rekenen externe rente	€	1.772.583
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend (1,45%)	€	(342.574)
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (voorbeeld: Grondbedrijf)	€	<u>(214.200)</u>
		€	<u>(556.774)</u>
	Saldo door te rekenen externe rente	€	1.215.809
d1.	Rente over eigen vermogen	€	1.283.651
d2.	Rente over voorziening verwachte verliezen grondexploitatie (gewaardeerd op contante waarde)	€	<u>137.668</u>
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente	€	2.637.128
e.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	€	<u>3.035.462</u>
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	€	<u><u>(398.334)</u></u>

In de zomernota 2018 is reeds een voorschot op dit resultaat genomen van € 200.000, zodat nu bij de jaarrekening het nettoresultaat € 198.334 is.

Renteontwikkelingen en leningenportefeuille

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is de laatste jaren historisch laag.

De laatste jaren heeft de gemeente vooral leningen met een lange looptijd aangetrokken.

Nu de rente op deze lange looptijden langzaam hoger wordt trekken wij vooral leningen aan met een kortere looptijd. Ook de verwachte inkomsten uit de grondverkoppen spelen hierin ook een rol.

Stand lening portefeuille per 31-12-17:	€	74.200.000
(rentelast: € 1,9 miljoen)		
Aangetrokken lening in 2018	€	5.000.000
Aflossingen in 2018	€	<u>-2.600.000</u>
Stand lening portefeuille per 31-12-18	€	<u><u>76.600.000</u></u>

Renterisicobeheer

Zoals al aangegeven is het financieringsbeleid erop gericht om met zo min mogelijk risico zo maximaal mogelijk gebruik te maken van de huidige lage rente. Om die reden wordt voor de afdekking van het financieringstekort gebruik gemaakt van kortlopende leningen (kasgeldleningen en leverancierskrediet). Voor 2018 was een financieringstekort geraamd van bijna € 23 mln. Ter dekking van het financieringstekort is rekening gehouden met de aantrekking van langlopende leningen van € 10 miljoen. Het werkelijke financieringstekort pakt veel lager uit dan geraamd als gevolg van de aangetrokken grondverkoppen.

Omschrijving	Begroot	Werkelijk	Verschil	Analyse
Omvang kasgeldlimiet	<i>Bedragen x € 1.000</i>			
1 Toegestane kasgeldlimiet				
a. in procenten van de grondslag	8,50%	8,50%		
b. in een bedrag	7.000	7.000		
2 Omvang vlottende korte schuld	10.193	7.667	2.526	
a. Opgenomen gelden korter dan 1 jaar	4.725	7.667		
b. Schuld in rekening-courant	5.468	-		
c. Gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar		-		
d. Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld		-		
3 Vlottende middelen	6.332	5.478	854	
a. Contante in kas	5	7		
b. Tegoeden in rekening-courant	6.327	5.471		
c. Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar		-		
4 Toets kasgeldlimiet				
a. Totaal netto-vlottende schuld (2-3)	3.861	2.189	1.672	
b. Toegestane kasgeldlimiet	7.000	7.000		
c. Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	3.139	4.812	(1.672)	1)
Basisgegevens renterisiconorm				
Renteherzieningen op leningen o/g	-	-		
Betaalde aflossingen	2.567	2.660		
Renterisico (1 + 2)	2.567	2.660		
Begrotingstotaal jaar T	82.355	82.355		
Het bij Min. Regeling vastgestelde %	20%	20%		
Regeling				
Renterisiconorm (5a+5b/ 100)	16.471	16.471		
Toets renterisiconorm				
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	13.904	13.811		

Renteresultaat

Voor 2018 werd een voorcalculatorische renteomslagpercentage vastgesteld van 2,5%. Als gevolg van het gevoerde financieringsbeleid, de huidige extreem lage rentevergoeding en negatieve rentevergoeding op kortlopende leningen, is er minder geld uitgegeven aan financieringslasten. In de zomernota is reeds een voorschot op dit rentevoordeel van € 200.000 genomen. Als gevolg van de BBV-wijzigingen is het niet meer toegestaan dat het werkelijke omslagpercentage meer dan 0,5% afwijkt ten opzichte van het begrote percentage. Deze afwijking blijkt 0,07% te zijn en blijft daarmee ruim binnen de normen.

Kasgeldlimiet- en behoefte

In het kader van verantwoord treasurybeleid wordt een kasgeldlimiet gehanteerd om te voorkomen dat gemeenten een te groot risico nemen met het aantrekken van te grote sommen kort geld. Immers kort geld houdt een groot risico van renteschommelingen in. De kasgeldlimiet is bepaald door het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar te vermenigvuldigen met een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage. De basis voor 2018 is 8,5% van € 82,3 mln. is € 7,0 mln.

Het kwartaalgemiddelde van de werkelijk aangetrokken kasgeldleningen dient in beginsel onder de limiet van enig jaar te blijven. De toezichthouder staat toe maximaal voor een periode van twee kwartalen de kasgeldlimiet te overschrijden. In 2018 is alleen in het 1^e kwartaal sprake van een overschrijding.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een wettelijke norm die betrekking heeft op de vaste schuld van de gemeente. Vaste schuld ontstaat wanneer leningen worden afgesloten met een rente-typische looptijd van 1 jaar of langer. De renterisiconorm is ingesteld om de herfinanciering van af te lossen leningen zo goed mogelijk in de tijd te spreiden. Daarmee wordt voorkomen dat renteschommelingen op de kapitaalmarkt grote invloed hebben op de totale rentelast van de gemeente. De norm geeft dus het bedrag aan waarover de gemeente zich per begrotingsjaar maximaal mag blootstellen aan renterisico.

De norm voor gemeenten is vastgesteld op 20%. De gemeente Raalte heeft per 1 januari 2018 een begrotingstotaal van € 82,3 mln. Het maximale bedrag voor herfinanciering is dan € 16,5 mln.

3.5. Bedrijfsvoering

Organisatie: algemeen

Van Ontwikkelagenda naar programmaplan 'Ons Raalte'

Vanuit het programmaplan 'Ons Raalte' wordt gewerkt langs drie sporen; inrichten, sturen en leren & ontwikkelen. In 2018 hebben we het spoor 'inrichten' volledig afgerond. Per 1 januari 2019 werken we, zoals afgesproken met uw raad, in de nieuwe hoofdstructuur met minder management in een 'plattere organisatie' van één directie en zes domeinen. Alle medewerkers zijn formeel geplaatst in een van de domeinen en de administratieve systemen zijn hier op aangepast. Juridisch is de nieuwe structuur geborgd in de organisatieregeling en het mandaatbesluit. Vanuit het spoor 'sturen' werken we binnen de domeinen toe naar de vorming van clusters die werken op basis van een heldere opdracht met bijbehorende criteria/kaders. De eerste trainingen resultaatgericht sturen hebben plaatsgevonden. Het spoor 'leren en ontwikkelen' heeft in 2018 nog relatief het minst aandacht gekregen. Nu 'inrichten' is afgerond, kunnen we daar vanaf 2019 op inzetten.

Organisatie: Personeel & HRM

Het landelijk functiewaarderingssysteem HR21 is in 2018 zorgvuldig en succesvol ingevoerd. Hiermee voldoet in Raalte weer aan de landelijk gestelde norm. Uiteindelijk zijn slechts 3 bezwaren ingediend.

In 2018 is door de rekenkamercommissie een onderzoek uitgevoerd naar hoe het instrument externe inhuur ingezet wordt binnen het personeelsbeleid van de gemeente Raalte. De aanbevelingen uit het rapport worden overgenomen en de raad wordt meegenomen in de ontwikkelingen ten aanzien van externe inhuur in combinatie met de organisatieontwikkeling en strategische personeelsplanning. Het generatiepact is geëvalueerd. De huidige regeling is verlengd tot 1-1-2020. Tegelijkertijd is de 60-70-100 variant aan de regeling toegevoegd. In 2018 namen 23 medewerkers deel aan het generatiepact, waarvan 7 gedurende het jaar met pensioen zijn gegaan.

Omvang loonsomkader 2018

Het resultaat op de loonsom 2018 is bij de jaarrekening becijferd op afgerond € 540.000 voordelig. Dit is circa 3,6 % van de loonsom en bestaat voor een belangrijk deel uit incidentele resultaten in relatie tot de organisatieontwikkeling op domeingebied. Zo is er in 2018 al wel bespaard op de loonkosten van het management (minder managers door transformatie van teams naar grotere domeinen), maar is er nog geen invulling gegeven aan de daarbij behorende ondersteuning. Ook zijn vacatures behoudend ingevuld gedurende de vorming van de domeinen en zijn meer inkomsten gerealiseerd door detachering van personeel. Dit resultaat is toegevoegd aan de reserve Strategische Personeelsplanning.

Reserve SPP

De reserve SPP is in 2018 met name ingezet voor:

- Het stimuleren van de organisatieontwikkelingen en implementatie van het programmaplan 'Ons Raalte'.
- Het aantrekken van twee nieuwe trainees voor de periode 2018-2020.
- Het opvangen van mobiliteit bevorderende maatregelen.
- Het uitvoeren van de generatiepactregeling.

Per saldo is de reserve SPP in 2018 gestegen van € 370.000 per 1-1-2018 naar € 1.080.000 per 31-12-2018. Dit saldo is nodig om aan de bestaande verplichtingen te kunnen voldoen (onder andere in het kader van het generatiepact en WW-verplichtingen) en om de doorontwikkeling op de sporen 'sturen' en 'leren en ontwikkelen' vanuit het programmaplan 'Ons Raalte' te borgen.

Conform gemaakte afspraken vloeien vanaf 2019 jaarlijks middelen terug naar de algemene bestemmingsreserve, in totaal tot € 950.000 tot en met 2025.

Huisvesting: onderzoek toekomstige huisvestingsconcept

In 2018 is een onderzoek gestart naar het toekomstige huisvestingsconcept.

Tijdens het onderzoek is gebleken, dat we voor voorzieningen binnen het gemeentehuis (ICT, installaties en inventaris) geen reële balanswaarde hanteren. Dat betekent dat we, overeenkomstig de gestelde accountantseisen, over 2018 een bedrag van per saldo € 296.514 moeten afboeken om tot reële balanswaardering te komen.

Organisatie: impact inhoudelijke ontwikkelingen

Bescherming persoonsgegevens

In mei 2018 is de Wet bescherming persoonsgegevens vervangen door de Europese regeling: de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Om invulling te geven aan organisatorische en technische maatregelen en waarborgen om persoonsgegevens te beschermen, is een Beleidskader Privacy en Uitvoeringsplan privacy en gegevensbescherming vastgesteld. Het college heeft een Functionaris Gegevensverwerking aangewezen als de gemeentelijke toezichthouder op de naleving van de AVG en andere privacywetgeving en het gemeentelijk privacy beleid. Verder is gestart met een nulmeting en brede inventarisatie van verwerkingen van persoonsgegevens. Deze verwerkingen zijn vastgelegd in een register. Het register is de basis voor verdere (risico)analyses en vervolgmaatregelen in 2019.

Informatieveiligheid

De gemeente Raalte kent in DOWR-verband een beleidskader informatieveiligheid inclusief een uitvoeringsplan. Daarin hanteren we de methodiek ENSIA2 (Eenduidig Normatiek Single Information Audit) gebaseerd op de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG). In februari 2018 is een DOWR-meting verricht naar de mate waarin de BIG is bereikt. Hieruit blijkt, dat ten opzichte van 2017 een verbetering is behaald van circa 11%. Raalte voldoet voor 79% aan de Baseline. De ambitie is om uiteindelijk volledig te voldoen aan de BIG. Het college heeft op basis van deze uitkomsten eind maart 2019 de collegeverklaring ENSIA afgegeven. De resultaten van de audit, inclusief bovengenoemde verklaring, zijn verstuurd naar de toezichthouder.

Omgevingsdienst

Per 1 januari 2018 is de Omgevingsdienst IJsselland gestart. Vanuit de gemeente Raalte is ruim 6 fte aan taken overgedragen met de bijbehorende financiële middelen. Een aantal medewerkers is mee overgegaan naar de nieuwe organisatie. Van de medewerkers die in Raalte zijn gebleven, is inmiddels niemand meer boventallig. Zij hebben binnen onze eigen organisatie een andere plek gevonden. De frictiekosten zijn binnen het beschikbaar gestelde budget gebleven.

Intergemeentelijke samenwerking

Sportbedrijf Raalte BV

Per 1 januari 2018 zijn 37 medewerkers die een aanstelling hadden bij de gemeente Raalte in dienst getreden bij Sportbedrijf Raalte BV. Op alle medewerkers van het Sportbedrijf is vanaf 1 januari 2018 de CAO Vermo van toepassing. Voor de medewerkers die overgegaan zijn van de gemeente naar het Sportbedrijf is het Sociaal Plan van toepassing.

DOWR-algemeen

De DOWR-samenwerking bevindt zich in de consolidatiefase. De werkorganisaties zijn stabiel en realiseren hun doelstelling op de 5 k's (kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid, kansen voor medewerkers en klanttevredenheid). In 2018 is opnieuw een klanttevredenheid-onderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat alle werkorganisaties ruim voldoende scores. Inmiddels laat de samenwerking een structurele kostendaling zien. Over 2018 is een positief resultaat behaald van ruim € 192.000. Dit voordeel is in hoofdzaak behaald door de ICT en facilitaire zaken. Bij de ICT was er sprake van nog niet ingevulde vacature ruimte en de overstap naar een andere provider voor de telefonie. Het voordeel bij facilitaire zaken bestaat voor een groot deel uit lagere energiekosten.

DOWR

Perceel	Begr 2016	Rek 2016	Begr 2017	Rek 2017	Begr 2018	Rek 2018
FA	318.040	328.859	312.160	318.796	305.053	302.370
FZ (pers. L.)	362.879	339.057	362.879	365.120	400.229	374.046
FZ gebouw	606.185	494.677	606.185	590.923	455.359	383.729
Belastingen	480.620	466.336	480.620	462.675	471.237	454.394
Inkoop	50.500	50.105	51.005	58.372	50.250	50.250
PSA aandeel Raalte	177.010	181.068	167.083	168.503	163.681	162.802
ICT I	2.703.812	3.048.442	3.163.576	3.125.729	2.711.747	2.651.467
ICT Abonnementen		138.434	113.434	115.559	113.888	100.346
Totaal	4.699.046	4.908.544	5.256.942	5.205.677	4.671.444	4.479.404

De opgenomen cijfers zijn conform de door de BVR vastgestelde begrotingen en de rekeningcijfers 2018.

DOWR-I

In nauwe samenwerking tussen DOWR-I en de drie gemeenten zijn in 2018 voor de domeinen fysiek, sociaal, dienstverlening en bedrijfsvoering I-uitvoeringsplannen opgesteld. Hierin zijn de ontwikkelingen en nieuwe (gewenste) projecten op het gebied van informatievoorziening en ICT beschreven voor 2019. Dit is een eerste stap in meerjarig duurzaam en strategisch programmeren van de gezamenlijke informatievoorziening en ICT.

Inkoop

Het afgelopen jaar stond in het teken van het implementeren van het nieuwe inkoop- en aanbestedingsbeleid. Hierin ligt een sterke focus op lokale economie. Er wordt gericht gestuurd op het betrekken van lokale partijen bij uit te voeren aanbestedingsprocedures. In nauwe samenwerking met de Kring Raalter Werkgevers is het Bedrijvenregister www.bedrijvengidsraalte.nl gelanceerd. Dit beleid én de innovatieve manier van inkopen in de Infra-hoek heeft geleid tot een nominatie (en uiteindelijk 2e plek) voor de MKB-Infra Aanbestedingsaward. Hiernaast is eind 2018 gestart met de voorbereidingen voor het opstellen van het Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) actieplan.

In 2018 zijn geen klachten ontvangen over aanbestedingen en zijn geen rechtszaken gestart over de uitgevoerde aanbestedingen.

Financieel beheer

In de boardletter 2018 heeft de accountant geconcludeerd, dat de interne beheersing in het kader van een betrouwbare jaarrekening en financiële rechtmatigheid binnen de gemeente Raalte in basis op orde is. In 2018 zijn wederom verbeteringen doorgevoerd om de kwaliteit van de interne beheersing verder te versterken. Belangrijkste aandachtspunt is de IT-omgeving en dan met name het rechtenbeheer. In 2019 wordt beoordeeld welke vervolgstappen nog nodig zijn.

Interbestuurlijk toezicht

Totaalbeeld Raalte 2018				
Financiën	Wabo	Wro	Archief	Huisvesting statushouders

In het kader van het interbestuurlijk toezicht bepaalt de provincie jaarlijks het toezichtregime per gemeente. De provincie maakt hierbij gebruik van een informatiearrangement per toezichtdomein en stelt op basis van risicoanalyses een beoordelingskader op. Op alle domeinen is in 2018 de kleur groen gescoord. Dit betekent dat ook onze toezichthouders van mening zijn dat we onze taken goed op orde hebben en kunnen voldoen aan het gestelde kwaliteitsniveau. De toezichtintensiteit is hierbij laag wat betekent dat de toezichthouder op afstand blijft.

Digitalisering planning & controlcyclus (begroting en jaarrekening)

In 2018 is gestart met de eerste stap om op termijn te komen tot digitalisering van de planning & controlcyclus. Deze eerste stap heeft met name nog een intern karakter gehad. In 2019 worden in afstemming met de raad (rekeningcommissie) stappen gezet om tot een verdere transformatie en digitalisering van de planning & controlcyclus te komen.

3.6. Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Elke gemeente heeft in haar dagelijkse praktijk voor de uitvoering van een deel van haar beleid te maken met verbonden partijen. Zo heeft Raalte zich in het verleden om verschillende redenen verbonden aan bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen en stichtingen, maar ook voor de toekomst zoeken we de samenwerking op.

In deze paragraaf is inzicht gegeven in de verschillende belangen van de gemeente in verbonden partijen. Bij een bestuurlijk belang heeft de gemeente een zetel in het bestuur van een rechtspersoon of stemrecht. Bij een financieel belang is de gemeente de ter beschikking gestelde middelen kwijt in geval van faillissement van de verbonden partij en/of kunnen financiële problemen bij de verbonden partij verhaald worden op de gemeente. Voorbeelden van een financieel belang zijn een subsidierelatie, een afgesloten lening, een garantstelling en aandelenbezit.

Doordat van verschillende kanten steeds meer oog is voor deze vormen van samenwerking, is de afgelopen jaren de informatievoorziening verbeterd.

Gemeentelijk beleid verbonden partijen

In 2016 heeft de raad nieuwe beleidskaders vastgesteld in de nota verbonden partijen. De aanleiding hiervoor was een onderzoek van de rekenkamercommissie over verbonden partijen, de wens van de raad om grip te verbeteren en landelijke belangstelling voor dit onderwerp. Deze paragraaf is aangepast aan het nieuwe beleidskader van de verbonden partijen.

In de beleidsnota is onderkend, dat het deelnemen aan een verbonden partij een middel is om gemeentelijke doelen te bereiken en taken uit te voeren. Aan verbonden partijen zitten voor- en nadelen. Voordelen zoals benoemd in de beleidsnota zijn kostenbesparing, vermindering van de kwetsbaarheid en verbetering van de kwaliteit van de taakuitvoering. Het aangaan van een verbonden partij brengt echter ook een aantal belangrijke risico's met zich mee. Er is vaak veel gemeentelijk geld mee gemoeid. Daarnaast is de invloed en controle op de uitvoering van de activiteiten minder direct en moet die worden gedeeld met andere partijen (gemeenten). Dit leidt tot onder andere bestuurlijke en financiële risico's.

Het vastgestelde beleidskader in deze is: verbonden partijen worden slechts ingezet als de balans tussen de voor- en nadelen substantieel gunstiger uitvalt dan bij andere mogelijke instrumenten zoals zelf doen of uitbesteden.

Om een goede afweging te kunnen maken wanneer tot samenwerking over wordt gegaan en welke vorm daar het beste bij past, is een stappenplan beschikbaar.

Om de grip te verbeteren op de verbonden partijen wordt de informatievoorziening van zowel het orgaan zelf als het beleid wat voor onze gemeente wordt uitgevoerd, verbeterd. Deze informatie is opgenomen in deze paragraaf.

Om de betrokkenheid van de raad te vergroten, is de procedure ten aanzien van de zienswijze gewijzigd. Om de raadsinformatie rondom verbonden partijen toegankelijker te maken, wordt in het vervolg de zienswijze voorzien van een memo voor de raad. Deze memo bevat een beleidssamenvatting ten aanzien van het voorliggende document en extra beleidsinformatie ter onderbouwing van de zienswijze. Daarnaast worden de kadernota's van publiekrechtelijke verbonden partijen besproken in de raad. Zo kan de raad via de gemeentelijk vertegenwoordiger opdrachten meegegeven welke de gemeentelijk vertegenwoordiger kan inbrengen in het bestuur van de betreffende verbonden partij. Daarmee wordt de raad meer betrokken bij de inhoud en komt zijn rol beter tot zijn recht.

Vervolgstappen op het nieuwe beleid

Op initiatief van de gemeente Zwolle is een intergemeentelijke werkgroep gevormd waaraan meerdere gemeenten deelnemen. Raalte participeert in deze werkgroep. De taak van de werkgroep is het uitbrengen van een advies om de grip op verbonden partijen regionaal beter te organiseren. We richten ons nu op het risicomanagement binnen de verbonden partijen, om daarmee een beeld te krijgen van het niveau binnen de verbonden partij en het effect daarvan op de financiële positie van de deelnemende gemeenten.

Indeling paragraaf

De indeling van deze paragraaf is voorgeschreven in het BBV. De verbonden partijen dienen te worden gesplitst in:

- 1) Gemeenschappelijke regelingen
- 2) Stichtingen/verenigingen
- 3) Coöperaties/vennootschappen
- 4) Overige.

De te benoemen onderdelen per verbonden partij zijn voorgeschreven in het BBV. Per verbonden partij is onder andere in beeld gebracht wat het financieel belang van de gemeente is: de jaarlijkse dividendopbrengst, de gemeentelijke bijdrage of de te behalen bezuinigingstaakstelling en een inschatting van het mogelijke risico. Vervolgens is een inschatting gemaakt van de waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet: laag (25%), gemiddeld (50%) of hoog (75%). Dit mogelijke risico in verhouding tot de waarschijnlijkheid, leidt tot het risicobedrag per verbonden partij. De totale risicobedragen zijn vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Ontwikkelingen BBV

De BBV schrijft sinds 2017 voor, dat de betrokkenheid van verbonden partijen bij de realisatie van de doelstellingen binnen een programma, moet worden opgenomen in het betreffende programma.

Dat betekent dat een deel van de informatie wat eerst hier vermeld werd, het 'openbaar belang' en de 'bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen', nu opgenomen is in het betreffende programma, en niet meer in de formats per verbonden partij.

Ad 1 Gemeenschappelijke regelingen

Programma 1.2 Veiligheid en handhaving

Veiligheidsregio IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur (AB) bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Elk lid van het AB heeft één stem.			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage voor Raalte was in 2018 begroot op € 2.251.197 en wordt maandelijks betaald.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen (excl. resultaat)	€ 2,45 mln.	€ 3,03 mln.	€ 4,01 mln.
	Vreemd vermogen	€ 27,76 mln.	€ 33,32 mln.	€ 31,42 mln.
	Fin. resultaat	€ 2,04 mln.	€ 0,55 mln.	€ -0.35 mln.
Ontwikkelingen	<p><i>Verdeelmethode:</i> Op 7 november 2018 is door het AB besloten om de verdeelmethode voor 75% op basis van de historische kosten en voor 25% op basis van het gemeentefonds te handhaven.</p> <p>Het meerjarenbeeld van de Veiligheidsregio IJsselland toont een nog in te vullen taakstelling van € 130.000 voor de ontoereikende btw-compensatie. Dit nadeel is tijdens het proces van de regionalisering al in beeld gebracht en wordt met name ingevuld door efficiencyverbeteringen.</p> <p><i>In 2018 is het Risicoprofiel geactualiseerd en is de nieuwe Strategische Beleidsagenda 2019-2023 vastgesteld. De Veiligheidsregio legt hierin onder andere het accent op nieuwe risico's (waaronder digitale verstoring, klimaatverandering, maatschappelijke onrust en terrorisme). Daarnaast heeft de gemeenteraad van Raalte via een zienswijze gevraagd het risico van de laagvliegroutes airport Lelystad toe te voegen.</i></p>			
Risico's verbonden partij	<p>Er is een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. De risico's met de meeste invloed op de weerstandscapaciteit zijn: Grootschalige/langdurige inzet, stijgende rentepercentages, fiscale controles, stijgende pensioenpremies, datalek en transitie meldkamer.</p> <p>Op basis van alle risico's moet het weerstandsvermogen op basis van een zekerheidspercentage van 90%, € 1,18 miljoen bedragen. Het weerstandsvermogen is bij de begroting 2019 (meest actuele situatie) ingeschat één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%. Dit betekent dat de veiligheidsregio bij een dergelijk weerstandscapaciteit naar verwachting eenmaal in de zes á zeven jaar niet in staat zal zijn zonder aanvullende financiering een positief eigen vermogen te houden. Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit als onvoldoende te beschouwen. Het is echter raadzaam definitieve uitspraken te doen wanneer enige ervaring is opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's.</p>			
Risico's gemeente	Gelet op de beschreven risico's binnen de Veiligheidsregio en de mogelijke financiële gevolgen van de aanpassing van de verdeelmethode handhaven we het risico op 10% van de bijdrage van € 2,25 mln. Dat is een bedrag van € 225.000 met een gemiddelde waarschijnlijkheid van 25% is € 56.250. We handhaven het percentage van 25%, aangezien de weerstandscapaciteit met € 1 mln. gelijk is gebleven.			

Beheersingsmaatregelen gemeente	We vinden een goede verstandhouding en nauwe contacten tussen veiligheidsregio en gemeente van groot belang. Daarom is er contact op verschillende niveaus via ambtelijk (financieel/ inhoudelijk) overleg en bestuurlijk overleg. Beiden onderschrijven het belang van versterking van de lokale verbinding. We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken daarmee geborgd in de organisatie.
---------------------------------	--

Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, Begeleiding en Jeugdhulp

Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het gaat om een collegeregeling en het betreft een bedrijfsvoeringsorganisatie. Het algemeen bestuur bestaat uit elf leden, vanuit elke deelnemende gemeente één lid. Het bestuur besluit bij volstreekte meerderheid van stemmen.			
Financieel belang	De begrote apparaatskosten zijn € 145.012 en zijn uitbetaald aan het Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (RSJ).			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Fin. resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting	De RSJ bouwt geen eigen vermogen en vreemd vermogen opbouwt. Elk voor- of nadeel wordt met de gemeenten verrekend.			
Ontwikkelingen	In 2018 is het nieuwe inkoopmodel (outputgerichte bekostiging) deels ingevoerd voor het middensegment. In 2019 wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van het topsegment. De verwachting is dat deze vanaf 2020 ook outputgericht (daar waar mogelijk) ingekocht gaat worden. De implementatie van het nieuwe bekostigingsmodel neemt extra aanloopkosten met zich mee. Daarnaast zal vanaf juni 2019 de facturatie jeugd lokaal worden uitgevoerd en dus niet meer door het RSJ.			
Risico's verbonden partij	Het totaal aan apparaatskosten voor de uitvoeringsorganisatie en programmamanagement 2018 was begroot op € 2.612.192. In de najaarsrapportage van het RSJ is gerapporteerd dat de werkelijke apparaatskosten naar verwachting binnen de begroting blijft. De werkelijke afrekening 2018 volgt na vaststelling jaarrekening 2018 van het RSJ.			
Risico's gemeente	We schatten het risico op extra uitgaven van de uitvoeringsorganisatie op 10% van de exploitatie. Gebaseerd op ons gemeentelijk aandeel zou dat voor 2018 € 14.500 zijn. Bij een lage waarschijnlijkheid dat de GR uit elkaar valt, bedraagt het risicobedrag gezien de korte looptijd en gerelateerd aan ons gemeentelijke aandeel € 3.625 eenmalig (25% van € 14.500). De risico's voor de gemeente op het uitvoeringsbudget jeugdzorg worden benoemd bij de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing en paragraaf Sociaal Domein in combinatie met overige decentralisaties in het sociaal domein.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Er is geregeld overleg op ambtelijk-, management- en bestuurlijk niveau. Daarnaast is er sprake van inhoudelijke monitoring. Daarover zijn afspraken gemaakt in de dienstverleningsovereenkomst. De gemeente Raalte werkt lokaal aan de transformatie van de jeugdhulp door het CJG te versterken met extra expertise en activiteiten. Dit moet naast een inhoudelijke versterking ook een besparing op de specialistische jeugdhulp opleveren. Het nieuwe inkoopmodel op basis van resultaatsturing waarmee de 11 gemeenten de specialistische jeugdhulp gaan inkopen moet ook bijdragen aan deze (inhoudelijke en financiële) transformatie.			

Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, Begeleiding en Jeugdhulp

GGD IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het bestuur van GGD IJsselland bestaat uit een algemeen bestuur (AB), waarvan de leden worden afgevaardigd door de colleges van B&W van de gemeenten, en een dagelijks bestuur (DB), gekozen door en uit het midden van het AB. Iedere gemeente heeft één stem. Namens Raalte zit wethouder Toeter in het algemeen bestuur.			
Financieel belang	De jaarlijkse bijdrage aan de GGD voor algemeen bestuur en volksgezondheid op basis van aantal inwoners. De totale bijdrage over 2018 is € 1.156.270.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 1.471.000	€ 1.378.000	€ 1.239.000
	Vreemd vermogen	€ 5.947.000	€ 5.733.000	€ 5.511.000
	Fin. resultaat	€ 79.000 V	€ 211.000 V	€ 0
Ontwikkelingen	In 2018 is van start gegaan met het opstellen van de bestuursagenda publieke gezondheid 2019-2023 'beweging vanuit eigen regie'. Daarnaast is het nationaal preventieakkoord afgesloten, met drie hoofdthema's: overgewicht, alcohol en roken. Deze drie thema's zijn opgenomen in het programma Raalte gezond (gemeentelijk gezondheidsbeleid).			
Risico's verbonden partij	GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Uit evaluatie 2018 bedraagt het weerstandsvermogen voldoende om de impact van haar risico's te kunnen opvangen. Additionele producten worden gefinancierd door de gemeenten die ze afnemen. Voor de risico's voor incidentele additionele taken (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor additionele producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de GR. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten, naar rato van het inwonertal, worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort.			
Risico's gemeente	Druk op de jaarlijkse bijdrage door niet tijdig op kunnen vangen van de financiële gevolgen bij risico's dan wel extra stijging van uitgaven. We schatten het gemeentelijk risico in op 10% van de gemeentelijke bijdrage (€ 1.156.270) met een lage waarschijnlijkheid van 25% is dit afgerond € 28.900.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Naast borging in de organisatie van beoordeling van de (jaar)stukken is er geregeld intern integraal ambtelijk overleg en portefeuillehouders overleg. Daarnaast is er ambtelijk overleg met de deelnemende gemeenten.			

Programma 6.2 economie

Recreatiegemeenschap Salland (GR)	Raalte			
Bestuurlijk belang	Wethouder recreatie is lid van het dagelijks bestuur. Wethouder financiën is lid van het algemeen bestuur.			
Financieel belang	De jaarlijkse bijdrage is gebaseerd op het aantal inwoners. De raming voor 2018 bedroeg € 79.673. De werkelijke bijdrage over 2018 was € 78.672			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 612.497	€ 646.809	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 663.216	€ 570.007	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 67.330 V	€ 85.659 V	0
Ontwikkelingen	In de periode 2017 - 2018 heeft een onderzoek plaatsgevonden naar een mogelijke opheffing van de RGS. Conclusie van het onderzoek is dat het beheer en onderhoud van de onderhavige recreatief-toeristische voorzieningen per 1 januari 2019 door de betreffende gemeenten, alsmede door een gezamenlijk aangestelde beheercoördinator Salland uitgevoerd kunnen worden. De RGS kan vervolgens worden geliquideerd. Met instemming van de drie gemeenteraden) DOWR) is die conclusie eind 2018 geëffectueerd. De RGS is daarmee per 01/01/2019 opgeheven.			
Risico's verbonden partij	De RGS had begin 2018 een algemene reserve van € 294.537 als weerstandsvermogen; dit is meer dan 50% van de jaaromzet. Door het vervallen van de structurele provinciale subsidie kampte RGS met een niet sluitende begroting en is in 2017-2018 met succes gezocht naar een oplossing voor een efficiëntere organisatievorm om de taken uit te voeren.			
Risico's gemeente	Ingeschat wordt dat er geen (aanvullende) gemeentelijke bijdrage nodig is.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	In het onderzoek naar opheffing van de RGS is als uitgangspunt/aandachtspunt meegenomen dat de nieuwe organisatievorm niet financieel nadelig mag zijn voor de gemeente Raalte.			

Ad 2 Stichtingen en verenigingen

Programma 1.1 bestuur en dienstverlening

Stichting Overijsselse Ombudsman	Raalte			
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijke vertegenwoordiging			
Financieel belang	Bijdrage in de algemene kosten van € 0,10 per inwoner. Daarnaast betaald de gemeente € 1.500 per behandelde klacht en € 200 per interventie klacht. Totale kosten 2017 en 2018 bedroegen respectievelijk € 3.670 en € 4.085.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 121.200	€ 82.262	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 2.531 N	€ 8.256 V	€ 8.984 N
Missie/visie verbonden partij	Aandacht voor de problemen van burgers en ondernemers via de tweedelijns klachtvoorziening.			
Ontwikkelingen	Niet beschreven			
Risico's verbonden partij	Het geraamde nadelige saldo voor 2018 is grotendeels een gevolg van een eenmalige uitgave. Het nadelig saldo wordt ten laste van de reserve gebracht. Door de stichting worden een tweetal risico's benoemd, namelijk de stijging van algemene uitgaven en extra uitgaven door ziekte van personeel. Voor dergelijke risico's is een algemene reserve gevormd. De norm van deze reserve is € 50.000 terwijl er eind 2017 € 82.000 in zit. Daarnaast is een specifieke reserve voor vervanging personeel gevormd. Kortom, de stichting heeft de risico's voldoende afgedekt.			
Risico's gemeente	Stijging jaarlijkse gemeentelijke bijdrage bij het niet zelf op kunnen vangen door de stichting van structureel stijgende kosten. Door de stichting zijn zelf voldoende maatregelen getroffen; mogelijk risico voor de gemeente schatten we in op nihil.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd binnen de gemeente.			

Programma 1.1 bestuur en dienstverlening

Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Den Haag
Bestuurlijk belang	Stemrecht op basis van het lidmaatschap, gebaseerd op het aantal inwoners in de gemeente. Jaarlijks is er een algemene ledenvergadering. Indien nodig kan er ook een buitengewone algemene ledenvergadering plaatsvinden.
Financieel belang	Het financieel belang vertaalt zich in de jaarlijkse contributie die we als lid van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) betalen. De jaarlijkse contributie voor 2018 was geraamd op € 49.589 en bedroeg werkelijk € 50.588. (2017 € 48.358). Van 2011 t/m 2018 volgde de indexering het verloop van het accres van het gemeentefonds. Vanaf 2019 is de indexering van de contributie gebaseerd op de CBS-indexcijfers.

	<p>Daarnaast is in 2018 voor het eerst een bijdrage in rekening gebracht voor de financiering van de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten die met ingang van 2018 verlopen via het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU). De bijdrage voor 2018 is vastgesteld op € 2,532 per inwoner en voor Raalte totaal € 93.437. Deze structurele last voor de gemeente is gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds.</p> <p>De gemeente Raalte is ook lid van de VNG-afdeling Overijssel. De geraamde bijdrage voor 2018 was € 3.566. De werkelijke bijdrage bedraagt voor 2018 € 4.803. De hogere bijdrage is een gevolg van het bestuursbesluit tot verhoging van de bijdrage per inwoner met € 0,03 tot € 0,125 p/inw en de indexering voor 2018.</p>																
Financiële informatie verbonden partij	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Rek. 2016</th> <th>Rek. 2017</th> <th>Begr. 2018</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>€ 65,5 mln.</td> <td>€ 65,5 mln.</td> <td>n.v.t.</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>€ 81,2 mln.</td> <td>€ 65,1 mln.</td> <td>n.v.t.</td> </tr> <tr> <td>Fin. resultaat</td> <td>€ 0,8 mln. V</td> <td>€ 0,2 mln. V</td> <td>n.v.t.</td> </tr> </tbody> </table>		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018	Eigen vermogen	€ 65,5 mln.	€ 65,5 mln.	n.v.t.	Vreemd vermogen	€ 81,2 mln.	€ 65,1 mln.	n.v.t.	Fin. resultaat	€ 0,8 mln. V	€ 0,2 mln. V	n.v.t.
	Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018														
Eigen vermogen	€ 65,5 mln.	€ 65,5 mln.	n.v.t.														
Vreemd vermogen	€ 81,2 mln.	€ 65,1 mln.	n.v.t.														
Fin. resultaat	€ 0,8 mln. V	€ 0,2 mln. V	n.v.t.														
Ontwikkelingen	<p>Het dynamische speelveld waarin de VNG opereert, zorgt ervoor dat er steeds meer eisen aan de VNG-organisatie worden gesteld. De vereniging heeft meer taken op zich genomen, als gevolg van de decentralisaties, maar ook door de wens van gemeenten om een aantal activiteiten collectief uit te voeren. Deze veranderingen hebben ingrijpende gevolgen op financieel en organisatorisch gebied.</p> <p>In 2017 en 2018 is gebouwd aan een wendbare en flexibele organisatie. De VNG Agenda 2017 was hierbij leidend, uitvloeisel van de deze agenda is de VNG Begroting. Vanaf 2019 wordt de kadernota als nieuw onderdeel van de P&C cyclus toegevoegd, dit is de basis voor de VNG Agenda 2019.</p>																
Risico's verbonden partij	<p>De VNG onderkent risico's op het gebied van financiering, projecten, subsidies, resultaat bedrijven, beleggingen en personeelslasten (WW). Tegen deze risico's zijn verschillende beheersingsmaatregelen getroffen en beschikt de VNG over een vrij vermogen.⁵</p>																
Risico's gemeente	<p>Door de berichtgeving van de VNG, zie ontwikkelingen, schatten we het mogelijk risico in op 10% van de gemeentelijke bijdrage, dit is afgerond € 5.500. Hierin is de bijdrage voor het GGU niet meegenomen, omdat dit wordt gecompenseerd via het gemeentefonds. We gaan uit van een gemiddelde waarschijnlijkheid van 50% oftewel € 2.750.</p>																
Beheersingsmaatregelen gemeente	<p>Borging in de organisatie t.a.v. beoordeling (jaar)stukken.</p>																

Programma algemene dekkingsmiddelen

Vereniging Dimpact	Enschede			
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap van de vereniging door het betalen van contributie. Elke lidgemeente heeft een gelijke stem, ongeacht inwoneraantal. Vertegenwoordiging ligt niet vast.			
Financieel belang	De vereniging Dimpact ondersteunt gemeenten bij de best mogelijke koppeling tussen (digitale) dienstverlening en optimale bedrijfsvoering. Hiervoor betalen we een jaarlijkse bijdrage van € 6.000 per gemeente. Dimpact levert diensten aan het samenwerkingsverband DOWR-ICT. De kosten voor verplichte afname van het basispakket beheer en ondersteuning, hosting, nieuwe ontwikkelingen e.d. vallen binnen het onderdeel DOWR.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 774.000	€ 1.105.477	€ 1.242.312
	Vreemd vermogen	€ 1.990.000	€ 1.415.580	N.v.t.
	Fin. resultaat	€ 166.000 V	€ 331.707 V	€ 136.836 V
Ontwikkelingen	De vernieuwing en verbetering van processen en prestaties van gemeenten is leidend voor de ambitie. De aandacht op innovatie is verhoogd middels het Innovatiespoor, hiervoor wordt per 2019 een contributieverhoging van € 4.500 doorgevoerd. De ledengroeidoelstelling is gerealiseerd. Dimpact legt steeds meer de focus op de lange termijn waarde creatie voor haar leden. Met het Strategisch Kompas is de strategische koers herijkt. Belangrijke bewegingen die al zijn ingezet zijn onder andere: vanuit operatie naar regie komen, focus op integrale informatiehuishoudingen; niet op één softwarepakket en uitbreiding van het productenportfolio. Het bedrijfsplan 2019 voorziet in 9 speerpunten waaronder versterking van haar innovatieve kracht.			
Risico's verbonden partij	Bij de afweging wel of geen lid te worden van deze vereniging zijn verschillende risico's onderkend zoals discontinuïteit en onvoldoende kwaliteit, maar daar staan verschillende beheersingsmaatregelen tegenover. Dimpact is financieel gezond. Door de groei van het aantal producten en leden (gemeenten) zal de bedrijfsvoeringreserve de komende jaren groeien tot € 1,5 mln. Daarnaast dient er een buffer in de algemene reserves te worden gecreëerd waarmee toekomstige aanbestedingen kunnen worden gefinancierd.			
Risico's gemeente	Mogelijk risico schatten we in op 10% van het lidmaatschap van Dimpact, is € 600. Omdat bovengenoemde risico's bij impact als 'kans middelgroot' worden geduid, gaan we uit van een gemiddelde waarschijnlijkheid (50%). Dat is in dit geval nihil.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Deelname aan overleggen met andere Dimpact-leden op strategisch, tactisch en operationeel niveau en vervolgens de verbinding met de gemeente Raalte en DOWR-I.			

Ad 3 Coöperaties en vennootschappen

Programma 6.2 Economie

Enexis Holding BV	's Hertogenbosch
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 0,0432%. De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Enexis Holding via het stemrecht op de aandelen die zij bezit. De wethouder financiën vertegenwoordigt Raalte in de AVA.

Financieel belang	Raalte bezit 64.662 aandelen, deze staan voor € 4.536 op de balans. In 2018 hebben we een dividend geraamd van € 45.000 en € 44.711 ontvangen. In 2017 is € 44.625 ontvangen.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Rek. 2018 *)
	Eigen vermogen	€ 3.704 mln.	€ 3.808 mln.	€ 4.024 mln
	Vreemd vermogen	€ 3.176 mln.	€ 3.236 mln.	€ 3.691 mln
	Fin. Resultaat *) 2018 schatting	€ 207 mln. V	€ 207 mln. V	€ 243 mln V
Ontwikkelingen	Gelet op informatie van Enexis zal ons aandelenpakket rond € 1,8 mln. waard zijn. Het college hecht meer waarde aan een jaarlijks rendement dan aan eenmalige middelen en heeft daarom niet het voornemen de aandelen te verkopen. Een robuuste financiële positie stelt Enexis in staat vanuit de kerntaak te zorgen voor een betrouwbare en betaalbare energievoorziening en de bijdrage aan de transitie naar een duurzame energievoorziening te vergroten. Enexis ziet voor zichzelf twee belangrijke taken: excellent netbeheer en het versnellen van de energietransitie.			
Risico's verbonden partij	Enexis onderkent risico's op het gebied van veiligheid, slimme meters, ICT-omgeving, verandervermogen medewerkers, energiewet- en regelgeving. Enexis beoordeelt periodiek de bedrijfsrisico's en de impact ervan. Tegenover de risico's staan verschillende beheersingsmaatregelen, welke zijn geborgd in het netwerkbedrijf.			
Risico's gemeente	De aandeelhouders lopen het risico een deel van de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico is zeer gering, omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding NV. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Conclusie: laag risico. Enexis geeft aan, dat het risico gemitigeerd is middels een overeengekomen garantiedividend van € 100 mln. Op basis van deze informatie van Enexis stellen we het risico op € 4.500 (10% van de dividendopbrengst) en met een lage waarschijnlijkheid van 25%. Daarmee komt het risico op € 1.125 structureel.			
Beheersingsmaatregelengemeente	We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie.			
Overige bijzonderheden	De gemeente Raalte is lid van de VEGANN (Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland). Gezamenlijk hebben we een grotere stem en kunnen we meer invloed uitoefenen. Bij de verkoop van de aandelen Essent in 2009 is het bedrijf Essent gesplitst in een apart netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. Door die splitsing is Raalte automatisch aandeelhouder geworden van het netwerkbedrijf Enexis Holding BV. Het productie- en leveringsbedrijf is verkocht aan RWE, een Duits energiebedrijf. Door de wettelijke splitsing en de daarmee gepaard gaande transactiestructuur zijn verschillende NV's en BV's opgericht. Deze worden in de komende jaren afgewikkeld en opgeheven. Hieronder worden deze toegelicht. De gemeenteraad heeft in 2009 besloten, dat de eenmalige opbrengsten die daarbij beschikbaar komen, gestort zullen worden in de algemene bestemmingsreserve.			

CBL Vennootschap BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders van Essent).

CBL Vennootschap BV	31-dec-2017	31-dec.-2018*	31-dec.2019
Eigen Vermogen	€ 146.779	€ 135.000	€ 125.000
-> Waarvan reserves	€ 126.779	€ 115.000	€ 105.000
Vreemd Vermogen	€ 16.517	€ 5.000	€ 5.000
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€ (10.000)	€ (10.000)	€ (10.000)
Dividend (incl. 15% belasting)	€ -	€ -	€ -
<i>* Voorlopige cijfers Bedragen in 2018 en 2019 zijn afgerond</i>			

Doelstelling:

De functie van deze vennootschap was de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als 'doorgeefluik' voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds.

Voor zover na beëindiging van alle CBL's (CBL: Cross Border Leases) en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingvergoedingen nog geld was overgebleven in het CBL Escrow Fonds, is het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en verkopende aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW.

CSV Amsterdam BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero).

CSV Amsterdam BV	31-dec.-2017	31-dec.-2018*	31-dec.2019*
Eigen Vermogen	€ 869.698	€ 770.000	€ 670.000
-> Waarvan reserves	€ 849.698	€ 750.000	€ 650.000
Vreemd Vermogen	€ 64.924	€ -	€ -
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€ (100.000)	€ (100.000)	€ (100.000)
Dividend (incl. 15% belasting)	€ -	€ -	€ -
<i>* Voorlopige cijfers Bedragen in 2018 en 2019 zijn afgerond op bedragen van € 2.500</i>			

Doelstelling:

Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:

1. Namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON.
2. Namens de verkopende aandeelhouders van Attero eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO BV (hierna Waterland).
3. Het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening naar aanleiding van de verkoop van Attero is gestort.

Beleidsvoornemens:

De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend.

Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.

Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 kunnen worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het bedrag van € 8.035.783 die nog resteert op de escrow-rekening en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders Essent).

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	31-dec.-2017	31-dec.-2018*	31-dec.2019*
Eigen Vermogen	€ 1.620.245	€ 1.610.000	€ 1.590.000
-> Waarvan reserves	€ 123.423	€ 112.500	€ 92.500
Vreemd Vermogen	€ 17.940	€ 5.000	€ -
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€ (10.000)	€ (20.000)	
Dividend (incl. 15% belasting)	€ -	€ -	
* Verwachting Bedragen 2018 en 2019 zijn afgerond op bedragen van € 2.500			

Doelstelling:

Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), onder andere eigenaar van de kerncentrale in Borssele.

Het bedrijf Delta N.V. (destijds 50% aandeelhouder, nu 70% aandeelhouder) heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze gerechtelijke procedure is in 2009 het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht bij Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (PBE).

In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta N.V. een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen.

In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, het 50% belang in EPZ alsnog geleverd aan RWE.

PBE is blijven bestaan met een beperkt takenpakket. PBE wikkelt de zaken af die uit de verkoop zijn voortgekomen. Daarnaast is PBE-verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid.

Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met onder andere Verkoop Vennootschap B.V.

Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend met betrekking tot verkoop van het 50% belang in EPZ.

Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).

Vordering op Enexis BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders van Essent).

Vordering op Enexis BV	31-dec.-2017	31-dec.-2018*	31-dec.2019*
Eigen Vermogen	€ 9.172	€ -	€ -
-> Waarvan reserves	€ -	€ -	€ -
Vreemd Vermogen	€ 356.319.796	€ 356.505.000	€ -
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€ (10.000)	€ (20.000)	€ -
Dividend (incl. 15% belasting)	€ -	€ -	€ -
<i>* Verwachting</i>			

Doelstelling:

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds.

Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan tussen het productie- en leveringsbedrijf (Essent) en het netwerkbedrijf (Enexis). Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren, is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de lening € 1,8 miljard. Deze lening is vastgelegd in een lening-overeenkomst bestaande uit vier tranches. Alleen 4e tranche loopt nog:

Totaalbedrag lening € 350 mln.

Looptijd 10 jaar (tot 30 september 2019)

Rente 7,2%.

Op basis van de aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is deze tranche van € 350 miljoen, geormerkt als mogelijke toekomstige conversie naar eigen vermogen.

Op 30 september wordt de jaarlijkse rente over deze tranche uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4^e tranche. De 4^e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4^e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.

Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 geliquideerd kunnen worden.

Financiële risico's:

De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Verkoop Vennootschap BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders Essent).

Verkoop Vennootschap BV	31-dec.-2017	31-dec.-2018*	31-dec.2019*
Eigen Vermogen	€ 150.934	€ 137.500	€ 125.000
-> Waarvan reserves	€ 130.934	€ 117.500	€ 105.000
Vreemd Vermogen	€ 19.656	€ 7.500	€ 7.500
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€	(12.500)	€ (12.500)
Dividend (incl. 15% belasting)	€	-	€ -
<i>* Verwachting Bedragen in 2018 en 2019 zijn afgerond op bedragen van € 2.500</i>			

Doelstelling:

In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap.

Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds werd aangehouden.

Daarmee was de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei:

- Namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE.
- Het geven van instructies aan de escrow agent (JP Morgan) wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden.

Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln.

Voor zover na beëindiging van alle claims van RWE en de betaling uit het General Escrow Fonds nog geld was overgebleven in het General Escrow Fonds, is het resterende bedrag uitgekeerd aan de verkopende aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.

Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Programma 6.2 Economie

Vitens NV	Zwolle			
Bestuurlijk belang	De gemeente Raalte is aandeelhouder met een belang van 0,83%. Via het aandeelhouderschap hebben we stemrecht. De wethouder financiën vertegenwoordigt Raalte in de AVA.			
Financieel belang	Raalte heeft een aandelenbezit van 41.696 stuks, met een balanswaarde van € 10.210. In de primitieve begroting van 2018 is € 100.000 aan dividend geraamd, deze raming is bij de zomernota 2018 incidenteel verhoogd met € 37.597 verhoogd. Werkelijk is € 137.597 ontvangen, dat is € 3,30 per aandeel.			
Achtergestelde lening	In 2002 zijn bij de fusie preferente aandelen uitgegeven. Deze aandelen zijn per 1 januari 2006 door Raalte verkocht en gelijktijdig door Vitens omgezet in een achtergestelde lening. De stand is eind 2018 € 530.401. De jaarlijkse aflossing is € 182.687. De renteopbrengst is € 18.367 met daartegenover een kapitaallast van € 18.258.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 489,1 mln.	€ 533,7 mln.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 1.249,2 mln.	€ 1.194,4 mln.	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 48,5 mln. V	€ 47,7 mln. V	€ 20,5 mln. V
Ontwikkelingen	Vitens verwacht voor de periode 2018-2020 dat het uit te keren dividend sterk zal dalen als gevolg van daling van het verwachte jaarlijkse resultaat. Dit heeft te maken met de daling van de door het ministerie vastgestelde WACC. Het maximaal te behalen rendement voor de jaren 2018 en 2019 is bepaald op 3,4% (2016 en 2017: 4,2%). De 'overwinst' van 2017 is verwerkt in de drinkwatertarieven. Het verwachte dividend per aandeel is voor 2018 € 1,42, voor 2019 € 0,87, voor 2020 € 1,86 en voor 2021 € 2,42. Deze informatie is gebaseerd op het financieel jaarplan 2019-2021 die was geagendeerd voor de aandeelhoudersvergadering van november 2018.			
Risico's verbonden partij	Vitens heeft de risico's geïdentificeerd die de bedrijfsdoelstellingen mogelijk in gevaar kunnen brengen. Vitens benoemt de volgende risico's: leidingnet, IT-toegang, arbeidskrachten en vakbekwaamheid, leiderschap, klantgerichtheid, waterkwaliteit en leveringszekerheid, wet- en regelgeving. Tegenover deze risico's staan verschillende beheersingsmaatregelen, die geborgd zijn in de organisatie en regelmatig op de agenda staan van de Raad van commissarissen.			
Risico's gemeente	We benoemen hier als risico 10% daling van de dividendopbrengst, dit is € 10.000. Gelet op de informatie van Vitens handhaven we de gemiddelde waarschijnlijkheid van 75%, het risico komt daarmee op € 7.500 structureel.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie, wat zich uit door advisering aan de wethouder.			

Programma 6.2 Economie

Wadinko NV	Zwolle
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 3,77%. De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Wadinko via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.

Financieel belang	Raalte heeft een aandelenbezit van 90 stuks tegen € 100 nominaal (balanswaarde € 9.000). In 2018 is € 45.000 geraamd als dividend en werkelijk is een bedrag van € 45.000 ontvangen in 2018 (in 2017 € 45.000 ontvangen). Dit is geen structureel dividend; uitkering is afhankelijk van de liquide middelen. Zie het kopje ontwikkelingen.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 65,6 mln.	€ 65,6 mln.	€ 68,0 mln.
	Vreemd vermogen	€ 1,4 mln.	€ 1,5 mln.	€ 1,5 mln.
	Fin. resultaat	€ 1,5 mln. V	€ 3,2 mln. V	€ 1,25 mln. V
Ontwikkelingen	Wadinko heeft geconstateerd dat er in haar werkgebied behoefte bestaat aan een risicokapitaal bij kleine ondernemingen, waar participatie door middel van aandelen niet realistisch is. Daarom is het product 'ondernemersleningen' geïntroduceerd en is er hiervoor € 3 mln. gealloceerd. Deze 3 mln. is bedoeld voor een achtergestelde leningen van maximaal € 300.000. Gegeven de behaalde resultaten en de uitdagingen bij Wadinko is in 2015 besloten het dividendbeleid 2014-2017 te continueren tot 2021 en een evaluatie in 2021 uit te voeren. We ramen t/m 2020 een jaarlijkse dividendopbrengst van € 45.000. De directie was optimistisch over de ontwikkelingen in 2018. De aantrekkende economie werpt ook in het werkgebied van Wadinko zijn vruchten af.			
Risico's verbonden partij	Inherent aan haar bedrijfsactiviteiten loopt Wadinko risico's. Door de interne maatregelen met betrekking tot risicobeheersing, zijn de risico's voor de aandeelhouders nihil. De afgelopen jaren hebben echter geleerd dat met name externe factoren bij participaties hun toekomstperspectief zowel positief als negatief kunnen beïnvloeden.			
Risico's gemeente	Wadinko is winstgevend en kent een gezonde financiële positie. De organisatie heeft een kleine staf. Er wordt al enkele jaren winst gemaakt die weer opnieuw geïnvesteerd wordt. Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 4.500. Uitgegaan is van een lage waarschijnlijkheid van 25%, gelet op de financiële positie van Wadinko. Daarmee komt het risico op € 1.125. Dit is een eenmalig risico, omdat de dividendopbrengst geen structureel karakter heeft.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie.			
Overige bijzonderheden	Wadinko participeert in 24 bedrijven (info jaarrekening 2017); hier is geen bedrijf uit Raalte bij.			

Programma algemene dekkingsmiddelen

Bank Nederlandse Gemeenten NV	Den Haag			
Bestuurlijk belang	Raalte is aandeelhouder met een belang van 0,0465%.			
Financieel belang	Raalte heeft een aandelenbezit van 25.987 stuks tegen € 2,50 nominaal (balans 31 dec. 2017 € 64.968). In de primitieve begroting van 2018 is € 30.450 aan dividend geraamd, deze raming is bij de zomernota 2018 incidenteel met € 35.297 verhoogd. Werkelijk is € 65.747 ontvangen. Dat is 37,5% van de nettowinst.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 4.486 mln.	€ 4.953 mln.	BNG kent
	Vreemd vermogen	€ 149.514 mln.	€ 135.041 mln.	Geen
	Fin. resultaat	€ 369 mln. V	€ 393 mln. V	begroting
Ontwikkelingen	Het jaar 2017 was een positief jaar voor de BNG. De belangrijkste financiële doelstellingen zijn gerealiseerd. De winst en de solvabiliteitsratio's zijn gestegen. De nettowinst steeg in 2017 met 6,5%. De huidige en verwachte ontwikkelingen waren aanleiding om over 2017 een hoger dividend uit te keren. Als gevolg van de onvoorspelbare bewegingen op de financiële markten achtte de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over het verwachte resultaat voor 2018 en 2019.			
Risico's verbonden partij	Het risicobeheer is erop gericht om een redelijk rendement voor de aandeelhouders te combineren met het behouden van een excellente kredietwaardigheid (zgn. risk appetite). De BNG heeft een methodiek van het onderkennen van risico's (kredietrisico, marktrisico, operationeel risico, strategisch risico, liquiditeitsrisico) en beheersing daarvan via een monitoringssysteem.			
Risico's gemeente	Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 3.000 (10% van € 30.450). De dividendopbrengst is voor 2017 hoger dan geraamd, maar dit is hoofdzakelijk gebaseerd op incidentele resultaten. Daarom handhaven we de gemiddelde waarschijnlijkheid op 50% en komt het risico uit op € 1.500.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie, wat zich uit door advisering aan de wethouder.			

Programma 2.3 Sport

B.V. Sportbedrijf	Gemeente Raalte			
Bestuurlijk belang	Met ingang van 2015 is de gemeente Raalte aandeelhouder met een belang van 100%.			
Financieel belang	Het Sportbedrijf ontvangt een bijdrage van de gemeente voor de exploitatie van sportaccommodaties. Voor 2018 is dit € 1.410.653			
Dienstverleningsovereenkomst	In de rol van de gemeente als opdrachtgever van het Sportbedrijf heeft de gemeente overeenkomsten gesloten met het Sportbedrijf voor de uitvoering van de taken rond onderhoud, beheer, verhuur en exploitatie van de maatschappelijke voorzieningen. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt voor de uitvoering van de brede impuls combinatiefuncties en de uitvoering van sport- en beweegprojecten in het kader van de provinciale Tenderregeling Ondersteuning uitvoering Wet Maatschappelijke Ondersteuning.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 635.077	€ 656.217	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 1.155.958	€ 1.440.115	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 79.682 V	€ 21.140 V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Het Sportbedrijf is gestart per 1 januari 2015. Prestatieafspraken zijn gemaakt. In 2016 is gestart met de bouw van Nieuw Tijenraan. Het nieuwe sportcentrum is begin 2018 in gebruik genomen. De sloop van het huidige Tijenraan heeft plaatsgevonden, de openbare ruimte rondom het nieuw Tijenraan is ook ingericht en er is een bootcampveldje aangelegd. Per 1-1-2018 is sporthal Hoogerheyne voor een symbolisch bedrag verkocht aan Stichting Sportbelangen Heino.			
Risico's verbonden partij	In 2018 is het aandelenkapitaal met € 400.000,- uitgebreid als aanvullende financiering van de inventaris (ad € 361.000) van Nieuw Tijenraan, het totale aandelenkapitaal betreft nu € 550.000. In 2015, 2016 en 2017 heeft het Sportbedrijf een voordelig resultaat behaald. Conform de exploitatie overeenkomst gaat dit resultaat in de exploitatie-reserve van het sportbedrijf. Dit betekent dat het Sportbedrijf zelf een buffer creëert om een toekomstig tekort (deels) op te vangen. Zoals bij de zomernota aangegeven wordt voor 2018 een verlies verwacht. Onder meer door eenmalige aanloopkosten wegens de opleverproblemen met Nieuw Tijenraan. Hiervoor is bij de zomernota een risicoreserve 'Eenmalige aanloopkosten Nieuw Tijenraan voor de eerste twee jaar' gecreëerd. Voor zover het verlies van 2018 een andere oorzaak heeft moet het Sportbedrijf dit opvangen met de opgebouwde buffer van winstreserves in de afgelopen drie jaar.			
Risico's gemeente	Het Sportbedrijf onderneemt risicodragend. Hieruit vloeit voort dat deze organisatie binnen de beschikbaar gestelde budgetten de opgedragen taken moet uitvoeren. Het ingeschatte risico bij de begroting 2018 werd ingeschat op € 37.200 structureel (zijnde 25% van 10% van de exploitatiebijdrage 2017 ad. € 1.487.500 We schatten in dat het risico als gevolg van de landelijke dalende trend van het zwembadbezoek, de nieuwbouw Tijenraan (en daarmee verband houdende aanloopproblemen) en de beperking van het verdienmodel voor het sportbedrijf door privatisering van Hoogerheyne stijgt. Zodoende is het ingeschatte risico € 74.375 (zijnde 50% van 10% van de exploitatiebijdrage van € 1.487.500			
Beheersingsmaatregel en gemeente	Borging in de organisatie van beoordeling (jaar)stukken, dit vertaalt zich in ambtelijk en bestuurlijk overleg. Daarnaast blijft de raad het (sport)beleid (zoals het maatschappelijk tarievenbeleid) en de daarbij behorende financiële kaders bepalen.			

Programma 4.3 milieu en duurzaamheid

N.V. Rova		Zwolle		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 6,3%.			
Financieel belang	Raalte bezit 534 aandelen A tegen nominaal € 113,45. Totaal is € 60.580 op de balans vermeld. Daarover ontvangen we jaarlijks dividend. Raming 2018 is € 187.000. Over 2018 is het werkelijke dividend € 320.652. Het eenmalig voordeel is verantwoord in de zomernota 2018.			
Achtergestelde lening	Raalte heeft met Rova een achtergestelde lening afgesloten met een hoogte van € 932.534, vrij van verplichting tot aflossing. Renteopbrengst 2018 € 74.603, hier staat een kapitaallast tegenover van € 23.313.			
Dienstverlenings-overeenkomst	Het bedrag van de dienstverleningsovereenkomst is voor 2018 berekend op € 2.377.061; definitieve afrekening 2018 volgt. Werkelijk 2017 bedraagt € 2.032.521.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 35,8 mln	€ 36,5 mln.	€ 36,8 mln.
	Vreemd vermogen	€ 50,5 mln	€ 47,1 mln.	€ 50,5 mln.
	Fin. resultaat	€ 9,4 mln. V	€ 9,4 mln. V	€ 3,9 mln. V
Ontwikkelingen	Conform het hoofdlijnenakkoord zijn maatregelen genomen om tot een hoger percentage hergebruik van afval te komen. Drinkenkartons en blik kunnen nu tegelijk met kunststof worden aangeboden. Daarnaast is de inzamelfrequentie aangepast. Op 6 zaterdagen per jaar kan tegen nultarief grof tuinafval worden aangeboden. Deze maatregelen zijn ontwikkeld in nauwe samenspraak met NV Rova.			
Risico's verbonden partij	Rova loopt financiële risico's, ondernemersrisico's en juridische risico's. Voor de beheersing van de risico's treft Rova verschillende maatregelen: monitoring van de budgetten, periodieke plannen opstellen, controles uitvoeren, waar mogelijk een verzekering afsluiten, een voorziening treffen en pas in het laatste stadium aanpassing van de tarieven. Rova heeft eind 2017 een algemene reserve van ruim € 27,5 mln..			
Risico's gemeente	Jaarlijkse renteopbrengst achtergestelde lening: we schatten de kans laag in dat Rova de geldlening gaat aflossen. Er zijn daar geen signalen voor. Renteopbrengst minus kapitaallasten is € 51.290 lage kans is 25% is € 12.823.			
	Dienstverleningsovereenkomst: we schatten de kans dat de overeenkomst stijgt met meer dan gemiddeld laag in. 10% van de overeenkomst met een kans van 25% is € 59.427. Aangezien de dienstverleningsovereenkomst in de afvalstoffenheffing verwerkt wordt, is het voor de gemeente geen direct risico.			
	We hebben geregeld ambtelijk en bestuurlijk overleg. We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken en kwartaaloverzichten belegd in de organisatie. We hebben oog voor de lastendruk van de burger.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Jaarlijks bestuurlijk overleg. Daarnaast is er ook 2 maal per jaar portefeuillehouders overleg en ambtelijk overleg over de ontwikkelingen.			

Ad 4 Overige

Programma 4.1 Wonen en woon- en werkomgeving

Omgevingsdienst IJsselland	Provincie Overijssel en elf Overijsselse gemeenten binnen IJsselland			
Bestuurlijk belang	Het uitvoeren van de taken vergunning, toezicht en handhaving op het gebied van milieu in opdracht van de partners.			
Financieel belang	De gemeente draagt bij aan de gemeenschappelijke regeling. Dit zijn zowel de loonkosten voor het primaire proces, maar ook de kosten voor de overhead. De OD heeft de gemeente Raalte in 2018 een bedrag van € 782.092 in rekening gebracht.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2017	Rek. 2018	Begr. 2019
	Eigen vermogen	n.v.t.	€ -	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	€ 2.089.000	n.v.t.
	Fin. resultaat	n.v.t.	€ 755.000	n.v.t.
Ontwikkelingen	Per 2018 is de Omgevingsdienst IJsselland gestart. Op het werkveld van de Omgevingsdienst zijn veel nieuwe ontwikkelingen zoals de komst van de Omgevingswet met het bijbehorende Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en de opgaven op het gebied van energie, duurzaamheid en klimaatadaptie. Ook de sanering van asbestdaken vraagt de nodige aandacht.			
Risico's gemeente	Bij de overgang zijn er achterblijvende kosten voor medewerkers die niet overgaan naar de Omgevingsdienst IJsselland, omdat maar een gedeelte van hun werk verdwijnt. Na maximaal 4 jaren zijn de kosten afgebouwd. Er zijn geen medewerkers (meer) boventallig. De ict taak specifieke applicaties kende een moeizame start en vraagt (in 2019) nog de nodige aandacht. Gedurende 2018 is gebleken dat er op het gebied van de data conversie en kwaliteit nog een inhaalslag gemaakt moet worden. In 2019 volgen nadere voorstellen hoe dit opgepakt kan worden. Het risico wordt ingeschat op 10% van de exploitatiebijdrage van € 782.000 en een kans van 50%. Dit geeft een risicobedrag van € 39.100.			
Beheersmaatregelen gemeente	Er zijn geen medewerkers (meer) boventallig. Een aantal medewerkers is overgegaan naar de nieuwe organisatie en enkele medewerkers in onze eigen organisatie hebben een nieuwe uitdaging gevonden. De frictiekosten blijven binnen het beschikbaar gestelde budget en worden de komende jaren nog ingezet.			

Tenslotte

Per verbonden partij is een inschatting gemaakt van de mogelijke risico's en de kans dat het zich voordoet. Door beheersingsmaatregelen worden risico's zoveel mogelijk beperkt. Als zich substantiële tegenvallers voordoen, kan een beroep worden gedaan op het weerstandsvermogen. Het geactualiseerde beeld is:

Organisatie	Bedrag	Risico	Risicobedrag eenmalig	Risicobedrag structureel
Veiligheidsregio IJsselland	€ 225.000	25%		€ 56.250
RSJ IJsselland	€ 14.500	25%	€ 3.625	
GGD IJsselland	€ 115.500	25%		€ 28.900
RGS	€ 0	0%		€ 0
St. Overijsselse Ombudsman	€ 0	0%		€ 0
VNG	€ 5.500	50%		€ 2.750
Dimpact	€ 0	0%		€ 0
Enexis	€ 4.500	25%		€ 1.125
Vitens	€ 10.000	75%		€ 7.500
Wadinko	€ 4.500	25%	€ 1.125	
BNG	€ 3.000	50%		€ 1.500
B.V. Sportbedrijf	€ 148.750	50%		€ 74.375
Rova	€ 288.996	25%		€ 72.249
Omgevingsdienst IJssel land	€ 78.200	50%		€ 39.100
Totaal			€ 4.750	€ 283.749

Uit bovenstaande tabel blijkt dat in de meeste gevallen de risico's een structureel effect hebben op de exploitatie, waarbij een deel van de extra uitgaven slechts deels te beïnvloeden is.

De structurele risico's stijgen ten opzichte van de begroting omdat de jaarlijkse bijdrage aan B.V. Sportbedrijf vanaf 2018 is toegenomen. De Omgevingsdienst is gestart per 01-01-2018, het risico van deze verbonden partij is bij de jaarrekening 2018 voor het eerst opgenomen.

Tenslotte komen enkele kleine mutaties voor, waaronder het vervallen risico bij de RGS door het opheffen van de RGS per 31-12-2018. Als de structurele risico's in werkelijkheid leiden tot de getoonde nadelen en als een deel daarvan (50%) structureel binnen 4 jaar geleidelijk is op te lossen, dan zullen ten koste van het weerstandsvermogen de volgende bedragen opgenomen worden voor de verbonden partijen:

Jaar	Eenmalig	Eenmalig vanuit structureel	Structureel
2018	€ 4.750	€ 141.875	€ 141.875
2019		€ 106.406	
2020		€ 70.937	
2021		€ 35.469	
Subtotaal	€ 4.750	€ 354.686	€ 141.875
		€ 4.750	
TOTAAL		€ 359.436	€ 141.875

Een totaaloverzicht van alle risico's is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

3.7. Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komt elk jaar aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om de bestuurlijke doelen te bereiken. De toelichting van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt de volgende onderdelen verplicht:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- De beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Grondbeleid

In de Nota Grondbeleid zijn de volgende doelstellingen van het grondbeleid geformuleerd:

- Het bevorderen van een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik.
- Het voeren van regie op gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit alles tegen een zo gunstig mogelijk financieel resultaat door (afspraken over) grondposities. De gemeente kan hierin leidend zijn via actief grondbeleid (zelf aankopen en ontwikkelen) of de ontwikkeling overlaten aan private partijen, we spreken dan van faciliterend grondbeleid. In de nota grondbeleid is gekozen voor faciliterend grondbeleid tenzij de markt projecten niet oppakt die maatschappelijk wel uitermate gewenst zijn. In dat geval wordt altijd vooraf per situatie de afweging gemaakt; gewenste ruimtelijke ontwikkeling versus (financieel) risico. In de eerste helft van 2019 wordt/is de nota grondbeleid geactualiseerd, waarbij situationeel (opgavegericht) grondbeleid het uitgangspunt zal worden/zijn.

Realisatie doelstellingen

Het grondbeleid staat ten dienste van het realiseren van onze doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en economische ontwikkeling. Grondbeleid is nodig om te zorgen voor voldoende aanbod van gronden voor woningen, bedrijven, groen en andere publieke/maatschappelijke voorzieningen en is daarmee ondersteunend aan begrotingsprogramma's 4 en 6. De hoofdreden om in 2013 in de nota grondbeleid voor faciliterend grondbeleid te kiezen was dat de inschatting was dat voor de komende jaren op de meeste locaties voldoende bouwgrond beschikbaar was voor de gemeente brede bouwopgaaf (woningbouw en bedrijventerrein). Inmiddels zien we bij een aantal kernen (onder andere Heino) dat er behoefte is aan additionele bouwgrondcapaciteit. Onder andere dit gegeven heeft geleid tot het heroverwegen van de keuze voor faciliterend grondbeleid. In de actualisatie van de nota grondbeleid wordt uitgegaan van situationeel grondbeleid.

Ontwikkelingen woningmarkt

We zien dat de koopwoningmarkt flink aantrekt. Dit vertaalt zich in de grote belangstelling in en verkoop van woningbouw kavels. Zowel in de gemeentelijke complexen als ook in de particuliere plannen. In de bestaande markt zien we prijsstijging enerzijds en daling van het aantal verkopen anderzijds vanwege een dalend aanbod van woningen in bereikbare prijsklassen. Gelet op deze marktsituatie is het gewenst om een voldoende aanbod van bouw kavels en nieuwbouwwoningen te hebben.

Woningbouwprogrammering

In januari 2016 zijn er voor het eerst woonafspraken gemaakt met de provincie Overijssel. Afspraken over regionale woningbouwprogrammering zijn hier onderdeel van. De zogenoemde Primosprognose ligt aan de basis van de regionale woningbouwprogrammering. De gemeente Raalte mag op basis van deze programmeringsafspraken in de periode 2017-2027 787 woningen aan de woningvoorraad toevoegen. In het voorjaar van 2019 worden er, op basis van de nieuwste prognoses, nieuwe afspraken gemaakt voor de periode 2019-2029. Bij het schrijven van deze paragraaf was de inhoud van deze afspraken nog niet bekend.

Onze woningbouwprogrammering past binnen de huidige afspraken met de provincie. De programmatische ruimte zal echter naar verwachting in de toekomst nog steeds beperkt zijn. De kwaliteit van nieuwe plannen staat voorop, we hanteren daarbij de principes 'inbreiding voor uitbreiding' en groeimogelijkheden naar behoefte voor alle kernen. Zoals in de woonvisie verwoordt: elke woning moet raak zijn.

Woningbouw

We zien dat de woningmarkt zich hersteld heeft, zowel op de bestaande markt als bij de nieuwbouwprojecten. In het nieuwbouwsegment is de vraag naar kavels groot.

In 2018 zijn in totaal 58 kavels verkocht. Tevens zijn op diverse locaties in 2018 opties verleend die in 2019 mogelijk gaan leiden tot verkoop.

In 2018 is gestart met een locatiestudie in Heino en Luttenberg en het ontwikkelen van nieuwe locaties in de kernen Laag Zuthem en Lierderholthuis.

Bij uitgiftes, maar ook al bij de planvorming van nieuwe woningbouwlocaties, betrekken we zoveel mogelijk de toekomstige bewoners. Op deze wijze is de vraag goed in beeld. Deze werkwijze heeft in 2018 bij een aantal bestemmingsplannen en verkavelingen geleid tot tussentijdse aanpassing of optimalisaties (bijvoorbeeld de Veldegge, 't Broeck).

Bedrijventerreinenprogrammering

Onder regie van de Provincie Overijssel hebben de gemeenten in West Overijssel gezamenlijke afspraken vastgelegd in het afspraken document Regionale Bedrijventerreinen Programmering West-Overijssel 2017-2020.

Ter uitvoering van de afspraken hebben wij een lokaal gericht Plan van Aanpak (PvA) vastgesteld. Het PvA geeft aan op welke wijze wij een evenwicht in vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de jaren 2018-2020 gaan bereiken. Er wordt met name ingezet op uitgifte van kavels op de Zegge VII. Hiervoor is een accountmanager bedrijven aangetrokken. Het bouwrijp maken van het bedrijventerrein is in een vergevorderd stadium evenals de aanleg van de randweg. In 2018 is 2,8 ha uitgegeven.

In 2019 wordt een nieuwe vraagruiming opgesteld. Indien na de nieuwe vraagruiming en monitoringscijfers mocht blijken dat er sprake is van overprogrammering zullen wij voorstellen moeten ontwikkelen die er toe moeten leiden dat op peildatum 1 juli 2022 vraag en aanbod juridisch op elkaar afgestemd moeten zijn, conform de bestuurlijke afspraken.

Bedrijven

Er is een toename van belangstellenden voor bedrijfs- en kantorenkavels waarneembaar. Met diverse belangstellenden worden gesprekken gevoerd voor een evt. koop van een bouw perceel. In 2018 is circa 2,8 ha. bedrijventerrein op de Zegge VII verkocht en 2 kantorenkavels in de Sallandse Poort.

Omdat de markt voor bedrijfs-en kantorenkavels moeilijk voorspelbaar is, houden we de verkoopprognoses nog behoudend aan. De voorraad gronden voor bedrijfskavels (met name Zegge VII) blijft risicovol voor het grondbedrijf (zie onderdeel risicomanagement).

Overige onderwerpen

Wet modernisering vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet modernisering vennootschapsbelasting in werking getreden. Op basis van voorlopige uitgangspunten kan er voor de komende vijf jaar een potentiële vennootschapsplicht ontstaan tussen de € 0 en € 2 mln. De definitieve hoogte is sterk afhankelijk van de nog te maken afspraken met de belastingdienst. Een vaststellingsovereenkomst (VSO), met daarin opgenomen afspraken rondom de vennootschapsbelasting is aangeboden aan de belastingdienst. Een goedkeuring door de belastingdienst is nog niet ontvangen.

De aangifte, op basis van de aangedragen VSO, over het dienstjaar 2016 is inmiddels gedaan. Deze geeft aan dat over 2016 geen vennootschapsbelasting verschuldigd is. Voor de jaren 2017 en 2018 is een voorlopige aangifte gedaan of uitstel gevraagd. Dit om navorderingsrente te voorkomen.

De resultaatverwachtingen zijn ten opzichte van de inschattingen die zijn gemaakt ten behoeve van de fiscale openingsbalans per 1-1-2016, gestegen. Dit kan leiden tot een hogere fiscale winst voor de vennootschapsbelasting in de komende jaren dan voorzien was.

Gelet op onder andere deze onzekerheid is een risicobedrag van € 1 mln. opgenomen. Zie hiervoor ook de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Grondbedrijfsresultaat 2018

Algemeen

Het saldo van de lasten (grondaankopen, kosten bouwrijp maken, rente etc.), baten (grondverkoop, subsidies etc.) en mutaties in reserves en voorzieningen (onder andere winstnemingen) wordt bijgeschreven op de boekwaarden van de gronden. In totaal is de (bruto) boekwaarde onderhanden werk in 2018 berekend op € 29,1 mln. Ten opzichte van het dienstjaar 2017 is deze boekwaarde met € 1,5 mln. gedaald.

Van de totale boekwaarde nemen de Zegge VII (€ 14,5 mln.) en het complex Franciscushof (€ 11,1 mln.) het grootste deel voor hun rekening. De overige complexen (in exploitatie genomen) kennen een gezamenlijke boekwaarde van € 3,5 mln. Bij de exploitaties die een negatief eindresultaat kennen is het te verwachten tekort afgedekt door de Voorziening te verwachten verliezen. Deze voorziening kent per 31-12-2018 een stand van € 5,4 mln. Hiermee rekening houdende is de netto boekwaarde € 23,7 mln.

Aan- en verkoop

In 2018 heeft binnen het plan de Zegge VII een grondruil met het Waterschap VII plaatsgevonden. Per saldo is 2.493 m² aangekocht voor een bedrag van € 9.972.

De verkoop van bouwgrond heeft in 2018 in totaal € 8 mln. opgebracht. In totaal is 5,1 ha. gemeentelijk eigendom verkocht (21.990 m² t.b.v. woningbouw, 27.907 m² bedrijventerrein de Zegge VII en 1.757 m² t.b.v. kantorenbouw).

Verkoop kavels

Onderstaand overzicht geeft de raming en werkelijke verkoop van bouw kavels in 2018 ten opzichte van de laatste actualisatie (Projectenrapportage 2018), weer.

Naam complex	raming 2018	raming opbrengst	werkelijk 2018	werkelijke opbrengst
Onderhanden werk woningbouw				
17- Franciscushof / Noordrand	6	1.123.278	5	914.437
47- Salland II fase 1	1	147.580	1	147.580
47- Salland II fase 2	43	2.055.188	28	2.534.135
69- Oerland / Pereland Broekland	1	101.050	0	11.750
74- Borgwijk Luttenberg	2	321.715	4	454.015
76- Wörmink Mariënheem	6	404.905	7	528.280
78- de Veldegge Heeten	6	411.600	4	252.480
79- 't Broeck Broekland	4	252.860	0	0
84- de Kleine Hagen Laag Zuthem	4	226.530	5	319.320
88- Lierderholthuis	1	117.586	4	397.249
92- Burgemeesterkwartier	nvt			
Totaal woningbouw	74	5.162.292	58	5.559.246
Naam complex	raming 2018	raming opbrengst	werkelijk 2018	werkelijke opbrengst
46- Sallandse Poort kantoren	1	91.050	2	287.950
Totaal kantoren	1	91.050	2	287.950
Onderhanden werk bedrijventerrein (in ha)				
72- de Zegge VI / <i>ontwikkeling derden</i>	0,3	188.923	0	0
77- de Zegge VII	2,7	2.216.800	2,8	2.171.720
Totaal bedrijventerrein	3,0	2.405.723	2,8	2.171.720
Totaal		7.659.065		8.018.916

Toelichting:

Salland II fase 2:

De levering van de verkochte kavels ten behoeve van rijenbouw was voorzien in 2018. De aktepassering vindt echter in 2019 plaats. Daarentegen was de levering van enkele vrije kavels in januari 2019 voorzien. De daadwerkelijke levering vond echter eind december plaats. Per saldo zijn derhalve minder kavels verkocht, maar de grondopbrengst was hoger.

Resultaat rekening van baten en lasten 2018 grondexploitatie

De rekening van baten en lasten (bedrijfsresultaat) 2018 sluit met een **positief resultaat** van **€ 3.630.940** (2017: positief € 2.112.400).

Het bedrijfsresultaat is als volgt opgebouwd:

omschrijving	V/N	bedrag
tussentijdse winstneming	V	2.765.129
rente belegde reserve / voorziening	V	137.667
mutaties voorziening verwachte verliezen	V	728.144
Totaal	V	3.630.940

Winstneming diverse complexen

Conform de BBV-voorschriften is in 2018 de tussentijdse winstneming berekend en genomen volgens de percentage of completion methode. Hierbij wordt de winstname bepaald naar rato van voortgang van de grondexploitatie.

In 2018 is in totaal een tussentijdse winst genomen van € 2.765.129. Deze **winstneming** vinden we terug binnen de volgende complexen:

complex	winstneming 2018
49 Salland II fase 1	197.548
47 Salland II fase 2	1.260.588
69 Broekland Oerland	16.587
74 Borgwijk Luttenberg	387.435
76 Wörmink Mariënheem	197.889
78 Veldegge Heeten	428.447
79 t Broeck Broekland	255.615
92 Burgemeesterkwartier	21.020
Totaal	2.765.129

Het totaal van de winstnemingen is gestort in de algemene reserve grondexploitatie.

Mutaties voorziening verwachte verliezen

De voorziening verwachte verliezen is na de actualisatie van de grondexploitaties aangepast. De verliesgevende complexen zijn Sallandse Poort, de Zegge VII, de Kleine Hagen Laag Zuthem en Lierderholthuis.

Na (concept) actualisatie van de GREXen 2019 zijn de volgende mutaties doorgevoerd:

Negatieve exploitatieresultaat	jaarrekening 2017	projectenrapp. 2018	jaarrekening 2018	mutatie t.o.v. jaarrek. 2017
46 Sallandse Poort	-671.502	-728.289	-657.221	-14.281
77 de Zegge VII	-4.833.764	-4.968.458	-4.363.122	-470.642
84 Kl. Hagen Laag Zuthem	-226.967	-192.024	-137.161	-89.806
88 Lierderholthuis	-308.823	-273.709	-205.803	-103.020
92 Burgemeesterkwartier	-50.394	26.425	0	-50.394
totaal neg. GREX	-6.091.450	-6.136.055	-5.363.307	-728.143

De storting vanuit de voorziening verwachte verliezen bedraagt € 728.143 en komt ten gunste van de algemene reserve grondexploitatie.

Toelichting

46- Sallandse Poort

De bestemming binnen de kantorenlocatie is verruimd waardoor het voor een (commerciële) maatschappelijke onderneming nu ook mogelijk is zich hier te vestigen. In de GREX 2019 is de vestiging van één maatschappelijke onderneming opgenomen ten opzichte van drie in de GREX 2108. Omdat de grondprijs voor een maatschappelijke onderneming lager is dan een commerciële onderneming, heeft deze aanpassing een positief effect voor de grondexploitatie.

77- De Zegge VII

Het bouwrijp maken van de eerste fase is afgerond en de tweede fase is aanbesteed. Op basis van de feitelijk betaalde kosten (incl. aanbestedingsresultaat) van het bouwrijp maken van de eerste fase en de inschatting van de kosten voor de tweede fase, zijn de nog te maken kosten neerwaarts bijgesteld in de GREX.

84- Kleine Hagen Laag Zuthem

De raming van de nog te maken kosten WRM zijn geactualiseerd en gebaseerd op de meest recente aanbestedingen en komen lager uit. Dit heeft een gunstig effect voor de grondexploitatie.

88- Lierderholthuis

In 2019 zijn alle nog beschikbare kavels in het plangebied verkocht. Hiermee was in de GREX 2018 geen rekening mee gehouden. Daarnaast zijn de nog te maken kosten voor het woonrijp maken bijgesteld naar aanleiding van recente aanbestedingen. Dit alles heeft een gunstige doorwerking gehad op de grondexploitatie.

92- Burgemeesterkwartier

Het woonrijp maken is in 2019 afgewerkt. Complex Burgemeesterkwartier is derhalve in de jaarrekening 2018 financieel afgerond. De kosten van WRM vielen lager uit dan voorzien. Gezien het negatieve exploitatieresultaat is een voorziening hiervoor getroffen. Deze is door de afronding van het complex in de jaarrekening 2018 opgeheven.

Onderhanden werk (in exploitatie)

Boekwaarde 2018

De bruto boekwaarde onderhanden werk is op 31 december 2018 berekend op € 29,1 mln. Voor een viertal complexen waarvan het exploitatieresultaat negatief is, is een voorziening getroffen. Rekening houdend met deze voorziening van in totaal € 5,4 mln. bedraagt de netto boekwaarde per 31-12-2018 € 23,7 mln.

Van bruto boekwaarde nemen Franciscushof en Zegge VII in totaal ruim € 25,6 mln. (= 88 %) voor hun rekening.

De boekwaarde is als volgt opgebouwd:

nr.	omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	voorziening verwachte verliezen	netto boekwaarde
17	Franciscushof	11.097.440		11.097.440
46	Sallandse Poort	912.195	657.221	254.974
49	Salland II fase 1	-117.334		-117.334
47	Salland II fase 2	-773.203		-773.203
48	Salland II fase 3	84.735		84.735
69	Broekland Oerland	-117.997		-117.997
71	de Zegge VI	882.403		882.403
74	Borgwijk Luttenberg	-259.498		-259.498
76	Wörmink Mariënheem	167.933		167.933
77	de Zegge VII	14.531.555	4.363.122	10.168.433
78	Veldegge Heeten	1.979.334		1.979.334
79	t Broeck Broekland	522.936		522.936
84	Kleine Hagen Laag Zuthem	127.530	137.161	-9.631
88	Uitbreiding Lierderholthuis	64.287	205.803	-141.516
92	Burgemeesterkwartier	0		0
	Totaal	29.102.316	5.363.307	23.739.009

Ten opzichte van de jaarrekening 2017 is de bruto boekwaarde onderhanden werk met € 1,5 miljoen afgenomen.

Materiële vaste activa / voormalige NIEGG (Nog niet in exploitatie genomen) gronden

De volgende locaties/ percelen zijn op basis van de gewijzigde BBV-voorschriften met ingang van 2016 overgegaan naar de materiële vaste activa en worden nu verantwoord binnen de algemene dienst.

nr.	omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	m2
71	de Zegge VI, restgronden	73.650	14.730
75	Marissink Nieuw Heeten	121.300	24.260
78	de Veldegge Heeten, restgronden	380.395	96.231
79	t Broeck, restgronden	62.500	12.500
99	overige terreinen		
	<i>gronden 150 m zone Raan</i>	100.426	50.000
	<i>grond Wechelerweg</i>	99.800	19.960
	<i>ruilverkaveling Raarhoek-Veldhoek</i>	26.691	21.245
	<i>overhoek rondweg Heeten</i>	71.150	14.230
	<i>omgeving Drostenkamp / Tijenraan</i>	295.431	59.674
	<i>Perceel grond nabij Veldhoen spoorzone</i>	1.830	1.210
	<i>grond hoek rotonde Veldeggerweg</i>	139.135	27.827
	<i>restgronden Zegge VII</i>	92.395	18.479
	<i>restgronden Sallandse Poort</i>	236.525	47.305
	sub-totaal	1.701.228	407.651

Mogelijk toekomstige bouwgrond in exploitatie

Locatie die in aanmerking komen voor mogelijke toekomstige ontwikkelingen zijn:

nr.	omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	m2
84	Laag Zuthem, 2 ^e fase	75.479	13.692
88	Lierderholthuis, 2 ^e fase	98.821	18.130
93	voorm. Hartkamschool	524.854	5.200
94	voorm. dorps huis / gymzaal Nw. Heeten	105.713	6.282
96	voorm. obs Gouden Emmer	56.122	2.995
	sub-totaal	860.988	46.299

84- Laag Zuthem, 2e fase

Op één na zijn alle kavels in de 1e fase verkocht. Gezien de vraag naar nieuwe vrije bouw kavels is in 2018 gestart met de voorbereiding van de ontwikkeling van de 2e fase.

Gestreefd wordt om de planologische procedure medio 2019 af te ronden om in de 2e helft van het jaar over te kunnen gaan tot de kaveluitgifte.

88- Lierderholthuis 2^e fase

In de eerste fase zijn alle kavels inmiddels verkocht. In overleg met plaatselijk belang is de ontwikkeling van de 2^e fase gestart. In eerste instantie zal de invulling van 14 kavels planologische uitgewerkt worden. De uitgifte vindt in fasen plaats. Ingeschat wordt dat in het najaar van 2019 de planvorming afgerond is en dat daarna overgegaan kan worden tot verkoop van de kavels.

93 – locatie voormalige Hartkampschool

Het schoolgebouw en de gymzaal zijn gesloopt. De locatie wordt in overleg met Salland Wonen ontwikkeld en gaat ruimte bieden aan 8 levensloopbestendige woningen in de huursector en een 3-tal vrije kavels. In 2019 zal de planologische procedure worden afgerond en de vrije kavels in de verkoop gaan.

Kijkende naar de huidige boekwaarde en het daaraan gekoppeld het woningbouwprogramma, moet rekening gehouden worden met een negatief exploitatieresultaat.

94- locatie voormalig dorps huis en gymzaal Nieuw Heeten

Het voormalige dorps huis is gesloopt en de gymzaal wordt op dit moment gebruikt voor opslag van materialen van de plaatselijke verenigingen.

In samenwerking met plaatselijk belang en enkele (geïnteresseerde) ondernemers is de voorbereiding gestart om de locatie geschikt te maken voor woon-werken.

De planning is om de wijziging van het bestemmingsplan in de 2^e helft van 2019 af te ronden, waarna het terrein bouwrijp gemaakte kan worden en de kavels uitgegeven kunnen worden.

96- locatie voormalige Gouden Emmer Heino

De opstallen van de voormalige Gouden Emmer zijn gesloopt en de boekwaarde is overgegaan van de algemene dienst naar de grondexploitatie. Deze locatie is onderdeel van de integrale studie naar toekomstige woningbouw mogelijkheden voor Heino. Definitieve besluitvorming hierover vindt in het 2^e kwartaal van 2019 plaats.

Prognose verwachte resultaten van de complexen in exploitatie

Rekening houdend met de ultimo 2018 vermoedelijk nog te besteden en nog te ontvangen bedragen worden de verwachte positieve exploitatie-uitkomsten van de in uitvoering zijnde complexen gecijferd op netto € 6,2 mln. (startwaarde 1-1-18). Op eindwaarde is het nettoresultaat berekend op € 6,8 mln.

Voor de negatieve exploitaties is een voorziening getroffen van in totaal € 5,4 mln.

nr.	omschrijving	Boek- waarde 31- 12-2018	prognose lasten	prognose baten	nominaal	rente + kosten- /opbr.stijg.		expl. resultaat (EW)	expl. resultaat (CW)
17	Franciscushof	11.097.440	10.417.129	22.969.400	1.454.831	956.478	V	498.353	408.822
46	Sallandse Poort	912.195	201.696	465.825	-648.066	52.920	N	-700.986	-657.221
	<i>Af: voorziening</i>							<i>700.986</i>	<i>657.221</i>
47	Salland II fase 1	-117.334	80.500	0	36.834	-1.760	V	38.594	37.837
	Salland II fase 2	-773.203	1.102.281	2.353.053	2.023.975	-60.317	V	2.084.292	1.964.075
	Salland II fase 3	84.735	2.200.707	4.012.295	1.726.853	-30.411	V	1.757.264	1.623.441
69	Broekland Oerland	-117.997	155.739	219.260	181.518	-4.273	V	185.791	178.948
71	de Zegge VI	882.403	48.875	985.872	54.594	52.954	V	1.640	1.428
74	Borgwijk Luttenberg	-259.498	373.752	390.575	276.321	-7.703	V	284.024	267.642
76	Wormink Mariënheem	167.933	420.326	1.025.350	437.091	9.446	V	427.645	387.331
77	de Zegge VII	14.531.555	5.668.670	17.412.507	-2.787.718	3.084.468	N	-5.872.186	-4.363.122
	<i>Af: voorziening</i>							<i>5.872.186</i>	<i>4.363.122</i>
78	Veldegge Heeten	1.979.334	887.997	3.664.010	796.679	19.449	V	777.230	663.358
79	t Broeck Broekland	522.936	1.014.183	2.302.830	765.711	-42.878	V	808.589	690.123
84	Kl. Hagen Laag Zuthem	127.530	221.097	214.820	-133.807	11.750	N	-145.557	-137.161
	<i>Af: voorziening</i>							<i>145.557</i>	<i>137.161</i>
88	Lierderholthuis	64.287	144.238	0	-208.525	5.592	N	-214.117	-205.803
	<i>Af: voorziening</i>							<i>214.117</i>	<i>205.803</i>
92	Burgemeesterkwartier	0						0	
	Totaal	29.102.316	22.937.190	56.015.797	3.976.291	4.045.715	V	6.863.422	6.223.005

De reservepositie

De grondexploitatie kent een reservepositie van in totaal € 14,8 mln.

Deze is als volgt opgebouwd:

Overzicht reserves bouwgrondexploitatie	31-12-2018
algemene reserve grondexploitatie	8.435.282
reserve bovenwijkse voorzieningen	866.858
reserve claims grondexploitatie	150.000
	9.452.140
voorzieningen (contante waarde)	5.363.307
totaal belegde reserves en voorzieningen	14.815.447

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve grondexploitatie kent per 31-12-2018 een stand van € 8,4 mln.

In de Nota Grondbeleid is voor de algemene reserve grondexploitatie een ondergrens van € 1 mln. en een bovengrens van € 5 mln. bepaald. Op basis hiervan is er derhalve sprake van een surplus van € 3.435.282 die conform de Nota Grondbeleid gestort wordt in de algemene bestemmingsreserve.

Op basis van onder andere de geactualiseerde grondexploitaties ziet het verwachte (meerjaren) verloop van de algemene reserve grondexploitatie er als volgt uit:

	2018	2019	2020	2021
Stand per 1-1	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Stortingen	3.743.940	1.828.000	1.686.000	1.618.000
Onttrekkingen	308.658	837.500	337.500	437.500
Afoming reserve	3.435.282	990.500	1.348.500	1.180.500
Stand per 31-12	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000

Door gewijzigde regelgeving kan in een eerder stadium tussentijds winst worden genomen. Dit heeft een positief effect op de stand van de algemene reserve grondexploitaties. Mochten alle aannames werkelijkheid worden dan zal de algemene reserve grondexploitatie ook in de jaren 2019 t/m 2021 afgeroomd kunnen worden. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat de beoogde winstname voor de jaren 2019 t/m 2021 gebaseerd is op verwachte kosten en (grond) opbrengsten. Mochten deze afwijken dan heeft dit gevolgen voor de winstname en daaropvolgend de afoming van de algemene reserve grondexploitatie.

De algemene reserve grondexploitatie maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen van de gemeente. Zie ook de paragraaf Weerstandsvermogen.

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserve kennen we de bestemmingsreserves:

De reserve bovenwijkse voorzieningen heeft op 31-12-2018 een stand van € 0,87 mln. Deze reserve wordt ingezet wanneer er sprake is van een bovenwijkse voorziening. In de Nota Bovenwijkse Voorzieningen is aangegeven wat hieronder valt.

In 2018 zijn de volgende mutaties binnen de reserve bovenwijkse voorzieningen doorgevoerd:

reserve bovenwijkse voorzieningen	
stand 1-1-2018	1.574.371
rente 2,26%	35.581
	<u>1.609.952</u>
Beschikkingen 2018	
- primitieve begroting	-2.294
- Randweg de Zegge VII	-840.800
- infra Laag Zuthem (nieuw beleid 2018)	<u>-50.000</u>
<i>Totaal beschikkingen 2018</i>	-893.094
Stortingen 2018	
- tlv alg. reserve grondexploitatie	150.000
Stand per 31-12-2018	866.858

De gewijzigde BBV-voorschriften geven aan dat de voeding van de reserve bovenwijkse voorzieningen vanuit de complexen niet meer is toegestaan. Omdat dit een voordelig effect heeft op de GREX van de betreffende complexen, wordt jaarlijks vanuit de algemene reserve grondexploitatie een storting van € 150.000 gedaan in de reserve bovenwijkse voorzieningen.

De claims die op de algemene reserve grondexploitatie rusten zijn ondergebracht in de **reserve claims Grondexploitatie**. Aan deze claims ligt een bestuurlijk besluit ten grondslag. Per 31-12-2018 is er € 150.000 beschikbaar voor de te verwachten toekomstige uitgaven. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Reserve claims grondexploitatie	31-12-2018
bijdrage vanuit Veldegge fase 1	150.000
totaal aan te verwachten claims	150.000

Betreft een in het verleden ontvangen rijksbijdrage die nog ingezet kan worden binnen het complex de Veldegge.

Voorziening verwachte verliezen

Naast de algemene reserve grondexploitatie is er een **voorziening voor verwachte verliezen**. Deze voorziening heeft als doel de te verwachten verliezen binnen de grondexploitatie af te dekken.

De voorziening heeft een stand per 31-12-2018 van € 5.363.307 en is gelijk aan het totaal van de negatieve exploitatieresultaten van de in exploitatie zijnde complexen.

Specificatie voorzieningen	31-12-2018
Sallandse Poort	657.221
De Zegge VII	4.363.122
Kleine Hagen Laag Zuthem	137.161
Lierderholthuis	205.803
	5.363.307

Risico's

De huidige woningmarkt kent een herstel. De vraag naar woningen en bouwkvavels is groot. Gezien de huidige exploitatieresultaten is er sprake van een beperkt risico voor de meeste complexen. De complexen met een negatief exploitatieresultaat en/of een hoge boekwaarde lopen het grootste risico. Een verslechtering van het negatieve exploitatieresultaat heeft bijvoorbeeld direct gevolg voor de algemene reserve grondexploitatie.

Daar waar sprake is van een hoge boekwaarde betekent een vertraging in de afzet aanzienlijk hogere rentelasten.

Vennootschapsbelasting

Overheidsondernemingen (gemeenten, provincies en waterschappen) zijn sinds 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt moeten vennootschapsbelasting betalen. De activiteiten binnen de grondexploitatie vallen onder de regels van de vennootschapsbelasting.

De aangifte over het dienstjaar 2016 tot en met 2018 is € 88.048.

In het weerstandsvermogen is een risicobedrag van € 1 mln. opgenomen voor mogelijke toekomstig verschuldigde vennootschapsbelasting.

Risicovolle projecten

Franciscushof

Het risico voor de ontwikkeling van het complex Franciscushof ligt volledig bij de gemeente. De grondexploitatie laat een beperkt positief resultaat zien. Op 31-12-2018 is er echter nog een boekwaarde van bijna € 11,1 mln. Wanneer de parameters (rente, kostenstijging e.d.) of het afzettingtempo veranderen heeft dit derhalve grote negatieve gevolgen voor de exploitatie. Onder andere door de toekomstige aanpassing van de N35 wordt voor de zuidrand (gebied ten zuiden van Hoftheater) een nieuw stedenbouwkundig plan opgesteld. Dit kan mogelijk gevolgen hebben voor de grondexploitatie.

De Zegge VII

Het bedrijventerrein de Zegge VII kent een uitgeefbare oppervlakte van 20,96 ha. De grondexploitatie laat een negatief resultaat zien op contante waarde van € 4,4 mln., waarvoor een voorziening getroffen is.

In de grondexploitatie is een uitgiftetempo opgenomen van 1,3 ha. per jaar.

Op dit moment is een grotere belangstelling naar bedrijventerrein merkbaar.

Dit heeft in 2018 geleid tot concrete verkoop van gronden binnen de Zegge VII van in totaal 2,8 ha.

Omdat de (bruto) boekwaarde per 31-12-2018 € 14,5 mln. bedraagt, heeft het niet realiseren van de geraamde verkoop in de GREX negatieve gevolgen voor de exploitatie. Dit betekent dan een hoger exploitatietekort, waardoor een extra beroep gedaan moet worden op de algemene reserve grondexploitatie.

Risicobedrag

In de jaarrekening 2018 is het risico binnen de grondexploitatie berekend op € 5,5 mln. Bij de berekening van het risicobedrag is gekeken naar het financieel effect op het exploitatieresultaat bij:

- verhoging van het rentepercentage met 1%
- verhoging van de kostenstijging met 1%
- verlaging van de opbrengsten met 5%
- verlenging van de looptijd met 2 jaar.

Indien de aanpassing niet opgevangen kan worden binnen de exploitatie van het complex, wordt het meegenomen in het risicobedrag.

Met name bij de verliesgevende complexen Sallandse Poort, de Kleine Hagen Laag Zuthem, Lierderholthuis en de Zegge VII is hiervan sprake. Een verandering in de parameters heeft een hoger nadelig exploitatieresultaat tot gevolg.

Daarnaast is er binnen de complexen Franciscushof en de Zegge VII sprake van een verhoogd risico door een hoge boekwaarde in combinatie met een groot uitgeefbaar gebied en een lange looptijd.

Het totaal berekende risicobedrag van afgerond € 5,5 mln. is als volgt opgebouwd:

Resumé	bedrag
woningbouw	1.970.968
kantoren	87.672
bedrijventerrein	3.447.147
totaal	5.505.787

afgerond 5.500.000

Dit bedrag maakt onderdeel uit van het totale risico van de gemeente Raalte. Zie hiervoor de Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing.

3.8. Sociaal Domein

1. Inleiding

2018 is het vierde jaar na de decentralisatie van taken vanuit de voormalige AWBZ-taken, de uitvoering van de Jeugdwet en de Participatiewet/WSW.

De beleidsonderdelen van de drie gedecentraliseerde overheidstaken in het sociaal domein zijn opgenomen in de programma's 2.2 Welzijn, 3.1 Arbeidsparticipatie en inkomen en 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en Jeugdhulp. De programma's 1.2 Veiligheid & Handhaving en 2.1 Onderwijs hebben raakvlakken met deze paragraaf. De uitvoering van de beleidsvoornemens ligt op schema.

In deze paragraaf gaan wij met name in op de financiële stand van zaken. U treft eerst een 'overall' stand van zaken 2018 aan van het sociaal domein 'breed'. Aansluitend zoomen we nader in op de Wmo, Jeugdzorg en Participatie.

De opbouw van deze paragraaf ziet er als volgt uit:

2. Stand van zaken Sociaal Domein breed
3. Stand van zaken Wmo
4. Stand van zaken Jeugd
5. Stand van zaken Participatie
6. Ontwikkeling reserves Sociaal Domein
7. Resume

2. Sociaal Domein breed

In de onderstaande tabel zijn de inkomsten vanuit het Rijk (integratie-uitkering) en de werkelijke uitgaven over 2018 voor de uitvoering van de gedecentraliseerde taken (AWBZ, Jeugdzorg, Participatiewet) weergegeven. De uitgaven Wmo 'nieuwe taken' blijven ruimschoots binnen de begroting. Op de uitgaven van de onderdelen jeugdzorg en participatie (WSW en re-integratie) is een overschrijding, zoals ook bij de zomernota is gemeld.

	Resultaten Sociaal Domein		
	Integratie- uitkering 2018	Werkelijk 2018	Saldo
Wmo 'nieuw'	€ 5.588.084*	€ 4.622.957	€ 965.127
Jeugd	€ 6.878.703**	€ 7.917.674	€ (1.038.971)
Participatie	€ 5.141.610***	€ 5.245.715	€ (104.105)
Totaal	€ 17.608.396	€ 17.786.346	€ (177.949)

* Integratie-uitkering WMO € 4.809.048 + aanvullende middelen oa Huishoudelijke Hulp € 779.036

** Integratie- uitkering Jeugd € 6.856.483 + aanvullende middelen veilig thuis € 22.220

*** Integratie-uitkering Participatie € 4.802.900 + aanvullende middelen € 322.776

Verder is op de 'oude' taken Wmo een voordelig resultaat van € 251.808 behaald. Op de 'oude' taken Participatie (Bijstand, Bijzondere Bijstand, en schulddienstverlening) is een positief resultaat van € 590.772 behaald. In het vervolg van deze paragraaf wordt nader op de resultaten ingegaan.

3. Stand van zaken Wmo

Binnen de Wmo worden de 'oude' en de 'nieuwe' Wmo-taken onderscheiden. De 'oude' Wmo-taken bestaan uit de individuele voorzieningen, inclusief huishoudelijke hulp en de overige prestatievelden, zoals we deze kennen uit de oorspronkelijke Wmo 2007-2014. De 'nieuwe' Wmo-taken bestaan uit de overgehevelde taken vanuit de voormalige AWBZ. In de onderstaande tabel zijn de resultaten van de Wmo 'nieuwe' en 'oude' weergegeven.

Analyse resultaat WMO JR 2018	
Resultaat 'WMO Nieuw' (naar reserve zorg)	€ 965.127
Resultaat WMO Oud maatwerk (naar reserve zorg)	€ 231.953
Resultaat WMO tbv reserve Zorg	€ 1.197.080
Resultaat WMO oud algemeen voorziening (naar algemene middelen)	€ 19.855
Totaal resultaat WMO	€ 1.216.935

Terugblik Wmo nieuw

WMO 'nieuwe taken (vanaf 2015)'			
	Begroting zomernota 2018	Realisatie 2018	Saldo
Integratie-uitkering WMO	€ 4.809.048	€ 4.809.048	€ -
Aanvullend budget WMO HH2 naar lichte begeleiding	€ 779.036	€ 779.036	€ -
Totaal inkomsten WMO 'nieuwe taken'	€ 5.588.084	€ 5.588.084	€ -
Formatie en algemene kosten	€ 735.191	€ 755.318	€ (20.127)
Algemene voorzieningen	€ 626.772	€ 605.198	€ 21.575
Individuele voorzieningen	€ 3.523.000	€ 3.262.442	€ 260.558
Totaal uitgaven WMO 'nieuwe taken'	€ 4.884.963	€ 4.622.957	€ 262.006
Resultaat (overschot)	€ 703.123	€ 965.127	€ 262.006

Budgetneutraliteit is het uitgangspunt. Echter, net als in voorgaande jaar zijn de werkelijke uitgaven in 2018 voor de Wmo 'nieuwe taken' aanzienlijk lager dan de middelen die we van het Rijk ontvangen. Het positieve resultaat van € 965.127 wordt grotendeels veroorzaakt door lagere kosten dan begroot op de Wmo-Begeleiding. Het saldo wordt toegevoegd aan de Reserve Zorg.

Terugblik 'oude' Wmo-taken

In onderstaand tabel zijn de standen opgenomen met betrekking tot de individuele voorzieningen.

Overzicht Maatwerk voorzieningen WMO 'oude taken'	Begroting 2018	Realisatie 2018	Saldo
Gehandicapten voorzieningen (rolstoel, vervoer en woonvoorzieningen)	€ 1.106.390	€ 872.568	€ 233.822
Huishoudelijke Hulp (ZIN en PGB) en thuisbegeleiding	€ 2.219.098	€ 2.122.396	€ 96.703
WMO Vervoer	€ 639.450	€ 599.498	€ 39.952
Eigen bijdragen (WMO oud) via CAK	€ (565.000)	€ (401.124)	€ (163.876)
Eerstelijns loket WMO en jeugd	€ 72.129	€ 46.777	€ 25.352
Totaal	€ 3.472.067	€ 3.240.115	€ 231.953

Zoals in bovenstaande tabel is weergegeven wordt het overschot van € 231.953 voornamelijk veroorzaakt door aanzienlijke lagere kosten dan begroot voor gehandicaptenvoorzieningen. Verder is zichtbaar dat de inkomsten eigen bijdragen teruglopen doordat er lokaal een korting van 15 % is afgegeven.

Terugblik overige Wmo prestatievelden

In onderstaand overzicht zijn de budgetten opgenomen zoals die reeds vóór de decentralisatie van de nieuwe Wmo en Jeugdtaken in de gemeentebegroting waren opgenomen, maar in meer of mindere mate toch een relatie hebben met de nieuwe taken.

Overzicht Algemene voorzieningen WMO 'oude taken'	Begroting 2018	Realisatie 2018	Saldo
Subsidies (o.a. de Kern, Carinova, Wijz Welzijn, Vluchtelingenwerk)	€ 1.110.154	€ 1.113.649	€ (3.495)
Advieskosten WMO raad	€ 26.597	€ 18.121	€ 8.476
Vrijwilligersbeleid	€ 137.666	€ 118.800	€ 18.866
Zelfstandig Wonen	€ 165.382	€ 169.375	€ (3.993)
Totaal	€ 1.439.800	€ 1.419.945	€ 19.855

De bovenstaande budgetten zijn grotendeels subsidies, die aan de verschillende organisaties zijn uitgekeerd en de uitgaven liggen in lijn met de begroting.

4. Terugblik Jeugd

Van de integratie-uitkering Jeugd is 85% bestemd voor onder andere de regionaal ingekochte 2^e lijns jeugdhulp. De overige 15% is bestemd voor lokale inzet en kosten.

De stand van zaken treft u aan in de onderstaande tabel.

Inkomsten en uitgaven Jeugdzorg			
	Begroting zomernota 2018	Realisatie 2018	Saldo
Integratie- uitkering Jeugd	€ 6.856.483	€ 6.856.483	-
Aanvullende middelen Veilig Thuis	€ 22.220	€ 22.220	-
Totaal inkomsten Jeugdzorg	€ 6.878.703	€ 6.878.703	-
Formatie en algemene kosten	€ 478.374	€ 498.501	€ (20.127)
1e lijns jeugdzorgkosten	€ 441.065	€ 388.574	€ 52.491
Specialistische jeugdzorgkosten (2e lijn)	€ 6.972.090	€ 7.030.599	€ (58.509)
Totaal kosten	€ 7.891.529	€ 7.917.674	€ (26.145)
Resultaat (tekort)	€ (1.012.826)	€ (1.038.971)	€ (26.145)

Budgetneutraliteit is het uitgangspunt, echter net als in voorgaande jaren is de integratie-uitkering jeugd die we van het Rijk ontvangen, niet toereikend gebleken om de Jeugdzorg in Raalte uit te voeren. Het tekort op de jeugd is circa € 1.000.000, zoals ook bij de zomernota is gemeld.

5. Terugblik Participatie

In de onderstaande tabel is de integratie-uitkering Participatie verantwoord. Sinds de invoering van de Participatiewet ontvangt de gemeente Raalte middelen voor de uitvoering van de SW en de re-integratie naar werk.

Inkomsten en uitgaven Participatie 'nieuwe taken' (Re-integratie en WSW)	
	Realisatie 2018
Integratie- uitkering Participatie (deel SW)	€ 4.524.422
Integratie- uitkering Participatie (deel re-integratie)	€ 294.412
Aanvullend uitvoeringsvergoedingen Algemene uitkering	€ 322.776
Totaal inkomsten	€ 5.141.610
Uitgaven Wet Sociale Werkvoorziening	€ 4.664.531
Participatie/ re-integratie uitgaven	€ 258.407
Formatie en algemene uitgaven	€ 322.776
Totale uitgaven	€ 5.245.715
Resultaat SW	€ (140.109)
Resultaat re-integratie	€ 36.005
Resultaat Participatie (tekort)	€ (104.105)

Bij de zomernota is een verwacht tekort van € 250.000 op de SW gemeld. Het werkelijke tekort is € 140.109. Het lagere tekort wordt mede veroorzaakt door eenmalige opbrengsten uit de ESF-subsidie en het liquidatiesaldo van de WEZO. Op het re-integratie budget is een positief saldo van € 36.005.

Daarnaast zijn er overige uitgaven en inkomsten die niet vanuit de integratie-uitkering participatie worden gedekt, maar wel een relatie hebben met participatie. Het betreffen de bijstand, bijzondere bijstand, en de schulddienstverlening. In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven. Het positieve resultaat van € 572.584 wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere ontvangen gebundelde uitkering (BUIG) van het Rijk en lagere bijstandskosten dan begroot.

	Begroting zomernota 2018	Werkelijk 2018	Saldo
Resultaat Bijstand	€ 132.964	€ 568.772	€ 435.808
Resultaat Bijstand voor zelfstandigen (BBZ)	€ (46.000)	€ 7.125	€ 53.125
Resultaat Bijzondere Bijstand incl. minima	€ (69.350)	€ (16.171)	€ 53.179
Resultaat schulddienstverlening	€ 0	€ 30.472	€ 30.472
Totaal	€ 17.614	€ 590.198	€ 572.584

6. Ontwikkeling reserves Sociaal Domein

Onderstaand zijn de resultaten over 2018 met betrekking tot de reserve Zorg en reserve Participatie weergegeven.

Reserve Zorg			
Stand per 1-1-2018			€ 4.204.360
	Storting	Onttrekking	
Resultaat WMO nieuw (vanaf 2015)	€ 965.127		
Resultaat WMO oud	€ 231.953		
Resultaat Jeugd		€ 1.038.971	
	€ 1.197.080	€ 1.038.971	
Subtotaal			€ 4.362.468
Overige onttrekkingen 2018			
Transformatiebudget		€ 321.814	
Projectleiding transformatie		€ 151.250	
Bijdrage Leefbaarheid en verkeersveiligheid Laag Zuthem		€ 100.000	
Gebiedscoördinator buitengebied		€ 12.520	
Totaal		€ 585.584	
Stand per 31-12-2018			€ 3.776.885
Restant claims 2019 en verder			
Transformatiebudget sociaal domein		€ 648.186	
Projectleiding transformatie sociaal domein		€ 74.137	
Gebiedscoördinator buitengebied		€ 71.680	
Totaal claims		€ 794.003	
Stand reserve na aftrek claims			€ 2.982.881

Reserve participatie				
Saldo per 01-01-2018				€ 429.778
		Storting	Onttrekking	
Resultaat bijstandsverlening (PW)	€	568.722		
Verlaging voorziening oninbare vorderingen	€	34.812		
Resultaat bijstandsverlening (BBZ)	€	7.125		
Resultaat bijzondere Bijstand incl minima			€ 16.171	
Resultaat schulddienstverlening	€	30.472		
Resultaat WSW			€ 140.109	
Resultaat re-integratie en participatie	€	36.005		
	€	677.186	€	156.280
Subtotaal				€ 950.684
Overige onttrekkingen				
Implementatiekrediet SW			€ 56.108	
Gebiedscoördinator buitengebied			€ 12.520	
Totaal			€ 68.628	
Saldo per 31-12-2018				€ 882.056
Restant claims				
Implementatiekrediet WSW			€ 16.376	
Gebiedscoördinator buitengebied 2017-2021			€ 71.680	
Totaal claims			€ 88.056	
Stand na verrekening claims				€ 794.000

7. Resume

Op de in 2015 door het Rijk overgehevelde taken in het Sociaal Domein naar de gemeente hebben we in 2018 een negatief resultaat van € 177.949. Dit wordt veroorzaakt doordat de tekorten in de Jeugdzorg en Participatie/WSW hoger zijn dan het overschot op de Wmo 'nieuwe' middelen. Daarnaast is er een positief resultaat op de middelen Wmo 'oud' (onder andere Huishoudelijk Hulp en gehandicaptenvoorzieningen) en participatie 'oud' (bijstandsdeel). De resultaten zijn toegevoegd dan wel onttrokken aan de reserve Zorg en Participatie.

De stand van de reserve Zorg per 31-12-2018 is € 3.776.885. Hiermee wordt het plafond voor deze reserve, € 3,5 mln. met circa € 300.000 overschreden. Echter, op de reserve Zorg rusten per 1-1-2019 nog claims (op basis van eerder genomen besluiten) van circa € 0,8 miljoen. Hiermee rekening houdend komt het saldo van de reserve Zorg op ruim € 3,0 miljoen, hetgeen in lijn ligt met het door de raad vastgestelde plafond.

We stellen daarom voor het plafond van de reserve Zorg tijdelijk te verhogen tot € 4,0 mln., dit om de transformatie in het sociaal domein vorm te geven en de hierbij behorende risico's op te vangen.

JAARREKENING

Hoofdstuk 4. Balans met toelichting

BALANS GEMEENTE RAALTE per 31 december 2018

ACTIVA	(bedragen x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Vaste activa			
<i>Immateriële vaste activa</i>			
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	€	470	€ 3.375
			3.375
<i>Materiële vaste activa</i>			
Investerings met een economisch nut	€	85.897	€ 85.576
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	€	18.479	€ 18.532
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	€	4.590	€ 4.187
<i>Financiële vaste activa</i>			
Kapitaalverstrekkings aan:		€ 7.206	€ 7.995
- deelnemingen	€	299	€ 299
Leningen aan:			
- woningbouwcorporaties	€	1.503	€ 1.598
- deelnemingen	€	1.481	€ 1.663
- overige verbonden partijen	€	-	€ 531
Overige langlopende leningen u/g	€	3.923	€ 3.904
Totaal vaste activa		€ 116.642	€ 119.665
Vlottende activa			
<i>Voorraden</i>			
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	€	23.739	€ 24.535
			24.535
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar</i>			
Vorderingen op openbare lichamen	€	139	€ 171
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	€	6.002	€ 8
Overige vorderingen	€	1.798	€ 2.343
			2.343
<i>Liquide middelen</i>			
Kassaldi	€	11	€ 5
Banksaldi	€	7.571	€ 16.792
			16.792
<i>Overlopende activa</i>			
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:			
- Europese overheidslichamen	€	-	€ -
- Het Rijk	€	106	€ 128
- Overige Nederlandse overheidslichamen	€	903	€ 377
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	€	7.489	€ 6.411
			6.411
Totaal vlottende activa		€ 47.758	€ 50.770
Totaal - generaal		€ 164.400	€ 170.435

Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969

BALANS GEMEENTE RAALTE per 31 december 2018

PASSIVA	(bedragen x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Vaste passiva			
<i>Eigen vermogen</i>		€ 60.195	€ 56.799
Algemene reserve	€ 21.748		€ 18.995
Bestemmingsreserves	€ 37.962		€ 38.023
Gerealiseerd resultaat	€ 485		€ 219-
<i>Voorzieningen</i>		€ 4.769	€ 5.578
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	€ 3.142		€ 2.978
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	€ 1.627		€ 2.600
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer</i>		€ 76.565	€ 74.225
Onderhandse leningen van:			
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 5.000		€ 5.000
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 56.559		€ 51.766
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet financiering decentrale overheden	€ 5.000		€ 5.000
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	€ 10.000		€ 10.000
Door derden belegde gelden	€ -		€ 2.453
Waarborgsommen	€ 6		€ 6
Totaal vaste passiva		€ 141.529	€ 136.602
Vlottende passiva			
<i>Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar</i>		€ 17.458	€ 29.340
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	€ -		€ 7.000
Overige kasgeldleningen	€ 7.000		€ -
Banksaldi	€ 7.029		€ 16.750
Overige schulden	€ 3.429		€ 5.590
<i>Overlopende passiva</i>		€ 5.413	€ 4.493
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	€ 5.011		€ 3.997
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:			
- Europese overheidslichamen	€ -		€ -
- Het Rijk	€ -		€ 25
- Overige Nederlandse overheidslichamen	€ 395		€ 465
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	€ 7		€ 6
Totaal vlottende passiva		€ 22.871	€ 33.833
Totaal - generaal		€ 164.400	€ 170.435
<i>Gewaarborgde geldleningen</i>		€ 131.012	€ 146.215
<i>Garantstellingen</i>		€ 1.298	€ 1.429

4.2. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarstukken zijn opgemaakt met inachtneming van de voorschriften, die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV vanaf 2004) daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's, die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op een andere wijze een verplichting opgenomen. De activering van een investering gaat op basis van de verkrijgingsprijs (inkoopprijs en bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (aanschaffingskosten grond- en hulpstoffen en overige direct aan de vervaardiging toe te rekenen kosten).

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Een uitzondering daarop zijn de afschrijvingen op basis van annuïteiten waar een raadsbesluit aan ten grondslag ligt. Op grond wordt niet afgeschreven.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren onder andere voor:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	40
Bedrijfsgebouwen	40
Vervoermiddelen	5-10
Verkeer verbeterende maatregelen /aanleg rotondes	20
Automatisering	3-5

Voor een totaaloverzicht van de gehanteerde afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Nota afschrijvingsbeleid van 2008.

Balans

Vaste activa

1. Immateriële vaste activa

Bijdragen aan activa van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

2. Materiële vaste activa

Investerings met economisch nut

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen, bijvoorbeeld door het vragen van rechten, heffingen, leges of prijzen.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings die geen economisch nut opleveren (geen middelen genereren en/of verhandelbaar zijn) bijvoorbeeld in de openbare ruimte zoals wegen, parken en water. Investerings in activa die geen opbrengsten genereren maar wel noodzakelijk zijn. Deze investerings komen bij voorkeur direct in zijn geheel ten laste van de exploitatie. Het is wel toegestaan om deze investerings te activeren maar daarbij moet de periode van activeren zo kort mogelijk zijn en gemaximeerd aan de levensduur van het actief.

Investerings waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven

Investerings die economisch nut opleveren (middelen genereren en/of verhandelbaar zijn) bijvoorbeeld in de openbare ruimte zoals parkeergarage, parkeerautomaten, erfpacht gronden en kunstgrasvelden.

3. Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkings aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Indien nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van nv's en bv's ('kapitaalverstrekkings aan deelnemings' in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Plottende activa

1. Voorraden

Grondslagen waardering voorraden

De onderhanden werken (in exploitatie genomen bouwgronden) zijn gewaardeerd tegen de Vervaardigingskosten. Dit betreft de aanschaffingskosten van de gronden, de kosten van bouw- en woonrijp maken en de overige direct aan de vervaardiging toe te rekenen kosten, verminderd met de opbrengsten van grondverkoop, subsidies en bijdragen van derden. Bij de afwikkeling van complexen wordt het resultaat verrekend met de algemene reserve grondexploitatie. Voor complexen waarvoor een verlies wordt verwacht, wordt voor dit verlies een voorziening gevormd ten laste van het resultaat en vervolgens via de resultaatbestemming ten laste van de algemene reserve grondexploitatie. De voorzieningen worden in mindering gebracht op de voorraden.

Grondslagen resultaatbepaling

De baten en lasten zijn tegen nominale waarde zoveel mogelijk toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. De grond aan- en verkopen worden verantwoord in het jaar waarop de notariële akte is getransporteerd. De netto jaarlijkse rentelasten zijn via een systeem van renteomslagberekening ten laste van de exploitatie gebracht. Bij de grondexploitaties vindt winstneming plaats op het moment dat de winst is gerealiseerd. Van 'winstneming' is bijvoorbeeld sprake wanneer bij het opmaken van de jaarrekening er al meeropbrengsten zijn dan uitgaven en dat dit surplus meer is dan de nog te verwachten uitgaven. Voor verwachte verliezen is een voorziening gevormd ter hoogte van de verwachte verliezen.

2. Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3. Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

1. Eigen vermogen

Reserves zijn vermogensbestanddelen die zijn aan te merken als eigen vermogen en die bedrijfseconomisch gezien vrij te besteden zijn. Het in bedrijfseconomische zin vrij besteedbaar zijn van de reserve wil zeggen dat tot het moment van daadwerkelijke aanwending er altijd voor gekozen kan worden om op basis van een politieke heroverweging de reserve op te heffen en in te zetten voor een ander doel.

De reserves kunnen onverdeeld worden in:

Algemene reserves:

Dit zijn reserves met een algemeen karakter en daardoor vrij aanwendbaar, oftewel er is een vrij grote beleidsruimte. De rente wordt niet toegevoegd aan de reserves, maar wordt als rentebate opgenomen in de exploitatie. Uitzondering hierop is de rente van het weerstandsdeel van de algemene bestemmingsreserve en de rente van het weerstandsdeel van de bouwgrondexploitatie, evenals de rente van de reserve terugkoop zwembad. Deze reserve is in 2018 afgewikkeld.

De algemene reserves worden veelal gevormd uit de exploitatiesaldi en ontvangsten met een incidenteel karakter.

Bestemmingsreserves:

Deze reserves zijn ingesteld voor de realisering van vooraf bepaalde doelen. De beleidsruimte van deze reserves is beperkt omdat er al sprake is van een bestemming (geormerkt). Slechts bij heroverweging van beleid kan de bestemming van de reserve gewijzigd worden c.q. kan bepaald worden dat de reserve een algemeen karakter krijgt (algemene reserve).

2. Voorzieningen

Voorzieningen zijn vermogensbestanddelen die apart zijn gezet met het oog op de lasten van verplichtingen en risico's die voorzienbaar zijn, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is, maar het tijdstip van optreden onzeker is. Een voorziening is niet vrij besteedbaar. Elke voorziening moet de omvang hebben van de betreffende verplichting en/of het betreffende risico. Indien de verplichting of het risico niet te kwantificeren is dan dient hiervan melding te worden gemaakt in de risicoparagraaf.

Voorzieningen worden gerekend tot het vreemd vermogen en dienen dan ook afzonderlijk op de balans te worden verantwoord.

3. Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de overlopende passiva zijn in een overzicht opgenomen de van overheidslichamen (vooruit) ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente geborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

4.3 Toelichting op de balans

Toelichting op de balans per 31 december 2018

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
€ 470	€ 3.375
€ 470	€ 3.375

Bijdrage aan activa in eigendom van derden

Totaal

Het onderstaand overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2018:

Boekwaarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
€ 3.375	€ -	€ -	€ -	€ 51	€ 2.854	€ 470
€ 3.375	€ -	€ -	€ -	€ 51	€ 2.854	€ 470

Dit betreffen investeringen in eigendommen van derden. Hierbij gaat het o.a. om boerderij Strunk, MFA's en kleedkamers van sportverenigingen. De afwaardering betreft de restant afboeking van het Tienraan dat begin 2018 buiten gebruik is gesteld als gevolg van de ingebruikname van het nieuwe Tienraan.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
€ 85.897	€ 85.576
€ 18.479	€ 18.532
€ 4.590	€ 4.187
€ 108.966	€ 108.295

Investeringen met een economisch nut
 Investeringen met een economisch nut, waarvoor
 ter bestrijding van de kosten een heffing kan
 worden geheven
 Investeringen in de openbare ruimte met een
 maatschappelijk nut

Totaal

1) De investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onverdeeld:

Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
€ 9.685	€ 9.778
€ 63.955	€ 66.337
€ 162	€ 172
€ 566	€ 650
€ 7.232	€ 5.041
€ 4.297	€ 3.598
€ 85.897	€ 85.576

Gronden en terreinen
 Bedrijfsgebouwen
 Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
 Vervoermiddelen
 Machines, apparaten en installaties
 Overige materiële vaste activa

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met een economisch nut weer:

	Boekwaarde 31-12-2017	Herrubricering	Investeringen	Des- investeringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	€ 9.778	€ -	€ 70	€ 163	€ -	€ -	€ -	€ 9.685
Bedrijfsgebouwen	€ 66.337	€ 3.096	€ 2.072	€ 1	€ 1.357	€ -	€ -	€ 63.955
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 172	€ -	€ -	€ -	€ 10	€ -	€ -	€ 162
Vervoermiddelen	€ 650	€ -	€ 84	€ 42	€ 126	€ -	€ -	€ 566
Machines, apparaten en installaties	€ 5.041	€ 2.419	€ 711	€ -	€ 392	€ 20	€ 527	€ 7.232
Overige materiële vaste activa	€ 3.598	€ 677	€ 512	€ -	€ 425	€ -	€ -	€ 4.297
Totaal	€ 85.576	€ -	€ 3.449	€ 206	€ 2.310	€ 20	€ 592	€ 85.897

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

Toelichting herrubricering:

Bij de voorbereiding van de beleidsnota afschrijvingsbeleid is geconstateerd dat bij de vernieuwbouw van het gemeentehuis geen gebruik gemaakt is van de componentenmethode. Dat wil zeggen dat de activa afgeschreven wordt op basis van de verwachte levensduur. De gehele vernieuwbouw inclusief inventaris werd afgeschreven in 40 jaar. De investering is nu gesplitst naar machines en installaties en overige activa. De niet meer in gebruik zijnde activa is in 2018 afgeboekt (afwaardering), het restant wordt afgeschreven naar de verwachte levensduur. 65% van deze afwaardering wordt afgedekt door vrijval van een gekoppelde reserve.

176

Toelichting desinvesteringen:

Sinds 2016 worden de strategische gronden van de niet in exploitatie genomen gronden hier verantwoord. Van deze gronden is erfpachtkave verkocht.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2018	Cumulatief besteed t/m 2018
Nw Tienraan gebouw; bouwkw voorz	€ 9.796.167	€ 784.345	€ 8.748.030
Nieuw Tienraan OR; parkeerplaatsen, verk.m, plant	€ 575.230	€ 212.785	€ 414.015
Nw Tienraan geb; vast inrichting zwembad	€ 836.935	€ 175.460	€ 644.524
Nw Tienraan gebouw; directiektst Extern	€ 170.125	€ 157.660	€ 638.885
Nieuw Tienraan Duurzaamheidsinvestering	€ 1.694.666	€ 125.682	€ 1.571.016
Nw Tienraan geb; vaste inrichting sporthal	€ 699.080	€ 118.246	€ 118.246
Tienraan werktuig/water/electra/vaste	€ 4.479.085	€ 377.692	€ 3.995.607
Kunstgrasveld Mariënhem toplaag en ondergr	€ 350.000	€ 357.434	€ 360.317
Vervanging speeltoestellen 2018	€ 308.498	€ 149.741	€ 149.741
Totaal	€ 18.569.536	€ 2.459.045	€ 16.640.380

Jaarstukken 2018

Toelichting op enkele kredietoverschrijvingen in bovenstaande tabel (facultatief)

Kort na de bouw start van het nieuwe Tijenraan is besloten het krediet nader onder te verdelen in verschillende subkredieten. Bij deze splitsing is de budget verdeling voor de directiekosten niet helemaal juist geweest. In totaliteit is de investering binnen het krediet gebleven.

2) De investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Gronden en terreinen	€ 77	€ 77
Bedrijfsgebouwen	€ 10	€ 11
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 18.225	€ 18.412
Vervoermiddelen	€ 6	€ 6
Machines, apparaten en installaties	€ 10	€ 25
Overige materiële vaste activa	€ 151	€ 1
Totaal	€ 18.479	€ 18.532

Het onderstaand overzicht geeft weer het verloop van de boekwaarde van de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	€ 77	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 77
Bedrijfsgebouwen	€ 11	€ -	€ -	€ 1	€ -	€ -	€ 10
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 18.412	€ 767	€ 4	€ 925	€ 25	€ -	€ 18.225
Vervoermiddelen	€ 6	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 6
Machines, apparaten en installaties	€ 25	€ -	€ -	€ 15	€ -	€ -	€ 10
Overige materiële vaste activa	€ 1	€ 529	€ 379	€ -	€ -	€ -	€ 151
Totaal	€ 18.532	€ 1.296	€ 383	€ 941	€ 25	€ -	€ 18.479

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2018	Cumulatief besteed t/m 2018
Maatregelen Kiezebos (B.R.P.)	€ 275.000	€ 292.577	€ 292.577
Herinrichting Weseperweg Heeten Riolering	€ 184.000	€ 203.787	€ 213.881
Repareren en renoveren vrijerval riolering	€ 348.231	€ 514.697	€ 514.697
Totaal	€ 807.231	€ 1.011.061	€ 1.021.155

Toelichting op enkele kredietoverschrijvingen in bovenstaande tabel

Kiezebos betreft Pilot project in samenwerking met WDOD en betreft het ombouwen van het riool stelsel tot een gescheiden stelsel. De raming is bij dit riool krediet te laag geweest.

Deze overschrijving kan opgevangen worden door overschotten op andere riool kredieten.

Project herinrichting Weseperweg Heeten Riolering is afgerond. Meerwerk tijdens project door verplaatsen verdeelkast, minder hergebruik van bestaande verharding en extra investering in groenaanleg.

3) De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 4.289	€ 3.905
Overige materiële vaste activa	€ 301	€ 282
Totaal	€ 4.590	€ 4.187

Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek wordt in het verloopoverzicht een scheiding aangebracht tussen welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut had het volgende verloop:

	Boekwaarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
<i>Maatschappelijk nut vóór 2017</i>							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 3.107	€ 42	€ -	€ 211	€ -	€ -	€ 2.938
Overige materiële vaste activa	€ 64	€ 32	€ -	€ 15	€ -	€ -	€ 81
Subtotaal	€ 3.171	€ 74	€ -	€ 226	€ -	€ -	€ 3.019
<i>Maatschappelijk nut vanaf 2017</i>							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 798	€ 996	€ 31	€ 36	€ 376	€ -	€ 1.351
Overige materiële vaste activa	€ 218	€ 13	€ -	€ 11	€ -	€ -	€ 220
Subtotaal	€ 1.016	€ 1.009	€ 31	€ 47	€ 376	€ -	€ 1.571
Totaal	€ 4.187	€ 1.083	€ 31	€ 273	€ 376	€ -	€ 4.590

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2018	Cumulatief besteed t/m 2018
Aanleg randweg de Zegge	€ 990.800	€ 434.617	€ 434.617
Herinrichting Weseperweg Heeten	€ 208.750	€ 170.620	€ 240.944
Vervanging beschoeiing	€ 757.000	€ 99.210	€ 255.101
	€ 1.956.550	€ 704.446	€ 930.662

Toelichting overschrijving:

Het project herinrichting Weseperweg Heeten is afgerond. Meerwerk tijdens project door verplaatsen verdeelkast, minder hergebruik van bestaande verharding en extra investering in groenaanleg.

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2018 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

Boekwaarde 31-12-2017	Stand voorziening per 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2017	Investeringen	Des-investeringen	Afschrijvingen/ Aflossingen / Atwaarderen	Boekwaarde 31-12-2018	Stand voorziening per 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2018
€ 299	-	€ 299	€ 400	€ -	€ -	€ 699	€ 400	€ 299
€ 1.598	-	€ 1.598	€ -	€ -	€ 95	€ 1.503	€ -	€ 1.503
€ 2.010	€ 347	€ 1.663	€ -	€ -	€ 182	€ 1.828	€ 347	€ 1.481
€ 531	-	€ 531	€ -	€ -	€ 531	€ -	€ -	€ -
€ 3.904	-	€ 3.904	€ 267	€ -	€ 248	€ 3.923	€ -	€ 3.923
€ 8.342	€ 347	€ 7.995	€ 667	€ -	€ 1.056	€ 7.953	€ 747	€ 7.206

Kapitaalverstrekkings aan:

- deelnemingen 1)

Leningen aan:

- woningbouwcorporaties

- deelnemingen 2)

- overige verbonden partijen

Overige langlopende leningen u/g

Totaal

Let op: specificaties hieronder zijn niet afgerond op duizendtallen.

1) Specificatie kapitaalverstrekkings deelnemingen

- Aandelen BNG (25.987 stuks)
- Aandelen NV ROVA
- Aandelen NV ROVA 2009
- Aandelen Enexis
- Verdeling op Enexis B.V.
- Verkoop Vennootschap B.V.
- Publiek belang Elektriciteitsprod BV
- CBL Vennootschap B.V.
- Claim Staat Vennootschap B.V.
- Aandelen Vitens (vm. WMO)
- Deeln. in aandelenkap. verzelfst. Wezo
- Deeln. in aandelenkap. verzelfst. Sportbedrijf
- Aandelen Wadinko

Totaal

Boekwaarde 31-12-2017	Stand voorziening	Balanswaarde 31-12-2017	Investeringen	Des-investeringen	Afschrijvingen/ Aflossingen / Atwaarderen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2018	Stand voorziening	Balanswaarde 31-12-2018
€ 64.968		€ 64.968					€ 64.968		€ 64.968
€ 53.886		€ 53.886					€ 53.886		€ 53.886
€ 6.694		€ 6.694					€ 6.694		€ 6.694
€ 4.536		€ 4.536					€ 4.536		€ 4.536
€ 9		€ 9					€ 9		€ 9
€ 9		€ 9					€ 9		€ 9
€ 1		€ 1					€ 1		€ 1
€ 9		€ 9					€ 9		€ 9
€ 9		€ 9					€ 9		€ 9
€ 10.210		€ 10.210					€ 10.210		€ 10.210
€ 0-		€ 0-					€ 0-		€ 0-
€ 150.000		€ 150.000	€ 400.000				€ 550.000	€ 400.000	€ 150.000
€ 9.000		€ 9.000					€ 9.000		€ 9.000
€ 299.329	€ -	€ 299.329	€ 400.000	€ -	€ -	€ -	€ 699.329	€ 400.000	€ 299.329

Toelichting investering:

In 2018 heeft de raad besloten het aandelen kapitaal van het Sportbedrijf uit te breiden met € 400.000. Voor het zelfde bedrag is een voorziening gevormd die hierop inmindering is gebracht.

2) Specificatie langlopende leningen aan deelnemingen

- Achtergestelde lening NV ROVA
- Achtergestelde lening Vitens
- Bijzonder Achtergestelde lening Larcom

Totaal

Boekwaarde 31-12-2017	Stand voorziening	Balanswaarde 31-12-2017	Investeringen	Des-investeringen	Afschrijvingen/ aflossingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2018	Stand voorziening	Balanswaarde 31-12-2018
€ 932.534		€ 932.534					€ 932.534		€ 932.534
€ 730.743		€ 730.743			€ 182.687		€ 548.056		€ 548.056
€ 347.198	€ 347.198	€ -					€ 347.198	€ 347.198	€ -
€ 2.010.475	€ 347.198	€ 1.663.277	€ -	€ -	€ 182.687	€ -	€ 1.827.788	€ 347.198	€ 1.480.590

ACTIVA

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Grond- en hulpstoffen, gespecificeerd naar: Onderhanden werk: waaronder bouwgronden in exploitatie	€ 29.102	€ 30.626
Totaal	€ 29.102	€ 30.626
Afgedekt door voorziening verwacht verlies Onderhanden werk: waaronder bouwgronden in exploitatie	€ 5.363	€ 6.091
Totaal verliesvoorziening	€ 5.363	€ 6.091
Totaal	€ 23.739	€ 24.535

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop in 2018 het volgende overzicht worden weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Stand voorz. 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2017	Investeringen	Desinves- teringen	Mutatie voorziening verlieslatend complex	Winst-uitname	Boekwaarde 31-12-2018	Stand voorz. 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2018	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd eindresultaat (normale waarde)	Geraamd eindresultaat (contante waarde)
17 Franciscushof Nieuw	€ 11.756	€ -	€ 11.756	€ 616	€ 1.274	€ -	€ -	€ 11.098	€ -	€ 11.098	€ 12.481	€ 24.057	€ 438	€ 409
46 Sallandse Poort	€ 977	€ 672	€ 305	€ 226	€ 290	€ 14-	€ -	€ 913	€ 658	€ 255	€ 255	€ 466	€ 701-	€ 657-
49 Salland II fase 1	€ 295-	€ -	€ 295-	€ 128	€ 148	€ -	€ -	€ 117-	€ -	€ 117-	€ 79	€ -	€ 39	€ 38
47 Salland II fase 2	€ 213	€ -	€ 213	€ 304	€ 2.552	€ -	€ 1.261	€ 774-	€ -	€ 774-	€ 1.042	€ 2.353	€ 2.084	€ 1.964
50 Salland II fase 3	€ 71	€ -	€ 71	€ 14	€ -	€ -	€ -	€ 65	€ -	€ 65	€ 2.262	€ 4.104	€ 1.757	€ 1.623
69 Broekland	€ 226-	€ -	€ 226-	€ 102	€ 12	€ -	€ 17	€ 119-	€ -	€ 119-	€ 151	€ 219	€ 186	€ 179
71 de Zegge VI fase 1	€ 867	€ -	€ 867	€ 16	€ 1	€ -	€ -	€ 862	€ -	€ 862	€ 102	€ 986	€ 2	€ 1
74 Borgwijk Luitenber	€ 230-	€ -	€ 230-	€ 39	€ 454	€ -	€ 387	€ 258-	€ -	€ 258-	€ 366	€ 391	€ 284	€ 268
76 het Wörnik Mariënheer	€ 455	€ -	€ 455	€ 46	€ 531	€ -	€ 198	€ 168	€ -	€ 168	€ 430	€ 1.025	€ 428	€ 387
77 de Zegge VII	€ 15.141	€ 4.833	€ 10.308	€ 1.573	€ 2.183	€ 471-	€ -	€ 14.531	€ 4.362	€ 10.169	€ 8.753	€ 17.413	€ 5.872-	€ 4.363-
78 uitl Broekland 't Broeck	€ 1.231	€ -	€ 1.231	€ 577	€ 257	€ -	€ 428	€ 1.979	€ -	€ 1.979	€ 1.025	€ 3.782	€ 777	€ 663
79 uitl Broekland 't Broeck	€ 190	€ -	€ 190	€ 77	€ 77	€ -	€ 256	€ 523	€ -	€ 523	€ 1.050	€ 2.381	€ 809	€ 690
84 Woningbouwlocatie Laag Zuthem	€ 394	€ 227	€ 167	€ 54	€ 321	€ 90-	€ -	€ 127	€ 137	€ 10-	€ 233	€ 215	€ 146-	€ 137-
88 Uitbreiding Linderholhuis	€ 426	€ 309	€ 117	€ 37	€ 399	€ 103-	€ -	€ 64	€ 206	€ 142-	€ 150	€ -	€ 214-	€ 206-
88 Kiezabos III	€ -	€ -	€ -	€ 29	€ -	€ -	€ 29-	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
92 Burgemeesterkwartier	€ 344-	€ 50	€ 394-	€ 323	€ -	€ -	€ 21	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	€ 30.626	€ 6.091	€ 24.535	€ 4.161	€ 8.422	€ 728-	€ 2.737	€ 29.102	€ 5.363	€ 23.739	€ 28.359	€ 57.392	€ 69-	€ 859

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op het programma's, jaoverslag en de paragraaf grondbeleid. Het totale verwachte resultaat op eindwaarde is berekend op € 6,8 min. Het totaal van de nog te maken kosten bedraagt € 28,4 min en het totaal van de nog te verwachten opbrengsten bedraagt € 57,4 min.

Binnen complex 167 Franciscushof wordt het deelgebied de Zuidrand herzien. Hierdoor gaat de uitkomst van de huidige grondexploitatie derhalve een onzekerheid.

De uitwerking van de herontwikkeling zit nog in de onderzoeksfase. Na afronding zal de herziening ter besluitvorming worden voorgelegd aan de raad.

Er is rekening gehouden met een kostenstijging van 3 % op GWW (grond-, weg en waterbouw), een kostenstijging van 2% op de plekkosten voor de jaren 2019 t/m 2021 en 2019 t/m 2021 en voor de jaren daarna 1%, een opbrengststijging van 1,5% voor de jaren 2019 t/m 2021 en voor de jaren daarna 1% en een disconteringsvoet van 2%.

ACTIVA

VLOTTENDE ACTIVA

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2018	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	€ 139	€ -	€ 139	€ 171
Verstrekte kasgeldleningen	€ -	€ -	€ -	€ -
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	€ 6.002	€ -	€ 6.002	€ 8
Overige vorderingen	€ 2.455	€ 657	€ 1.798	€ 2.343
Totaal	€ 8.596	€ 657	€ 7.939	€ 2.522

Drempelbedrag Schatkistbankieren (SKB)

Onderstaande tabel geeft het gemiddelde kwartaalsaldo van de liquide middelen ten opzichte van het drempelbedrag weer.

	1e kwartaal 2018	2e kwartaal 2018	3e kwartaal 2018	4e kwartaal 2018
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	€ 512	€ 578	€ 521	€ 582
Drempelbedrag	€ 650	€ 650	€ 650	€ 650
Gemiddeld saldo buiten 's Rijks schatkist	€ 138	€ 72	€ 129	€ 68
Ruimten binnen limiet (+), overschrijding (-)				

Toelichting overschrijding

Wij maken gebruik van de BNG schatkist afoming tot het schatkist drempelbedrag deze afoming vindt dagelijks rond 15.30 uur plaats. Als wij na dat moment nog geld ontvangen overschrijden wij het drempelbedrag.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Kassaldi	€ 11	€ 5
Banksaldi	€ 7.571	€ 16.792
Totaal	€ 7.582	€ 16.797

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	-	-
- Het Rijk	106	128
- Overige Nederlandse overheidslichamen	903	377
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	7.489	6.411
Totaal	8.498	6.916

De in de balans opgenomen van het Rijk nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2018
Rijksdienst voor ondernemend Nederland; Kavelruil N35	€ 3	€ -	€ 3	€ -
Rijksdienst voor ondernemend Nederland; Leader	€ 125	€ 81	€ 125	€ 81
Rijksdienst voor ondernemend Nederland; Zonnepanelen	€ -	€ 7	€ -	€ 7
Ministerie van economische zaken en klimaat, haalbaarheid verkabeling	€ -	€ 18	€ -	€ 18
Totaal	€ 128	€ 106	€ 128	€ 106

De in de balans opgenomen van overige Nederlandse overheden nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2018
Prov Overijssel; Vergoeding fietsenstalling	€ 17	€ 36	€ 17	€ 36
Prov Overijssel; Overheidsparticipatie en burgerkracht	€ 30	€ -	€ 30	€ -
Prov Overijssel; Bouwhuisplein Broekland	€ 10	€ -	€ 10	€ -
Prov Overijssel; Gebiedsproces Boelerveld	€ 303	€ -	€ 303	€ -
Prov Overijssel; Verkeersveiligheid	€ 17	€ 19	€ 17	€ 19
Prov Overijssel; Schalm en 't Aspel Marienheem	€ -	€ 10	€ -	€ 10
Prov Overijssel; Kavelruil projecten	€ -	€ 590	€ -	€ 590
Prov Overijssel; Kavelruil N35	€ -	€ 57	€ -	€ 57
DOWR; abonnements	€ -	€ 13	€ -	€ 13
DOWR; afrekening DOWR-samenwerking	€ -	€ 178	€ -	€ 178
Totaal	€ 377	€ 903	€ 377	€ 903

Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969

Vennootschapsbelasting

Saldo 31-12-2017	Af	Bij	Saldo 31-12-2018
€ 1.380	€ 1.380	€ 304	€ 304

Compensabel verlies uit hoofde van recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969

Het vermelde bedrag per 31-12-17 betreft het verwachte compensabele verlies over de gehele looptijd van de grondexploitaties. In 2018 is er meer duidelijkheid ontstaan over het doen van de VPB aangifte, daardoor was het mogelijk de aangifte over 2016 in te dienen. De aangifte over 2017 volgt spoedig. Nu er meer duidelijkheid ontstaat is het ook mogelijk het resultaat over de jaren 2017 en 2018 te benaderen. Vanaf 2018 vermelden wij daarom in onderstaande tabel de verwachte compensabele verliezen per balans datum, en daarom is het saldo per 31-12-17 nu vrijgevallen.

Jaar	Bedrag	Winst/Verlies	Status	Compensabel tot
2016	€ 117.054-	Verlies	Aangifte	2025
2017	€ 53.285-	Verlies	Inschatting	2026
2018	€ 134.109-	Verlies	Inschatting	2027
	€ 304.448-			

PASSIVA

EIGEN VERMOGEN

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Algemene reserves	€ 21.748	€ 18.995
Bestemmingsreserves	€ 37.962	€ 38.023
Gerealiseerd resultaat	€ 485	€ 219-
Totaal	€ 60.195	€ 56.799

Het verloop in 2018 wordt in het hierna opgenomen overzicht per reserve weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2017 voor resultaat bestemming	Rekenings- saldo 2017	Boekwaarde 31-12-2017 na resultaat bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
Algemene reserves:							
Algemene bestemmingsreserve	€ 9.304	€ (219)	€ 9.085	€ 3.436	€ 683		€ 11.838
reserve weerstandsvermogen	€ 9.691	€ -	€ 9.691	€ 219	€ -		€ 9.910
Bestemmingsreserves:							
Pago-onderzoek	€ 95	€ -	€ 95	€ 11	€ -		€ 106
Strategische personeelsplanning	€ 371	€ -	€ 371	€ 1.419	€ 710		€ 1.080
Opleidingen personeel	€ 32	€ -	€ 32	€ 5	€ -		€ 37
Gekoppelde reserve huisvesting	€ 6.283	€ -	€ 6.283	€ -	€ -	€ 774	€ 5.509
Gekoppelde reserve gemeentewerf	€ 523	€ -	€ 523	€ -	€ -	€ 27	€ 496
Herhuisvesting ambt apparaat 2009	€ 520	€ -	€ 520	€ -	€ -	€ 40	€ 480
in reserve revolving fund organisatieont	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -		€ -
Uitvoering GVV/P	€ 209	€ -	€ 209	€ -	€ -		€ 209
Jaarbudget res wegen bui beb kom	€ 431	€ -	€ 431	€ 64	€ (4)		€ 499
Jaarbudget res wegen bin beb kom	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -		€ -
Gekopp reserve Laag Zùthern	€ -	€ -	€ -	€ 167	€ -		€ 167
Gekopp reserve randweg Zegge VII	€ -	€ -	€ -	€ 841	€ -		€ 841
Ond.bruggen,tunnels of beh.kunstwerken	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -		€ -
Betaald parkeren	€ 7	€ -	€ 7	€ -	€ 2		€ 5
Gekoppelde reserve parkeerkelder	€ 936	€ -	€ 936	€ -	€ -	€ 67	€ 869
Res econ. beleid, startende ondernemers	€ 42	€ -	€ 42	€ -	€ -		€ 42
Onderh onderwijsgebouwen algem.	€ 361	€ -	€ 361	€ 44	€ 239		€ 166
Gekoppelde reserve nieuwb CCS	€ 2.647	€ -	€ 2.647	€ -	€ 1		€ 2.555
Gekoppelde reserve nieuwb Horizon	€ 418	€ -	€ 418	€ -	€ 1		€ 403
Huisvestingsontwikkeling peuterspz	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -		€ -
Diensten wonen en zorg	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -		€ -
Terugkoop zwembad	€ 1.928	€ -	€ 1.928	€ 44	€ -	€ 1.972	€ -
Sportstimulering	€ 371	€ -	€ 371	€ -	€ 51		€ 320
Renovatie sportvelden	€ 518	€ -	€ 518	€ 68	€ 63		€ 523
Gekop reserve waterveld Hockey	€ -	€ -	€ -	€ 100	€ -		€ 100

Boekwaarde 31-12-2017 voor resultaat bestemming	Rekenings-saldo 2017	Boekwaarde 31-12-2017 na resultaat bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
gekoppelde reserve kpl. Nieuw Tijenraan	€ -	€ -	€ 1.480	€ -	€ -	€ 1.480
Reserve aanloopverliezen Nieuw Tijenraan	€ -	€ -	€ 316	€ 105	€ -	€ 211
Kracht van Salland	€ 215	€ 215	€ -	€ 65	€ -	€ 150
Beheer integrale Openbare Ruimte	€ 69	€ 69	€ 205	€ -	€ -	€ 274
burgerparticipatie in de openbare ruimte	€ 59	€ 59	€ -	€ 2	€ -	€ 57
Culturele en/of beeldbepalende voorz.	€ 37	€ 37	€ -	€ 4	€ -	€ 33
Gekoppelde reserve Hoftheater	€ 623	€ 623	€ -	€ 1	€ 17	€ 605
Onderhoud openbaar groen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Inwonersinitiatieven	€ 85	€ 85	€ -	€ -	€ -	€ 85
in reserve sociale infrastructuur	€ 204	€ 204	€ -	€ 199	€ -	€ 5
Egalisatie participatie	€ 431	€ 431	€ 1.004	€ 553	€ -	€ 882
Reserve Zorg	€ 4.204	€ 4.204	€ 1.929	€ 2.356	€ -	€ 3.777
Reserve beschermd wonen	€ -	€ -	€ 258	€ -	€ -	€ 258
Egalisatie afvalverwijdering	€ 621	€ 621	€ -	€ 79	€ -	€ 542
Klimaatbeleid	€ 142	€ 142	€ 160	€ 6	€ -	€ 296
Bovenwijkse voorzieningen (GB)	€ 1.574	€ 1.574	€ 186	€ 893	€ -	€ 867
Grondexploitatie algemeen(GB)	€ 5.001	€ 5.001	€ 3.744	€ 3.745	€ -	€ 5.000
Spoorse doorsnijding Raalte Noord	€ 4.363	€ 4.363	€ -	€ -	€ -	€ 4.363
Claims bouwgrondexploitatie (GB)	€ 174	€ 174	€ -	€ 24	€ -	€ 150
res stedelijke vernieuwing	€ 788	€ 788	€ -	€ 48	€ -	€ 740
Onderh woonwagendplaatsen	€ 30	€ 30	€ -	€ -	€ -	€ 30
publiek private toeristische projecten	€ 25	€ 25	€ -	€ -	€ -	€ 25
Hertaxatie/uitvoering Wet WOZ	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Reserve ICT	€ 236	€ 236	€ -	€ -	€ -	€ 236
Infrastructuur	€ 10	€ 10	€ -	€ -	€ -	€ 10
gemeentelijke gebouwen	€ 423	€ 423	€ 459	€ 376	€ -	€ 506
welzijnsgebouwen	€ 1.623	€ 1.623	€ 80	€ 108	€ -	€ 1.595
sportgebouwen	€ 1.399	€ 1.399	€ 352	€ 465	€ -	€ 1.286
Egal reserve onderhoud geb Tijenraan	€ -	€ -	€ 96	€ -	€ -	€ 96
af rondingsverschil	€ (5)	€ (5)	€ (1)	€ (2)	€ -	€ (4)
Totaal	€ 57.018	€ 56.799	€ 16.686	€ 10.773	€ 3.002	€ 59.710

Resultaat rekening 2018

Het resultaat 2018 na bestemming via reserves bedraagt € 484.584 voordelig. Door dit resultaat aan te passen met de over te hevelen budgetten ontstaat een nadelig nettoresultaat van € 651.240. In het jaarverslag wordt in het 'Financieel verslag' een samenvattend overzicht en analyse weergegeven van het rekeningresultaat 2018. De Algemene reserve dient als weerstandsvermogen voor onverwachte tegenvallers, exclusief grondexploitatie (waarvoor een afzonderlijke algemene reserve aanwezig is). De Algemene reserve grondexploitatie dient als weerstandsvermogen voor het opvangen van onverwachte uitvoeringsrisico's inzake exploitatie. Dit weerstandsvermogen bedraagt ultimo 2018 € 5 miljoen (ultimo 2017 € 5 miljoen) of 21,1% (ultimo 2017 20,4%) van de boekwaarde van de voorraden grond.

- Toelichting reserves**
- Algemene bestemmingsreserve**
- Weerstandsvermogen**
Buffer voor niet te kwantificeren risico's. Reserve om beter weerstand te monitoren.
- Pago onderzoek**
Gemiddeld vindt eenmaal per 4 jaar een Pago onderzoek in het kader van de Arbo plaats.
- Strategisch personeelsbeleid**
Deze reserve dient voor frictiekosten personeel en personele knelpunten, die voortvloeien uit de veranderingen voor het personeel zoals de decentralisaties en bezuinigingen.
Via Strategische Personeelsplanning (SPP) bereiden we de organisatie voor op duurzame inzetbaarheid en de noodzakelijke flexibiliteit.
- Opleidingen personeel**
reserve om overblijvende opleidingsbudget in enig jaar te reserveren voor een volgend jaar.
- Uitvoering GVV**
Realiseren van GVV projecten zoals genoemd in het door uw raad vastgestelde uitvoeringsprogramma, of verkeersveiligheidsprojecten in de lijn van het GVV beleid.
- Jaarbudget wegen**
Om schommelingen in de onderhoudskosten op te vangen is deze reserve gevormd (besluit raad december 2005).
Hierbij is uitgegaan van 1 jaarbudget, zoals genoemd in het beheerplan.
- Betaald parkeren**
Opvangen schommelingen in het uitgaven / inkomstenpatroon met betrekking tot de invoering van het betaald parkeren.
Per 1-4-2017 is het betaald parkeren afgeschaft de reserve is bijna geheel besteed aan de kosten die verband houden met deze afschafing.
- Economisch beleid**
De reserve ten goede laten komen aan en te bestemmen voor werkgelegenheid/economie, voor uitwerking van het economisch werkatelier.
Daarbij is doelgroep "startende ondernemers" vervallen.
- Onderhoud onderwijsgebouwen algemeen**
Reserve der dekking van onderhoudskosten volgens de onderhoudsplanning.
- Sportstimulering**
Deze reserve is gevormd om een fonds te hebben als werkbudget van de sportconsulenten, waarbij de gelden worden gebruikt voor sportstimuleringsprojecten en als co-financiering bij aansluiting bij provinciale- en/of rijksregelingen. Tevens op verzoek van de Raad (uitvoeren motie).
- Renovatie sportvelden**
omzetting van een voorziening naar reserve voor renovatie van sportvelden, omdat onderhoudsplan niet aansluit op de stand van de voorziening.
- Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan**
Deze reserve is gevormd om de reguliere aanloopkosten zo nodig te dekken.

- Kracht van Salland**
reserve voor uitvoering van projecten kracht van Salland, gebaseerd op een uitvoeringsplan t/m 2022.
- Beheer integrale Openbare Ruimte**
reserve voor vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte. Voor- en nadelen van programma 4.2.1 worden hier mee verrekend.
- Burgerparticipatie in de openbare Ruimte**
reserve voor initiatieven van derden, afgesplitst van reserve 520. Voor projecten in het kader van "meedoen in de openbare ruimte". Oorspronkelijk bedoeld voor ca. 15 projecten (schatting € 5.000 per project).
- Culturele en/of beeldbepalende voorzieningen**
Deze voormalige reserve kunst is i.h.k.v. de bezuinigingen herbenoemd en wordt nu met name ingezet voor het behoud van cultureel erfgoed (o.a. ligt een claim voor museum de Laarman op de reserve). Daarnaast worden de effecten van de (gefaseerde) bezuinigingen op cultuur via deze reserve voor enkele jaren (t/m 2016) in de exploitatie afgedekt.
- Inwonersinitiatieven**
Het ondersteunen van nieuwe initiatieven van de bevolking die erop gericht zijn de gemeente economisch en/of sociaal vitaler te maken.
- Sociale infrastructuur**
Het doen van investeringen in multifunctionele accommodaties in de kernen, waarbij de MFA's in Lierderholhuis en Nieuwheeten als pilot dienen."
- Egalisatiereserve Participatie**
Egalisatie van alle - onder de participatiewet vallende - inkomsten en uitgaven. Hiertoe kunnen worden gerekend: alle bijstandsuitkeringsmiddelen sociale kredietverlening, sociale werkvoorziening en participatie middelen.
- Reserve Zorg**
De reserve is gevormd van overschotten op de begrote zorg middelen ter afdekking van de toekomstige tekorten c.q. financiële gevolgen van overgangsmaatregelen.
- Beschermd wonen**
De reserve is bestemd voor investeringen in de transformatie van het sociaal domein.
- Egalisatie afvalverwijdering**
Deze reserve is opgebouwd uit de dividendopbrengst van de aandelen ROVA boven de € 250.000 dan waarmee is gerekend bij de jaarlijkse bepaling van het basistarief Deze middelen zijn nu een algemeen dekkingsmiddel. De middelen worden eventueel aangewend t.b.v. projecten in de sfeer van de afvalverwijdering (o.a. voor het uitzetten van kunststofcontainers).
- Klimaatbeleid**
Deze reserve is gevormd om klimaatprojecten te ontwikkelen naar aanleiding van amendement van de raad. De reserve is volledig bestemd voor al toegekende cofinanciering van duurzame leader projecten.
- Bovenwijkse voorzieningen**
De reserve is bestemd voor opvangen van kosten in verband met bovenwijkse (planoverschrijdende) voorzieningen (bv. bruggen, tunnels, ontsluitingswegen).
- Grondexploitatie algemeen**
Opvangen van tekorten binnen de grondexploitatie en onderdeel van het weerstandsvermogen.
- Spoorse doorsnijding Raalte Noord**
De reserve dient als dekking voor de kosten van de spoorse doorsnijding Raalte Noord.
- Claims bouwgrondexploitatie**
Met ingang van 2009 zijn de claims die op de algemene reserve grondexploitatie rusten, overgegaan naar deze reserve. Aan deze claims ligt een bestuurlijk besluit ten grondslag.

Stedelijke vernieuwing

Het ondersteunen van herstructurering van woongebieden en het verminderen van de stagnatie in de woningbouw.

Onderhoud woonwagendplaatsen

De reserve is bestemd voor de kostendekking van groot onderhoud aan de voorzieningen op de diverse woonwagendplaatsen. De administratie en beheer van de woonwagens en de standplaatsen worden verzorgd door de woningbouwvereniging.

Publiek private toeristische projecten

De vorming van de reserve vloeit voort uit de voorstellen voor nieuw beleid 2013 en de middelen zijn bestemd voor het aanjagen van publiek/private projecten die de bekendheid van Salland/Raalte vergroten.

ICT samenwerking

Een eenmalige storting bestaande uit het ICT overschot bij de jaarrekeningen 2011 en 2012 inzake de niet bestede gereserveerde middelen, en wordt ingezet voor digitalisering.

Infrastructuur

De reserve is bestemd voor het doen van investeringen om het gebied van aanpassingen infrastructuur.

Gemeentelijke gebouwen

Reserve voor een planmatig onderhoud volgens beheersplan van gemeentelijke gebouwen voor een periode van 30 jaar. Deze is ontstaan door opheffing van een reserve per gebouw.

Weijzingsgebouwen

Reserve voor een planmatig onderhoud volgens beheersplan van weijzingsgebouwen voor een periode van 30 jaar. Deze is ontstaan door opheffing van een reserve per gebouw.

Sportgebouwen

Reserve voor een planmatig onderhoud volgens beheersplan van sportgebouwen voor een periode van 30 jaar. Deze is ontstaan door opheffing van een reserve per gebouw.

Onderhoud gebouw Tijenraan

De reserve is gevormd om de kosten voor onderhoud van het gebouw Tijenraan op te kunnen vangen. De storting aan de reserve is ieder jaar gelijk, de onttrekking fluctueert per jaar. De reserve heeft een egaliserend karakter.

Gekoppelde reserves:**Gekoppelde reserve huisvesting**

De verkoopopbrengst van het belastingkantoor Raalte en het gemeentehuis Heino is gebruikt om de kapitaallasten van het gemeentehuis te reduceren.

Gekoppelde reserve gemeentewerf

De verkoopopbrengst van de gemeentewerf Heino is gebruikt om de kapitaallasten van de gemeentewerf Raalte te reduceren.

Herhuisvesting ambtelijk apparaat

De reserve is gevormd om de aanpassing na nieuwbouw van huisvesting van het ambtelijk apparaat op te kunnen vangen.

Gekoppelde reserve Laag Zuthem

De reserve is gevormd om een deel van de afschrijvingskosten van de investering in de leefbaarheid en verkeersveiligheid in Laag Zuthem af te kunnen dekken.

Gekoppelde reserve randweg Zegge VII

De reserve is gevormd om een deel van de afschrijvingskosten van de investering van € 990.800 in de aanleg van de randweg af te kunnen dekken.

Gekoppelde reserve parkeerkelder

Per 1-4-2017 is het betaald parkeren afgeschaft. Het is BBV technisch niet mogelijk om de boekwaarde van de parkeerkelder af te boeken.

Om toch het beoogde effect in de exploitatie te bereiken is deze reserve gevormd om de kapitaallasten van de kelder te dekken.

Gekoppelde reserve nieuwbouw Carmel

De reserve is gevormd om de kosten van de nieuwbouw unilocatie Carmel af te kunnen dekken. De middelen die als dekking uit een reserve werden gehaald, zijn in deze gekoppelde reserve gestort. In het kader van de BBV mag dit niet meer in 1 keer worden afgeschreven van een economisch actief. Deze reserve wordt afgeboekt in het aantal jaren dat het actief nog loopt via een jaarlijkse annuïteit.

Gekoppelde reserve nieuwbouw Horizon

De reserve is gevormd om de kosten van de nieuwbouw Horizon af te kunnen dekken. De verkoopbrengsten van gronden vm. Mavo zijn in deze gekoppelde reserve gestort. In

Terugkoop zwembad

Deze reserve is gevormd in 1994 bij instelling van de Stichting Beheer Goederen Raalte met de bedoeling om na 30 april 2004 het sportcomplex Tijenraan terug te kopen van de stichting. Na het realiseren van de nieuwbouw Tijenraan komt deze reserve te vervallen. De afwikkeling heeft in 2018 plaatsgevonden.

Gekoppelde reserve waterveld Hockey

De reserve is gevormd om het extra deel van de afschrijvingskosten van het waterveld af te dekken.

Gekoppelde reserve Nieuw Tijenraan

De reserve is gevormd om een deel van de afschrijvingskosten van de investering in het omgevingsgebied van het nieuwe Tijenraan af te dekken.

Gekoppelde reserve hoftheater

De reserve is gevormd om de kosten van de ver-/nieuwbouw hoftheater deels af te kunnen dekken. De middelen die als dekking uit een reserve werden gehaald zijn in deze gekoppelde reserve gestort. In het kader van de BBV mag dit niet meer in 1 keer worden afgeschreven van een economisch actief. Deze reserve wordt afgeboekt in het aantal jaren dat het actief nog loopt.

PASSIVA

VOORZIENINGEN

Het verloop van de voorzieningen in 2018 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2018
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's:					
Wachtgeld wethouders	€ 178	€ 156	€ -	€ 75	€ 259
Pensioenen wethouders	€ 2.596	€ 236	€ -	€ 81	€ 2.751
Sociaal plan personeel	€ 204	€ -	€ -	€ 72	€ 132
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is:					
Vervanging riolering	€ 1.896	€ 420	€ -	€ 1.029	€ 1.287
Afvalverwijdering	€ 704	€ -	€ -	€ 364	€ 340
Totaal	€ 5.578	€ 812	€ -	€ 1.621	€ 4.769

190

In de kolom "Vrijval" zijn de bedragen opgenomen welke ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen.

Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

Toelichting voorzieningen

Wachtgeld wethouders

Deze voorziening is gevormd om de wachtgeld van voormalige wethouders op te kunnen vangen.

Pensioenen wethouders

De voorziening is gevormd om (toekomstige) pensioenverplichtingen te kunnen betalen.

Sociaal plan personeel

De voorziening is gevormd om de toekomstige uitgaven te kunnen betalen die voortvloeien uit het sociaal plan ten behoeve van de overgang van het gemeentelijke personeel naar het sportbedrijf per 1-1-2018.

Voorziening vervanging riolering

De voorziening is gevormd om schommelingen in de kosten van vervanging / renovatie van riolering op te vangen; het moet gezien worden als een tariefsegregatievoorziening.

Afvalverwijdering

De voorziening is gevormd om schommelingen in de uitgaven voor de afvalverwijdering op te vangen, en wordt betrokken bij de tariefberekening afvalstoffenheffing.

PASSIVA**Vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar**

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 5.000	€ 5.000
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 56.559	€ 51.766
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet financiering decentrale overheden	€ 5.000	€ 5.000
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	€ 10.000	€ 10.000
	€ 76.559	€ 71.766
- door derden belegde gelden (Stichting Beheer Goederen)	€ -	€ 2.453
- waarborgsommen	€ 6	€ 6
Totaal	€ 76.565	€ 74.225

In het hierna opgenomen overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2018:

	Saldo 31-12-2017	Vermeer- deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2018
Onderhandse leningen				
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 5.000	€ -	€ -	€ 5.000
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 51.766	€ 5.000	€ 207	€ 56.559
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet financiering decentrale overheden	€ 5.000	€ -	€ -	€ 5.000
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en	€ 10.000	€ -	€ -	€ 10.000
Door derden belegde gelden	€ 2.453	€ -	€ 2.453	€ -
Waarborgsommen	€ 6	€ -	€ -	€ 6
Totaal	€ 74.225	€ 5.000	€ 2.660	€ 76.565

De totale rentelast voor het boekjaar 2018 met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan 1 jaar bedraagt € 1.959.509.

PASSIVA

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar
Overlopende passiva

Totaal

Boekwaarde per 31-12-2018
€ 17.458
€ 5.324
€ 22.782

Boekwaarde per 31-12-2017
€ 29.340
€ 4.493
€ 33.833

192

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen netto-vlottende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden
Overige kasgeldleningen
Banksaldi
Overige schulden

Totaal

Boekwaarde per 31-12-2018
€ -
€ 7.000
€ 7.029
€ 3.429
€ 17.458

Boekwaarde per 31-12-2017
€ 7.000
€ -
€ 16.750
€ 5.590
€ 29.340

Jaarstukken 2018

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	€ 5.011	€ 3.997
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	€ -	€ -
- Het Rijk	€ -	€ 25
- Overige Nederlandse overheidslichamen	€ 395	€ 465
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	€ 7	€ 6
Totaal	€ 5.413	€ 4.493

De ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren ontvangen van het Rijk, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2017	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen	Saldo 31-12-2018
Min. van OCW, Onderwijsachterstandenbeleid	€ 25	€ -	€ 25	€ -
Totaal	€ 25	€ -	€ 25	€ -

De ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren ontvangen van overige Nederlandse overheidslichamen, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2017	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen	Saldo 31-12-2018
Subsidie prov herstr. bedrijvent Spoorzone Oost	€ 11	-	€ 11	-
Subs. proces en project bedrijvent Spoorz. Oost	€ 14	19	-	€ 33
Herstr. bedr. terrein Spoorzone Oost	€ 250	-	-	€ 250
Saldo marktgelden	€ 14	15	14	€ 15
Energieket	€ 18	56	74	€ -
Volwasseneducatie WEB middelen	€ -	12	-	€ 12
Aansluiting CJG en veiligheidsketen	€ 45	32	45	€ 32
Project Maria Oord Luttenberg	€ 4	4	4	€ 4
Project vm Postkantoor Raalte	€ 13	8	13	€ 8
Locatie Wooldhuis t Zand	€ 5	-	5	€ -
Regio Zwolle cluster vrijetijdseconomie	€ 19	-	-	€ 19
Prov OV, Retaildeal	€ 10	5	10	€ 5
Gem Deventer, lok. Inzet beschermd wonen	€ 15	-	15	€ -
Prov OV, Fietsuggestiestroken Molenweg Heino	€ 13	4	13	€ 4
Prov OV, Lokaal op Maat	€ 32	5	32	€ 5
Dorpsstraat 44-46 Heino	€ 2	-	2	€ -
Startersapp, bijdrage provincie	€ -	5	-	€ 5
Bijdrage renovatie boerderij Strunk	€ -	3	-	€ 3
Totaal	€ 465	€ 168	€ 238	€ 395

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

	Aard/ Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Woningstichting Salland Wonen	bouw/renovatie	€ 2.544	100%	€ 305	€ 936
Woningstichting Salland Wonen	bouw/renovatie	€ 134.335	50%	€ 121.970	€ 136.905
Stichting Zorggroep Raalte	bouw/renovatie	€ 665	100%	€ 192	€ 340
Stichting Habion	bouw/renovatie	€ 7.300	50%	€ 7.300	€ 7.300
Woonzorg Nederland	bouw/renovatie	€ 2.105	50%	€ 601	€ 734
Maria Oort	bouw/renovatie	€ 644	100%	€ 644	€ -
Totaal		€ 147.593		€ 131.012	€ 146.215

De gemeente Raalte staat voor een groot aantal leningen garant. Deze garantstellingen bestaan voor het grootste deel uit garantstellingen voor leningen van Salland Wonen.

Het toezicht op deze garantstellingen is ondergebracht bij het WSW. De gemeente heeft via een raadsbesluit vooraf toestemming gegeven aan het WSW om leningen te garanderen. Hierdoor komt er geen afzonderlijk raadsbesluit bij nieuwe garanties meer.

De WSW garantstelling bestaat uit drie niveaus:

1. Het eigen vermogen van Salland Wonen.
2. Het vermogen van het WSW.
3. Achtenvang door rijk en gemeenten ieder voor 50%. Deze achtenvang bestaat uit het verstrekken van de renteloze leningen door het rijk en gemeenten.

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte garanties bestaat uit de volgende garantstellingen:

	Omschrijving	Garantiebedrag	
		31-12-2018	31-12-2017
St. Sporthal Heeten	nieuwbouw	€ 179	€ 190
Rohda Raalte	bouw kleedkamer	€ 43	€ 50
Stichting Dorpshuis Liederholthuis	bouw MFA	€ 207	€ 216
Stichting Hoftheater	vernieuwbouw	€ 87	€ 102
Stichting De Colckhof	3 restauratiehypotheken	€ 30	€ 47
Stichting Sportbelangen Luttenberg	bouw sporthal	€ 110	€ 140
Stichting het Horsthuis Broekland	nieuwbouw	€ 98	€ 108
Stichting Brede School Hoogerheyne	bouw brede school	€ 544	€ 576
Totaal		€ 1.298	€ 1.429

In 2018 is niets betaald uit hoofde van aanspraken op de verleende borg en garantstellingen.

Hoofdstuk 5. Overzicht van baten en lasten met toelichting

5.1 Overzicht van baten en lasten 2018

Omschrijving programma	Raming 2018 cfm. Programmabegroting			Raming 2018 na wijziging			Realisatie 2018		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1.1	€ 788.811	€ 3.598.977	€ 2.810.166	€ 824.095	€ 3.742.598	€ 2.918.503	€ 912.652	€ 3.965.921	€ 3.053.269
1.2	€ 227.400	€ 2.926.812	€ 2.699.412	€ 227.400	€ 2.962.816	€ 2.735.416	€ 208.477	€ 2.918.935	€ 2.710.458
2.1	€ 320.435	€ 5.119.196	€ 4.798.761	€ 320.435	€ 5.047.197	€ 4.726.762	€ 370.872	€ 4.640.586	€ 4.269.713
2.2	€ 136.371	€ 2.131.871	€ 1.995.500	€ 131.446	€ 2.366.997	€ 2.235.551	€ 86.650	€ 2.113.479	€ 2.026.829
2.3	€ 1.780.276	€ 5.183.713	€ 3.403.437	€ 669.027	€ 3.582.729	€ 2.913.702	€ 633.320	€ 3.440.389	€ 2.807.069
3.1	€ 6.080.500	€ 13.578.877	€ 7.498.377	€ 6.392.214	€ 15.017.614	€ 8.625.400	€ 6.847.140	€ 14.189.196	€ 7.342.056
4.1	€ 998.140	€ 2.226.477	€ 1.228.337	€ 998.140	€ 2.348.322	€ 1.350.182	€ 1.139.414	€ 2.293.501	€ 1.154.087
4.2	€ 188.256	€ 6.505.751	€ 6.317.495	€ 90.256	€ 12.186.943	€ 12.066.687	€ 201.831	€ 6.692.356	€ 6.490.524
4.3	€ 7.536.446	€ 6.483.741	€ 1.052.705	€ 7.610.392	€ 6.544.300	€ 1.066.092	€ 7.683.753	€ 6.447.727	€ 1.236.026
5.1	€ 801.200	€ 19.792.026	€ 18.990.826	€ 716.000	€ 21.100.616	€ 20.384.616	€ 710.375	€ 19.602.487	€ 18.892.112
6.1	€ 1.088.504	€ 2.307.093	€ 1.218.589	€ 674.203	€ 7.451.496	€ 709.193	€ 905.032	€ 1.496.259	€ 2.401.291
6.2	€ 90.657	€ 632.750	€ 542.093	€ 90.657	€ 1.115.702	€ 1.025.045	€ 72.031	€ 489.128	€ 417.097
6.3	€ -	€ 107.602	€ 107.602	€ -	€ 13.602	€ 13.602	€ -	€ 986	€ 986
8.0	€ 1.376.388	€ 2.252.298	€ 3.628.686	€ 2.564.627	€ 741.309	€ 1.813.318	€ 2.554.621	€ 1.110.294	€ 1.444.327
Sub-totaal programma's	€ 21.413.384	€ 68.342.588	€ 46.929.204	€ 27.366.992	€ 84.222.241	€ 56.855.249	€ 22.326.168	€ 66.408.725	€ 44.082.557
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	€ 8.468.929	€ 462.714	€ 8.006.215	€ 8.493.921	€ 416.184	€ 8.077.737	€ 8.568.715	€ 439.784	€ 8.128.932
Overhead	€ 520.075	€ 10.310.671	€ 9.790.596	€ 610.257	€ 11.639.122	€ 11.028.865	€ 1.070.004	€ 10.759.291	€ 9.689.287
Vennootschapsbelastingen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 88.048	€ 88.048
Algemene uitkeringen	€ 47.823.098	€ -	€ 47.823.098	€ 49.643.797	€ -	€ 49.643.797	€ 49.177.356	€ -	€ 49.177.356
Dividend	€ 407.450	€ -	€ 407.450	€ 613.996	€ -	€ 613.996	€ 613.708	€ -	€ 613.708
Saldo financieringsfunctie	€ 163.799	€ 2.533.451	€ 2.369.652	€ 163.799	€ 2.465.453	€ 2.301.654	€ 204.743	€ 2.097.175	€ 1.892.432
Overige algemene dekkingsmiddelen	€ -	€ 628.674	€ 628.674	€ 993.207	€ 484.698	€ 1.477.905	€ 1.249.517	€ 21.454	€ 1.228.063
Onvoorzien	€ -	€ 76.426	€ 76.426	€ -	€ 259.445	€ 259.445	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal algemene dekkingsmiddelen	€ 57.383.351	€ 14.011.936	€ 43.371.415	€ 60.518.977	€ 14.295.506	€ 46.223.471	€ 60.884.044	€ 13.405.752	€ 47.478.292
Geraafiseerd totaal saldo baten en lasten	€ 78.796.735	€ 82.354.524	€ 3.557.789	€ 87.885.969	€ 98.517.747	€ 10.631.778	€ 83.210.211	€ 79.814.477	€ 3.395.734
Toevoeging / onttrekking aan reserves:									
Programma 1.1	€ 397.147	€ 219.899	€ 177.248	€ 435.860	€ 750.858	€ 314.998	€ 501.007	€ 1.290.407	€ 789.400
Programma 1.2	€ -	€ -	€ -	€ 36.003	€ -	€ 36.003	€ 8.706	€ -	€ 8.706
Programma 2.1	€ 421.625	€ 43.686	€ 377.939	€ 431.625	€ 43.686	€ 387.939	€ 344.533	€ 43.686	€ 300.847
Programma 2.2	€ 29.859	€ 80.075	€ 50.216	€ 269.909	€ 80.075	€ 189.834	€ 177.284	€ 80.075	€ 97.209
Programma 2.3	€ 709.974	€ 389.220	€ 320.754	€ 961.919	€ 450.241	€ 511.678	€ 742.864	€ 600.237	€ 142.627
Programma 3.1	€ 46.000	€ 8.250	€ 37.750	€ 427.966	€ 132.964	€ 295.002	€ 190.564	€ 935.935	€ 745.371
Programma 4.1	€ -	€ -	€ -	€ 276.899	€ -	€ 276.899	€ 101.554	€ -	€ 101.554
Programma 4.2	€ 217.899	€ 205.000	€ 12.899	€ 5.665.816	€ 166.500	€ 5.499.316	€ 329.449	€ 435.357	€ 105.908
Programma 4.3	€ 33.500	€ 80.000	€ 46.500	€ 182.462	€ 160.000	€ 22.462	€ 111.909	€ 160.000	€ 48.091
Programma 5.1	€ 680.000	€ -	€ 680.000	€ 1.970.125	€ 473.860	€ 1.496.265	€ 1.370.893	€ 1.494.597	€ 123.704
Programma 6.1	€ -	€ -	€ -	€ 258.269	€ -	€ 258.269	€ 120.370	€ -	€ 120.370
Bouwingrondepl. 6.1	€ 2.403.300	€ 1.920.902	€ 482.398	€ 157.500	€ 595.000	€ 437.500	€ 308.658	€ 3.780.940	€ 3.472.282
Programma 6.2	€ -	€ -	€ -	€ 554.953	€ -	€ 554.953	€ 36.593	€ -	€ 36.593
Programma 6.3	€ 52.000	€ -	€ 52.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Programma alg dekk.	€ 698.183	€ 1.401.289	€ 703.106	€ 5.611.790	€ 3.756.134	€ 1.855.656	€ 9.428.380	€ 7.862.680	€ 1.565.700
Sub-totaal mutaties reserves	€ 5.689.487	€ 4.348.321	€ 1.341.166	€ 17.241.096	€ 6.609.318	€ 10.631.778	€ 13.772.764	€ 16.683.914	€ 2.911.150
Geraafiseerd resultaat	€ 84.486.222	€ 86.702.845	€ 2.216.623	€ 105.127.065	€ 105.127.065	€ -	€ 96.982.975	€ 96.498.391	€ 484.584

5.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

5.2.1 Overzicht van baten en lasten in een vogelvlucht

Omschrijving	Bedrag	
Begrotingsresultaat 2018 primitief (en incl. amendement)	N	€ -2.226.626
Resultaat zomernota 2018	V	€ 1.024.703
Begrotingsresultaat na zomernota 2018	N	€ -1.201.923
Resultaat jaarrekening 2018	V	€ 484.584
opnieuw beschikbaar te stellen middelen in 2019 in verband met "overlopende posten" van 2018 naar 2019 (zie hoofdstuk 6.3)	N	€ -1.276.949
"Netto" rekeningsaldo 2018	N	€ -792.365
Resultaat jaarrekening 2018 ten opzichte van begrotingsresultaat na zomernota	V	€ 409.558

			Specificatie
Inkomsten:			€ -274.000
Meer leges rijbewijzen en reisdocumenten	1.1	V	€ 35.000
Meer baten omgevingsvergunning	4.1	V	€ 98.000
Meer leges begraafplaatsen	4.3	V	€ 127.000
Lagere algemene uitkering	8.0	N	€ -534.000
Uitgaven:			€ 683.558
Hogere storting in voorziening pensioenen wethouders	1.1	N	€ -100.000
Hogere storting in voorziening wachtgelden wethouders	1.1	N	€ -156.000
Minder subsidies leerlingenvervoer en Peuterspeelzaal	2.1	V	€ 257.000
Minder uren doorberekend naar 'buiten de exploitatie'	8.0	N	€ -45.000
Stelposten algemene uitkering niet ingezet	8.0	V	€ 143.000
Incidentele Baten	8.0	V	€ 49.000
DOWR resultaat	8.0	V	€ 192.000
Extra afschrijving Gemeentehuis	8.0	N	€ -300.000
Lagere kapitaallasten	8.0	V	€ 288.000
BTW voordeel op Riool uitgaven	4.3	V	€ 340.000
Diverse voordelen overige kosten Teams		V	€ 65.000
Vennootschapsbelasting	8.0	N	€ -88.000
Restant stelpost onvoorzien	8.0	V	€ 54.000
Diverse verschillen		N	€ -15.442
Saldo		V	€ 409.558

Meer leges rijbewijzen en reisdocumenten **Voordeel € 35.000**

2018 kende door hogere uitgifteaantallen op de producten rijbewijzen, paspoorten en Nederlandse Identiteitskaarten een meeropbrengst van € 85.000. Anderzijds is er € 15.000 meer afgedragen aan het Rijk in verband met deze hogere uitgifteaantallen. Dit resulteert in een positief saldo van € 70.000. We willen het gewenste dienstverleningsniveau (wachtlijden) ook bij toenemende klantstroom in de piekmaanden april tot en met augustus het hoofd kunnen bieden. Daarom wordt voorgesteld een deel van dit saldo, namelijk € 35.000, in 2019 beschikbaar te stellen voor inzet van tijdelijke extra capaciteit en het werken op afspraak. Hierdoor kunnen de wachtlijden verkort worden.

Meer baten omgevingsvergunning **Voordeel € 98.000**

Net als in 2017 zijn er ten opzichte van de begroting meer bouwleges ontvangen. In 2018 is € 178.000 meer ontvangen dan begroot. Van de meeropbrengst wordt voorgesteld een bedrag van € 80.000 opnieuw beschikbaar te stellen in 2019 en aan te wenden voor uitvoering van de toezicht werkzaamheden van de verleende vergunningen 2018. De hogere leges zijn veroorzaakt door de aangetrokken economie.

Meer leges begraafplaatsen **Voordeel € 127.000**

De reden van de meeropbrengst komt voort uit een inhaalslag van de verlopen grafrechten welke is ingezet in de jaren 1998-2002. Doordat burgers de grafrechten veelal met 10 jaar verlengen, zorgt dit aan het eind van ieder decennium voor een significant hogere opbrengst van de grafrechten.

Lagere algemene uitkering **Nadeel € 534.000**

Ten opzichte van de zomernota is de algemene uitkering € 534.000 lager uitgevallen. Via een informatienotitie (septembercirculaire 2018) is uw raad hierover geïnformeerd. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 5.3 algemene dekkingsmiddelen.

Voorziening pensioenen wethouders **Nadeel € 100.000**

In de voorziening is een bedrag € 100.000 gestort. Dit komt in hoofdzaak door dat meer wethouders in de toekomst aanspraak kunnen maken op een wethouders pensioen.

Voorziening wachtgelden wethouders **Nadeel € 156.000**

Om te voorzien in de toekomstige verplichtingen is de voorziening wachtgelden met € 156.000 opgehoogd.

Minder subsidies leerlingenvervoer en peuterspeelzaal **Voordeel € 257.000**

Onder andere als gevolg van minder aanvragen door krimp van het aantal leerlingen is er € 140.000 minder aan subsidies verstrekt dan geraamd. Daarnaast wordt zelfstandig vervoer gestimuleerd.

Conform de landelijke ontwikkelingen met betrekking tot harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang is € 117.000 minder subsidie verstrekt dan vooraf geraamd.

Minder uren doorberekend naar 'buiten de exploitatie' **Nadeel € 45.000**

Op uren buiten de exploitatie (grondbedrijf, investeringskredieten, riolering en afvalstoffenheffing) is in 2018 per saldo minder verantwoord dan begroot, dit is een afwijking van 1%.

Stelposten algemene uitkering **Voordeel € 143.000**

Er is een positief resultaat van € 143.000 op de beschikbaar gestelde stelposten. Het betreft de stelposten areaaluitbreiding en bijstand, loonontwikkeling, Generieke Digitale Infrastructuur en loonontwikkeling Huishoudelijke hulp. De middelen vallen ten gunste van de algemene middelen.

Meer incidentele baten **Voordeel € 49.000**

De meeropbrengst bestaat uit verkochte (stroken) grond van € 37.000 en parkeercompensatie van € 12.000.

DOWR resultaat **Voordeel € 192.000**

Dit voordeel is in hoofdzaak behaald door de ICT en facilitaire zaken. Bij de ICT was er sprake van nog niet ingevulde vacatureruimte en de overstap naar een andere provider voor de telefonie. Het voordeel bij facilitaire zaken bestaat voor een groot deel uit lagere energiekosten.

Extra afschrijving gemeentehuis **Nadeel € 300.000**

Bij de bouw van het gemeentehuis is één afschrijvingstermijn aangehouden en nog geen gebruik gemaakt van de componentenmethode (afschrijven op basis van verwachte looptijd van de verschillende activa-componenten). Volgens de accountantseisen moet een activum op balansdatum een reële waarde vertegenwoordigen. Dit betekent dat bij de jaarrekening 2018 per saldo een netto nadeel is ontstaan van € 300.000.

Lagere kapitaallasten (rente en afschrijving) **Voordeel € 288.000**

Dit voordeel is samengesteld uit verschillende componenten: het voordelig resultaat op kapitaallasten als gevolg van het doorschuiven van investeringen van 2018 naar 2019 en het voordelig renteresultaat. Hierdoor is bij de jaarrekening een voordeel ontstaan van per saldo € 288.000 voordelig.

Btw-voordeel op riooluitgaven **Voordeel € 340.000**

De btw over de geactiveerde investeringen over 2014 tot en met 2017 van € 340.000 zijn conform bestaand beleid, niet ten laste van de voorziening riolering gebracht.

Dit resulteert in een voordeel binnen de exploitatie. Dit is in 2018 hersteld en is uw raad hierover geïnformeerd via een raadsinformatienotitie tijdens de actualisatie van het kostendekkingsplan GRP (Gemeentelijk Rioleringsplan).

Diverse voordelen in de teamkosten **Voordeel € 65.000**

Dit zijn alle voor- en nadelen op de teamkosten met uitzondering van de personeelskosten. De voor- en nadelen variëren van kosten van vervoersmiddelen en energiekosten van de werf.

Vennootschapsbelasting **Nadeel € 88.000**

Door de aangetrokken economie is in 2018 meer grond verkocht dan oorspronkelijk verwacht. Over de gerealiseerde (fiscale) winst moet vennootschapsbelasting betaald worden.

De vennootschapsbelasting wordt ingeschat op € 88.000. Dit levert een nadeel op in de rekening 2018.

Restant stelpost onvoorzien **Voordeel € 54.000**

Jaarlijks wordt bij de begroting een post voor onvoorzien structurele en incidentele uitgaven opgenomen van totaal € 100.000. Aan het eind van het jaar 2018 is een bedrag van € 54.000 niet ingezet wat een voordeel laat zien in de rekening.

RECAPITULATIESTAAT

Prgr.	Omschrijving Programma	Saldo begroting 2018 na wijziging	Saldo rekening 2018	Saldo begr - rek 2018
1.1	Bestuur en dienstverlening	€ 2.918.503	€ 3.053.269	€ 134.766-
1.2	Veiligheid en Handhaving	€ 2.735.416	€ 2.710.458	€ 24.958
2.1	Onderwijs	€ 4.726.762	€ 4.269.713	€ 457.049
2.2	Welzijn	€ 2.235.551	€ 2.026.829	€ 208.722
2.3	Sport	€ 2.913.702	€ 2.807.069	€ 106.633
3.1	Arbeidsparticipatie en Inkomen	€ 8.625.400	€ 7.342.056	€ 1.283.344
4.1	Wonen en Woon- en werkomgeving	€ 1.350.182	€ 1.154.087	€ 196.095
4.2	Integraal Beheer Openbare Ruimte	€ 12.096.687	€ 6.490.524	€ 5.606.163
4.3	Milieu en Duurzaamheid	€ 1.066.092-	€ 1.236.026-	€ 169.934
5.1	Maatsch Onderst, begeleiding en jeugdhulp	€ 20.384.616	€ 18.892.112	€ 1.492.504
6.1	Ruimtelijke Ordening	€ 709.193	€ 2.401.291-	€ 3.110.484
6.2	Economie	€ 1.025.045	€ 417.097	€ 607.948
6.3	Bereikbaarheid en Mobiliteit	€ 13.602	€ 986	€ 12.616
8.0	Algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien	€ 48.036.789-	€ 48.922.619-	€ 885.830
	Mutaties in reserves	€ 10.631.778-	€ 2.911.150	€ 13.542.928-
	Saldo begroting / rekening:	€ -	€ 484.584-	€ 484.584
	Voordelig saldo 2018		€ 484.584	€ 484.584-
	Totaal	€ -	€ -	€ 0

5.2.2 Wet normering Topinkomens

Op 1 januari 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. In deze nieuwe wet zijn regels vastgelegd over de maximale bezoldiging van bestuurders en topfunctionarissen in de (semi)publieke sector. Jaarlijks wordt de WNT-norm vastgesteld in een ministeriële regeling.

Rapportage WNT

De WNT is van toepassing op de gemeente Raalte. Het voor de gemeente Raalte toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000, dit is het algemeen bezoldigingsmaximum.

Voor de gemeenten is de functie van gemeentesecretaris en van griffier aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT. Dit betreffen de gegevens in onderstaande tabel.

Daarnaast wordt transparantie gevraagd over bezoldiging van overige functionarissen met een dienstbetrekking waarvan de bezoldiging het wettelijk maximum overschrijdt (artikel 4.2 – WNT). Het publiceren van de gegevens van niet-topfunctionarissen gebeurt alleen op functie (niet op naam). Dit is bij de gemeente Raalte niet het geval.

bedragen x € 1	K. Cornelissen	J.B. Zijlstra
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	[01/01] – [31/12]	[01/01] – [31/12]
Deeltijdfactor in fte	[1,0]	[1,0]
(Fictieve) dienstbetrekking?	[ja]	[ja]
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	105.580,42	93.326,66
Beloningen betaalbaar op termijn	17.473,20	15.157,08
<i>Subtotaal</i>	<i>123.053,62</i>	<i>108.483,74</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	123.053,62	108.483,74
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017		
bedragen x € 1	K. Cornelissen	J.B. Zijlstra
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	[01/01] – [31/12]	[01/01] – [31/12]
Deeltijdfactor 2017 in fte	[1,0]	[1,0]
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	106.833	94.206
Beloningen betaalbaar op termijn	16.223	14.600
Totale bezoldiging 2017	123.056	108.806
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	181.000

5.3 Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele baten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Vershil realisatie -/- raming
Programma 2.1	€ 25.406	€ -	€ 25.406
Programma 2.3	€ 105.000	€ 105.000	€ -
Programma 4.2	€ 64.402		€ 64.402
Programma 4.3	€ 340.000	€ -	€ 340.000
Programma 8.0	€ 4.527.113	€ 4.527.113	€ -
Programma 8.0	€ 133.652	€ 133.652	€ -
Programma 8.0	€ 40.100	€ 40.100	€ -
Programma 8.0	€ 45.000	€ 45.000	€ -
Programma 8.0	€ 35.297	€ 35.297	€ -
Programma 8.0	€ 68.490	€ 29.945	€ 38.545
Programma 8.0	€ 141.125	€ -	€ 141.125
Programma 8.0	€ 840.800	€ -	€ 840.800
Gerealiseerd totaal van saldo van baten en lasten	€ 6.366.385	€ 4.916.107	€ 1.450.278
Resultaat na bestemming:			
Programma 4.2	€ 64.402	€ -	€ 64.402
Programma 8.0	€ 2.950.661	€ -	€ 2.950.661
Programma 8.0	€ 549.158	€ -	€ 549.158
Programma 8.0	€ 1.972.493	€ 1.972.493	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 829.671	€ 2.943.614	€ -2.113.943

Toelichting op de baten:

In 2018 hebben we de volgende incidentele baten ontvangen:

- Uitkering schade verzekeraar € 25.406
- Beschikking over de voorziening sociaal plan sportbedrijf € 105.000
- Meer ontvangsten degeneratiekosten € 64.402. Deze middelen zijn gestort in de reserve onderhoud wegen.
- Hogere beschikking over de voorziening riolering € 340.000. Betreft verhaal btw over de investeringskredieten riolering 2014 t/m 2017.
- Afwikkeling stichting beheer goederen € 4,5 mln., waarvan € 1,9 mln. via reserve-mutaties is verlopen.
- Extra dividend Rova € 133.652
- Extra dividend Vitens € 40.100
- Extra dividend Wadinko € 45.000
- Extra dividend BNG € 35.297
- Verkopen diverse stroken openbaar groen € 68.490
- Opbrengst verzekeringsmaatschappij Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA)
- Beschikking over de voorziening bovenwijkse voorzieningen ten gunste van de gekoppelde reserve randweg de Zegge.
- Afkomen algemene reserve bouwgrondexploitatie via reserve € 2,9 mln.
- Hogere beschikking over gekoppelde reserve huisvesting naar aanleiding van extra afschrijving op de boekwaarde gemeentehuis.

Incidentele lasten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Vershil realisatie -/raming
Programma 1.1	€ 26.641	€ 50.000	€ 23.359-
Programma 1.1	€ 4.513	€ 25.000	€ 20.487-
Programma 2.1	€ -	€ 84.000	€ 84.000-
Programma 2.2	€ -	€ 70.000	€ 70.000-
Programma 2.3	€ 105.000	€ 105.000	€ -
Programma 3.1	€ -	€ 46.383	€ 46.383-
Programma 4.2	€ -	€ 75.000	€ 75.000-
Programma 4.2	€ 12.131	€ 35.000	€ 22.869-
Programma 4.2	€ 200.000	€ 200.000	€ -
Programma 4.2	€ -	€ 4.500.000	€ 4.500.000-
Programma 4.3	€ 68.441	€ 103.750	€ 35.309-
Programma 6.1	€ 29.850	€ 50.000	€ 20.150-
Programma 6.1	€ 112.200	€ 161.243	€ 49.043-
Programma 6.1	€ 146.660	€ 168.000	€ 21.340-
Programma 6.2	€ -	€ 25.000	€ 25.000-
Programma 8.0	€ 5.216.061	€ 5.219.409	€ 3.348-
Programma 8.0	€ -	€ 25.339	€ 25.339-
Programma 8.0	€ -	€ 40.000	€ 40.000-
Programma 8.0	€ -	€ 70.000	€ 70.000-
Programma 8.0	€ -	€ 87.720	€ 87.720-
Programma 8.0	€ 88.048	€ -	€ 88.048
Programma 8.0	€ 838.071	€ -	€ 838.071
Gerealiseerd totaal van saldo van baten en lasten	€ 6.847.616	€ 11.140.844	€ 4.293.228-
Resultaat na bestemming:			
Programma 4.2	€ -	€ 4.500.000	€ 4.500.000-
Programma 8.0	€ 2.950.661	€ -	€ 2.950.661
Gerealiseerd resultaat	€ 3.896.955	€ 6.640.844	€ -2.743.889

Toelichting op de lasten:

In 2018 hebben we de volgende incidentele lasten begroot gehad en (deels) besteed:

- Visie dienstverlening € 50.000, waarvan € 26.641 besteed.
- Budget externe adviseurs opdrachtgeversrol ICT € 25.000, waarvan € 4.513 besteed.
- Budget vervangende huisvesting Korenbloem € 84.000.
- Renovatie boerderij Strunk € 70.000
- Uitkering aan sportbedrijf Raalte ten laste van de voorziening € 105.000
- Gemeentelijk armoede en schuldenbeleid € 46.383
- Kosten glasvezel € 75.000
- Verbetermaatregelen parkeren centrum € 35.000
- Onderhoud wegen € 200.000
- Bijdrage knooppunt Raalte € 4.500.000 (verrekend via de reserve)
- Sanering asbestdaken € 103.750
- Vrijkomende agrarische bebouwing € 50.000
- Frictie- en ontwikkelbudget Omgevingsdienst € 161.243

- Aanpak gevolg wijziging wetgeving fysieke domein € 168.000
- Beleidsplan Recreatie en toerisme € 25.000
- Afwikkeling Stichting beheer goederen € 5,2 mln.
- Modernisering archiefketen € 25.339
- Digitalisering OD Archief € 40.000
- Tijdelijke uitbreiding digitale informatievoorziening € 70.000
- Uitvoeringsplan werkorganisatie DOWR I € 87.720
- Afdracht Vennootschapsbelasting 2017-2018 € 88.048
- Extra afschrijving op boekwaarde gemeentehuis, met daar tegenover een hogere beschikking over gekoppelde reserve huisvesting.
- Afkomen algemene reserve grondexploitatie € 2,9 mln. om tot de limiet van € 5 mln. te komen.

5.4 Mutaties in de reserves

Toevoeging aan de reserves	Raming 2018 na wijziging	Waarvan structureel	Realisatie 2018	Waarvan structureel
Programma 1.1	€ 750.858	€ 295.792	€ 1.290.407	€ 300.858
Programma 2.1	€ 43.686	€ 43.686	€ 43.686	€ 43.686
Programma 2.2	€ 80.075	€ 80.075	€ 80.075	€ 80.075
Programma 2.3	€ 450.241	€ 350.241	€ 600.237	€ 350.241
Programma 3.1	€ 132.964	€ -	€ 935.934	€ -
Programma 4.2	€ 166.500	€ -	€ 435.357	€ -
Programma 4.3	€ 160.000	€ -	€ 160.000	€ -
Programma 5.1	€ 473.860	€ -	€ 1.494.597	€ -
Programma 6.1	€ 595.000	€ -	€ 3.780.940	€ -
Programma 8.0	€ 3.756.134	€ 1.175.188	€ 7.862.680	€ 698.136
Totaal	€ 6.609.318	€ 1.944.982	€ 16.683.913	€ 1.472.996

Onttrekking aan de reserves	Raming 2018 na wijziging	Waarvan structureel	Realisatie 2018	Waarvan structureel
Programma 1.1	€ 435.860	€ 30.362	€ 501.007	€ 30.362
Programma 1.2	€ 36.003	€ -	€ 8.706	€ -
Programma 2.1	€ 431.625	€ 105.625	€ 344.534	€ 105.625
Programma 2.2	€ 269.909	€ 24.784	€ 177.284	€ 24.784
Programma 2.3	€ 961.919	€ 66.983	€ 742.864	€ 66.983
Programma 3.1	€ 427.966	€ -	€ 190.564	€ -
Programma 4.1	€ 276.899	€ -	€ 101.554	€ -
Programma 4.2	€ 5.665.816	€ 180.143	€ 329.449	€ 180.143
Programma 4.3	€ 182.462	€ -	€ 111.909	€ -
Programma 5.1	€ 1.970.125	€ -	€ 1.370.893	€ -
Programma 6.1	€ 415.769	€ -	€ 429.028	€ -
Programma 6.2	€ 554.953	€ -	€ 36.593	€ -
Programma 8.0	€ 5.611.790	€ 330.407	€ 9.428.380	€ 136.569
Totaal	€ 17.241.096	€ 738.304	€ 13.772.765	€ 544.466

5.5 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Analyse begrotingsafwijkingen

Hiervoor is al per programma en voor de algemene dekkingsmiddelen ingegaan op de verschillen tussen de realisaties en de begrotingscijfers voor en na de wijziging. Bij dit totaaloverzicht wordt geen verdere aanvulling gegeven.

Analyse begrotingsrechtmatigheid

In de toelichting op de jaarstukken moet volgens het BBV een analyse worden gegeven van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de rekening. De verplichte analyse is ook te gebruiken voor een analyse op het gebied van de begrotings-rechtmatigheid. Hiervoor wordt dan ook verwezen naar het onderstaande totaaloverzicht en de toelichting bij de diverse programma's.

Op grond van artikel 189, lid 3 gemeentewet zijn in principe alle begrotingsoverschrijdingen op de lasten (en daarmee overeenstemmende balansmutaties) onrechtmatig. Ten aanzien hiervan wordt het volgende vermeld:

De overschrijdingen van de lasten zijn beoordeeld op programmaniveau en daarbij zijn betrokken de bijbehorende baten van die programma's.

Bij de totale afweging van de relevantie van de begrotingsoverschrijdingen is het oordeel dat die overschrijdingen alle door middel van vaststelling door de raad van de jaarstukken 2018 zijn geautoriseerd.

Over het algemeen worden begrotingsoverschrijdingen die passen binnen de beleidskaders van de raad niet meegenomen in het accountantsoordeel.

De volgende soorten overschrijdingen worden onderscheiden:

Type	Onrechtmatig maar telt <u>niet</u> mee voor het oordeel
1a	Overschrijding, gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten
1b	Overschrijding bij open einde (subsidie) regelingen
1c	Overschrijding door activiteiten als boetes, procedures en naheffingsaanslagen na het verantwoordingsjaar
1d	Overschrijding op investeringen met als gevolgen hogere kapitaallasten in jaren na investeren
	Onrechtmatig en <u>telt mee</u> voor het oordeel
2a	Overschrijding, niet passend binnen beleid, tegen beter weten in niet gemeld
2b	Overschrijding, passen binnen beleid, tegen beter weten in niet gemeld
2c	Overschrijding, gecompenseerd door niet direct gerelateerde extra inkomsten waarbij de raad nog geen besluit heeft genomen over die extra inkomsten
2d	Overschrijding door activiteiten als boetes, procedures en naheffingsaanslagen tijdens het verantwoordingsjaar
2e	Overschrijding op investeringen met als gevolg hogere kapitaallasten in het jaar van investeren

In onderstaand overzicht ziet u per programma de begrotingsafwijking en de daarbij aangegeven verklaring.

Programma	Bedrag	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee	Onrechtmatig, telt wel mee
1.1	€ 223.323-	Bedrijfsvoering hogere storting wachtgelden en pensioenen wethouders	1B	
8.0	€ 368.985-	Bedrijfsvoering extra afschrijving gemeentehuis.	1D	
lokale heffingen	€ 23.600-	Bedrijfsvoering hogere uitvoeringslasten gemeentelijke belastingen	1B	
Vennootschapsbelasting	€ 88.048-	Afdracht vennootschapsbelasting 2017 en 2018	1B	
overige alg dekk	€ 506.152-	Vrij gevallen stelposten sociaal domein Verrekend met de reserve.	1B	

Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de diverse programma's.

Begrotingsrechtmatigheid

Bedragen x € 1.000	Raming 2018 na wijziging			Realisatie 2018			Begrotingsafwijking 2018			Waarvan onrechtmatig		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Omschrijving progr.	€ 824	€ 3.743	€ 2.919	€ 913	€ 3.966	€ 3.053	€ 89-	€ 223-	€ 135-	€ -	€ -	€ -
1.1	€ 227	€ 2.963	€ 2.735	€ 208	€ 2.919	€ 2.710	€ 19	€ 44	€ 25	€ -	€ -	€ -
1.2	€ 320	€ 5.047	€ 4.727	€ 371	€ 4.641	€ 4.270	€ 50-	€ 407	€ 457	€ -	€ -	€ -
2.1	€ 131	€ 2.367	€ 2.236	€ 87	€ 2.113	€ 2.027	€ 45	€ 254	€ 209	€ -	€ -	€ -
2.2	€ 669	€ 3.583	€ 2.914	€ 633	€ 3.440	€ 2.807	€ 36	€ 142	€ 107	€ -	€ -	€ -
3.1	€ 6.392	€ 15.018	€ 8.625	€ 6.847	€ 14.189	€ 7.342	€ 455-	€ 828	€ 1.283	€ -	€ -	€ -
4.1	€ 998	€ 2.348	€ 1.350	€ 1.139	€ 2.294	€ 1.154	€ 141-	€ 55	€ 196	€ -	€ -	€ -
4.2	€ 90	€ 12.187	€ 12.097	€ 202	€ 6.692	€ 6.491	€ 112-	€ 5.495	€ 5.606	€ -	€ -	€ -
4.3	€ 7.610	€ 6.544	€ 1.066-	€ 7.684	€ 6.448	€ 1.236-	€ 73-	€ 97	€ 170	€ -	€ -	€ -
5.1	€ 716	€ 21.101	€ 20.385	€ 710	€ 19.602	€ 18.892	€ 6	€ 1.498	€ 1.493	€ -	€ -	€ -
6.1	€ 6.742	€ 7.451	€ 709	€ 905	€ 1.496-	€ 2.401-	€ 5.837	€ 8.948	€ 3.110	€ -	€ -	€ -
6.2	€ 91	€ 1.116	€ 1.025	€ 72	€ 489	€ 417	€ 19	€ 627	€ 608	€ -	€ -	€ -
6.3	€ -	€ 14	€ 14	€ -	€ 1	€ 1	€ -	€ -	€ 13	€ -	€ -	€ -
8.0	€ 2.555	€ 741	€ 1.813-	€ 2.555	€ 1.110	€ 1.444-	€ 0	€ 369-	€ 369-	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal programma's	€ 27.367	€ 84.222	€ 56.855	€ 22.326	€ 66.409	€ 44.083	€ 5.041	€ 17.814	€ 12.773	€ -	€ -	€ -
Omschr alg dekk m idd:												
Lokale heffingen	€ 8.494	€ 416	€ 8.078-	€ 8.569	€ 440	€ 8.129-	€ 75-	€ 24-	€ 51	€ -	€ -	€ -
Overhead	€ 610	€ 11.639	€ 11.029	€ 1.070	€ 10.759	€ 9.689	€ 460-	€ 880	€ 1.340	€ -	€ -	€ -
Vennootschapsbelastingen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 88	€ 88	€ -	€ 88-	€ 88-	€ -	€ -	€ -
Algemene uitkeringen	€ 49.644	€ -	€ 49.644-	€ 49.177	€ -	€ 49.177-	€ 466	€ -	€ 466-	€ -	€ -	€ -
Dividend	€ 614	€ -	€ 614-	€ 614	€ -	€ 614-	€ 0	€ -	€ 0-	€ -	€ -	€ -
Saldo financieringsfunctie	€ 164	€ 2.465	€ 2.302	€ 205	€ 2.097	€ 1.892	€ 41-	€ 368	€ 409	€ -	€ -	€ -
Overige alg dekk midd	€ 993	€ 485-	€ 1.478-	€ 1.250	€ 21	€ 1.228-	€ 256-	€ 506-	€ 250-	€ -	€ -	€ -
Onvoorzien (904)	€ -	€ 259	€ 259	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 259	€ 259	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal alg dekk midd	€ 60.519	€ 14.296	€ 46.223-	€ 60.884	€ 13.406	€ 47.478-	€ 365-	€ 890	€ 1.255	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd totaal van saldo baten en lasten	€ 87.886	€ 98.518	€ 10.632	€ 83.210	€ 79.814	€ 3.396-	€ 4.676	€ 18.703	€ 14.028	€ -	€ -	€ -
Toev. / ontrr reserves:												
Programma 1.1	€ 436	€ 751	€ 315	€ 501	€ 1.290	€ 789	€ 65-	€ 540-	€ 474-	€ -	€ -	€ -
Programma 1.2	€ 36	€ -	€ 36-	€ 9	€ -	€ 9-	€ 27	€ -	€ 27-	€ -	€ -	€ -
Programma 2.1	€ 432	€ 44	€ 388-	€ 345	€ 44	€ 301-	€ 87	€ -	€ 87-	€ -	€ -	€ -
Programma 2.2	€ 270	€ 80	€ 190-	€ 177	€ 80	€ 97-	€ 93	€ -	€ 93-	€ -	€ -	€ -
Programma 2.3	€ 962	€ 450	€ 512-	€ 743	€ 600	€ 143-	€ 219	€ 150-	€ 369-	€ -	€ -	€ -
Programma 3.1	€ 428	€ 133	€ 295-	€ 191	€ 936	€ 745	€ 237	€ 803-	€ 1.040-	€ -	€ -	€ -
Programma 4.1	€ 277	€ -	€ 277-	€ 102	€ -	€ 102-	€ 175	€ -	€ 175-	€ -	€ -	€ -
Programma 4.2	€ 5.666	€ 167	€ 5.499-	€ 329	€ 435	€ 106	€ 5.336	€ 269-	€ 5.605-	€ -	€ -	€ -
Programma 4.3	€ 182	€ 160	€ 22-	€ 112	€ 160	€ 48	€ 71	€ -	€ 71-	€ -	€ -	€ -
Programma 5.1	€ 1.970	€ 474	€ 1.496-	€ 1.371	€ 1.495	€ 124	€ 599	€ 1.021-	€ 1.620-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.1	€ 258	€ -	€ 258-	€ 120	€ -	€ 120-	€ 138	€ -	€ 138-	€ -	€ -	€ -
Bouw grondexpl 6.1	€ 158	€ 595	€ 438	€ 309	€ 3.781	€ 3.472	€ 151-	€ 3.186-	€ 3.035-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.2	€ 555	€ -	€ 555-	€ 37	€ -	€ 37-	€ 518	€ -	€ 518-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.3	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Programma alg dekk.	€ 5.612	€ 3.756	€ 1.856-	€ 9.428	€ 7.863	€ 1.566-	€ 3.817-	€ 4.107-	€ 290-	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal mut reserves	€ 17.241	€ 6.609	€ 10.632-	€ 13.773	€ 16.684	€ 2.911	€ 3.468	€ 10.075-	€ 13.543-	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 105.127	€ 105.127	€ -	€ 96.983	€ 96.498	€ 485-	€ 8.144	€ 8.629	€ 485	€ -	€ -	€ -

5.6 Sisa en IMG

OCW		Sisa		Sisa bijlage		verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019	
D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB)	Besteding (jaar T) aan activiteiten voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor voorschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Besteding (jaar T) aan activiteiten voor voorschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
	Bestuit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijssachterstanden beleid 2011-2018	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04		
		€ 187.469	€ 134.722	€ 371.160	€ 27.451		
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen		
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08		
		060177 Gemeente Raalte	060177 Gemeente Raalte	060177 Gemeente Raalte	060177 Gemeente Raalte		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeen tedeel 2018	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
		Alle gemeenten verantwoordt hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) taken, enkele of alle gemeentedeelen heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
		1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)
		Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
		€ 5.175.125	€ 134.722	€ 371.160	€ 4.525	€ 20.731	€ 0
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Beesteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
		1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)	
		Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
		€ 36.700	€ 344	€ 0	€ 124.019	€ 0	Ja
SZW	G3	Bestuit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeent edeel 2018	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
		Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
		€ 32.642	€ 18.000	€ 2.688	€ 24.731	€ 8.258	€ 0
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
		Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
		€ 0	€ 0	Ja			

5.7 Bijlagen met taakvelden

WBS- element	Taakvelden	Lasten 2018 Primitieve Begroting incl. 1e en 2e wijz.	Baten 2018 primitieve Begroting incl. 1e en 2e wijz.	Saldo	Lasten 2018 Goedgekeurde Begroting	Baten 2018 Goedgekeurde Begroting	Saldo	Lasten 2018 Realisatie	Baten 2018 Realisatie	Saldo	
MT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	18.779.874	64.578.708	-45.798.834	0	25.378.373	80.648.614	0	35.597.115	77.632.276	-42.035.161
MT01	Bestuur	1.803.340	168.317	1.635.023	1.990.745	201.849	1.788.896	2.101.153	206.569	1.894.584	1.894.584
MT02	Burgerzaken	836.870	584.810	252.060	883.029	584.810	268.219	924.580	669.479	255.100	
MT03	Beheer overige gebouwen en gronden	399.038	35.686	363.352	405.738	37.436	368.302	582.344	36.834	545.511	
MT04	Overhead	10.818.992	520.075	10.298.917	12.132.666	610.257	11.522.409	11.117.755	1.070.003	10.047.753	
MT05	Treasury	307.831	1.947.637	-1.639.806	3.207.672	4.537.677	-1.330.005	3.207.468	4.656.722	-1.449.254	
MT061	OZB woningen	183.726	4.919.706	-4.735.980	183.726	4.972.706	-4.788.980	173.251	5.045.231	-4.871.980	
MT062	OZB niet-woningen	186.166	3.047.379	-2.861.213	186.166	2.996.779	-2.810.613	179.174	2.988.656	-2.809.483	
MT063	Parkeerbelasting			0			0		127	-127	
MT064	Belastingen overig	35.476	34.255	1.221	35.476	34.255	1.221	33.389	42.667	-9.278	
MT07	Algem. uitkering en ov. Uijk. gemeentfnds		47.823.098	-47.823.098		49.643.797	-49.643.797		48.885.356	-48.885.356	
MT08	Overige baten en lasten	709.315	7	709.308	-226.163	-212.048	-14.115	21.455	257.866	-236.411	
MT09	Vennootschapsbelasting							88.048		88.048	
MT010	Mut.reserves (alleen rechtstreeks!)	3.499.120	5.497.738	-1.998.618	6.609.318	17.241.096	-10.631.778	16.683.913	13.772.764	2.911.149	
MT011	Res. van de rekening van baten en lasten			0			0	484.584		484.584	
MT1	VEILIGHEID	2.987.816	227.400	2.760.416	2.987.816	227.400	2.760.416	2.934.453	208.477	2.725.976	
MT11	Crisisbeheersing en brandweer	2.441.205	171.122	2.270.083	2.441.205	171.122	2.270.083	2.395.901	176.552	2.219.349	
MT12	Openbare orde en veiligheid	546.611	56.278	490.333	546.611	56.278	490.333	538.552	31.925	506.627	
MT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	4.129.816	105.881	4.023.935	9.741.667	82.881	9.658.786	4.265.583	190.803	4.074.779	
MT21	Verkeer en vervoer	3.961.412	103.881	3.857.531	9.509.563	80.881	9.428.682	4.041.889	186.383	3.855.506	
MT22	Parkeren	168.404	2.000	166.404	232.104	2.000	230.104	223.694	4.420	219.274	
MT3	ECONOMIE	1.898.628	2.054.417	-155.789	3.313.219	2.955.177	358.042	361.312	1.034.835	-673.523	
MT31	Economische ontwikkeling	330.749	0	330.749	838.702	0	838.702	308.972	0	308.972	
MT32	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.492.701	1.492.701	0	2.399.339	2.399.339	0	0	470.642	-470.642	
MT33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	65.458	247.657	-182.199	65.458	225.657	-160.199	43.191	209.153	-165.962	
MT34	Economische promotie	9.720	314.059	-304.339	9.720	330.181	-320.461	9.148	355.040	-345.892	
MT4	ONDERWIJS	4.952.044	317.435	4.634.609	4.880.044	317.435	4.562.609	4.494.431	358.451	4.135.980	
MT41	Openbaar basisonderwijs	2.186	0	2.186	2.186	0	2.186	1.815	0	1.815	
MT42	Onderwijs huisvesting	3.216.159	6.619	3.209.540	3.226.159	6.619	3.219.540	3.085.383	36.028	3.049.355	
MT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.733.699	310.816	1.422.883	1.651.699	310.816	1.340.883	1.407.234	322.423	1.084.810	
MT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	9.392.855	1.842.047	7.550.808	8.096.359	790.798	7.305.561	7.638.541	730.149	6.908.392	
MT51	Sportbeleid en achtering	2.994.604	1.779.276	1.215.328	1.499.673	668.027	831.646	1.569.989	617.348	952.641	
MT52	Sportaccommodaties	2.162.381	1.000	2.161.381	2.075.911	1.000	2.074.911	1.863.206	15.972	1.847.234	
MT53	Cultuurpres., cultuurprdn en cultuurpart.	748.388	51.378	697.010	1.017.513	111.378	906.135	802.603	78.273	724.330	
MT54	Musea	14.766	0	14.766	14.766	0	14.766	14.953	0	14.953	
MT56	Media	828.573	0	828.573	828.573	0	828.573	827.688	0	827.688	
MT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.644.143	10.393	2.633.750	2.659.923	10.393	2.649.530	2.560.102	18.557	2.541.546	

WBS- element	Taakvelden	Lasten 2018 Primitieve Begroting incl. 1e en 2e wiz.	Baten 2018 primitieve Begroting incl. 1e en 2e wiz.	Saldo	Lasten 2018 Goedgekeurde Begroting	Baten 2018 Goedgekeurde Begroting	Saldo	Lasten 2018 Realisatie	Baten 2018 Realisatie	Saldo
MT6	SOCIAAL DOMEIN	32.637.706	6.881.750	25.755.956	35.303.032	7.128.264	28.174.768	32.945.957	7.570.427	25.375.530
MT61	Samenkracht en burgerparticipatie	3.808.591	20.050	3.788.541	4.881.567	20.050	4.861.517	3.765.186	12.912	3.752.274
MT62	Wijkteams	819.118	0	819.118	862.041	0	862.041	725.466	0	725.466
MT63	Inkomensregelingen	7.992.352	6.060.500	1.931.852	8.526.841	6.392.214	2.134.627	8.026.008	6.629.099	1.396.910
MT64	Begeleide participatie	5.043.940	0	5.043.940	5.589.019	0	5.589.019	5.502.197	158.792	5.343.405
MT65	Arbeidsparticipatie	380.145	0	380.145	756.754	0	756.754	508.716	59.250	449.466
MT66	Maatwerkvoorziening (WMO)	1.216.960	581.200	635.760	1.000.460	516.000	484.460	1.131.962	510.375	621.587
MT671	Maatwerkdienstverlening 18+	6.468.423	220.000	6.248.423	6.442.442	200.000	6.242.442	6.180.266	200.000	5.980.266
MT672	Maatwerkdienstverlening 18-	6.676.643	0	6.676.643	7.008.086	0	7.008.086	7.115.443	0	7.115.443
MT681	Geëscalaerde zorg 18+	16.646	0	16.646	16.646	0	16.646	-255.567	0	-255.567
MT682	Geëscalaerde zorg 18-	214.888	0	214.888	219.176	0	219.176	246.281	0	246.281
MT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	7.588.867	7.203.188	385.679	8.819.105	7.686.142	1.132.963	8.726.549	7.704.938	1.021.611
MT71	Volksgezondheid	1.362.680	0	1.362.680	1.480.680	0	1.480.680	1.455.792	0	1.455.792
MT72	Riolering	2.886.731	3.658.839	-772.108	2.815.691	3.587.799	-772.108	3.084.753	3.958.203	-873.450
MT73	Ataal	2.519.940	3.279.344	-759.404	3.005.084	3.773.338	-768.254	2.728.410	3.356.581	-628.170
MT74	Milieubeheer	555.694	90.750	464.944	1.233.828	90.750	1.143.078	1.104.694	28.418	1.076.275
MT75	Begraafplaatsen en crematoria	263.822	174.255	89.567	283.822	234.255	49.567	352.901	361.736	-8.835
MT8	VOLKSHUISHV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	7.187.814	6.344.594	843.220	6.607.450	5.290.354	1.317.096	19.035	1.552.618	-1.533.584
MT81	Ruimtelijke ordening	825.366	27.775	797.591	1.174.468	27.775	1.146.693	1.105.213	34.222	1.070.991
MT82	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	4.427.728	5.369.429	-941.701	3.877.689	4.315.189	-437.500	-2.601.472	400.168	-3.001.640
MT83	Wonen en bouwen	1.934.720	947.390	987.330	1.555.293	947.390	607.903	1.515.294	1.118.229	397.065
		89.555.420	89.555.420	0	105.127.065	105.127.065	0	96.982.975	96.982.975	0

5.8 Bijlagen met taakvelden op programmaniveau

Programma	Hoofdt	Hooftaakveld omschrijving	Taakw	Taakveld omschrijving	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening		
					Laasten	Baten	Saldo	Laasten	Baten	Saldo	Laasten	Baten	Saldo
Programma 1.1	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT01	Bestuur	1.803.340	168.317	1.635.023	1.990.745	201.849	1.788.896	2.101.153	206.569	1.894.584
			HT010	Mutat. Reserves	719.899	361.144	358.755	750.858	435.860	314.998	1.290.407	501.007	789.400
			HT02	Burgerszaken	836.412	584.810	251.602	852.571	584.810	267.761	923.959	669.249	254.710
			HT03	Beheer overige gebouwen en gronden	399.038	35.686	363.352	405.738	37.436	368.302	582.344	36.834	545.511
			HT04	Overhead	493.264	0	493.264	493.544	0	493.544	358.465	0	358.465
Programma 1.2	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	36.003	-36.003	0	36.003	-36.003	0	8.706	-8.706
	HT1	VEILIGHEID	HT11	Crisisbeheersing en brandweer	2.441.205	171.122	2.270.083	2.441.205	171.122	2.270.083	2.395.901	176.552	2.219.349
			HT12	Openbare orde en veiligheid	521.611	56.278	465.333	521.611	56.278	465.333	523.034	31.925	491.109
Programma 2.1	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	43.686	421.625	-377.939	43.686	431.625	-387.939	43.686	344.534	-300.848
	HT4	ONDERWIJS	HT41	Openbaar basisonderwijs	2.186	0	2.186	2.186	0	2.186	1.815	0	1.815
			HT42	Onderwijs huisvesting	3.216.159	6.619	3.209.540	3.226.159	6.619	3.219.540	3.085.383	36.028	3.049.355
			HT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.726.554	310.816	1.415.738	1.644.554	310.816	1.333.738	1.400.041	322.423	1.077.618
			HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	174.298	3.000	171.298	174.298	3.000	171.298	153.347	12.421	140.926
Programma 2.2	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	80.075	24.784	55.291	80.075	289.909	-189.834	80.075	177.284	-97.209
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT53	Cult.presentatie, -productie en -partic.	748.388	51.378	697.010	1.017.513	111.378	906.135	802.603	78.273	724.330
			HT54	Musea	14.766	0	14.766	14.766	0	14.766	14.953	0	14.953
			HT56	Media	828.573	0	828.573	828.573	0	828.573	827.688	0	827.688
			HT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	14.961	3.018	11.943	14.961	3.018	11.943	11.517	7.886	3.630
			HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	455.184	17.050	438.134	491.184	17.050	474.134	456.719	491	456.228
Programma 2.3	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	389.220	709.974	-320.754	450.241	961.919	-511.678	600.237	742.864	-142.627
	HT4	ONDERWIJS	HT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.145	0	7.145	7.145	0	7.145	7.193	0	7.193
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT51	Sportbeleid en activering	2.984.604	1.779.276	1.215.328	1.499.673	688.027	831.646	1.569.989	617.348	952.641
			HT52	Sportaccommodaties	2.162.381	1.000	2.161.381	2.075.911	1.000	2.074.911	1.863.206	15.972	1.847.234
Programma 3.1	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	8.250	46.000	-37.750	132.964	427.966	-285.002	935.934	190.564	745.370
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT63	Inkomensregelingen	7.992.352	6.060.500	1.931.852	8.526.841	6.392.214	2.134.627	8.026.008	6.629.099	1.396.910
			HT64	Begeleide participatie	4.806.380	0	4.806.380	5.384.019	0	5.384.019	5.334.944	158.792	5.176.152
			HT65	Arbeidsparticipatie	380.145	0	380.145	756.754	0	756.754	508.716	59.250	449.466
			HT671	Maatwerk dienstverlening 18+	400.000	0	400.000	350.000	0	350.000	319.528	0	319.528

Programma	Hoofdik	Hoofdaakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening		
					Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 4.1	HT0	BESTUUR EN ONDERS TEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	0	0	276.899	0	276.899	0	101.554	-101.554
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT74	Milieubeheer	230.357	50.750	179.607	793.029	50.750	742.279	778.207	21.185	757.022
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	HT83	Wonen en bouwen	1.934.720	947.390	987.330	1.555.293	947.390	607.903	1.515.294	1.118.229	397.065
Programma 4.2	HT0	BESTUUR EN ONDERS TEUNING	HT010	Mutat. Reserves	205.000	269.899	-64.899	166.500	5.665.816	-5.499.316	435.357	329.449	105.908
			HT02	Burgerzaken	458	0	458	0	0	458	621	230	391
			HT063	Park eerbelaasting	0	0	0	0	0	0	0	127	-127
	HT1	VEILIGHEID	HT12	Openbare orde en veiligheid	25.000	0	25.000	25.000	0	25.000	15.518	0	15.518
	HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	HT21	Verkeer en vervoer	3.919.036	103.881	3.815.155	9.467.187	80.881	9.386.306	4.016.225	186.363	3.829.842
			HT22	Parken	168.404	2.000	166.404	232.104	2.000	230.104	223.694	4.420	219.274
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.471.414	7.375	2.464.039	2.462.194	7.375	2.454.819	2.436.299	10.670	2.425.629
Programma 4.3	HT0	BESTUUR EN ONDERS TEUNING	HT010	Mutat. Reserves	160.000	33.500	126.500	160.000	182.462	-22.462	160.000	111.909	48.091
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT72	Riolering	2.867.292	3.658.839	-791.547	2.796.252	3.587.799	-791.547	3.066.458	3.958.203	-891.745
			HT73	Afval	2.538.283	3.254.344	-716.061	3.023.427	3.748.338	-724.911	2.701.882	3.356.581	-654.699
			HT74	Milieubeheer	325.337	40.000	285.337	440.799	40.000	400.799	326.487	7.233	319.253
			HT75	Begraafplaatsen en crematoria	263.822	174.255	89.567	283.822	234.255	49.567	352.901	361.736	-8.835
Programma 5.1	HT0	BESTUUR EN ONDERS TEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	680.000	-680.000	473.860	1.970.125	-1.496.265	1.494.597	1.370.893	123.704
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	3.179.109	0	3.179.109	4.216.085	0	4.216.085	3.155.120	0	3.155.120
			HT62	Wijkteams	819.118	0	819.118	862.041	0	862.041	725.466	0	725.466
			HT64	Begleide participatie	237.560	0	237.560	205.000	0	205.000	167.252	0	167.252
			HT66	Maatwerkvoorziening (WMO)	1.216.960	581.200	635.760	1.000.460	516.000	484.460	1.131.962	510.375	621.587
			HT671	Maatwerkdienstverlening 18+	6.068.423	220.000	5.848.423	6.092.442	200.000	5.892.442	5.860.737	200.000	5.660.737
			HT672	Maatwerkdienstverlening 18-	6.676.643	0	6.676.643	7.008.086	0	7.008.086	7.115.443	0	7.115.443
			HT681	Geëscaleerde zorg 18+	16.646	0	16.646	16.646	0	16.646	-255.567	0	-255.567
			HT682	Geëscaleerde zorg 18-	214.888	0	214.888	219.176	0	219.176	246.281	0	246.281
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT71	Volksgezondheid	1.362.680	0	1.362.680	1.480.680	0	1.480.680	1.455.792	0	1.455.792
Programma 6.1	HT0	BESTUUR EN ONDERS TEUNING	HT010	Mutat. Reserves	941.701	0	941.701	595.000	415.769	179.231	3.780.940	429.028	3.351.912
	HT3	ECONOMIE	HT32	Fysiske bedrijfsinfrastructuur	1.492.701	1.492.701	0	2.399.339	2.399.339	0	0	470.642	-470.642
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	HT81	Ruimtelijke ordening	825.366	27.775	797.591	1.174.468	27.775	1.146.693	1.105.213	34.222	1.070.991
			HT82	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	4.427.728	5.369.429	-941.701	3.877.689	4.315.189	-437.500	-2.601.472	400.168	-3.001.640

Programma	Hoofdk	Hoofdaakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening		
					Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 6.2	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	0	0	0	554.953	-554.953	0	36.593	-36.593
	HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	HT21	Verkeer en vervoer	28.774	0	28.774	28.774	0	28.774	24.678	0	24.678
	HT3	ECONOMIE	HT31	Economische ontwikkeling	330.749	0	330.749	838.702	0	838.702	308.972	0	308.972
Programma 6.3	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT57	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	65.458	90.657	-25.199	65.458	90.657	-25.199	43.191	72.031	-28.840
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT21	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	157.768	0	157.768	182.768	0	182.768	112.286	0	112.286
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT21	Verkeer en vervoer	13.602	0	13.602	13.602	0	13.602	986	0	986
Programma 8.0	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	951.289	2.914.809	-1.963.520	3.756.134	5.611.790	-1.855.656	7.862.680	9.428.380	-1.566.700
			HT011	Resultaat rekening baten en lasten	0	0	0	0	0	0	484.584	0	484.584
			HT04	Overhead	10.325.728	520.075	9.805.653	11.639.122	610.257	11.028.865	10.759.291	1.070.003	9.689.288
			HT05	Treasury	307.831	1.947.637	-1.639.806	3.207.672	4.537.677	-1.330.005	3.207.468	4.656.722	-1.449.254
			HT061	OZB woningen	183.726	4.919.706	-4.735.980	183.726	4.972.706	-4.788.980	173.251	5.045.231	-4.871.980
			HT062	OZB niet-woningen	186.166	3.047.379	-2.861.213	186.166	2.996.779	-2.810.613	179.174	2.988.656	-2.809.483
			HT064	Belastingen overig	35.476	34.255	1.221	35.476	34.255	1.221	33.389	42.667	-9.278
			HT07	Alg. uitkeringen en ov. uitkeringen GF	0	47.823.098	-47.823.098	0	49.643.797	-49.643.797	0	48.885.356	-48.885.356
			HT08	Overige baten en lasten	709.315	7	709.308	-226.163	-212.048	-14.115	21.455	257.866	-236.411
			HT09	Vermootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	88.048	0	88.048
	HT3	ECONOMIE	HT33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	157.000	-157.000	0	135.000	-135.000	0	137.122	-137.122
		HT34	Economische promotie	9.720	314.059	-304.339	9.720	330.181	-320.461	9.148	355.040	-345.892	
HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT72	Riolering	19.439	0	19.439	19.439	0	19.439	18.295	0	18.295	
		HT73	Atval	-18.343	25.000	-43.343	-18.343	25.000	-43.343	26.528	0	26.528	
			Totaal	89.555.420	89.555.420	0	105.127.065	105.127.065	0	96.982.975	96.982.975	0	
				89.555.420	89.555.420	0	105.127.065	105.127.065	0	96.982.975	96.982.975	0	
				0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Hoofdstuk 6. Bijlagen

- 6.1. Brugstaat begroting 2018 – rekening 2018
- 6.2. Brugstaat rekening 2017 – 2018
- 6.3. Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten 2018 overbrengen naar 2018
- 6.4. Kredieten 2018 naar 2019
- 6.5 EMU-saldo

6.1. Brugstaat begroting 2018 – rekening 2018

beleid	Omschrijving	Begroting 2018			Rekening 2018			Saldo rekening 2018 t.o.v. begroting 2018		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
001	Bestuursorganen	€ 526.315	€ -	€ 526.315	€ 794.606	€ 9.487	€ 785.119	€ -268.291	€ 9.487	€ -258.804
002	Bestuursondersteuning college van B&W	€ 1.339.392	€ 37.436	€ 1.301.956	€ 1.281.649	€ 35.334	€ 1.246.315	€ 57.743	€ -2.102	€ 55.641
003	Burgerzaken	€ 541.859	€ -	€ 541.859	€ 615.219	€ 7.725	€ 607.494	€ -73.360	€ 7.725	€ -65.635
004	Baten Secretariëleges burgerzaken	€ 310.712	€ 584.810	€ -274.098	€ 308.740	€ 661.524	€ -352.784	€ 1.972	€ 76.714	€ 78.686
005	Bestuurlijke samenwerking	€ 293.175	€ 201.849	€ 91.326	€ 314.646	€ 198.582	€ 116.064	€ -21.471	€ -3.267	€ -24.738
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	€ 731.145	€ -	€ 731.145	€ 651.062	€ -	€ 651.062	€ 80.083	€ -	€ 80.083
	PROGRAMMA 1.1	€ 3.742.598	€ 824.095	€ 2.918.503	€ 3.965.921	€ 912.652	€ 3.053.269	€ -223.323	€ 88.557	€ -134.766
120	Brandweer en rampenbestrijding	€ 2.441.205	€ 171.122	€ 2.270.083	€ 2.395.901	€ 176.552	€ 2.219.349	€ 45.304	€ 5.430	€ 50.734
140	Openbare orde en veiligheid	€ 521.611	€ 56.278	€ 465.333	€ 523.034	€ 31.925	€ 491.109	€ -1.423	€ -24.353	€ -25.776
160	Explosieven	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 1.2	€ 2.962.816	€ 227.400	€ 2.735.416	€ 2.918.935	€ 208.477	€ 2.710.458	€ 43.881	€ -18.923	€ 24.958
420	Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	€ 2.186	€ -	€ 2.186	€ 1.815	€ -	€ 1.815	€ 371	€ -	€ 371
421	Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	€ 1.899.794	€ 6.619	€ 1.893.175	€ 1.751.868	€ 30.420	€ 1.721.448	€ 147.926	€ 23.801	€ 171.727
431	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 216.443	€ -	€ 216.443	€ 207.895	€ 640	€ 207.255	€ 8.548	€ 640	€ 9.188
441	Bijzonder voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 1.109.922	€ -	€ 1.109.922	€ 1.125.621	€ 4.968	€ 1.120.652	€ -15.699	€ 4.968	€ -10.730
480	Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs	€ 1.249.296	€ 264.919	€ 984.377	€ 1.124.745	€ 276.157	€ 848.588	€ 124.551	€ 11.238	€ 135.789
650	Kinderdagopvang	€ 569.556	€ 48.897	€ 520.659	€ 428.643	€ 58.687	€ 369.956	€ 140.913	€ 9.790	€ 150.703
	PROGRAMMA 2.1	€ 5.047.197	€ 320.435	€ 4.726.762	€ 4.640.586	€ 370.872	€ 4.269.713	€ 406.611	€ 50.437	€ 457.049
510	Openbaar bibliotheekwerk	€ 808.185	€ -	€ 808.185	€ 807.300	€ -	€ 807.300	€ 885	€ -	€ 885
511	Vormings- en ontwikkelings-werk	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
540	Kunst	€ 1.037.901	€ 111.378	€ 926.523	€ 822.991	€ 78.273	€ 744.718	€ 214.910	€ -33.105	€ 181.805
541	Oudheidkunde / musea	€ 14.766	€ -	€ 14.766	€ 14.953	€ -	€ 14.953	€ -187	€ -	€ -187
580	Overige recr voorzieningen	€ 14.961	€ 3.018	€ 11.943	€ 11.517	€ 7.886	€ 3.630	€ 3.444	€ 4.868	€ 8.313
630	Sociaal Cultureel Werk	€ 491.184	€ 17.050	€ 474.134	€ 456.719	€ 491	€ 456.228	€ 34.465	€ -16.559	€ 17.906
	PROGRAMMA 2.2	€ 2.366.997	€ 131.446	€ 2.235.551	€ 2.113.479	€ 86.650	€ 2.026.829	€ 253.518	€ -44.796	€ 208.722
530	Sport	€ 2.664.617	€ 668.027	€ 1.996.590	€ 2.683.410	€ 631.796	€ 2.051.614	€ -18.793	€ -36.231	€ -55.024
531	Groene sportvelden en terreinen	€ 918.112	€ 1.000	€ 917.112	€ 756.979	€ 1.523	€ 755.456	€ 161.133	€ 523	€ 161.657
	PROGRAMMA 2.3	€ 3.582.729	€ 669.027	€ 2.913.702	€ 3.440.389	€ 633.320	€ 2.807.069	€ 142.340	€ -35.707	€ 106.633
610	Bijstandsverlening	€ 6.865.189	€ 6.331.214	€ 533.975	€ 6.472.832	€ 6.544.019	€ -71.188	€ 392.358	€ 212.805	€ 605.163
611	Werkgelegenheid	€ 5.384.019	€ -	€ 5.384.019	€ 5.334.944	€ 158.792	€ 5.176.152	€ 49.075	€ 158.792	€ 207.867
613	Soc zekerheid	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
614	Gemeentelijk minimabeleid	€ 1.991.652	€ 61.000	€ 1.930.652	€ 1.853.624	€ 85.079	€ 1.768.545	€ 138.028	€ 24.079	€ 162.107
623	Participatiebudget	€ 776.754	€ -	€ 776.754	€ 527.796	€ 59.250	€ 468.546	€ 248.958	€ 59.250	€ 308.208
	PROGRAMMA 3.1	€ 15.017.614	€ 6.392.214	€ 8.625.400	€ 14.189.196	€ 6.847.140	€ 7.342.056	€ 828.418	€ 454.926	€ 1.283.344
820	Sociale woningbouw	€ 148.421	€ 1.000	€ 147.421	€ 109.958	€ 394	€ 109.564	€ 38.463	€ -606	€ 37.857
821	Stads- en dorpsvernieuwing	€ 7.330	€ -	€ 7.330	€ 7.426	€ -	€ 7.426	€ -96	€ -	€ -96
822	Overige volkshuisvesting	€ 457.689	€ 46.390	€ 411.299	€ 408.628	€ 34.055	€ 374.573	€ 49.061	€ -12.335	€ 36.726
823	Bouwwerunningen	€ 1.669.360	€ 950.750	€ 718.610	€ 1.700.075	€ 1.104.965	€ 595.110	€ -30.715	€ 154.215	€ 123.500
825	BAG	€ 65.522	€ -	€ 65.522	€ 67.413	€ -	€ 67.413	€ -1.891	€ -	€ -1.891
	PROGRAMMA 4.1	€ 2.348.322	€ 998.140	€ 1.350.182	€ 2.293.501	€ 1.139.414	€ 1.154.087	€ 54.821	€ 141.274	€ 196.095
210	Wegen, straten en pleinen	€ 9.467.645	€ 80.881	€ 9.386.764	€ 4.016.845	€ 186.614	€ 3.830.231	€ 5.450.800	€ 105.733	€ 5.556.533
214	Parkeren	€ 257.104	€ 2.000	€ 255.104	€ 239.212	€ 4.420	€ 234.792	€ 17.892	€ 2.420	€ 20.312
215	Baten parkeerbelasting	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 127	€ -127	€ -	€ 127	€ 127
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	€ 2.462.194	€ 7.375	€ 2.454.819	€ 2.436.299	€ 10.670	€ 2.425.629	€ 25.895	€ 3.295	€ 29.190
	PROGRAMMA 4.2	€ 12.186.943	€ 90.256	€ 12.096.687	€ 6.692.356	€ 201.831	€ 6.490.524	€ 5.494.587	€ 111.575	€ 5.606.163

beleid	omschrijving	begroting 2018			Rekening 2018			Saldo rekening 2018 t.o.v. begroting 2018		
		uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
721	Afvalverwijdering en -verwerking	€ 3.023.427	€ 687.325	€ 2.336.102	€ 2.697.740	€ 1.050.492	€ 1.647.248	€ 325.687	€ 363.167	€ 688.854
722	Riolering (gecombineerd)	€ 2.796.252	€ 290.624	€ 2.505.628	€ 3.062.993	€ 613.596	€ 2.449.397	€ -266.741	€ 322.972	€ 56.231
723	Milieubeheer	€ 440.799	€ 40.000	€ 400.799	€ 326.487	€ 7.233	€ 319.253	€ 114.312	€ -32.767	€ 81.546
724	Lijkbezorging	€ 283.822	€ -	€ 283.822	€ 352.901	€ -	€ 352.901	€ -69.079	€ -	€ -69.079
725	Baten reinigingsrechten en afvalstheffing	€ -	€ 3.061.013	€ -3.061.013	€ 4.142	€ 2.306.089	€ -2.301.947	€ -4.142	€ -754.924	€ -759.066
726	Baten rioolheffing (gecombineerd)	€ -	€ 3.297.175	€ -3.297.175	€ 3.465	€ 3.344.607	€ -3.341.142	€ -3.465	€ 47.432	€ 43.967
732	Baten begraafplaatsrechten	€ -	€ 234.255	€ -234.255	€ -	€ 361.736	€ -361.736	€ -	€ 127.481	€ 127.481
	PROGRAMMA 4.3	€ 6.544.300	€ 7.610.392	€ -1.066.092	€ 6.447.727	€ 7.683.753	€ -1.236.026	€ 96.573	€ 73.361	€ 169.934
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
622	Huishoudelijke verzorging	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
661	Maatwerkvoorz. Natura materieel WMO	€ 1.000.460	€ 56.000	€ 944.460	€ 1.131.962	€ 109.251	€ 1.022.710	€ -131.502	€ 53.251	€ -78.250
662	Maatwerkvoorz. Natura immaterieel WMO	€ 5.315.892	€ -	€ 5.315.892	€ 5.025.373	€ -	€ 5.025.373	€ 290.519	€ -	€ 290.519
663	Opvang en beschermd wonen WMO	€ 420.834	€ -	€ 420.834	€ -155.486	€ -	€ -155.486	€ 576.320	€ -	€ 576.320
667	Eigen bijdragen WMO	€ 8.499	€ 660.000	€ -651.501	€ 21.435	€ 601.124	€ -579.689	€ -12.936	€ -58.876	€ -71.812
670	Algemene voorzieningen WMO en jeugd	€ 3.811.897	€ -	€ 3.811.897	€ 3.055.040	€ -	€ 3.055.040	€ 756.857	€ -	€ 756.857
671	Eerstelijnsloket WMO en jeugd	€ 862.041	€ -	€ 862.041	€ 725.466	€ -	€ 725.466	€ 136.575	€ -	€ 136.575
672	PGB WMO en Jeugd	€ 1.583.011	€ -	€ 1.583.011	€ 1.350.946	€ -	€ 1.350.946	€ 232.065	€ -	€ 232.065
682	Individuele voorzieningen Natura Jeugd	€ 6.398.126	€ -	€ 6.398.126	€ 6.745.679	€ -	€ 6.745.679	€ -347.553	€ -	€ -347.553
683	Veiligheid, jeugdrecr. en opvang Jeugd	€ 219.176	€ -	€ 219.176	€ 246.281	€ -	€ 246.281	€ -27.105	€ -	€ -27.105
687	Ouderbijdr. Indiv. voorz. /opvang Jeugd	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
714	Openbare gezondheidszorg	€ 1.352.472	€ -	€ 1.352.472	€ 1.348.505	€ -	€ 1.348.505	€ 3.967	€ -	€ 3.967
715	Centrum voor Jeugd en gezin (Jeugdgez.h)	€ 128.208	€ -	€ 128.208	€ 107.287	€ -	€ 107.287	€ 20.921	€ -	€ 20.921
716	Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 5.1	€ 21.100.616	€ 716.000	€ 20.384.616	€ 19.602.487	€ 710.375	€ 18.892.112	€ 1.498.129	€ -5.625	€ 1.492.504
810	Ruimtelijke ordening	€ 1.174.468	€ 27.775	€ 1.146.693	€ 1.105.213	€ 34.222	€ 1.070.991	€ 69.255	€ 6.447	€ 75.702
830	Bouwgrondexploitatie	€ 6.277.028	€ 6.714.528	€ -437.500	€ -2.601.472	€ 870.810	€ -3.472.282	€ 8.878.500	€ -5.843.718	€ 3.034.782
	PROGRAMMA 6.1	€ 7.451.496	€ 6.742.303	€ 709.193	€ -1.496.259	€ 905.032	€ -2.401.291	€ 8.947.755	€ -5.837.271	€ 3.110.484
310	Handel en ambacht	€ 1.086.928	€ -	€ 1.086.928	€ 464.450	€ 250	€ 464.200	€ 622.478	€ 250	€ 622.728
311	Baten marktgeden	€ -	€ 90.657	€ -90.657	€ -	€ 71.781	€ -71.781	€ -	€ -18.876	€ -18.876
330	Nutsbedrijven	€ 28.774	€ -	€ 28.774	€ 24.678	€ -	€ 24.678	€ 4.096	€ -	€ 4.096
	PROGRAMMA 6.2	€ 1.115.702	€ 90.657	€ 1.025.045	€ 489.128	€ 72.031	€ 417.097	€ 626.574	€ -18.626	€ 607.948
210	Bereikbaarheid en mobiliteit	€ 13.602	€ -	€ 13.602	€ 986	€ -	€ 986	€ 12.616	€ -	€ 12.616
	PROGRAMMA 6.3	€ 13.602	€ -	€ 13.602	€ 986	€ -	€ 986	€ 12.616	€ -	€ 12.616
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
913	Overige financiële middelen	€ -200.295	€ 777.795	€ -978.090	€ -197.150	€ 818.451	€ -1.015.601	€ -3.145	€ 40.656	€ 37.511
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	€ 3.407.967	€ 3.759.882	€ -351.915	€ 3.404.619	€ 3.838.272	€ -433.653	€ 3.348	€ 78.390	€ 81.738
921	Algemene uitkeringen	€ -	€ 33.177.417	€ -33.177.417	€ -	€ 32.692.991	€ -32.692.991	€ -	€ -484.426	€ -484.426
922	Algemene baten en lasten	€ -225.253	€ -212.055	€ -13.198	€ 109.502	€ -34.134	€ 143.636	€ -334.755	€ 177.921	€ -156.834
923	Algemene uitkeringen sociaal domein	€ -	€ 16.466.380	€ -16.466.380	€ -	€ 16.484.365	€ -16.484.365	€ -	€ 17.985	€ 17.985
930	Uitvoering Wet WOZ	€ 2.486	€ -	€ 2.486	€ 6.638	€ -	€ 6.638	€ -4.152	€ -	€ -4.152
931	Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	€ -	€ 1.198.702	€ -1.198.702	€ -	€ 1.163.394	€ -1.163.394	€ -	€ -35.308	€ -35.308
932	Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	€ -	€ 6.770.783	€ -6.770.783	€ -	€ 6.870.494	€ -6.870.494	€ -	€ 99.711	€ 99.711
934	Baten Baatbelasting	€ -	€ 255	€ -255	€ -	€ 277	€ -277	€ -	€ 22	€ 22
935	Baten forensenbelasting	€ -	€ 100.181	€ -100.181	€ -	€ 99.017	€ -99.017	€ -	€ -1.164	€ -1.164
936	Baten toeristenbelasting	€ -	€ 230.000	€ -230.000	€ -	€ 256.022	€ -256.022	€ -	€ 26.022	€ 26.022
938	Baten reclamebelasting	€ -	€ 135.000	€ -135.000	€ -	€ 137.122	€ -137.122	€ -	€ 2.122	€ 2.122
939	Baten precariorechten	€ -	€ 34.000	€ -34.000	€ -	€ 42.390	€ -42.390	€ -	€ 8.390	€ 8.390
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	€ 413.698	€ 25.000	€ 388.698	€ 433.146	€ -	€ 433.146	€ -19.448	€ -25.000	€ -44.448
950	Overhead	€ 11.639.122	€ 610.257	€ 11.028.865	€ 10.759.291	€ 1.070.004	€ 9.689.287	€ 879.831	€ 459.747	€ 1.339.578
960	Saldo van kostenplaatsen	€ -910	€ 7	€ -917	€ -	€ -	€ -	€ -910	€ -7	€ -917
980	Mutaties in reserves	€ 6.609.318	€ 17.241.096	€ -10.631.778	€ 16.683.914	€ 13.772.764	€ 2.911.150	€ -10.074.596	€ -3.468.332	€ -13.542.928
	PROGRAMMA 8.0	€ 21.646.133	€ 80.314.700	€ -58.668.567	€ 31.199.959	€ 77.211.428	€ -46.011.469	€ -9.553.826	€ -3.103.272	€ -12.657.098
	TOTAAL RESUME	€ 105.127.065	€ 105.127.065	€ -	€ 96.498.391	€ 96.982.975	€ -484.584	€ 8.628.674	€ -8.144.090	€ 484.584

6.2. Brugstaat rekening 2017 – rekening 2018

beleid	Omschrijving	Rekening 2017			Rekening 2018			Saldo rekening 2018 t.o.v. rekening 2017		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
001	Bestuursorganen	€ 1.058.514	€ -	€ 1.058.514	€ 794.606	€ 9.487	785.119	€ 263.908	€ 9.487	€ 273.395
002	Bestuursondersteuning college van B&W	€ 1.660.166	€ 311.268	€ 1.348.898	€ 1.281.649	€ 35.334	1.246.315	€ 378.518	€ -275.934	€ 102.583
003	Burgerzaken	€ 569.915	€ -	€ 569.915	€ 615.219	€ 7.725	607.494	€ -45.304	€ 7.725	€ -37.579
004	Baten Secretariates burgerzaken	€ 324.122	€ 700.710	€ -376.588	€ 308.740	€ 661.524	-352.784	€ 15.382	€ -39.186	€ -23.804
005	Bestuurlijke samenwerking	€ 185.794	€ 175.751	€ 10.044	€ 314.646	€ 198.582	116.064	€ -128.852	€ 22.832	€ -106.020
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	€ 641.606	€ 371	€ 641.235	€ 651.062	€ -	651.062	€ -9.455	€ -371	€ -9.826
	PROGRAMMA 1.1	€ 4.440.117	€ 1.188.099	€ 3.252.017	€ 3.965.921	€ 912.652	€ 3.053.269	€ 474.196	€ -275.447	€ 198.748
120	Brandweer en rampenbestrijding	€ 2.318.664	€ 169.808	€ 2.148.855	€ 2.395.901	€ 176.552	2.219.349	€ -77.237	€ 6.744	€ -70.493
140	Openbare orde en veiligheid	€ 584.373	€ 41.189	€ 543.184	€ 523.034	€ 31.925	491.109	€ 61.338	€ -9.264	€ 52.075
160	Explosieven	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 1.2	€ 2.903.036	€ 210.997	€ 2.692.039	€ 2.918.935	€ 208.477	€ 2.710.458	€ -15.899	€ -2.520	€ -18.419
420	Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	€ 1.425	€ -	€ 1.425	€ 1.815	€ -	1.815	€ -390	€ -	€ -390
421	Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	€ 1.552.153	€ 12.776	€ 1.539.377	€ 1.751.868	€ 30.420	1.721.448	€ -199.715	€ 17.644	€ -182.071
431	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 278.101	€ -	€ 278.101	€ 207.895	€ 640	207.255	€ 70.206	€ 640	€ 70.846
441	Bijzonder voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 1.156.429	€ 38.059	€ 1.118.370	€ 1.125.621	€ 4.968	1.120.652	€ 30.809	€ -33.091	€ -2.282
480	Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs	€ 1.144.396	€ 226.288	€ 918.108	€ 1.124.745	€ 276.157	848.588	€ 19.651	€ 49.870	€ 69.521
650	Kinderdagopvang	€ 470.471	€ 50.934	€ 419.537	€ 428.643	€ 58.687	369.956	€ 41.828	€ 7.753	€ 49.581
	PROGRAMMA 2.1	€ 4.602.975	€ 328.057	€ 4.274.918	€ 4.640.586	€ 370.872	€ 4.269.713	€ -37.610	€ 42.815	€ 5.205
510	Openbaar bibliotheekwerk	€ 796.241	€ -	€ 796.241	€ 807.300	€ -	807.300	€ -11.059	€ -	€ -11.059
511	Vormings- en ontwikkelings-werk	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
540	Kunst	€ 758.343	€ 82.233	€ 676.110	€ 822.991	€ 78.273	744.718	€ -64.648	€ -3.960	€ -68.609
541	Oudheidkunde / musea	€ 9.307	€ -	€ 9.307	€ 14.953	€ -	14.953	€ -5.646	€ -	€ -5.646
580	Overige recreatievoorzieningen	€ 37.489	€ 3.181	€ 34.308	€ 11.517	€ 7.886	6.300	€ 25.972	€ 4.706	€ 30.677
630	Sociaal Cultureel Werk	€ 427.085	€ 1.749	€ 425.336	€ 456.719	€ 491	456.228	€ -29.634	€ -1.258	€ -30.892
	PROGRAMMA 2.2	€ 2.028.465	€ 87.163	€ 1.941.302	€ 2.113.479	€ 86.650	€ 2.026.829	€ -85.015	€ -513	€ -85.527
530	Sport	€ 4.806.453	€ 1.922.562	€ 2.883.890	€ 2.683.410	€ 631.796	2.051.614	€ 2.123.042	€ -1.290.766	€ 832.276
531	Groene sportvelden en terreinen	€ 715.786	€ 1.240	€ 714.546	€ 756.979	€ 1.523	755.456	€ -41.193	€ 284	€ -40.909
	PROGRAMMA 2.3	€ 5.522.238	€ 1.923.802	€ 3.598.436	€ 3.440.389	€ 633.320	€ 2.807.069	€ 2.081.849	€ -1.290.482	€ 791.367
610	Bijstandsverlening	€ 6.913.348	€ 6.002.951	€ 910.398	€ 6.472.832	€ 6.544.019	-71.188	€ 440.517	€ 541.069	€ 981.585
611	Werkgelegenheid	€ 5.136.969	€ -27.358	€ 5.164.326	€ 5.334.944	€ 158.792	5.176.152	€ -197.976	€ 186.149	€ -11.826
613	Soc zekerheid	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
614	Gemeentelijk minimabeleid	€ 1.926.264	€ 88.409	€ 1.837.855	€ 1.853.624	€ 85.079	1.768.545	€ 72.640	€ -3.330	€ 69.310
623	Participatiebudget	€ 353.822	€ 36.810	€ 317.012	€ 527.796	€ 59.250	468.546	€ -173.974	€ 22.440	€ -151.534
	PROGRAMMA 3.1	€ 14.330.403	€ 6.100.812	€ 8.229.591	€ 14.189.196	€ 6.847.140	€ 7.342.056	€ 141.207	€ 746.328	€ 887.535
820	Sociale woningbouw	€ 124.409	€ 585	€ 123.824	€ 109.958	€ 394	109.564	€ 14.450	€ -191	€ 14.259
821	Stads- en dorpsvernieuwing	€ 8.354	€ -	€ 8.354	€ 7.426	€ -	7.426	€ 928	€ -	€ 928
822	Overige volkshuisvesting	€ 410.337	€ 47.862	€ 362.476	€ 408.628	€ 34.055	374.573	€ 1.709	€ -13.806	€ -12.097
823	Bouwvergunningen	€ 1.511.461	€ 1.355.190	€ 156.270	€ 1.700.075	€ 1.104.965	595.110	€ -188.614	€ -250.226	€ -438.840
825	BAG	€ 105.405	€ -	€ 105.405	€ 67.413	€ -	67.413	€ 37.992	€ -	€ 37.992
	PROGRAMMA 4.1	€ 2.159.966	€ 1.403.637	€ 756.328	€ 2.293.501	€ 1.139.414	€ 1.154.087	€ -133.535	€ -264.223	€ -397.758
210	Wegen, straten en pleinen	€ 3.719.499	€ 151.582	€ 3.567.917	€ 4.016.845	€ 186.614	3.830.231	€ -297.347	€ 35.032	€ -262.315
214	Parkeren	€ 1.001.659	€ 73.612	€ 928.046	€ 239.212	€ 4.420	234.792	€ 762.447	€ -69.193	€ 693.255
215	Baten parkeerbelasting	€ 331	€ 84.193	€ -83.862	€ -	€ 127	-127	€ 331	€ -84.065	€ -83.734
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	€ 2.160.119	€ 12.496	€ 2.147.622	€ 2.436.299	€ 10.670	2.425.629	€ -276.180	€ -1.826	€ -278.006
	PROGRAMMA 4.2	€ 6.881.607	€ 321.883	€ 6.559.724	€ 6.692.356	€ 201.831	€ 6.490.524	€ 189.251	€ -120.052	€ 69.199

beleid	omschrijving	Rekening 2017			Rekening 2018			Saldo rekening 2017 t.o.v. rekening 2017		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
721	Afvalverwijdering en -verwerking	€ 2.394.956	€ 997.622	€ 1.397.334	€ 2.697.740	€ 1.050.492	1.647.248	€ -302.783	€ 52.870	€ -249.913
722	Riolering (gecombineerd)	€ 2.656.483	€ 27.325	€ 2.629.158	€ 3.062.993	€ 613.596	2.449.397	€ -406.510	€ 586.271	€ 179.761
723	Milieubeheer	€ 200.759	€ 8.819	€ 191.940	€ 326.487	€ 7.233	319.253	€ -125.728	€ -1.586	€ -127.313
724	Lijkbezorging	€ 312.065	€ -	€ 312.065	€ 352.901	€ -	352.901	€ -40.836	€ -	€ -40.836
725	Baten reinigingsrechten en afvalstofheffing	€ 3.193	€ 2.082.199	€ -2.079.006	€ 4.142	€ 2.306.089	-2.301.947	€ -949	€ 223.890	€ 222.941
726	Baten rioolheffing (gecombineerd)	€ 3.278	€ 3.267.354	€ -3.264.076	€ 3.465	€ 3.344.607	-3.341.142	€ -187	€ 77.253	€ 77.066
732	Baten begraafplaatsrechten	€ -	€ 222.747	€ -222.747	€ -	€ 361.736	-361.736	€ -	€ 138.989	€ 138.989
	PROGRAMMA 4.3	€ 5.570.735	€ 6.606.066	-1.035.331	€ 6.447.727	€ 7.683.753	-1.236.026	€ -876.992	€ 1.077.687	€ 200.694
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
622	Huishoudelijke verzorging	€ 126.892	€ -	€ 126.892	€ -	€ -	0	€ 126.892	€ -	€ 126.892
661	Maatwerkvoorz. Natura materieel WMO	€ 856.213	€ 40.007	€ 816.206	€ 1.131.962	€ 109.251	1.022.710	€ -275.749	€ 69.244	€ -206.505
662	Maatwerkvoorz. Natura immaterieel WMO	€ 4.662.955	€ -	€ 4.662.955	€ 5.025.373	€ -	5.025.373	€ -362.418	€ -	€ -362.418
663	Opvang en beschermd wonen WMO	€ 205.095	€ -	€ 205.095	€ -155.486	€ -	-155.486	€ 360.581	€ -	€ 360.581
667	Eigen bijdragen WMO	€ 6.742	€ 631.408	€ -624.667	€ 21.435	€ 601.124	-579.689	€ -14.693	€ -30.284	€ -44.978
670	Algemene voorzieningen WMO en jeugd	€ 2.443.890	€ -	€ 2.443.890	€ 3.055.040	€ -	3.055.040	€ -611.150	€ -	€ -611.150
671	Eerstelijnsloket WMO en jeugd	€ 1.203.396	€ -	€ 1.203.396	€ 725.466	€ -	725.466	€ 477.930	€ -	€ 477.930
672	PGB WMO en Jeugd	€ 1.338.600	€ -	€ 1.338.600	€ 1.350.946	€ -	1.350.946	€ -12.346	€ -	€ -12.346
682	Individuele voorzieningen Natura Jeugd	€ 6.341.723	€ 26.263	€ 6.315.460	€ 6.745.679	€ -	6.745.679	€ -403.955	€ -26.263	€ -430.218
683	Veiligheid, jeugdrecr. en opvang Jeugd	€ 198.672	€ -	€ 198.672	€ 246.281	€ -	246.281	€ -47.609	€ -	€ -47.609
687	Ouderbijdr. Indiv. voorz. /opvang Jeugd	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
714	Openbare gezondheidszorg	€ 1.321.434	€ -	€ 1.321.434	€ 1.348.505	€ -	1.348.505	€ -27.072	€ -	€ -27.072
715	Centrum voor Jeugd en gezin (Jeugdgez.h)	€ 77.650	€ -	€ 77.650	€ 107.287	€ -	107.287	€ -29.637	€ -	€ -29.637
716	Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 5.1	€ 18.783.262	€ 697.679	18.085.583	€ 19.602.487	€ 710.375	18.892.112	€ -819.225	€ 12.697	€ -806.528
810	Ruimtelijke ordening	€ 737.931	€ 2.406	€ 735.526	€ 1.105.213	€ 34.222	1.070.991	€ -367.282	€ 31.816	€ -335.465
830	Bouwgrondexploitatie	€ 6.159.552	€ 7.882.279	€ -1.722.728	€ -2.601.472	€ 870.810	-3.472.282	€ 8.761.024	€ -7.011.469	€ 1.749.555
	PROGRAMMA 6.1	€ 6.897.483	€ 7.884.685	-987.202	€ -1.496.259	€ 905.032	-2.401.291	€ 8.393.742	€ -6.979.653	€ 1.414.089
310	Handel en ambacht	€ 500.889	€ -	€ 500.889	€ 464.450	€ 250	464.200	€ 36.439	€ 250	€ 36.689
311	Baten marktgeden	€ -	€ 74.147	€ -74.147	€ -	€ 71.781	-71.781	€ -	€ -2.366	€ -2.366
330	Nutsbedrijven	€ 27.398	€ -	€ 27.398	€ 24.678	€ -	24.678	€ 2.720	€ -	€ 2.720
	PROGRAMMA 6.2	€ 528.288	€ 74.147	454.141	€ 489.128	€ 72.031	417.097	€ 39.160	€ -2.116	€ 37.043
210	Bereikbaarheid en mobiliteit	€ 5.539	€ -	€ 5.539	€ 986	€ -	986	€ 4.553	€ -	€ 4.553
	PROGRAMMA 6.3	€ 5.539	€ -	€ 5.539	€ 986	€ -	986	€ 4.553	€ -	€ 4.553
911	Geldeningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
913	Overige financiële middelen	€ 111.308	€ 874.725	€ -763.417	€ -197.150	€ 818.451	-1.015.601	€ 308.458	€ -56.274	€ 252.184
914	Geldeningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	€ 3.052.856	€ 1.630.244	€ 1.422.612	€ 3.404.619	€ 3.838.272	-433.653	€ -351.763	€ 2.208.028	€ 1.856.265
921	Algemene uitkeringen	€ -	€ 30.530.735	€ -30.530.735	€ -	€ 32.692.991	-32.692.991	€ -	€ 2.162.256	€ 2.162.256
922	Algemene baten en lasten	€ 348.967	€ 1.215.035	€ -866.068	€ 109.502	€ -34.134	143.636	€ 239.465	€ -1.249.169	€ -1.009.704
923	Algemene uitkeringen sociaal domein	€ -	€ 15.729.615	€ -15.729.615	€ -	€ 16.484.365	-16.484.365	€ -	€ 754.750	€ 754.750
930	Uitvoering Wet WOZ	€ -0	€ -	€ -0	€ 6.638	€ -	6.638	€ -6.638	€ -	€ -6.638
931	Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	€ 12.377	€ 1.088.927	€ -1.076.550	€ -	€ 1.163.394	-1.163.394	€ 12.377	€ 74.467	€ 86.844
932	Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	€ -	€ 6.422.990	€ -6.422.990	€ -	€ 6.870.494	-6.870.494	€ -	€ 447.504	€ 447.504
934	Baten Baatbelasting	€ -	€ 1.419	€ -1.419	€ -	€ 277	-277	€ -	€ -1.142	€ -1.142
935	Baten forensenbelasting	€ -	€ 98.023	€ -98.023	€ -	€ 99.017	-99.017	€ -	€ 994	€ 994
936	Baten toeristenbelasting	€ -	€ 217.236	€ -217.236	€ -	€ 256.022	-256.022	€ -	€ 38.786	€ 38.786
938	Baten reclamebelasting	€ -	€ 73.578	€ -73.578	€ -	€ 137.122	-137.122	€ -	€ 63.544	€ 63.544
939	Baten precariorechten	€ -	€ 46.975	€ -46.975	€ -	€ 42.390	-42.390	€ -	€ -4.585	€ -4.585
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	€ 400.362	€ -	€ 400.362	€ 433.146	€ -	433.146	€ -32.784	€ -	€ -32.784
950	Overhead	€ 10.918.427	€ 1.019.092	€ 9.899.336	€ 10.759.291	€ 1.070.004	9.689.287	€ 159.136	€ 50.912	€ 210.048
960	Saldo van kostenplaatsen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
980	Mutaties in reserves	€ 10.374.705	€ 13.878.135	€ -3.503.429	€ 16.683.914	€ 13.772.764	2.911.150	€ -6.309.209	€ -105.371	€ -6.414.579
	PROGRAMMA 8.0	€ 25.219.002	€ 72.826.728	-47.607.726	€ 31.199.959	€ 77.211.428	-46.011.469	€ -5.980.957	€ 4.384.700	€ -1.596.257
	TOTAAL RESUME	€ 99.873.116	€ 99.653.755	€ 219.360	€ 96.498.391	€ 96.982.975	-484.584	€ 3.374.725	€ -2.670.780	€ 703.945

6.3. Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar.

Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar	
Investerings die in 2018 eenmalig ten laste van exploitatie waren gedekt, die overgebracht moeten worden naar 2019	
bedrag	betreft
€ 23.359	M8001005 Uitvoering ambitie op dienstverlening
€ 20.487	M8001002 Ontwikkelagenda
€ 75.000	M8210004 Glasvezel buitengebied
€ 9.056	M8210013 extra capac knooppunt N35
€ 22.869	M8256021 Verbetermaatregelen parkeren centrum Raai
€ 18.532	M8310104 Cofinanciering economische projecten
€ 6.000	M8310110 Startersapp
€ 825	M8310111 Duurz startersondersteuning loket
€ 25.000	M8310107 Beleid recreatie en toerisme
€ 84.000	M8454431 Vervangende huisvesting Korenbloem
€ 15.000	M8530180 Aanpassing entree de Tippe
€ 70.000	M8540150 Renovatie boerderij Strunk
€ 16.137	M8560105 Gedragscode Flora en Fauna
€ 46.383	M8608001 Gemeentelijk armoede en schuldenbeleid
€ 35.309	M8704001 Sanering asbestdaken en stortkosten
€ 20.150	M8810005 Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)
€ 49.043	M8810900 Frictie- en ontwikkelbudget OD
€ 21.340	M8810004 Aanpak gevolg wijz wetg fysieke leefomge
€ 8.998	M8822001 Groot onderhoud woonwagendstandplaatsen
€ 25.339	M8050001 Modernisering archiefketen
€ 40.000	M8050002 Digitalisering OD archief
€ 10.752	M8050004 digitalisering P&C cyclus
€ 643.579	
Enmalige posten 2018 (o.a. tlv eenm middelen) vallen vrij in 2018; in 2019 tlv Alg bestemmingsreserve ramen	
bedrag	betreft
€ 11.000	inzet KCC tbv piekopvang balie op afspraak (M6950510 / 4300000)
€ 35.000	inzet helft leges rijbewijzen en reisdocumenten bij het KCC
€ 80.000	Opbrengst bouwleges in te zetten tbv begeleidingskosten in 2019
€ 112.000	Tijdelijke uitbreiding formatie DIV (M6950210 / 4110000)
€ 10.000	CRM systeem tbv economische zaken
€ 11.500	AVG; werkzaamheden uitvoering algemene verordening gegevens bescherming
€ 25.000	middelen projecten communicatie van 2018 naar 2019
€ 25.629	ger midd huisvesting toevoegen aan (bestaande) krediet werkplekonderzoek
€ 10.000	Raad op Pad tbv Heeten begroot
€ 141.125	WGA uitkering 2017 en 2018 storten in de SPP reserve
€ 87.720	uitvoeringsplan werkorganisatie DOWR I
€ 548.974	
Stelposten algemene uitkering overhevelen naar 2019	
€ 9.809	Informatieplicht energiebesparende maatregelen/ richtlijn EED
€ 13.885	Middelen Doeluitkering Schulden en Armoede
€ 60.702	Middelen verhoogde asielinstroom let op ook groot deel tlv ALG BEST RES geraamd bij rek 2017
€ 84.396	

Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar	
Enmalige uitgaven 2018 die afgedekt werden door een beschikking over een bestemmingsreserve	
bedrag	betreft
€ 86.853	afschrijving kunstgrasveld SMHC tlv alg best reserve
€ 240.132	Middelen verhoogde asielinstream let op ook groot deel tlv ALG BEST RES
€ 36.000	Afwikkeling Joetse
€ 5.275	invulling geven aan opdrachtgeversrol I werkorg
€ 16.250	evaluatie betaald parkeren 2017
€ 384.510	
€ 1.661.459	Totaal
€ 1.276.949	tlv alg best res in 2018 rek saldo
€ 384.510	reeds tlv ABR

6.4. Kredieten 2018 naar 2019

Planning van investeringskredieten 2018

	2018	2019	2020	2020	totaal
balanssaldo investeringskredieten 1-1-2018	€ 14.095.772	€ 279.000	€ 130.000	€ -	€ 14.504.772
nieuwe kredieten vanuit begroting 2018 incl wijzigingen	€ 10.636.678				€ 10.636.678
	€ 24.732.450	€ 279.000	€ 130.000	€ -	€ 25.141.450
werkelijk uitgegeven 2018	€ 7.630.372				€ 7.630.372
vervallen posten 2018	€ 824.395				€ 824.395
	€ 16.277.683	€ 279.000	€ 130.000	€ -	€ 16.686.683
bijstelling planning bij zomernota 2018	€ -11.679.581	€ 5.580.238	€ 6.095.000	€ 4.343	€ -
alsnog doorschuiven naar 2019	€ 4.598.102	€ 5.859.238	€ 6.225.000	€ 4.343	€ 16.686.683

Grote posten die overgebracht worden zijn:

Nieuw Tijenraan	€ 1,4 mln.
Nieuwbouw Korenbleom	€ 2,3 mln.
Transformatie sociaal domein	€ 0,6 mln.
Randweg de Zegge	€ 0,7 mln.
Gemeentelijke bijdrage N348	€ 0,5 mln.
Bijdrage knooppunt Raalte	€ 4,5 mln.
SMHC velduitbreiding	€ 0,5 mln.
Rioleringskredieten	€ 1,0 mln.
Kredieten wegenonderhoud	€ 1,8 mln.

6.5. EMU-saldo

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV, artikel 19) is de verplichting vastgesteld, dat de gemeenten ramingen van het EMU-saldo dienen te verstrekken over het voorafgaande jaar, het actuele jaar en het volgende jaar. Met ingang van 2017 is conform de vernieuwing BBV de ontwikkeling van het EMU-saldo voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar vereist in de meerjarenbegroting.

Omschrijving			2017 x € 1000,- Volgens realisatie jaarrekening.	2018 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2018	2018 x € 1000,- Volgens realisatie jaarrekening.
1	(+)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.723	-3.558	3.343
2	(+)	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	6.805	3.573	7.021
3	(+)	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	3.112	494	1.225
4	(-)	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	0	350	0
5	(+)	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
6	(-)	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
7	(-)	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	6.215	4.032	4.162
8	(+)	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	7.782	6.679	8.422
9	(-)	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	510	253	790
10	(-)	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
11		Verkoop van effecten:			
a		Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee
b	(-)	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0
Berekend EMU-saldo			7.251	2.553	15.059

De begroting van de Gemeente Raalte is opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Jaarrekening 2018

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. Zoals eerder aangegeven, werkt de EMU-systematiek op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten. Daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden is gesteld op 0,4%. Er is geen onderverdeling naar gemeenten, provincies en waterschappen vastgesteld. Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting. Er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU tekort.

Hoofdstuk 7. Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Raalte

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de gemeente Raalte te Raalte gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de gemeente Raalte op 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincie en gemeenten (BBV).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2018.
- Het overzicht van baten en lasten over 2018.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.
- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het aan de gemeenteraad op 21 december 2018 ter kennisname gezonden normenkader en het Controleprotocol WNT 2018. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Raalte zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 964.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 29 januari 2015.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen
- Overige gegevens, waaronder de bijlagen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeente van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weer-geven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het college van burgemeester en wethouders de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het college van burgemeester en wethouders het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 29 januari 2015, het Controleprotocol WNT 2018, de ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 23 mei 2019

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: N.R. Fritz RA

Afsluiting

Inleiding

Met de jaarstukken 2018 wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde financieel beheer in het afgelopen jaar. Bij de presentatie en analyse van de rekeningsgegevens is de regelgeving volgens het BBV toegepast.

Verklaring College van Burgemeester en Wethouders

Burgemeester en wethouders van de gemeente Raalte verklaren, dat de jaarstukken 2018 zijn opgemaakt op 21 mei 2019 en op 24 mei 2019 zijn overgelegd aan de raad en op 5 juni 2019 in het gemeentehuis gedurende 14 dagen ter inzage zijn gelegd en algemeen verkrijgbaar zijn gesteld.

Raalte, 22 mei 2019

Burgemeester en wethouders van Raalte,
De secretaris,

de burgemeester,

K.M. Cornelissen

M. Dadema

RAADSBESLUIT

RAADSVERGADERING : 27 juni 2019

ZAAKNUMMER : 14625-2019

De raad van de gemeente Raalte,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 21 mei 2019

Besluit:

1. De jaarstukken 2018, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening 2018, vast te stellen.
2. Het positieve rekeningresultaat 2018 van € 484.584 toe te voegen aan de algemene bestemmingsreserve.
3. Gelijkzeitig met de toevoeging van het positieve rekeningresultaat 2018 te besluiten tot de volgende wijziging van de begroting 2019:
 - a. Eenmalige investeringen voor een totaalbedrag van € 643.579 opnieuw te ramen op de desbetreffende beheerproducten en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve, ter dekking van de eenmalige afschrijving in 2019.
 - b. Eenmalige posten voor een totaalbedrag van € 548.974 opnieuw te ramen op de desbetreffende beheerproducten en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
 - c. Stelposten algemene uitkering voor een specifiek doel tot een totaalbedrag van € 84.396 opnieuw te ramen en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
 - d. Een bedrag van € 384.510 voor in 2018 niet uitgegeven gelden welke werden afgedekt door een beschikking over de algemene bestemmingsreserve, in 2019 opnieuw te ramen en deze bedragen te onttrekken aan deze bestemmingsreserve.
4. Het plafond van de egaliseringsreserve Zorg bij de jaarrekening 2018 tijdelijk te verhogen tot een bedrag van € 4,0 mln. en bij de integrale afweging van de begroting 2020 het plafond van deze reserve opnieuw te beoordelen.

Aldus besloten in de vergadering van 27 juni 2019.

de griffier
Jan Bouke Zijlstra

de voorzitter
Martijn Dadema